WITHDRAWN
DEAN B. ELLIS LIBRARY
ARKANSAS STATE UNIVERSITY

EXERCITIA

SPIRITUALIA

S. P. IGNATII DE LOYOLA

CUM VERSIONE LITERALI

EX AUTOGRAPHO HISPANICO

NOTIS ILLUSTRATA

EDITIO ALTERA

ROMAE
EXCUDEBAT ALEXANDER MONALDI
1838.

Digitized by the Internet Archive
in 2025

https://archive.org/details/bwb_T3-CBR-358

Museum
BX
2179
.L7
A2
1838

R. P. JOANNIS ROOTHAAN

PRAEPOSITI GENERALIS SOCIETATIS JESU

LITERAE ENCYCLICAE

AD PATRES AC FRATRES EJUSDEM SOCIETATIS

DE SPIRITUALIUM EXERCITIORUM

S. P. N.

STUDIO ET USU.

Saepe ac multum cogitanti mihi, Patres ac Fratres carissimi, immo vero assidue animo volventi (*necessitas enim mihi incumbit*: quippe cui per Apostolum dicitur: *qui praeest, in sollicitudine*) assidue, inquam, animo volventi, quanam maxime ratione in renata paucis abhinc annis ac sensim adolescente Societate spiritus ille, vel exsuscitari ubi opus sit, vel conservari, foveri, promoveri possit, qui ejus olim, tum primordia tum incrementa, tam laeta reddidit Ecclesiae Dei, tam fructuosa ad innumerabilium hominum salutem; illud jamdudum occurrebat, nihil fore *ad convertenda corda Patrum in filios*, ad filios, inquam, Patribus reddendos quam fieri posset simillimos, aptius atque efficacius, quam Sancti Patris nostri Exercitiorum Spiritualium diligens studium et accuratum usum. Etenim cum primos illos Patres nostros, et qui eos dein subsecuti sunt, non alia re magis, quam horum Exercitiorum opera, in alios plane viros mutatos fuisse constet, perque ipsos alios deinceps atque alios, iisdem hisce spiritualibus Exercitiis excultos, e vitiorum laqueis expe-

215255

ditos, non virtutis modo, verum etiam eximiae sanctitatis studio incensos fuisse, et in concepto semel ardore spiritus ad mortem usque per multos labores et aerumnas perseverasse; quid est, quod iisdem Exercitiis nos rite utentes, non eumdem spiritus fructum in nobis fidenter exspectemus? Equidem, Patres ac Fratres carissimi, dum hoc argumentum, quod dudum meditabar, tractandum apud vos suscipio, brevi compendio ad omnem vocationis nostrae perfectionem, ad omnium vitiorum et imperfectionum victoriam, ad omnium virtutum exercitationem efficacissime vos adhortari mihi videor; atque ita existimo, si studium admirabilis libri Sancti Patris nostri, si diligentem et accuratum ejus usum vobis persuasero, renovationem spiritus in universa Societate laetissimo nostrum omnium profectu consecuturam.

Ac de Exercitiorum quidem laudibus, de eorum excellentia atque efficacia apud vos disserere, Patres ac Fratres carissimi, supervacaneum existimo. Donum ea esse singulari Dei beneficio Sancto Patri nostro Ignatio concessum, et per illum Societati proprium, nemo vestrum ignorat. Ab his potissimum ipsum hunc Societatis Parentem suam illam hausisse eximiam sanctitatem, in his Societatis formandae ideam divinitus eum concepisse, haec Socios ei peperisse in Christo, in his proinde conceptam fuisse Societatem, ex his natam, his adolevisse, his praecipue altam ac sustentatam fuisse; haec unum ex praecipuis esse instrumentis, quibus ad duplicem vocationis nostrae finem, ad propriam scilicet salutem ac perfectionem, et ad salutem ac perfectionem proximorum conniti debeamus, et quaecumque Societas adhibet ad finem suum consequendum media, in omnibus suis ministeriis, in omnibus operibus zeli, ex his haurire vim et efficaciam debere, in comperto est. Quod si Societas hisce Exercitiis inprimis Parentem suum acceptum referre debet, his ejus primos Socios, (quales quantosque viros!) his Constitutio-

nes suas, coelestis plane sapientiae opus, his se totam suaque omnia; non est profecto quod pluribus verbis demonstretur, quanti eorum tractatio momenti sit ad Societatis nostrae conservationem et incrementum.

Et vero tractantur illa a Nostris, et, prout Constitutiones legesque nostrae praescribunt, tractantur frequenter. Per solidum mensem in Tirocinio primum singuli, iterumque per mensem integrum post studia peracta in tertio Probationis anno; quotannis item per octo vel decem dies iisdem ex praescripto vacamus omnes. Eorum usus etiam apud externos ita jam communis est, ut passim in omnibus fere Monasteriis, in Ephebeis, in Scholis, ad Populum etiam publice tradantur, ea frequentia, qua fortasse numquam magis. Ast fateri vel inviti cogimur, licet fructus quidem salutaris exsistere numquam non soleat, raro tamen jam Exercitia eos producere effectus eximiae illius sanctitatis, quae olim vix non perpetuo eorum tractationem consequebatur. Atque ut de aliis, qui Exercitiis spiritualibus excoli solent, nunc non agamus; de nobis ipsis, Patres ac Fratres carissimi, hìc mihi sermo est. Neque enim est quod ita nobis blandiamur, ut non plane videamus, longo nos intervallo distare ab eximia illa Patrum nostrorum virtute, quam in annalibus nostris legimus et admiramur. Ut enim, quae Dei misericordia est, recti bonique desiderium vigeat passim in omnibus, idque ipsum hisce spiritualibus Exercitiis potissimum debeamus; non est tamen quod hac quacumque bonitate vitae contenti esse possimus, si vocationis nostrae altitudinem consideremus, si formam nobis in Constitutionibus propositam contemplemur. Viros enim non communi quodam modo sed eximie spirituales, et insigniter orationi deditos, et, quod majoris est momenti, viros abnegationis perfectae, perfectae mortificationis, zeli perfecti, qui animo vere magno et generoso *expugnantes omnem carnis, sensuum, et*

amoris proprii ac mundani affectum, ut S. Patris N. verbis utar, Christum quam possint proxime sequantur, Christum unice ament, unice spirent, Christum imitari per aerumnas ac ludibria, per mille mortes, ardenter exoptent, quales olim prodiisse plerosque ex Exercitiis spiritualibus accepimus, rariores jam esse, non sine intimo dolore, nec sine pudore fateri debemus. Magna illa et praeclara et heroica in codicibus legimus frequenter, oculis cernimus rarius, nec fere nisi in paucis.

Neque tamen is ego sum, qui ab omnibus omnia praestari aut posse aut debere existimem. Scio, Patres ac Fratres carissimi, non eamdem gratiae mensuram omnibus tribui, nec sine praesumptionis periculo futurum, si nobis omnia imitanda proponeremus, quae in Patribus nostris fuere eximia, quos ut *primitias spiritus habentes* largiore manu divina bonitas donis suis cumulaverat. Immo vero praeclare nobiscum agi arbitrabor, si, ut in illis servis suis Dominum *mirabilem praedicamus*, *ita in nos misericordem fuisse gloriari* possimus. Sed tamen si nobis *centesimum ferre fructum*, ut Patribus nostris, datum non est; num *trigesimo* aut etiam decimo contentis esse nobis licet, cum fortasse *sexagesimum* saltem ferre daretur, si conatum intenderemus?

Itaque sic existimo ac plane sentio, si spiritualia Sancti Patris Exercitia a nobis magis accurate usurparentur, majora nos incrementa spiritus veraeque sanctitatis absque dubio capturos. Quod autem dico, ita intelligi velim, ut ipsius libri Sancti Patris nostri studium et usum in nobis magis vigere summopere cupiam.

Multi sane, Patres ac Fratres carissimi, multi prostant libri titulum Exercitiorum spiritualium praeferentes, qui fuse Exercitiorum Sancti Patris argumenta pertractant. Sed nimirum, qui, dum vacat Exercitiis, hujusmodi libris utitur, praesertim si nullam ipsius libri Sancti Patris cognitionem, nullum usum habeat, is magis fere lectione pascit intellectum, quam meditatione veri-

tates illas intime penetrat; cum tamen is sit praecipuus Exercitiorum fructus, ut gravissimae illae veritates rite perceptae, animo alte defixae inhaereant, inque omni vita ad earum normam actiones nostrae omnes exigantur. Quid? quod plurimi ex illis qui Exercitiorum conscripsere libros, mentem Sanctis Patris Ignatii vix obscure assecuti sunt? Quid? quod plerique nec sensa Sancti Patris nec verba servarunt? Quod utinam saltem fecissent semper omnes, ac solum superaddidissent quaedam quisque de suo! Sed multi sua plerumque sensa sensis Ignatii substituerunt, et in multis scilicet vim Exercitiorum enervarunt, ut vere dici possit in tanta hujusmodi librorum copia: *inopes nos copia fecit*, et sacer ille ignis veluti sub cinerum cumulo obrutus ac pene deperditus jaceat.

Quam multi ergo etiam inter Nostros, qui, cum hujusmodi libros, Exercitiorum tempore, adhibere soleant, exiguum ac fere nonnisi transitorium capiunt ex Exercitiis fructum! Quam multi numquam librum ipsum Sancti Patris usu gustuque probavere! Quam multi vix eum, ut ita dicam, de facie norunt! Et aliqui fortasse ne regulas quidem illas memoria et usu tenent, quas partim *Annotationum*, partim *Additionum* nomine Sanctus Parens noster praescripsit, et in quibus ille maximam semper vim ad fructuose meditandum posuit, et posuere quotquot recte Exercitia tractarunt. Ergo illud plerumque evenit, ut qui libris illis, quos modo dicebam, Exercitiorum tempore utatur, lectione magis quam meditatione in sacro secessu occupetur; ut quae absque multa mentis et cordis applicatione percurrit, sine multa quidem animi defatigatione, sed etiam sine magno fructu percipiat; ut denique id fere agat, quod ii plerique qui diffusos audiunt de veritatibus illis sermones: legentium enim et audientium hìc ferme eadem est ratio, quae longe certe ab Exercitiorum spiritualium usu, qualem Ignatius intellexit, abest. Ille quidem, quid sint

Exercitia spiritualia in ipso libri sui limine explicaturus, similitudine utitur Exercitiorum corporalium, quae agere illi scilicet dicuntur, *qui ambulant*, *iter faciunt*, *currunt*. At vero qui solum audit, vel legit, quae ab aliis fuse per modum meditationis proposita sunt, et ita se Exercitia spiritualia facere existimat, similis mihi videtur illi, qui dum alios ambulantes, iter facientes, currentes, multa quiete sedens spectaret, se Exercitia facere corporalia diceret; cum id de iis solum, qui ipsi ambulant, ipsi iter faciunt, ipsi currunt, vere dici posse nemo non videat.

Poterunt ergo plerique illi Exercitiorum spiritualium libri utilitate sua non carere; si quis illis extra Exercitiorum tempora utatur; si eos identidem pro lectione spirituali assumat; si eos adhibeat dum ad Populum dicendum est; ut inde apta ad auditorum animos illuminandos et excitandos argumenta depromat: sed dum quis Exercitiis spiritualibus vacat (non jam de illiteratis, de rudioris ingenii tironibus loquor, sed de iis potissimum qui Magistri divinae hujus artis esse debent, quales ut evadant, omnibus Sacerdotibus nostris curandum est, ex regula ipsorum 7.) equidem unicuique auctor sum, ut ipso Sancti Patris libro potius, quam alio quovis utatur. Quod si quis, propter nimis exiguum vel potius nullum ejus libri usum adhuc factum, sibi jejunum fore nimis et aridum existimet; ejus se studio ex animo dedat, et experimentum vel semel faciat velim: et profecto plura latere sub paucorum verborum cortice reperiet, quam prima specie videbatur; illudque ei fortasse continget quod plerisque cordate idem opus aggressis contigisse experti novimus, qui abundantiam rerum in eo tantam, Deo scilicet piis conatibus adspirante, invenerunt, ut nullum alium deinceps librum pro Exercitiis spiritualibus praeter ipsum illum Sancti Patris requirerent, et quoties eo uterentur, toties novam inde se luminis practici copiam magno suo bono percepisse profiterentur.

Atque utinam omnibus vobis, Patres ac Fratres carissimi, studium inprimis, tum usum admirabilis hujus libri persuadere possem! Epistolae angustiis prohibeor equidem, quominus singillatim thesauros ingentes in eo contentos enumerem et exponam. *Non in persuasibilibus humanae sapientiae verbis*, sed in virtute Dei, Ignatius literarum etiam tum plane expers, quae divino Spiritu suggerente didicerat, primum sibi, tum aliis conservare, ac Deo animum ejus manumque regente, chartae tradere constituit.

Methodos orandi facillimas itemque efficacissimas docet, quibus utentes quam plurimos, etiam illiteratos Fratres adjutores, horas integras, nullo taedio, fructu maximo, orationi impendere consuevisse novimus. Et vero quid facilius quam animi facultates, memoriam, intellectum, voluntatem, certo servato ordine, ad veritates fide cognitas applicare? Quid item facilius, quam vitae passionisque Christi Jesu mysteria per contemplationem distinctam personarum, verborum, actionum meditari? Quid ad sui cognitionem, ad vitiorum emendationem aptius utroque illo examine, quod tanta verborum simplicitate a Sancto Parente propositum, tam facile ab omni homine, qui modo bonae sit voluntatis, in praxin reduci potest? Jam vero si praecipua vitae spiritualis documenta quae in libro Sancti Patris admirabili ordine tradita sunt attingere velim, finem non inveniam.

Quid enim ego de sublimi illa philosophia dicam, quae in ipso, quod primum proponitur, *Fundamento* continetur, quaque Sanctus Pater docet hominem in rebus suis rerumque creatarum usu, non affectu quocumque, sed ratione duci, ut, quid demum sit, *hominem esse*, et *ut hominem decet agere*, intelligat? Quid de peccatorum gravitate cognoscenda ac detestanda in utroque *de Peccatis* exercitio? Quid de praeclara illa *de Regno Christi* meditatione, ubi jam non hominem qualem-

cumque, sed Christianum erudit et ad majora provocare incipit? Quid *de duobus Vexillis*, ubi apostolicae vocationis finem media et excitamenta sane potentissima, non magis menti intelligenda, quam oculis ipsis spectanda proponit? Quid de eligendarum rerum cognitione, deque animi dispositione, quam tum descriptis *tribus Humilitatis modis*, tum propositis *tribus hominum Classibus*, seu tentat et explorat, seu suavissime simul et efficacissime provocat et excitat ad aemulanda charismata meliora? Quid de coelesti illa sapientia ac prudentia, qua omne bonum desiderium cum propriae imbecillitatis cognitione ita semper conjungit, ut divinae gratiae auxilium, et ad cognoscenda quae recta sunt, et ad eadem voluntate amplectenda, necessarium esse assidue moneat, semperque eam postulare, et qua ratione postulanda sit doceat? Quid vero dicam de quibusdam ignem spirantibus sententiis, quibus refertus est aureus iste ac divinus plane liber, quasque in plerisque Exercitiorum spiritualium libris, quod incredibile videatur, frustra requiras?

Quo in genere ut unum alterumve exemplum adferam, quid quaeso ad sui ipsius cognitionem propriaeque miseriae atque indignitatis sensum aptius, quam quae a Sancto Patre cogitanda, meditanda, et animo volvenda proponuntur: dum vel *animam nostram in hoc corpore veluti ergastulo constrictam*, *hominemque ipsum in hac miseriae valle inter bruta animalia exulantem* repraesentat; vel per quosdam veluti gradus meditantem deducens, cogitare jubet, *quid sit homo unus ad caeteros homines omnes comparatus*; *quid deinde mortales vel omnes comparati ad Angelos ac Beatos*; *quid postea Angeli ac Beati omnes*, *et quidquid est creaturarum*, *comparatum ad Deum Creatorem*; *quid* proinde, *quantulus*, quam fere nihil, *unicus homuncio* ad illam supremam Majestatem; atque inde jubens meditantem descendere ad considerandam primum *cor-*

poris foeditatem, deinde *animi pravitatem*, cogit eum tandem concludere, nil aliud denique se esse nisi *ulcus quoddam*, et *apostema*, atque adeo pestilentem orbis *luem* ob commissa peccata?

Quid iterum suavius et ad inflammandos animos erga piissimum Redemptorem potentius, quam cum in colloquio, quo tremendam illam de triplici Peccato meditationem concludit, *Christum e cruce pendentem* jubet veluti *coram spectare*; *ac deinde ex nobis ipsis quaerere, cum ipse Dominus tanta faciat ac patiatur nostra causa, quid tandem illo dignum nos egerimus, quid agamus pro illo, quid agere debeamus in posterum?* vel cum item in contemplatione de Christi Nativitate cogitare jubet, *quì summus ille Dei Filius in extrema nascatur paupertate, ut vitam illam, tot inter aerumnas, in fame et siti, in aestu et frigore, per injurias et ludibria transactam, in crucis patibulo tandem consummet, et haec omnia propter me?*

Praetermitto alia his similia quam plurima. Verum haec, cum praesertim in conspectu Dei, animo jam ad compunctionem per ipsum sacrum secessum et praecedentia Exercitia composito, considerantur, quem, quaeso, non commoveant, non feriant? cujus cor non urant, non inflamment? Iterum dicam: experiatur quisque, velim, et serio se hujus libri studio dedat; et si quem umquam hujus suscepti studii poenituerit, me dati parum opportuni consilii incuset, non repugnabo. Profecto dolendum maxime sentio, et vero etiam pudendum, quod liber hic Sancti Parentis multis etiam ex Nostris ita parum cognitus sit, ut *liber* fere *clausus* ipsis habeatur. Ergone thesaurum hunc tantum possidebimus veluti in terra defossum? Ergo praeclarissimum hoc coelestis harmoniae organum in manibus nostris mutum erit, sine voce ac mortuum, quod qua ratione tangendum sit, ut sonos suos edat, ignoremus? Ergo praestantissimis hisce *armis spiritualibus*, ut ea Sanctus Pater vocabat, instructi,

ingredi ad pugnam *non poterimus*, quia *non usum habemus?* Studeamus, quaeso, Patres ac Fratres carissimi, studeamus diligenter insignem hunc, divinum hunc Exercitiorum librum intelligere, ejusque usum familiarem nobis reddamus; neque enim absque diligenti studio usuque frequenti ejus intelligentiam assequemur. Quod cum omnibus nostris Sacerdotibus commendatum esse cupio; tum praesertim Superioribus, rerumque spiritualium Praefectis, qui suae curae commissos, in hac scientia Sanctorum acquirenda, non sibi relinquere, sed ducere ac dirigere debent; tum vero omnium maxime tironum Magistris et Instructoribus tertiae Probationis: cum inter utriusque Probationis *experimenta* ab Instituto praescripta, illud sit, sin minus semper tempore, at certe dignitate ac necessitate *primum*, ut Exercitia spiritualia integra a singulis qui probantur fiant. Et sane ex his discendus orandi meditandique modus et usus quotidianus; ex his examinandae conscientiae ratio petenda, et methodus exstirpandi vitia, et acquirendi virtutes; ex his omnis vitae nostrae spiritualis documenta certa ac tuta; ex his regulae ad inimici seu apertas tentationes, seu tectas artes ac fraudes cognoscendas ac superandas, ne quis forte specie boni deceptus a vero bono divellatur; ex his denique omnis vitae nostrae vocationisque ratio potissimum petenda est, nec umquam futurus est aliquis verus Societatis filius, numquam ejus spiritum habebit, nisi hinc, e Sancti Patris inquam Exercitiis, hauserit.

Neque enim studium libri Sancti Patris ejusque usum dum tam multis verbis commendo, studium ejus, ut ajunt, mere *speculativum*, commendare me, vos ipsi, credo, satis intelligitis. Absit, Patres ac Fratres carissimi, ut librum hunc manibus assidue versantes, ac tantae admiratione sapientiae capti, eum veneremur tantum, laudemus, aliisque commendemus. Absit, ut, quemadmodum de Joannis Baptistae admiratoribus Christus Do-

minus ajebat, quod *ad horam ejus splendore delectati essent*, quin tamen ex ejus praedicatione verum cepissent fructum; ita nos pulcherrimis Sancti Patris documentis capti ac delectati, manum operi admovere in nobismetipsis negligamus. Quis enim nescit, omnem hìc fructum ab applicatione pendere? Quae quidem omnis practica est, seque in universam vitae nostrae rationem, et in omnes actiones nostras, et in actionum omnium modos, in intima demum sensa omnia, et cogitationes omnes sese diffundat necesse est; cujus proinde vis et efficacia tam late patet, ut terminum in his invenire non sit, neque adeo dicere umquam possimus: *sufficit.*

Illud vero praecipue animadvertamus, oportet, ac prae oculis semper habeamus, in verae perfectaeque abnegationis propriae studium omnem spiritualium Exercitiorum doctrinam resolvi. Hoc enim qui non intelligat, periculum est, ne, ut in Constitutionum nostrarum, ita in Exercitiorum studio vehementer erret, eoque perniciosius, quo propter sapientissima vitae documenta doctior sibi ac spiritualior videri posset. Spiritualium enim rerum intelligentia, nescio quomodo, animis non raro illudit, ut jam vere spiritualem se esse quis existimet, propterea quod in rebus spiritualibus versatus optime sibi videatur; quae, siqua alia, tentatio periculosissima est.

Ad propriam itaque abnegationem omnia demum referuntur, idque ex universo Exercitiorum libro manifestum est. Non tradit Beatus Pater sublimis cujusdam orationis et singularis unionis cum Deo modos aut praecepta. Ad hanc docet quidem animos disponere; at dispositionem omnem praecipue in illa, quam dixi, abnegatione sui constituit. Quis Exercitiorum finis? Audi ex ipsa libri inscriptione: *ut homo seipsum vincat, vitamque suam disponat absque ulla affectione quae recte ordinata non sit.* Qua vero ratione vita omnis recte ordinabitur? Nempe, proposito nobis

fine puro purissimo unius Dei gloriae nostraeque salutis. Hoc in *Fundamento*, hoc in *Electionibus*, hoc passim ubique repetit, inculcat. Quomodo vero id assequemur, ut tam recte, tam pure agamus? Si tollamus, quidquid in nobis ipsis impedimenti est. Et quodnam illud? Quidquid *propriae* est *voluntatis*, quidquid est *amoris proprii et mundani. Hoc sibi quisque persuadeat*, inquit, *tantum se in studiis spiritualibus promoturum esse, quantum ab amore sui ipsius, et proprii commodi affectione sese abstraxerit.* In hoc tam constanter insistit Beatus Pater per totum libri decursum, ut, et ubi *de Victu* recte *temperando* agit, et ubi de *Poenitentiarum* usu determinando, et ubi doctrinam tradit de *Electione*, et ubi de *vitae Reformatione*, et ubi de *Eleemosynarum distributione*, idem diversis licet verbis assidue ingerat: *eo melius futurum, quo longius ab amore nostri ipsorum recedamus.* Ad hoc in meditatione *de Regno Christi*; ad hoc in altera *de duobus Vexillis*; ad hoc in proponendis *tribus hominum Classibus*, *tribusque Humilitatis modis*, admirabili arte nos erudit, et invitat, et impellit; ubique naturae repugnantiam impugnare docet ac superare. Quod si ex animo, si strenue, si constanter agamus, et vitam omnem recte ordinabimus, et virtutum possessionem facile consequemur, et vero etiam ad unionem cum Domino beatissimam nosmetipsos, ejus opitulante gratia, disponemus. Hac, non alia via, Patres nostri, quod sane notatu dignissimum est, et ex annalibus nostris constat, hac, inquam, via Patres nostri, qui primis illis temporibus ad religiosam in Societate vitam non aliis fere institutionibus nisi Exercitiis spiritualibus instruebantur, vi et animo in illis concepto, cum se abnegationi propriae generose exercendae dedissent, brevissimo plerique tempore ad eximiam vitae perfectionem eluctati sunt, et fructus in Ecclesia Dei fecerunt uberrimos, quibus nos etiam nunc, post unum, alterum, tertium saeculum, gaudemus

et fruimur. Scilicet hoc illi vitae spiritualis axioma, in Exercitiis intime perceptum, alte impressum animo gerebant, suoque confirmabant exemplo: *quantum quisque a se ipso recedat, tantum appropinquare Deo*; et *cor, quo magis vacuum sit amore proprio, eo magis Dei spiritu repleri.*

O Patres mei ac Fratres dilectissimi, si spiritum Dei habuerimus, si vere spirituales fuerimus, quam bene nobis, quam bene Societati erit universae! Quae pax, quanta unio animorum inter nos; quanta alacritas ad laborandum pro gloria Dei et animarum salute, et ad patiendum etiam quaecumque adversa quanta promptitudo! Quam bene fluent nobis omnia! Quanto illa ipsa externa ministeria, quae pro nostrae vocationis ratione tractamus, nobis ipsis primum, tum aliis plurimis, uberiores adferent utilitates! In ipsa literarum scientiarumque tractatione, quam procul aberunt contentiones, aemulationes, praeoccupati in particularibus propriisve opinionibus animi, aliaeque hujusmodi miseriae, quae et intellectum obscurare solent, nec studiorum minus progressui, quam virtuti ac perfectioni nocent plurimum! Erit in Superioribus zelus disciplinae sine asperitate, suavitas non remissa; erit discretio, erit prudentia, simplex tamen semper, et ab omni specie odiosae illius, quam omnes merito detestamur, *politicae* longissime remota. Erit in Subditis obedientia integra, prompta, hilaris, constans, perfecta, executionis, voluntatis, et judicii etiam, qualem maxime cupit Beatus Pater in suis. Denique universa Societas vero suo vigentique spiritu efflorescet, qualem illam Sanctus Pater Ignatius juxta formam, non terrena, sed coelesti sapientia inventam ac descriptam condidit.

Quapropter oro vos, Patres ac Fratres carissimi, per Sancti Patris Ignatii reverentiam, cui, post Jesum et Virginem Matrem nos nostraque debemus omnia; per amorem Societatis, cujus in-

crementa et successus, non a quibuscumque naturalibus aut humanis praesidiis, non a splendore doctrinae aut eloquentiae, non ab hominum quorumcumque favore, sed ab ejus vero in nobis conservato renovatoque spiritu pendent; per salutem ac perfectionem cujusque propriam, quae nobis omnibus summopere cordi esse debet, quippe quibus in hac vocatione bonis piisque Christianis esse profecto non sufficit; per Ecclesiae Sanctae necessitates tantas, quibus aliquam a nobis adferri opem suo jure Mater optima postulat et exspectat; per animarum pretiosissimo Christi Jesu sanguine redemptarum salutem, quibus juvandis sacramentum in hac Christi Ducis militia diximus; Oro vos atque obtestor, ut tam praeclarum, tam efficax ad tanta bona consequenda subsidium, quod nobis in Sancti Patris Exercitiis traditum est, et studiosa complecti mente, et diligenter adhibere, documentaque in iis tradita ad effectum usumque perpetuum et quotidianum in vobis ipsis deducere, quanta possitis industria et conatu, ad Patrum nostrorum imitationem, satagatis. Et quoniam non in industriis nostris nostrisque conatibus, sed in divinae gratiae auxilio potissimum hujus tanti boni consequendi spes sita est; juxta ipsorum Exercitiorum doctrinam, divina haec auxilia studiose et ardenter petamus: ad Virginem scilicet gratiae Matrem confugientes, et per Mariam ad Jesum *Mediatorem Dei et hominum*, et per Jesum denique ad Deum Patrem benignissimum accedentes, petamus, postulemus, flagitemus cum certa fiducia impetrandi. Neque enim timenda repulsa est in tam justa petitione, modo ne ipsi nobis desimus. Etenim, si peteremus *sedere ad dexteram vel sinistram in Regno* ejus, si quaecumque speciosa aut minime ad finem nostrum necessaria postularemus, respondere nobis posset Dominus, ut olim filiis Zebedaei: *nescitis quid petatis*: at dum id ab eo efflagitamus, quod ipse maxime a nobis

requirit, et sine quo ei placere non possumus; dum nostrae conscii miseriae atque inopiae misericordiam et opem imploramus; dum denique non aliud petimus nisi *spiritum bonum*; *dabit* utique *petentibus se* misericors ac benignus *Pater noster coelestis*, ac bonus hic spiritus, verus inquam spiritus Societatis Jesu, *fiet in nobis fons aquae salientis in vitam aeternam*, *venientque nobis omnia bona pariter cum illo.* Quem ut et mihi, qui omnium maxime illius egeo, concedere Dominus dignetur, vestris me ss. SS. et orationibus enixe commendo.

Reverendi Patres ac Fratres carissimi

Romae die 27. Decembris 1834.

Vestrum omnium servus in Christo
Joannes Roothaan.

PROLOGUS

AD PATRES EXERCITIORUM SPIRITUALIUM PRAECIPUE STUDIOSOS.

In hac nova, quam videtis RR. PP., Exercitiorum spiritualium S. P. N. editione adornanda, quid consilii fuerit, paucis accipite.

Inde a viginti eoque amplius annis, tum in secessu annuo, tum extra illum, evolventi mihi librum Exercitiorum in vulgata versione latina, dudum incesserat desiderium inspiciendi aliquando ipsum textum hispanicum, quo idiomate a Sancto Parente nostro conscriptum fuisse librum, nemo ignorat. Videbam enim, duplicem quidem versionem oblatam fuisse censoribus, quibus Paulus III. librum, antequam illum Apostolica auctoritate approbaret, examinandum commiserat, et utramque, *ne vocula quidem mutata*, probatam fuisse; ut habet Orlandinus noster Hist. Soc, Lib. VIII. n. 1., utque ex iis, quae in omnibus fere libri editionibus exstant, summorum illorum virorum testimoniis comprobatur: at ex duabus illis versionibus eam fuisse selectam ac typis editam, quae latinior visa erat et sensum potius sensui reddebat, omissa altera, quae verbum pene verbo reddiderat. Videbam, subsequentibus temporibus, auctoritate V. Congregationis Generalis, eamdem illam versionem recognitam, et cum autographo hispanico collatam, variis in locis, quae obscuriora videbantur, fuisse notis aliquibus adjectis seu illustratam, seu emendatam. Videbam eosdem Patres, qui versioni vulgatae cum autographo conferendae praefuerant, non dissimulasse, alia quaedam praeterea se reperisse quidem, sed, quod minoris momenti visa essent, praetermisisse. Haec omnia, et quod aliqua etiamnum obscuriora viderentur, fortasse ex hispanico dilucidanda, et praesertim (hanc mihi veniam date) peculiaris quaedam erga

S. Patrem resque ejus omnes reverentia ac devotio, desiderium ardens cognoscendi ipsum S. Patris textum excitaverant.

Itaque, cum paucis abhinc annis hispanicum exemplar, diu frustra quaesitum, nactus tandem essem, eo laetus uti coepi, illudque legere cupidissime atque attentissime. Inde, inter ipsum annuum secessum iterum iterumque librum textu hispanico meditate volvens atque revolvens, deprehendi scilicet non pauca, quae mihi quidem notatu dignissima esse videbantur, et sive ad majorem perspicuitatem, sive ad majorem spiritus unctionem non mediocriter conferre posse. Ergo, quae observaveram, cum sedulo adnotare coepissem, et cum quibusdam Patribus in Exercitiis spiritualibus studiosius versatis communicassem, his etiam digna visa sunt, quae non ignorarentur a Nostris; ne minutis licet illis, pretiosissimis tamen tanti thesauri particulis, quae in vulgata versione excidisse, et quodam modo deperditae jacere videbantur, Nostri passim carerent.

Ac primum quidem non alia mens erat, nisi ut praecipua quaedam in nova Exercitiorum editione, adjectis adnotatiunculis, designarentur. Sed cum in rerum notandarum selectu saepe haereret animus, et illa etiam recurreret identidem cogitatio, quod fortasse ea, quae mihi fere nullius viderentur momenti, aliis, majori instructis lumine, non inutilia, nec negligenda videri possent; in illud demum consilium deveni, ut quam fieri posset maxime literalem versionem totius libri adornarem, ex qua illud etiam nasceretur commodi, quod illa nativa simplicitas, ac simplicitatis socia unctio, quae Sanctorum non sensa modo, sed et verba comitari solet, conservaretur facilius, et a legentibus, seu meditantibus potius, (nam meditate legi totum hunc librum omnesque ejus partes necesse est) aliquo saltem modo etiam in versione percipi posset.

Atque hunc ego laborem eo etiam lubentius suscipiendum mihi existimavi, quod cum hisce temporibus tantum operae impendi passim ab hominibus literatis videamus, ut non modo veterum, sed aliorum etiam saepe recentioris aevi scriptorum, novas editiones accuratissimas concinnent, variantium

quas vocant lectionum diligentissime habita ratione, in iis etiam quae nullius esse momenti videri possunt, cum vel minimos apices inobservatos relinquere sibi nefas illi putent; (quam quidem diligentiam, ubi operae pretium est, nemo improbaverit, nemo reprehenderit): majori profecto jure, majori certe utilitate, quam in plerisque ex illis quos dicebam auctoribus, libro huic S. P. N. curam hujusmodi impendendam nobis esse arbitrabar.

Ergo ad opus me accinxi, et subseciva tempora huic labori, qui mihi quidem suavissimae quietis loco plerumque fuit, impendi. Quo vero accuratius in eo ac certius progrederer, hispanica libri editione quacumque non contentus, eo usus sum exemplari, quod antiquissimum ms. in hoc romano Archivo nostro asservatur, et in cujus margine variis in locis correctiones aliquae ipsa S. P. manu notatae conspiciuntur. Adhibui item, et cum autographo hispanico perpetuo comparavi, antiquam versionem latinam, pariter ms., fere quidem et ipsam literalem; quae an eadem illa sit, quae censoribus simul cum altera, quae vulgata est, oblata fuerat, non constat; at est certe antiquissima, conscripta videlicet anno 1541, ut in calce hujus codicis ab amanuensi adnotatum legitur, eaque ipsum S. P. Ignatium usum fuisse colligimus, ex hisce verbis in exteriori ejus folio manu S. P. exaratis: [*todos exercicios breviter*] *en latin.* Ceterum ista versio, quae currenti calamo facta fuisse videtur, ejusmodi est, ut mirum non sit, visam non fuisse typis edendam, sed alteram, quae P. Andreae Frusii erat, praeferendam.

In hac itaque nostra editione habetis, PP., inprimis quidem vulgatam versionem integram plane atque intactam, ob reverentiam quae ei merito debetur semperque debebitur, subjectis tantum suis in locis asterisco (*) notatis illis correctionibus, quas olim V. Congregationis auctoritate P. N. Claudius ei addendas curavit; tum ex adverso versionem nostram literalem textui vulgato perpetuo respondentem; in qua, ut primo statim intuitu appareat, ubi, quibusve in vocibus aliquod ha-

beatur a versione vulgata discrimen, voces hujusmodi, plures, pauciores, distincto charactere expressas videtis. Si quid interdum, vel ad sensus plenitudinem, vel ad dubiae significationis vim conservandam, necessario visum fuit textui latino inserendum, id uncinis [ ] inclusum reperietis. Denique temperare mihi non potui, quin locis quibusdam adnotationes aliquas adjicerem, quibus vim textus autographi aliquantum illustrari posse existimabam. Ceterum latinitatis ratio in hac versione alia habita non fuit, nisi quantum intelligentia rerum requirebat; neque enim stili correctio quaerenda erat, sed fidelitas in verbis ipsius autographi, quam fieri poterat, accuratissime reddendis. Commodius quidem verti ad verbum vel gallice vel italice potuisset, ob harum linguarum idiotismos hispanico idiomati plerumque magis affines; sed plurium utilitati consulendum fuit.

Jam quae mihi cogitatio saepe in mentem venit, textum hispanicum cum vulgata versione conferenti, eadem vobis, versionem cum versione comparantibus, fore ut non semel incidat, nullus dubito: ut scilicet quaeratis vobiscum ipsis, quî factum sit, ut versio, quae tam multis in locis, vel a propria et ingenita vi hispanici textus differre, vel certe ea tanto esse inferior cernitur, sub ipsis S. P. oculis typis mandari potuerit. Ad quam ego quaestionem quid mihi ipse responderem, nihil inveni probabilius, quam quod S. P., qua erat humilitate, quidquid esset rerum suarum, id aliorum plane curae permitteret. Certe de verbis cum fuisse in Exercitiorum libro minus sollicitum, vel ex eo patet, quod cum a se conscriptus esset rudi calamo, ut erat tum literarum plane expers, cumque multi in eo et linguae minime correctae errores, et in sententiarum nexu quaedam non raro anacolutha occurrerent, horum nihil sibi postea corrigendum existimaverit, sed omnia plane, sicut ea pro animi sensu primo illo tempore scripserat, porro scripta reliquerit, additis dumtaxat aliquibus identidem verbis, ad explicationem majorem vel ad confirmationem propositae doctrinae, iisque paucissimis. Qui ergo tam parum cu-

ravit autographum suum, quid mirum, si versionis curam aliis omnem reliquerit? Adde, quod cum non tam scripto, primis illis temporibus, quam vivae vocis explanatione, Exercitiorum series omnis ac methodus traderetur, parum intererat, aliqua esse in versione latina minus accurate ad hispanicum autographum exacta, cum eorum usui ederetur in lucem, qui vim rerum, vel ex ore ipsius S. P. hauserant, vel certe ex iis, qui hanc ab ipso acceperant. Hac vero tempestate, postquam et lapsu temporis, et multo frequentatissimoque Exercitiorum usu factum est, ut pauci omnino S. P. formam servare consueverint, plurimum referre putavi, si quam accuratissime et sensus S. P., et verba cognoscerentur. Quod si haec qualiscumque opella nostra aliquid etiam conferat ad Exercitiorum spiritualium studium ex ipso S. P. libro diligentius persequendum, operae pretium me fecisse, ad majorem Dei gloriam, non poenitendum existimabo.

Quae in omnibus passim libri S. P. N. editionibus praemitti solent, in hac nova non fuere praetermittenda. Sunt autem quae sequuntur:

I. *Pauli III. Pont. Max. Literae Apostolicae, quibus Exercitia Sancti Patris approbantur et commendantur.*

II. *Testimonia eorum quibus libri censura a Paulo III. commissa fuerat.*

III. *Monitum primae editioni praemissum.*

IV. *Alterum monitum de emendationibus in nova edit. an. 1596 textui vulgato subjectis.*

I.

PAULUS PAPA III.

ad perpetuam rei memoriam.

Pastoralis officii cura, in universum Christi gregem nobis commissa, et divinae gloriae ac laudis amor facit, ut ea quae salutem animarum, et spiritualem earum profectum juvant, amplectentes, vota eorum qui aliquid, quod fovere et nutrire pietatem in Christi fidelibus valeat, a nobis exposcunt, ad exauditionis gratiam admittamus. Cum ergo (sicut dilectus filius nobilis vir, Franciscus de Borgia, Dux Gandiae, nobis nuper exponi fecit) dilectus filius Ignatius de Loyola, Praepositus Generalis Societatis Jesu, per nos in alma Urbe nostra erectae, et per nos auctoritate Apostolica confirmatae, quaedam documenta, sive Exercitia spiritualia, ex sacris Scripturis, et vitae spiritualis experimentis elicita, composuerit, et in ordinem, ad pie movendos fidelium animos, aptissimum redegerit; illaque Christi fidelibus, ad spiritualem consolationem, et profectum magnopere utilia, et salubria esse, non solum fama, ex plurimis locis allata, praedictus Franciscus Dux didicerit; sed etiam experimento manifesto, cum Barcinone, tum Valentiae, tum Gandiae, id compertum habuerit. Quare idem Franciscus Dux nobis humiliter supplicari fecit, ut documenta et spiritualia Exercitia praedicta, quo latius eorum fructus pateat, et plures Christi fideles, majori cum devotione ad utendum illis invitentur, examinari facere: et si approbatione et laude digna inveniremus, approbare et laudare, aliasque in praemissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos

igitur qui documenta et Exercitia hujusmodi examinari fecimus, et quae testimonio ac relatione dilecti filii nostri Joannis Tit. S. Clementis, Presbyteri Cardinalis, Burgensis Episcopi, ac haereticae pravitatis Inquisitoris, et venerabilis fratris nostri Philippi Saluciarum Episcopi, ac dictae Urbis nostrae in spiritualibus Vicarii generalis, nec non dilecti filii Aegidii Foscararii nostri sacri Palatii Magistri, nobis desuper facta, pietate ac sanctitate plena, ad aedificationem et spiritualem profectum fidelium valde utilia et salubria esse et fore comperimus: debitum etiam respectum ad fructus uberes, quos IGNATIUS, et ab ipso instituta Societas praefata, in Ecclesia Dei ubique gentium producere non cessant, et ad maximum adjumentum, quod ad id praedicta Exercitia attulerunt, non immerito habentes; hujusmodi supplicationibus inclinati, documenta et Exercitia praedicta, ac omnia et singula in eis contenta, auctoritate praedicta, tenore praesentium, ex certa scientia nostra, approbamus, collaudamus, ac praesentis scripti patrocinio communimus; hortantes plurimum in Domino, omnes et singulos, utriusque sexus, Christi fideles ubilibet constitutos, ut tam piis documentis et Exercitiis uti, et illis instrui devote velint. Nec non concedentes, ut hujusmodi documenta et spiritualia Exercitia imprimi a quocumque bibliopola, per praedictum IGNATIUM eligendo, libere et licite valeant. Ita tamen, ut post primam editionem, sine consensu ejusdem IGNATII, vel successorum ejus, nec ab hoc, nec ab alio omnino, sub excommunicationis et 500 ducatorum piis operibus applicandorum poena imprimi possint. Ac mandantes nihilominus universis et singulis locorum Ordinariis, ac personis in Ecclesiastica dignitate constitutis, et cathedralium ac metropolitanarum Ecclesiarum Canonicis, et

earumdem Ordinariorum Vicariis in spiritualibus, generalibus et officialibus, ubilibet constitutis, quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum, per se, vel alium, seu alios, cuivis de Societate praedicta, vel aliis quorum interierit, in praemissis spiritualibus Exercitiis, efficacis defensionis praesidio assistentes; faciant auctoritate nostra, illos dicta concessione et approbatione pacifice frui et gaudere; non permittentes eos per quoscumque contra praesentium tenorem quomodolibet molestari; contradictores quoslibet et rebelles per censuras, et poenas Ecclesiasticas, ac alia opportuna juris remedia, appellatione postposita, compescendo: invocato etiam ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachii saecularis. Non obstan. fel. rec. Bonifacii Papae VIII. praedecessoris nostri de una, et Concilii generalis de duabus dietis, dummodo ultra tres aliquis auctoritate praesentium non trahatur; et quibusvis aliis Constitutionibus et ordinationibus Apostolicis, caeterisque contrariis quibuscumque: aut si aliquibus communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam, et expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Volumus autem, quod praesentium literarum transumptis, manu Notarii publici subscriptis, et sigillo alicujus Praelati, seu personae in dignitate Ecclesiastica constitutae, munitis, plena fides ubique habeatur, et illis stetur, tam in judicio, quam extra, ac si originales literae exhiberentur et ostenderentur.

Datum Romae apud Sanctum Marcum, sub annulo piscatoris, die ultimo Julii, millesimo, quingentesimo, quadragesimo octavo. Pontificatus nostri anno XIV.

Blo. El. Fulginen.

II.

TESTIMONIA

EORUM QUIBUS CENSURA EXERCITIORUM EST COMMISSA.

IN PRIMA TRANSLATIONE

Legimus omnia in volumine hoc digesta, nobisque valde placuerunt, et ad animarum salutem in primis conducibilia sunt visa.

CARDINALIS BURGENSIS.

Concedimus, ut opus hoc, omni laude dignum, et Christianae professioni valde proficuum, imprimatur.

PHILIPPUS VICARIUS.

Non poterunt tam sancta Exercitia non maximum commodum praestare cuilibet studioso. Ideo obviis etiam ulnis amplectenda sunt.

F. AEGIDIUS FOSCARARIUS
Magister Sacri Palatii.

IN SECUNDA TRANSLATIONE

Legimus spiritualia haec Exercitia, placentque nobis valde, et digna judicamus, quae ab omnibus orthodoxae fidei cultoribus recipiantur, et magni fiant.

CARDINALIS BURGENSIS.

Concedimus ut opus hoc, omni laude dignum, et Christianae professioni valde proficuum imprimatur.

PHILIPPUS VICARIUS.

Cum nequeat subsistere diu Christiana religio sine exercitiis et meditationibus aliquibus spiritualibus (in meditatione enim, inquit vates, exardescit anima mea) nullas arbitror magis opportunas his, quae proculdubio ex scripturarum studiis, et longo rerum usu natae sunt.

F. AEGIDIUS FOSCARARIUS
Magister Sacri Palatii.

III.

QUIDAM DE SOCIETATE JESU

DEVOTO LECTORI EJUSDEM SOCIETATIS SALUTEM IN DOMINO.

Haec documenta, ac spiritualia Exercitia, quae non tam a libris, quam ab unctione sancti Spiritus, et ab interna experientia, et usu tractandorum animorum edoctus, noster in Christo Pater Magister Ignatius de Loyola, Societatis nostrae Institutor, et Praepositus Generalis (ut praemissum est) composuit, ab idiomate hispanico in latinum, duobus modis sunt versa: altera versio, non solum sensum sensui, sed pene verbum verbo; altera (quae visa est praeferenda) sensum tantum sensui, sed fideliter reddebat. Cum autem Exercitia haec, ut satisfieret quorumdam, et praecipue illustrissimi Ducis Gandiae, Francisci de Borgia devotioni, qui optabat approbari ea, Sedis Apostolicae auctoritate, quae jampridem, et spiritualis plurimorum omnis generis et conditionis hominum profectus (qui per ea spiritum Domini vel hauserant, vel mirum in modum auxerant) ubique approbaverat: cum, inquam, ante approbationem summi Pontificis, destinatis censoribus videnda proponerentur, utraque translatio eis est oblata; et licet omnino liberae censurae eorum subjicerentur, ut adderent, minuerent, mutarent, prout in Domino videretur: tamen ne verbo quidem mutato, utramque versionem (quod testimoniis eorumdem in archetypis exemplaribus patet) approbarunt. Quod ad impressionem attinet, hoc te, pie lector, monitum velim, non iis, qui tantum lecturi Exercitia; sed qui facturi, vel potius aliis tradituri sunt, esse hoc laboris et operae impensum. Cum enim ad fructum uberem capiendum parum sit legisse, nisi strenue quis in eis se exercuerit, et magistrum

in rebus spiritualibus versatum sit nactus; constat non eo animo impressa esse, ut passim in vulgus emanarent: sed cum laboriosum nimis esset, nec sine magno temporis et impensarum dispendio, tam multa exemplaria manuscribere, quibus ad Societatis ipsius usus opus erat, et ut varietate, et erratis plurimis (quae in manuscriptis deprehendi solent) devitatis, indubitatae fidei exemplaria suppeterent, typis hoc opus excusum est: sed omnia excusa volumina in potestatem Societatis, ad ipsius, ut diximus, usum (ita ut nec vendi, nec excudi ullibi possint) sunt redacta. De his te monere, pie lector (si forte minus innotuerant) cum perspecta mihi sint praedicta omnia, officii mei esse duxi. Vale in Domino. Romae VI. Idus Augusti MDXLVIII.

IV.

LOCA QUAE EX DILIGENTI CUM HISPANICO AUTOGRAPHO COLLATIONE ADNOTATA SUNT IN HAC POSTREMA EDITIONE.

Ea Patrum deputatio, quae in V. Generali Congregatione pro recognoscendo Directorio Exercitiorum instituta fuit, illud inprimis proposuit, ut antequam liber Exercitiorum denuo imprimeretur, cum hispanico autographo, qui Romae servatur, diligenter conferretur, non ut nova quaedam versio fieret, sed ut loca quaedam accommodarentur, quae in vulgata latina subobscura videbantur. Quod cum R. P. N. fieri mandasset, facta diligenti collatione, compertum est, latinam editionem in paucis ab autographo discrepare. Iis igitur praetermissis, quae parvi momenti esse videbantur, ea tantum loca adnotari placuit, in quibus sensus subobscurus censebatur, vel certe clarior hac nova versione reddi poterat. Quae omnia cum essent a R. P. N. cum Patribus Assistentibus diligenter examinata, ne vulgata editio, ob reverentiam quae illi merito debetur, mutari videretur,

satius visum est, si in fine Exercitiorum loca omnia, quae sunt adnotata, ponerentur stellulis quibusdam signata, quae locis, in quibus facta est mutatio, responderent, ut facilius, quae in postrema hac editione fuerunt accommodata, reperiri a quolibet possent. Hic autem labor ut speramus, majorem quamdam lucem afferet iis, qui Exercitia tractant, omnibusque Societatis nostrae hominibus, qui Exercitiorum usum habere debent frequentissimum, non erit injucundus. Romae 25. Junii MDXCVI.

Mandato R. P. N. Generalis.
Jacobus Dominicus
Secretarius

EXERCITIA

SPIRITUALIA

S. P. IGNATII DE LOYOLA

CUM VERSIONE LITERALI EX AUTOGRAPHO

HISPANICO.

Anima Christi, sanctifica me.
Corpus Christi, salva me.
Sanguis Christi, inebria me.
Aqua lateris Christi, lava me.
Passio Christi, conforta me.
O bone Jesu, exaudi me:
Intra tua vulnera absconde me:
Ne permittas me separari a te:
Ab hoste maligno defende me:
In hora mortis meae voca me,
Et jube me venire ad te,
Ut cum Sanctis tuis laudem te
In saecula saeculorum. Amen.

EXERCITIA

SPIRITUALIA

S. P. IGNATII LOYOLAE

VERSIO VULGATA.

ANNOTATIONES

quaedam aliquid afferentes intelligentiae, ad Exercitia spiritualia quae sequuntur, ut juvari possit tam is, qui ea traditurus est, quam qui accepturus.

Prima est annotatio, quod ipso nomine spiritualium Exercitiorum intelligitur modus quilibet examinandi propriam conscientiam: item meditandi, contemplandi, orandi secundum

EXERCITIA

SPIRITUALIA

S. P. IGNATII LOYOLAE

VERSIO LITERALIS.

ANNOTATIONES (1)

ad capiendam aliquam intelligentiam in Exercitiis spiritualibus, quae sequuntur, et *ut* [*earum subsidio*] adjuvet se *tam is qui ea traditurus est, quam qui accepturus.*

Prima annotatio est, quod hoc nomine Exercitiorum spiritualium intelligitur quilibet modus examinandi conscientiam, meditandi, contemplandi, orandi vocaliter et mentaliter, et

(1) Hae annotationes sunt quaedam veluti Introductio ad Exercitia. *Duo* in his annotationibus spectavit S. P. in ipso hoc titulo expressa: 1. Ut *aliquam* daret praeviam notitiam, et *aliquo modo* explicaret, quid ex ejus mente Exercitiorum spiritualium nomine intelligendum veniret, qui eorum scopus, quae media, etc. 2. Ut monita quaedam traderet generalia, quae tam eum, qui traditurus esset Exercitia, quam qui accepturus, dirigerent, quo certior et uberior fructus existeret.

Conjunctio *et*, ex autographo, non est supervacanea: *adjuvare se se*, activa voce, magis est ad literam, et videtur etiam magis ad mentem S. P., quam *juvari*.

Ex hoc titulo, quem S. P. annotationibus praefixit, jam intelligi datur, Librum hunc non esse conscriptum simpliciter ut *legeretur*, neque etiam ut a *quovis* studio ac meditatione *versaretur*. Titulus hic ipse innuit, eum qui Exercitia facit illa *accipere* debere, ab alio scilicet, qui ea in se expertus, bene versatus sit in hac arte sacra, quique proinde *tradere* Exercitia dicitur. Quod quidem etiam in monito primae Exercitiorum editioni praefixo (pag. XIII) diserte dicitur, et sedulo notandum est. Neque enim in hanc viam dare se quisquam debet sine duce. Nam errari a non expertis in documentorum applicatione pronum est: error autem omnis periculosus. Ipsa etiam Libelli S. P. brevitas necessario aliquem, qui explicet, requirit. At nec ipse Libellus cuiquam, qui prima vice obit Exercitia, concedi debet; ut monet Directorium cap. X. §. 1, vel de iis agens, qui in Novitiatu nostro

mentem, et vocem: ac postremo alias quascumque spirituales operationes tractandi, ut dicetur deinceps. Sicut enim deambulare, iter facere, et currere exercitia sunt corporalia; ita quoque praeparare et disponere animam ad tollendas affectiones omnes male ordinatas, *aliarum* (2) *operationum spiritualium, prout deinceps dicetur: quia sicut ambulare*, ire, (3) *et currere exercitia sunt corporalia*; *ita* quilibet modus *praeparandi et disponendi animam ad tollendas a se omnes affectiones inordinatas* [*male ordinatas*] *et*, (4) postquam

probantur. Denique, eximium illum fructum, qui ex Exercitiis rite factis colligi solebat, Patres nostri magna ex parte humilitati tribuebant, qua homo quivis, quantumvis doctus ceteroqui ac literatus, alterius sese directioni committebat. Haec enim humilitas mirum in modum disponit animam ad uberiores divinae gratiae influxus recipiendos.

Porro hae annotationes, *omnes* quidem ei, qui *tradit* Exercitia, ad manum esse debent, ut iis sese juvet; ei autem, qui *accipit* Exercitia, non omnes, sed *aliquae* utiles futurae sunt, ut singulas perpendenti patebit.

(2) *Et aliarum... prout deinceps dicetur.* - Quaenam sunt *aliae* operationes, praeter exercitia jam enumerata, *examinandi conscientiam*, *meditandi*, *contemplandi*, *orandi vocaliter et mentaliter*? Videntur enim omnia exercitia ad unum aliquod ex his revocari posse. - Sed nimirum *alia* plura sunt exercitia in Libello posita, quae stricte loquendo ad nullam ex modo dictis exercitationibus pertinent; sunt autem gravissima illa de *electione*, de *reformatione vitae*, et cetera hujusmodi documenta, quae traduntur *deinceps*, in quibus dum quis se exercet, proprie loquendo neque conscientiam examinat, nec meditatur, neque contemplatur, neque orat vocaliter aut mentaliter; vere tamen spiritum exercet. - Prudenter autem a S. P. ista expressa hoc loco non sunt, ne forte homini nondum praeparato aut disposito inutilis, vel sollicitudo, vel timor ingeratur. Quae quidem S. P. prudentia ac discretio ei, qui tradit Exercitia, imitanda est. Nam plerumque illi, qui primum Exercitia aggrediuntur, *non possunt portare modo*.

(3) *Ire*, seu, pedibus *iter facere*. - *Ambulare*, *ire*, *currere*, gradationem exprimunt, quae commode ab exercitiis corporalibus ad spiritualia transferri possunt. - *Beati* quidem *qui ambulant* (Ps. 118) *in lege Domini*: at beatiores procul dubio, qui, *benedictione legislatoris* accepta, *eunt* (Ps. 83) *de virtute in virtutem*: ii vero beatissimi, qui *dilatato corde viam mandatorum Domini currunt* (Ps. 118). - Itaque in Exercitiis spiritualibus nemo contentus sit *ambulare*, lento scilicet gradu, ac veluti in limitato spatio, in praestituto virtutis gradu se continendo, ultra quem non tendat; sed unusquisque *ire* porro majori contentione, *ac progredi*, quin etiam *currere* conetur, *ad ea*, *quae sunt priora*, *extendens seipsum*, ut loquitur Apostolus ad Phil. 3.

(4) *Postquam quis eas sustulerit.* - Ita ex autographo paulo expressius docemur, frustra futuros nos in quaerenda voluntate divina circa vitae nostrae dispo-

et iis sublatis, ad quaerendam et inveniendam voluntatem Dei, circa vitae suae institutionem, et salutem animae, exercitia vocantur spiritualia.

quis eas sustulerit, *ad quaerendam, et inveniendam voluntatem divinam, in vitae suae dispositione*, ad *salutem animae*, *vocantur exercitia spiritualia.* (5)

sitionem, nisi cura *prima* sit, ut affectiones inordinatas tollamus. Nisi enim ante omnia ad has tollendas incumbamus, nec *lumen* ad intelligendum quid velit Deus, nec *voluntas* ad illud amplectendum suppetet, nec *vires* ad illud opere exsequendum. Quaenam vero sint *affectiones inordinatae*, id tum ex peccatis, quorum quisque sibi conscius est, tum maxime ex *principio* et *fundamento* intelligi dabitur. *Inordinata* est omnis affectio, cujus principium non sit in *fide* vel recta *ratione* fundatum, vel cujus afferri non possit motivum vel causa probabilis ex *ratione* vel ex *fide*. Si quaeras ex te: *Quare?* facile reperies, sitne ordinata affectio, nec ne.

Observentur autem diligenter gradus, per quos Exercitia spiritualia nos ducunt. *Praeparant* enim, *et*, quod plus aliquid significat, *disponunt* animam: 1. ad *tollendas affectiones inordinatas*; 2. ad *quaerendam* voluntatem divinam; 3. ad eamdem *inveniendam*; 4. ad hanc, cum primum invenerit, amplectendam porro ac sequendam *in vitae suae dispositione*; id quod profecto facere non dubitabit, qui ab affectionibus inordinatis sese expediet. Atque ita demum *salus animae*, qui ultimus est Exercitiorum finis, in tuto collocabitur.

Porro, recte dicitur per Exercitia *praeparari ac disponi* animus ad illa omnia; ne forte quis existimet, se per Exercitia sola, brevi illo tempore, et affectiones male ordinatas tollere a se posse, et cetera omnia praestare. Est enim hoc opus, hic labor, totius vitae; sed per Exercitia animus ad ista *praeparatur ac disponitur*. Monitum hoc est momenti non levis, incipientibus praesertim, qui, cum in Exercitiis aliqua bona desideria conceperint, facile sibi quasi de victoria jam parta blandiuntur, cum vix dum ac fortasse ne vix quidem pugnare coeperint.

Nec tamen ideo negandum, eos, qui strenue Exercitia ingrediantur, ita solere per illa *praeparari ac disponi*, ut etiam fructus optatos, magnam certe partem, ipsorum Exercitiorum tempore consequantur. Immo vero non pauci ita parati ac dispositi ex Exercitiis vel semel factis prodeunt, ut inde, novi plane homines, in novitate vitae ambulent, ipsamque illam novam vitam porro teneant ac perficiant usque ad mortem. Estque hoc ipsum, ad quod Exercitia *praeparant* animum ac *disponunt* mira quadam efficacia; et hunc omnem fructum producere *per se* nata sunt in eo, qui sibi ipse non desit.

(5) Haec prima annotatio ei, qui Exercitia spiritualia facturus est, tradi seu explicari debet. Nam, et *quid* Exercitiorum nomine veniat, et *qui* eorum sit *scopus*, convenit ut probe intelligant quotquot ea obituri sunt. Ex ipso enim nomine Exercitiorum, comparatione facta cum exercitiis corporalibus, sentient debere ipsos *sese exercere*; id quod etiam ubi multis simul, etiam ubi populo publice traduntur Exercitia, inculcandum est, ne scilicet audientes *passive* potius, quam *active* se habeant. Scopus autem, qui est ante omnia: *praeparare ac disponere animum ad tollendas affectiones male ordinatas*, prae oculis semper ac praecipue

Secunda est, quod ille, qui modum et ordinem alteri tradit meditandi, sive contemplandi, fideliter narrare debet meditationis, seu contemplationis historiam; percursis obiter dumtaxat punctis illius praecipuis, et adjecta solum brevi declaratiuncula, ut is, qui meditaturus est, accepto veritatis historicae primum fundamento, discurrat postea et ratiocinetur per seipsum. Ita enim fiet, ut dum aliquid invenerit, quod elucidationem vel apprehensionem historiae aliquanto majorem praebeat (sive ex discursu proprio, sive ex divina mentis illustratione id contingat) gustum delectabiliorem, et uberiorem fructum percipiat, quam si res ipsa ei ab altero diffusius narrata et declarata esset. Non enim abundantia scientiae, sed sensus et gu-

Secunda est, quod ille, qui tradit alteri modum et ordinem ad meditandum seu contemplandum, debet narrare fideliter historiam talis contemplationis seu meditationis, discurrendo solum per puncta cum brevi seu summaria *declaratione*: quia *is, qui contemplatur, sumens verum fundamentum historiae, discurrendo ac ratiocinando per se ipsum, et aliquid inveniendo,* [*i. e. cum ita aliquid invenit*] *quod paulo magis declarari vel sentiri* [*s. gustari*] *faciat historiam; sive* [*id accidat*] *per propriam ratiocinationem, sive in quantum intellectus divina virtute illustratur;* [*id*] *majoris est gustus ac fructus spiritualis, quam si ille, qui tradit Exercitia, multum declarasset ac dilatasset* sensum historiae (6): *non enim abundantia scientiae* satiat *animam,*

habendus est. Itaque ab eo, qui tradit Exercitia, explicandus est hic scopus Exercitiorum, percursis seu indicatis per summa capita iis affectionibus inordinatis, quibus teneri maxime solent homines, pro sua quique conditione, et ad quas proin tollendas per Exercitia praecipue incumbere debent. - Quapropter haec *duo*: *quid* sint Exercitia, et *qui* eorum *scopus*, primum et ante omnia ei, qui Exercitia facturus est, proponenda sunt et explicanda, *praeparationis* seu *introductionis* loco.

(6) *Sensum historiae.* - *Sensus*, qui dicitur, *historiae*, seu materiae contemplandae, hoc loco ex autographo non solum ad *intelligentiam* refertur, sed etiam idque potissimum, ad *affectum*, qui producitur, cum res, quam contemplamur, et veritas in ea contenta, intime *sentitur*.

stus rerum interior desiderium animae explere solet.

Tertia est, quod cum in sequentibus omnibus Exercitiis spiritualibus utamur actibus in-

eique satisfacit, *sed sentire ac gustare res interne.* (7)

Tertia, cum in sequentibus omnibus Exercitiis spiritualibus utamur actibus intellectus,

(7) In hanc secundam annotationem, quae tota et unice est ad directionem ejus, qui tradit Exercitia, observa :

1. *Modum et ordinem* meditandi seu contemplandi esse tradendum : *modum*, quomodo scilicet meditandum vel contemplandum sit, quomodo tres animae facultates exercendae, quomodo applicanda practice ea, quae quis meditatur, etc. *ordinem*, id est, quo ordine facultates animae ordinate singulis punctis, quae de re meditanda proponuntur, punctorumque etiam partibus singulis successive applicari debeant. *Modus* rite perceptus ac servatus, valet plurimum, ut *facile*, absque capitis nimia defatigatione; *ordo*, ut *non confuse*, non vagantes; utrumque, ut *fructuose* meditemur. Utrumque ergo docere se debere intelligat, qui Exercitia tradit, et *modum*, inquam, et *ordinem*, quae duae voces nequaquam sunt synonymae.

2. *Historiam* contemplationis seu meditationis intelligi hoc loco generatim materiam sive argumentum meditationis, sive illa sit proprie dicta *historia*, ut in mysteriis vitae Christi Domini, sive sit *mysterium* aliquod fidei, ut de peccato, de inferno, de morte, judicio, etc. Recte vero etiam haec argumenta vocari *historia* possunt; semper enim *facta* quaedam his etiam argumentis subesse solent, tamquam fundamenta veritatis illius, quae contemplanda venit. Nam et peccata, et peccatorum poenae, *facta* sunt *historica*; atque idem recte dici de omnibus potest, quae a S. P. meditanda seu contemplanda proponuntur.

3. *Declarari vel sentiri.* - *Declarari* ad intelligentiam, *sentiri* ad affectum referendum existimo. Monetur ergo qui tradit Exercitia, ne nimius sit, seu in speculativis considerationibus suggerendis, seu in applicationibus practicis, inque affectuum diversis motionibus indicandis : sed ejus qui exercitatur industriae, et vero divino lumini divinaeque inspirationi plurima relinquat ; ipsum meditantem hortetur, animum ut serio applicet, et vero oret ac suspiret; desideriis enim ac suspiriis ad Deum negotium hoc potissimum peragendum esse. Ita et *gustus* major, et uberior *fructus* percipitur, ut S. P. notat. Ait autem, PAULO plus declarationis vel sensus, quod per se ipse quis repererit, *majorem* adferre gustum solere, quam MULTAM declarationem ab altero factam ; animadverte antithesin *paulo*, *multam*, qua videtur paradoxum dici, et tamen verissimum est. Praeterea, si nimii simus in variis *conceptibus* proponendis ; obruetur facile intellectus Exercitantis, et periculum est etiam, ne illius curiositati magis, quam veritati intime perspiciendae serviamus : si nimii in *applicationibus* practicis; fortasse vestes afferemus vel calceamenta, non isti corpori, non istis pedibus accommodata. - Ceterum, ratio habenda est personarum, et rudioribus, et qui minus invenire per se ipsi sciunt quae juvent aut necessaria sint, prolixius utique exponi res meditandas, earumque applicationem necesse est. Sed cavendum, ne de eorum, qui exercitantur, dispositione seu capacitate nimium diffidamus. Certe, si qui sint voluntate bona, quique vero proficiendi desiderio ferantur, etiamsi nec literati sint, nec rerum spiritualium

tellectus, quando discurrimus, voluntatis vero, quando afficimur, advertendum est in operatione, quae praecipue est voluntatis, dum voce aut mente cum Domino Deo, vel Sanctis ejus colloquimur, majorem exigi a nobis reverentiam, quam dum per usum intellectus, circa intelligentiam potius moramur.

dum discurrimus, et voluntatis, dum afficimur: advertere debemus, quod in actibus voluntatis, *quando vocaliter aut mentaliter cum Deo Domino nostro, vel cum Sanctis ejus loquimur, requiritur ex parte nostra major reverentia, quam dum utimur intellectu, intelligendo* [*percipiendo*]. (8)

experti, vix erit quod ipsi per se cum divino lumine et gratia non assequantur uberius ac melius, quam instructoris longiori sermone. Volentibus enim et orantibus adest Deus, eosque juvare ac promovere mire amat infinita illa Bonitas.

Addam tamen, hanc secundam Annotationem intelligendam potissimum videri de iis Exercitiis, quae privatim singulis, vel certe paucis traduntur, qui proprius est Exercitiorum modus a S. P. intentus. Nam quae in hominum multorum coetu, aut etiam publice populo traduntur, in his fieri vix potest, ut necesse non sit, et intellectum audientium enucleata veritatum expositione percellere, et voluntati torpenti faces subjicere, et vero etiam veritates, quae meditandae proponuntur, minutatim ac diversimode applicare, prout tam variis hominibus, ex quibus coetus isti componi solent, convenire videbitur.

(8) Quam recte ita moneat B. P. per se manifestum est. Nam in operationibus intellectus, dum ratiocinamur, nobiscum ipsis, cum nostro ut ita dicam spiritu colloquimur; in actibus vero voluntatis sermonem ad Deum vel Sanctos convertimus, quos proin veluti praesentes, nobisque proxime adstantes, vel certe intentis nos oculis de coelo spectantes, revereri impensius par est. - Nec tamen dicitur exigi reverentiam solum in hisce voluntatis actibus, sed in his *major* exigi reverentia; quia toto meditationis tempore, etiam dum ratiocinamur, in Dei praesentia peculiari modo nos versari meminisse necesse est.

Haec tertia annotatio, ut patet, omnibus tradenda est. Ex cujus applicatione et usu non exiguum capere possunt attentionis ac devotionis incrementum ii, qui divinum Officium seu Horas canonicas recitare solent: si nempe divini Officii partes rite inter se distinguantur, cum in aliis mera habeatur lectio, ut narratio, sermo seu homilia, in aliis proprie dicta precatio ad Deum vel Sanctos. Quod si quis etiam personam, ad quam oratio dirigitur, distincte respicere assuescat, modo enim ad Patrem, modo ad Filium, modo ad Spiritum Sanctum, modo ad Christum ut Mediatorem, modo ad B. V. aliosque Sanctos sermo in divino officio dirigitur, mirum quantum sibi gustum spiritualem et fructum augeri sentiat. Neque vero ad hujusmodi attentionem habendam paulatim ac suaviter assuescere, nimis esse difficile existimandum est, modo ne violenter aut scrupulose quis id assequi contendat. Humilem porro *reverentiam* spirant illa verba, quibus Ecclesia in sacra liturgia uti solet; *da* QUAESUMUS, - *concede* PROPITIUS, - *te* SUPPLICES *exoramus*, - et cetera hujusmodi.

Quarta est, quod licet Exercitiis sequentibus assignentur quatuor hebdomadae, totidem Exercitiorum partibus, singulae singulis respondentes, videlicet, ut in prima hebdomada fiat consideratio de Peccatis; in secunda de Domini nostri Jesu Christi Vita usque ad ingressum ejus in Hierusalem die Dominica Palmarum; in tertia de Passione ejusdem; in quarta de Resurrectione et Ascensione, adjectis tribus orandi Modis; non tamen ita accipiendae sunt dictae hebdomadae, ut necesse sit unamquamque continere septem vel octo dies. Cum enim contingat alios aliis tardiores, vel promptiores esse ad consequendum id, quod quaerunt (puta in prima hebdomada contritionem, dolorem, et lachrymas de peccatis suis) aliquos etiam plus aut minus agitari probarique variis spiritibus; expedit nonnumquam (*) succidi hebdomadam quamcumque, vel extendi, juxta materiae subjectae rationem. Solet

Quarta, licet pro Exercitiis sequentibus sumantur quatuor hebdomadae, ut respondeant quatuor partibus, in quas dividuntur Exercitia: [*quarum partium*] *videlicet prima est consideratio et* contemplatio *de Peccatis; secunda, est Vita Christi Domini nostri, usque ad diem Palmarum* inclusive; *tertia Passio Christi Domini nostri; quarta Resurrectio et Ascensio, appositis tribus modis orandi; tamen non* [*ita hoc*] *debet intelligi, quod quaevis hebdomada necessario contineat in se septem vel octo dies. Cum enim contingat*, in prima hebdomada *alios* [*aliis*] *tardiores esse ad inveniendum id quod quaerunt, scilicet, contritionem, dolorem, lachrymas de peccatis suis; item cum alii aliis sint* diligentiores; *alii etiam* [*aliis*] *magis agitentur seu probentur diversis spiritibus:* necesse est *ut aliquando contrahatur* [*prima*] *hebdomada, et* [*contra*] *aliquando protrahatur; et idem fiat in omnibus reliquis hebdomadis subsequentibus: quaerendo res*

(*) *Annotatione quarta in fine, ubi dicitur*: Expedit nonnumquam succidi hebdomadam; *sensus erit clarior si legatur*: contrahi hebdomadam.

tamen totum Exercitiorum tempus triginta dierum, aut circiter, spatio concludi.

Quinta est, quod mirum in modum juvatur, qui suscipit Exercitia, si magno animo atque liberali accedens, totum studium et arbitrium suum offerat suo Creatori, ut de se, suisque omnibus id statuat, in quo ipsi potissimum servire [*seu fructum proprium*] *juxta subjectam materiam. Finientur tamen* [*integra Exercitia*] *plus minusve intra triginta dies* (9).

Quinta, illi qui accipit Exercitia, valde prodest, intrare in illa animo magno et cum liberalitate erga Creatorem ac Dominum suum, (10) *omne suum velle, et libertatem* [*suam*] *illi offerendo, ut* divina ejus Majestas, *tam de se, quam de omnibus*

(9) Haec quarta annotatio ad eum spectat, qui tradit Exercitia. Ejus enim est, ex iis, quae in Exercitante observaverit, vel ab eo rationem Exercitiorum, quae fecit, reddente acceperit, statuere protrahendane sit, an contrahenda haec vel illa Exercitiorum pars. Spectandus autem semper fructus proprius, *juxta subjectam materiam*, ut ait S. P. Hic autem fructus retardari solet, vel naturali tarditate, vel minori diligentia seu minori applicatione, vel denique agitationibus diversorum spirituum, quae tria a S. P. praecipue commemorantur.

Licet autem ad omnes Exercitiorum hebdomadas spectet haec annotatio, praecipue tamen habenda prae oculis est in prima hebdomada, quia scilicet, nisi hujus scopum inprimis Exercitans consequatur, quae est animi purgatio, frustra pergatur ad cetera Exercitia; cum scriptum sit: *Novate vobis novale, et nolite serere super spinas.* Jer. 4. v. 3. Nec minus sedulo applicanda est haec annotatio ad *Principii* et *Fundamenti* considerationem, cui tamdiu inhaerendum est, donec bene ac solide ab Exercitante perceptum sit, etiamsi, in Exercitiis praesertim integris, plures insumendi essent dies. Ceterum magna hic discretione opus est in Directore, cum et alii magis, alii minus purgatione indigeant, et interdum ipsae spirituum agitationes exigant, ut ad alia potius transeatur, si saltem sufficienter fructus, qui quaerebatur, perceptus sit.

Patet autem, hanc annotationem nonnisi imperfecte servari posse, ubi multi simul collecti Exercitiis excoluntur. In his enim praecipua ratio habenda dispositionis majoris partis exercitantium, eorumque necessitatis, illud semper prae oculis habendo, ut saltem *Fundamentum* probe defigant animo, et primae hebdomadae fructum solidum omnes colligant, et juventur in ceteris, quantum fieri potest, ii qui magis possunt proficere.

(10) *Erga Creatorem ac Dominum suum.*- Nomina Dei, quibus S. P. frequentissime utitur, et quibus ad omne obsequium *liberaliter* Deo exhibendum obstringimur. - Simile quid observandum in sequentibus: *divina ejus Majestas - juxta sanctissimam suam voluntatem.*

possit, juxta ejusdem beneplacitum.

Sexta est, quod tradens Exercitia, si animadvertat ei qui recipit, nullas incidere spirituales animi commotiones, ut sunt consolationes, vel tristitiae, neque diversorum spirituum agitationes; sedulo debet percontari, an ipsa Exercitia praescriptis agat temporibus, et quibus modis; an etiam observet diligenter cunctas Additiones; et de singulis ratio postuletur. Porro de Consolationibus, et Desolationibus infra

quae habet, disponat (11) *juxta* sanctissimam *suam voluntatem.* (12)

Sexta, ille, qui tradit Exercitia, cum sentit, ei, qui exercetur, nullas incidere spirituales motiones (13) *in anima; ut sunt consolationes vel desolationes, neque eum agitari variis spiritibus: multum debet eum interrogare circa Exercitia, an ea faciat praestitutis temporibus, et quomodo* [*ea faciat*]: *item de Additionibus, an diligenter eas observet: singillatim de unaquaque ex his rebus sciscitando.— Agitur de Consolatione et De-*

(11) *Disponat.* – Ex autographo hispanico: *utatur*, quod proprie de instrumentis dicitur, quae, cum propria voluntate careant, utenti numquam resistunt, sed obsequuntur in omnibus. Talem ergo se Deo offerre debet quisquis multum proficere desiderat. An vero aequum non est, ita comparatum esse hominem erga *Creatorem ac Dominum suum*, erga *Majestatem divinam*, ut omnem voluntatem propriam *sanctissimae* illi voluntati subjiciat omnino in omnibus?

(12) Dispositio animi, quam in hac annotatione commendat S. P., ut *valde prodesse* Exercitanti dicitur, ita diligenter exponenda et suadenda est omnibus, qui, sive privatim, sive communiter ad Exercitia facienda accedunt.

Porro, quae inculcanda est *liberalitas* in offerendo se toto divinae Majestati in omnem *Creatoris* ac *Domini* voluntatem, duo continet, ut scilicet et intellectu illustrari quam copiosissime cupiat: *Domine quid me vis facere?* et voluntate omne illud quod cognoverit exsequi desideret: *Domine doce me facere voluntatem tuam.* Quae duplex oratio valde est necessaria. Licet enim Deus non sit instar heri morosi, qui cum voluntatem suam clare manifestare dedignetur, nihilominus irascatur servo, si quando illam divinando non assecutus sit; tamen quia saepe alias vel agnoscere Dei voluntatem noluimus, vel agnitam sequi aut contempsimus aut negleximus, merito instandum est orationi: *Domine, quid me vis facere?* non sine deprecatione praeteritae nostrae seu coecitatis, seu negligentiae, seu etiam contumaciae.

(13) Nullas haberi motiones inter Exercitia spiritualia, ita scilicet, ut nec boni spiritus stimuli aut excitamenta, nec mali tentationes aut impedimenta sentiantur, non est bonum signum, sed potius dubium ingerit de seria applicatione Exercitantis; qui propterea interrogandus est de modo quo Exercitia praescripta peragit.

tractabitur, in primis Reg. de discern. spiritibus. De Additionibus vero in fine hebd. primae.

Septima est, quod is, qui alterum exercendum curat, si eum videat desolatione affici seu tentatione, cavere debet ne se durum vel austerum ipsi exhibeat, sed mitem potius, ac suavem praestet, confirmato ejus animo ad agendum strenue in posterum, detectisque inimici nostri versutiis, eum ad consolatio-

solatione... [infra, ad finem libri]...de Additionibus... [infra, ad finem primae hebdomadae].

Septima, ille, qui tradit Exercitia, si videat eum, qui ea recipit, esse desolatum ac tentatum, non exhibeat se illi durum, neque asperum, sed blandum ac suavem, (14) addendo ei animum ac vires in posterum, et detegendo illi astutias (15) inimici naturae humanae, et efficiendo [*admonendo, hortando*],

(14) *Tria* Directori praestanda : 1. *vires addere* in futurum ; - 2. *detegere* praesentes *versutias* inimici ; - 3. *efficere ut* alter *se paret ac disponat* ad consolationem. - Notanda praesertim ultima verba ex autographo. Neque enim directoris est disponere eum, qui exercetur, ad consolationem ; sed illius *ipsius* est, *se* disponere ; utque hoc faciat, directoris est efficere, hortando, monendo, instruendo etc. Ubique vult S. P. eum *ipsum*, *qui facit Exercitia*, agere et conari. Quod item ex 1. Annotatione manifestum est, ubi, quid sint Exercitia spiritualia, similitudine exercitiorum corporalium explicatur. Corporaliter autem exercetur, non qui alium *ambulantem*, *euntem*, *currentem* spectat vel audit, sed qui *ipse* ambulat, *ipse* it, *ipse* currit. - Qua vero ratione disponere se homo ad consolationem debeat, docemur *Reg.* 6. *ad spir. discernendos*, *pro prima hebdomada*.

(15) *Inimici naturae humanae*. - *Naturae humanae inimicus*, expressio est, quae propriam rationem odii, quo daemon homines prosequitur, attingit. Odit enim in nobis ipsam *naturam* nostram, quae scilicet tota Dei opus est, et in Filio Dei ad summam dignitatem elevata. Iste ergo *naturae humanae inimicus*, quidquid est in homine opus ac donum Dei, odit, illudque prae odio et invidia pessumdatum cupit. Inde omnes artes exserit nocendi et animae et corpori ; et si utrique non potest, alterutri certe ; et si nocere non potest, certe tricas inferre et impedimenta suscitare conatur. Amplam meditandi materiam praebere possunt ista S. P. de daemone verba : *inimicus naturae humanae* ; cujus scilicet inimicitiae et odii monumenta mundum universum repleverunt, et replere quotidie non cessant ; et experimur scilicet hanc inimicitiam, hoc odium daemonis, tum universi, tum singuli, utinam *vigiles* semper et *orantes* ! Et vero orandi fiduciam magnam ingerit ista consideratio, quod *inimicus* iste *naturam* nostram in nobis persequatur, illud scilicet omne quod in nobis a Deo est : unde non tam nos odit, quam Deum ipsum in nobis : quare adversus ejus vim et fraudes merito dicamus : *quoniam ecce* INIMICI TUI, DEUS . . . (Ps. 82).

nem studeat disponere tanquam brevi subsecuturam.

Octava est, quod circa consolationes, et desolationes sumentis Exercitia, et circa astutias inimici, poterunt usui esse Regulae quae (*) in prioribus duabus hebdomadis habentur, de variis spiritibus internoscendis.

Nona est, quod quando exercendus est quispiam spiritualium rerum inexpertus, unde contingat, eum in prima hebdomada crassis quibusdam apertisque tentationibus vexari, ostensis jam inde prosequendi obsequii divini certis impedimentis (cujusmodi sunt molestia, anxietas, pudor, timor, habita honoris mundani ratione), tunc illi, qui eum exerceri docet, supersedendum est usu Regularum, quae ad secundam hebdo-

ut se praeparet ac disponat, ad *futuram consolationem.*

Octava, ille, qui tradit Exercitia, juxta necessitatem (16) quam senserit [*esse*] in eo, qui illa accipit, *circa desolationes et astutias inimici, uti etiam circa consolationes*, poterit ei *tradere* [*explicare*] *Regulas primae et secundae hebdomadae quae sunt ad varios spiritus internoscendos...* [*infra, ad finem libri*].

Nona, advertendum est, [*quod*] *cum ille qui exercetur, versatur in Exercitiis primae hebdomadae, si sit persona, quae in rebus spiritualibus non fuerit versata, sique tentetur crasse et aperte*, veluti cum *ostendat impedimenta progrediendi ulterius in servitio Dei Domini nostri, v.g. labores* [*molestias*], *pudorem et timorem ob honorem mundanum, etc...* [*tunc*] *qui dat Exercitia, non ei tradat Regulas de diversis*

(*) *Annotatione octava ubi dicitur*: In prioribus duabus hebdomadis ; *lege* : Pro prioribus duabus hebdomadis.

(16) Notanda sunt verba: *juxta necessitatem ejus, qui accipit Exercitia.* Neque enim omnia, quae in illis Regulis habentur, omnibus aeque conveniunt : sed, qui tradit Exercitia, omnes illas Regulas probe teneat necesse est, et in illis tradendis et explicandis multa utatur discretione: eae scilicet explicandae sunt et applicandae, quae conveniant, *pro* illius, qui facit Exercitia, *necessitate*.- Idem distinctius notatur in subsequentibus Annotationibus 9. et 10.

madam pertinent, de discretione spirituum, et iis utendum solis, quae in prima dantur. Quia quantum alter ex his accepturus est commodi, tantumdem ex illis dispendii referret ob subtilitatem rei, et sublimitatem, quae est supra ejus captum.

Decima est, quod qui exercetur, si tentationibus jactetur, boni speciem praeseferentibus, tunc muniendus est per dictas Regulas hebdomadae secundae. Humani enim generis inimicus, per boni speciem, eos ut plurimum oppugnat, qui antea in via vitae, quam illuminativam appellant, respondente Exercitiis secundae hebdomadae, fuerint potius versati, quam in altera quae purgativa dici solet (*), atque per Exer-

spiritibus, [*quae sunt*] *secundae hebdomadae*: *quia quantum ei proderunt Regulae primae hebdomadae*, [*tantum*] *nocebunt eae*, *quae secundae sunt*; *eo quod materia subtilior sit ac sublimior*, *quam ut ille possit intelligere*.

Decima, *quando qui tradit Exercitia*, *sentit eum*, *qui ea accipit*, *oppugnari ac tentari sub specie boni*: *tunc proprium est* [*convenit*] *ut sermonem ei habeat de Regulis secundae hebdomadae jam dictae*, *quia* communiter (17) *inimicus humanae naturae* magis *tentat sub specie boni*, *quando homo se exercet in vita illuminativa*, *quae respondet Exercitiis secundae hebdomadae*, *et* non tantopere [*tentat sub specie boni*] *in vita*

(*) *Annotatione decima in fine*, *ubi habetur*: Atque per Exercitia primae hebdomadae comprehenditur; *lege*: Atque Exercitiis primae hebdomadae respondet.

(17) Diligenter notanda sunt illa verba ex autographo: *communiter - magis - non tantopere*. Scilicet *plerumque* ita fit, non tamen *semper*. - Item advertendum est, non tam referri hanc Annotationem ad primam vel secundam hebdomadam Exercitiorum, quam ad habitualem animae statum illius, qui exercetur. Nam, et primae hebdomadae Exercitia saepe illi faciunt, qui, quantum ad vitae suae modum, versantur in vita illuminativa, qui proinde, etiam in prima hebdomada, non raro indigent Regulis secundae hebdomadae; et ex iis, qui Exercitiorum spiritualium tempore in secunda hebdomada versantur, non pauci vitae habitu et animae statu haerent in purgativa, et crassis tentationibus pulsati, dirigendi etiam tunc sunt primae hebdomadae Regulis. Itaque unusquisque *fere*, pro ratione sui in vita spirituali gradus, tentari *solet*: ac Regulae vel primae hebdomadae, vel secundae, applicandae sunt pro ratione tentationum, quas quisque patitur; sive ille primae hebdomadae Exercitia peragat, sive secundae, sive etiam tertiae, vel quartae.

citia primae hebdomadae comprehenditur.

Undecima est, quod exercenti se in prima hebdomada, expedit nescire, quid in secunda sit acturus: sed ad consequendum illud, quod tunc quaerit, acriter laborare, perinde ac si nihil boni postea esset reperturus.

Duodecima est, quod admonendus est is, qui exercitatur, ut cum in quotidiano quolibet Exercitio, ex quinque infra describendis, expendi debeat unius horae tempus: curet semper animi quietem in hoc reperire, quod plus temporis potius, quam minus insumpsisse, sibi conscius sit. Frequens est enim daemoni hoc agere, ut praefixum meditationi vel orationi temporis spatium decurtetur.

Decima tertia est, quod cum facile sit ac leve affluente con-

purgativa, quae primae hebdomadae Exercitiis respondet.

Undecima, ei qui accipit Exercitia, in prima hebdomada prodest, ut nihil sciat eorum, quae facturus est in secunda hebdomada; sed ut ita laboret in prima ad obtinendum id quod quaerit, ac si in secunda nihil boni se reperturum speraret.

Duodecima, ille, qui tradit Exercitia, debet eum, qui ea accipit, multum [*s. impense, instanter*] *admonere, ut, cum in unoquoque ex quinque Exercitiis vel contemplationibus, quae singulis diebus fient, durare debeat per unius horae spatium: ita procuret semper, ut animus contentus maneat recogitando* [*i.e. eo quod conscius sibi sit*], *perdurasse* horam integram *in* [*illo*] *Exercitio, et* imo *plus* [*temporis impendisse*] *potius quam minus. Nam inimicus* [*daemon*] non parum solet (18) *procurare, ut hora contemplationis ejusmodi, meditationis, vel orationis decurtari faciat.*

Decima tertia, item advertendum est, quod sicut tempore

(18) *Non parum solet.* - Intellige non solum de *frequentia* hujus tentationis, sed etiam de *multa vi ac fraude*, qua daemon id efficere contendit, ut hora decurtetur. *Solet - non parum.*

solatione integram contemplationis horam traducere: difficillimum e contra, incidente desolatione: idcirco adversus tentationem, ac desolationem semper pugnandum est, producto ultra praefinitam horam Exercitio, vincendi gratia. Ita enim non solum discimus resistere adversario, sed eum etiam expugnare.

Decima quarta est, quod si vacans Exercitiis cernatur consolatione multa, et fervore magno ferri, obviandum est, ne promisso aliquo vel voto inconsulte ac praecipitanter facto, se obstringat: idque tanto fuerit diligentius praevertendum, quanto ille ingenii esse instabilioris perspicitur: Quamvis enim unus alterum juste movere possit ad ingressum Religionis, in qua emittenda sint obedientiae, paupertatis, atque castitatis vota; quamvis praeterea majoris meriti sit opus ex voto quam sine voto factum; plurima nihilominus ratio habenda est conditionis propriae

consolationis facile est ac leve durare in contemplatione per horam integram, ita desolationis tempore valde est difficile illam explere. Idcirco is, qui exercetur, ad agendum contra desolationem, et ad tentationes vincendas, *debet* semper *durare* aliquantulum *ultra horam completam: ut non solum assuescat resistere adversario, sed etiam illum prosternere.*

Decima quarta, ille, qui tradit Exercitia, si videat eum, qui illa accipit, in consolatione et cum multo fervore procedere, debet praemonere, ne promissionem aliquam faciat, nec votum aliquod inconsiderate ac praecipitanter: et quanto magis eum cognoverit levis indolis esse [*s. instabilem*] *tanto magis debet illum praemonere,*(19) *et* [*porro*] *admonere. Quamvis enim recte possit quis movere alium ad Religionem amplectendam, in qua intelligitur* [*quis*] *facere votum obedientiae, paupertatis, et castitatis; et quamvis bonum opus, quod fit cum voto, sit magis meritorium,*

(19) *Praemonere et* (porro) *admonere.* - Hisp. *prevenir y admonir.* - Scil. ubi de homine levi adeo et inconstanti agitur, non sufficit semel *praemonuisse*, sed necesse est porro iterum atque iterum identidem *admonere*, ne forte in fervoris aestu inconsulto promittat aliquid aut voveat, cujus eum postea poeniteat.

personarum. Item attente est considerandum, quid commodi, vel incommodi possit occurrere, ad illud praestandum, quod aliquis promissurus sit.

Decima quinta est, quod tradens Exercitia non debet alterum impellere ad paupertatem et promissionem ejus magis quam ad oppositum; neque ad hoc potius, quam ad illud institutum vitae: quia licet extra Exercitia licitum sit, et pro merito ducendum, si quis coelibatum, religionem et aliam quamcumque evangelicam perfectionem amplecti suadeat iis omnibus, quos ex personarum et conditionum ratione probabile sit fore idoneos: longe tamen convenientius, meliusque est, inter Exercitia ipsa id non attentare: sed Dei potius voluntatem quaerere, atque praequam quod sine illo: multum [tamen] attendenda est propria conditio et subjectum (20) [ejus, qui facit Exercitia] et quantum possit invenire auxilii vel impedimenti, in explenda [deinceps] ea re, quam vellet promittere.

Decimaquinta, ille, qui tradit Exercitia, non debet ea accipientem movere magis ad paupertatem ejusve promissionem, quam ad opposita, neque ad unum statum vel modum vivendi [*magis*] *quam ad alium: quia licet, extra Exercitia, possimus licite ac meritorie movere omnes, qui probabiliter idoneitatem habent, ad eligendam continentiam*, virginitatem, *religionem et* omnem modum *perfectionis evangelicae: tamen, in talibus Exercitiis spiritualibus, convenientius est, et multo melius, quaerendo divinam voluntatem, ut ipse Creator ac Dominus ani-*

(20) *Subjectum.* - Hisp. *subjecto.* Quae vox refertur ad universam hominis naturam, et ad ejus dispositionem, tum physicam, tum moralem. - Itaque *subjectum* considerandum est, ut judicium rectum feratur de ipsa persona; *conditio* vero spectat ad externam ejus relationem cum aliis, ut si paterfamilias, si filius familias, si magistratus, si dives vel pauper, et alia ejusmodi, personae ipsi non intime propria, sed potius extrinsecus adhaerentia. - Utrumque vero, et *conditionem*, et *subjectum*, diligenter considerandum esse monemur, ut futura ex voto aliquo tum commoda tum incommoda prudenter aestimari possint ac proin certius judicium ferri, utrum facilis futura sit an difficilis voti exsecutio, utrum difficultates superandae sperentur necne, etc. hujusmodi.

stolari, donec ipse Creator ac Dominus noster animae sibi devotae sese communicet, eamque amplexans ad sui amorem, laudem et servitium disponat, prout maxime scit esse commodum. Quapropter dictanti Exercitia standum est in quodam aequilibrio, sinendumque ut citra medium, Creator ipse cum creatura, et haec vicissim cum illo rem transigat.

Decima sexta est, quod, ut Creator ipse, Dominusque noster in creatura sua certius operetur, si accidat animam ad aliquid minus rectum affici atque inclinari, summopere ac totis viribus nitendum est in

mae (21) suae [*sibi*] *devotae se communicet, eam amplexans in suum amorem ac laudem, eamque disponens* (22) ea via, qua melius poterit ei deinceps servire [*vel, quae melius poterit ipsi convenire in posterum*]; *ita ut, qui tradit Exercitia*, non divertat, nec se inclinet ad unam, neque ad alteram partem; *sed consistens in medio, ad instar bilancis, sinat Creatorem cum creatura; et creaturam cum suo Creatore ac Domino immediate operari.*

Decimasexta, ad id [*quod supra dictum est*], *scilicet, ut Creator ac Dominus certius operetur in sua creatura; si forte talis anima* inordinate(23) *affecta est et inclinata ad rem aliquam; valde conveniens est*

(21) *Animae suae* (sibi) *devotae.* - τὸ *suae*, ex autographo, Creatoris dominium exprimere videtur.

(22) *Ea via, qua..* (*vel, quae..*) Utraque haec versio potest cum autographo hispanico componi, ita ut sensus S. P. sit, vel: *ea via, qua melius possit homo deinceps servire Deo*; vel · *ea via, quae melius possit servire*, idest convenire, *homini*, ut *in posterum* Deo serviat melius, ac salutem certius consequatur. - Et uterque sensus rectus est, et rei quae tractatur convenit, ac tandem in idem recidit, habito prae oculis fine creationis.

(23) *Inordinate.* - Ita ex autographo. Non enim id solum spectatur, ne anima *ad aliquid minus rectum* afficiatur, ut habet vulgata versio, sed ne afficiatur *inordinate* ad ullam rem, sive minus recta ea sit, sive bona et optima. Quia etiam ad rem per se bonam affici inordinate possumus, sive quod rem bonam cupiamus non ob finem bonum, ut in exemplo hîc a S. P. proposito, sive quod res illa, quantumvis bona, non sit aptum medium ad finem, sive etiam quod inconsulto, praecipitanter, aut nimio ardore, nimiave anxietate in rem illam feramur. Haec omnia sub ista vocula: *inordinate*, comprehenduntur.

contrarium: (ut puta si ad officium vel beneficium adipiscendum aspiret, non divinae gloriae aut communis animarum salutis causa, sed commoditatis suae, negotiorumque temporalium dumtaxat) tunc affectus ad oppositum impelli debet, per assiduas orationes, et alia Exercitia pia, in quibus a clementia Dei oppositum petatur; videlicet, hunc ut ille animum offerat ipsi Deo, se tale officium vel beneficium, aut aliud quidvis, jam non appetere, nisi priorem affectum adeo mutaverit, ut nihil jam omnino desideret, vel possideat alia ex causa, quam divini cultus et honoris.

(*) Decima septima perutilis est, quod scilicet tra-

[*eam*] movere se, *adnitendo totis viribus, ut* veniat [*perveniat*] *ad contrarium ei rei cui male affecta est; veluti si* [*anima*] *affecta est ad quaerendum et* possidendum *officium aliquod vel beneficium, non ob honorem et gloriam Dei Domini nostri, neque ob salutem spiritualem animarum, sed ob propria commoda et utilitates temporales, debet affici* [*affectum suum impellere*] *ad contrarium, instando in orationibus aliisque Exercitiis spiritualibus, et petendo contrarium a Deo Domino nostro*; [*protestando*] *scilicet, nolle se tale officium vel beneficium, aut aliud quidquam, nisi* divina sua Majestas, in ordinem redigens ejus desideria, (24) *primum suum affectum* ipsi *mutaverit, ita ut causa desiderandi vel tenendi unum vel alterum, sit solum obsequium, honor et gloria suae divinae Majestatis.*

Decima septima, multum conducit, *ut qui tradit Exer-*

(*) *Annotatio decima septima ita poni debet*: Decima septima, Perutile est, ut qui tradit Exercitia, quamvis inquirere, ac scire non intendat proprias alterius cogitationes et peccata: certior tamen fideliter fiat de variis agitationibus et cogi-

(24) *Nisi divina sua Majestas, in ordinem redigens ejus desideria - affectum ipsi mutaverit.* - Scilicet illa affectus inordinati mutatio divinae potissimum gratiae effectus est, quae proinde *instanti* oratione postulanda.

dens Exercitia, inquirere ac scire nolens proprias alterius cogitationes et peccata; superest, ut certior factus fideliter de cogitationibus a vario spiritu immissis, et ad majus, aut minus bonum trahentibus, spiritualia nonnulla Exercitia illi praescribat, praesenti animae necessitati opportuna.

citia, [*quamvis*] *non intendens percunctari neque scire proprias ejus, qui illa accipit, cogitationes et peccata*, [*tamen*] *fideliter certior fiat de variis agitationibus et cogitationibus, quas diversi spiritus ei immittunt; quia* secundum majorem aut minorem [*ejus*] profectum, *potest ei tradere quaedam Exercitia spiritualia convenientia, et conformia necessitati animae hujusmodi sic agitatae* (25).

Decima octava est, quod juxta ejus, qui exercetur, habitu-

(26) *Decima octava, juxta dispositionem eorum, qui volunt*

tationibus, quas varii spiritus immittunt. Perspecto enim majori, aut minori ejus profectu, nonnulla spiritualia Exercitia praescribere illi potest, praesenti animae necessitati opportuna.

---

(25) Haec annotatio decima septima, licet omnibus sub ipsum Exercitiorum initium explicanda non sit, interdum tamen pro opportunitate exponi poterit, si quando Exercitans non satis communicare sensa animi sui videbitur. Plerumque tamen per solam accurate interrogandi frequentiam, juxta annot. sextam, res tota conficietur, ita ut ne mentionem quidem fieri necesse sit hujus decimae septimae annotationis. Semper tamen ei, qui tradit Exercitia, prae oculis habenda est, ut Exercitantem recte dirigere possit.

(26) Diligenter considerandae sunt hae tres Annotationes ultimae, quae de *variis* hominum generibus agunt, quibus *vario* modo, singulorum captui accommodato, tradi Exercitia possunt. Quae ergo a S. P. dicuntur, paucis ita resumi possunt:

In dandis Exercitiis ratio habenda est personarum, et dispositionis etiam, seu voluntatis, qua quis sese ad Exercitia sumenda offerat. Hinc:

1. Si quis tantum instrui cupit, ut ad aliquem gradum quietis in anima perveniat: huic tradatur Examen, tum particulare, tum generale; item primus orandi modus; et ad confessionem rite faciendam et frequentandam, sanctamque Eucharistiam frequentius suscipiendam instruatur, disponatur, et excitetur. - Huic S. P. ne *Fundamentum* quidem explicari jubet, licet fortasse non censeatur prohibere.- Atque hoc quidem modo *Exercitia* proprie dicta fieri vix ac ne vix quidem dici possunt. Est tamen modus juvandi plurimos facillimus simul et utilissimus, et rudioribus etiam quibusque conveniet, quibus praeterea explicanda distincte sunt omnia, quae ipsis proponuntur.

dinem, puta pro aetate, doctrina, vel ingenio, accommodari debent Exercitia; ne cui rudi aut imbecilli seu debili ea imponantur, quae ferre non possit citra incommodum, nedum ad profectum suum assumere. Similiter prout cuique in animo est sese disponere, impartiendum id demum est, quod eum potissimum juvare possit. Propterea ei, qui se instrui dumtaxat postulat, et ad gradum aliquem perduci, in quo animus suus conquiescat: tradi potest particulare primum Examen infra positum; deinde generale, simulque Modus orandi mane per horae dimidium, ex

Exercitia spiritualia suscipere, id est, secundum eorum aetatem, doctrinam, vel ingenium, applicari debent talia [hujusmodi] Exercitia; ne homini rudi vel exiguae [delicatae] complexionis tradantur *ea, quae commode [s. suaviter] ferre non possit, et quibus non possit proficere. Similiter, prout quisque voluerit se disponere, id ei dandum est, quo magis possit se juvare et proficere. Itaque ei qui [tantum] se juvare vult ut instruatur, et ut perveniat usque ad certum gradum contentam reddendi animam suam, dari potest Examen particulare, infra [post Fundamen-*

2. Si quis, bonae licet voluntatis, exiguam habeat dispositionem naturalem, puta ingenii aut indolis, ita ut fructus insignis sperandus non sit: huic nonnisi faciliora, nec fere nisi primae hebdomadae Exercitia tradi conveniet; ne scilicet ille supra vires oneretur. - Consulendum etiam tempori, ne forte tali homini opera impendatur, quae utilius, proindeque cum majore Dei gloria, in aliis magis idoneis exercendis poni posset. Haec fere in *annot. decima octava.*

3. Accidere potest, ut quis, vel literarum studiis excultus, vel certe ingenio pollens, Exercitiis dare operam cum vero magnoque proficiendi desiderio cupiat; sed negotiis destinetur, a quibus expedire se vel abstinere per multorum dierum spatium non possit. Huic, si saltem quotidie horam unam cum dimidio suis occupationibus, vel etiam quieti suae, suffurari potest, quomodo tradi Exercitia etiam omnia possint, praeclara industria docemur *annot. decima nona.*

4. Denique, qui et a negotiis liber est, et quamplurimum proficere cupit, et, ut supponitur, ab ingenii dotibus idoneus est; huic tradantur Exercitia, ordine quo praescripta sunt, et suadendus secessus, cujus tria praecipua commoda enumerantur. Haec *annot. vigesima.* Ceterum videndum de hac ipsa re Directorium, cap. 1. num. 7. - Utinam vero omnis haec doctrina Operariis nostris et Confessariis familiaris semper esset, quo fidelium saluti et *perfectioni*, pro vocationis nostrae ratione, *magis* magisque consulerent!

praeceptorum Dei et peccatorum mortalium consideratione, de qua suo loco infra. Suadendum etiam fuerit, ut octavo quoque die peccata sua confiteatur, et quindecim dierum intervallo, vel octo potius, si affectus impellat, sumat Eucharistiae Sacramentum. Ista exercitationis ratio proprie competit rudioribus seu illitteratis, quibus insuper exponenda erunt singula praecepta Dei, atque Ecclesiae; mortalia peccata, cum quinque sensibus, et operibus misericordiae. Itidem si is, qui tradit Exercitia, alterum viderit debilis esse naturae, ac parum capacis, unde modicus proventus et fructus sperari queat, satius fuerit aliqua ex dictis levioribus Exercitiis ipsi praescribere, usque ad Confessionem peccatorum: postea nonnulla conscientiae Examina, et methodum confessionis frequentioris dare, quibus jam paratum sibi animae profectum seu lucrum tueri possit. Non erit autem progrediendum ad Ele-

tum], *ac postea Examen generale* [*ibidem*], *simul et Modus orandi, mane per mediam horam, circa praecepta, peccata mortalia etc. infra* [*in fine quartae hebdomadae*], *commendando ei etiam Confessionem suorum peccatorum* [*faciendam*] *octavo quoque die, et, si potest, Communionem decimoquinto* [*quoque die*], *et si* [*ita*] *afficitur*, melius *octavo quoque die. Hic modus magis est conveniens rudioribus seu illiteratis, declarando illis* [*singillatim*] *unumquodque praeceptum, et sic de peccatis mortalibus, praeceptis Ecclesiae, quinque sensibus, et operibus misericordiae. Similiter, si ille, qui tradit Exercitia, videat eum, qui ea accipit, esse* exiguum subjectum (27), *vel parvae capacitatis naturalis, a quo non speratur multum fructus, convenientius est, ei tradere aliqua ex* his (28) *Exercitiis levibus*, [*levia, s. leviora ex libro Exercitiorum*] *donec faciat Confessionem suorum peccatorum;*

(27) *Subjectum.* - Vide supra notata ad Annotat. 14. n. 20.

(28) *Ex his Exercitiis - ex his*; non ut habet vulgata: *ex dictis Exercitiis*, quasi vero ne illa quidem omnia dari possint, quae paulo ante enumerata fuere; cum immo paulo infra multo latius extendat, quae hîc dicuntur, scilicet ad omnia primae hebdomadae Exercitia. Ergo, *ex his*, intellige, non *ex dictis*; sed *ex his*, quae in libro ipso continentur.

ctionum dictamina, aliorumve, quam primae hebdomadae Exercitiorum, quoties praesertim alii adsunt majori cum fructu exercitandi, nec omnia omnibus praestare temporis permittit angustia.

Decima nona est, quod homini negotiis publicis, vel aliis convenientibus districto, sive ingenio sive litteris praeditus sit, suppetente ipsi hora una et dimidia diebus singulis ad sumenda nonnulla Exercitia; exponendum primo erit, quem in finem homo creatus sit: deac dein dando illi aliqua Examina conscientiae, et praescribendo ut confiteatur frequentius, quam solebat, ut se conservet in eo quod adeptus est, non progredi ulterius in materias Electionis, neque in alia ulla Exercitia, quae sunt extra primam hebdomadam; maxime quando in aliis major profectus fieri potest, dum tempus deest [non sufficit] ad omnia.

Decima nona, ei qui implicatus [s. occupatus] esset in rebus publicis vel negotiis convenientibus [utilibus, necessariis] (29), sive literatus sit, sive ingenio polleat, si sumat unam horam cum dimidia [quotidie] ad Exercitia facienda (30), proponendo ei [primum] ad quid

(29) *Negotiis convenientibus* (utilibus, necessariis) scilicet, ejusmodi negotiis, a quibus se ille per plures dies subducere omnino *non possit*. Si enim posset, pro illa bona voluntate, quae hic supponitur, libere vacaturus ab illis negotiis intelligeretur, et Exercitia facturus eo modo, qui dicitur in sequenti *annot. vigesima*.

(30) *Ad Exercitia facienda*. - Quod vulgata habet: *ad sumenda* NONNULLA *Exercitia*, non est accurate positum. Non enim *aliqua* solum, sed etiam *omnia*, modo in hac annotat. exposito, fieri possunt, quod etiam ex sequentibus intelligi datur. - Hoc quidem modo Exercitia se fecisse scribit P. Antonius Possevinus, cum esset Societatis nostrae sub P. Everardo secretarius, quod munus cum ei nonnisi horam cum dimidio vacui a solitis occupationibus relinqueret temporis, dies 47. solis primae hebdomadae Exercitiis impendit, duce et instructore P. Jacobo Mirone, qui ab ipso B. Patre ea acceperat. « Quadraginta septem dies, in medi- « tationibus primae hebdomadae positi, horis subsecivis: quod tempus videri « poterat longius, nisi commentatio cujusque non tam puncti quam verbi Posse- « vinum adegisset, ut quam accuratissime omnia ponderaret, notaret et scripto, « quae sibi P. Mironem interroganti exponebantur ». Ita ipse de se Possevinus Annal. *ms. dec.* 1. *lib.* 4. *c.* 6.

inde per horam dimidiam Examen particulare, deinceps generale cum modo rite confitendi, sumendique sancti Sacramenti, tradi ei possunt; praescribendo etiam, ut mane, per triduum, spatio unius horae meditationem agat de primo, secundo ac tertio Peccato, ut docetur infra. Postea per alios tres dies eadem hora de Processu peccatorum. Per alios totidem de Poenis, quae peccatis respondent.

Dictandae quoque illi erunt intra totum dictarum trium meditationum tempus, decem Additiones illae, quae habentur in fine primae hebdomadae.

Observabitur eadem meditandi ratio circa mysteria Domini nostri Jesu Christi, quae infra in ipsismet Exercitiis late explicatur.

Vigesima est, quod ei, qui a negotiis liberior est, et fructum consequi spiritualem optat, quam possit maximum, tradenda sunt omnia Exercitia eodem, quo procedunt, ordine (et quidem scribi rerum capita,

creatus est homo, tradi item potest per horae dimidium Examen particulare, ac postea ipsum generale, et modus confitendi ac sumendi [*sanctissimum*] *Sacramentum: faciat* [*que*] *per tres dies quolibet mane spatio unius horae meditationem de primo, secundo et tertio Peccato, infra* [*in prima hebdomada*]; *deinde per alios tres dies eadem hora meditationem de Processu peccatorum, infra* [*ibidem*]; *postea per alios tres dies eadem hora, faciat de Poenis quae peccatis respondent, infra* [*ibidem*]; *tradendo illi in omnibus tribus meditationibus decem Additiones, infra* [*ibidem*]; *servando eumdem discursum* [*s. ordinem*] *circa mysteria Christi Domini nostri, qui infra ac fuse in ipsis Exercitiis declaratur.*

Vigesima, ei qui magis expeditus est [*liber a negotiis*], *et qui desiderat in omnibus, quantum potest, proficere, tradantur omnia Exercitia spiritualia eodem ordine, quo procedunt, in quibus, via ordinaria* (31),

(31) *Via ordinaria.* Ita habet etiam antiqua versio *ms.* et est ac si dicas: *plerumque, communiter.* Textus hisp. habet: *por via ordenada*, quod proprie est: *via ordinata*, seu, *ordine servato*, et posset intelligi: *pro ratione personarum et circumstantiarum, habita discretione debita.*

ne excidant e memoria expedit) in quibus (secundum successum communiorem) tanto majorem faciet progressum spiritualis vitae, quanto magis ab amicis notisque omnibus, et ab omni rerum humanarum sollicitudine sese abduxerit; ut si ab aedibus pristinis migret in domum cellamve aliquam secretiorem, unde ipsi liberum securumque sit egredi ad matutinum, sacrum Missae, vel ad Vesperarum officium cum libuerit audiendum absque familiaris cujusquam interpellatione. Ex qua quidem loci secessione inter alias multas commoditates hae tres praecipue consurgunt. Prima, quod exclusis amicis et familiaribus, negotiisque minus recte ordinatis ad Dei cultum, gratiam apud Deum non mediocrem meretur. Secunda, quod per hujusmodi secessum intellectu minus quam antea distracto in diversas partes, sed collecta redactaque omni cogitaeo *plus proficiet, quo magis segregaverit se ab omnibus amicis ac notis, et ab omni sollicitudine terrena, verbi gratia, migrando e domo in qua habitabat, et eligendo aliam domum, vel* [*aliud*] *cubiculum, ut ibi degat* quam secretissime possit; *ita ut in ejus potestate sit ire quotidie* ad Missam, et ad Vesperas (32), absque timore *ne noti sui eum impediant. Ex qua secessione sequuntur tres praecipuae utilitates, inter alias multas: Prima est, quod segregando se quis a multis amicis ac notis, itemque a multis negotiis non bene ordinatis,* ut serviat Deo Domino nostro eumque laudet (33), *non parum meretur coram sua divina Majestate. Secunda,* [*quod*] *ita segregatus,* non *habens intellectum divisum circa multa, sed ponens omnem curam in una re sola, scilicet, in serviendo Creatori suo, et in* profectu *animae propriae, liberius uti-*

(32) *Ad Missam et ad Vesperas.* - In vulgata versione, in aliquibus certe editionibus, mendose irrepsit comma (,) post *Matutinum*; legendum scilicet: *ad matutinum sacrum Missae*; non: *ad matutinum, sacrum missae.*

(33) *Ut serviat Deo Domino nostro, eumque laudet.* Intelligenda videntur haec verba ita, ut finem exprimant, ob quem quis ab amicis et a negotiis secedat, non vero referenda ad negotia non bene ordinata, quemadmodum vulgata versio habet. - In antiqna versione *ms.* sic legitur: *ita se separando a multis amicis et negotiis non bene ordinatis, ut melius quis Deo serviat, non parum meretur.*

tione ad rem unam, scilicet ad obsequendum Deo Creatori suo, et saluti animae suae consulendum, multo liberius ac expeditius utitur naturae viribus in quaerendo eo, quod desiderat tantopere. Tertia, quod quanto se magis reperit anima segregatam ac solitariam, tanto aptiorem seipsam reddit ad quaerendum, attingendumque Creatorem et Dominum suum: ad quem insuper, quo propius accedit, eo melius ad suscipienda Bonitatis divinae dona disponitur.

tur naturalibus suis potentiis, ad quaerendum diligenter *id quod tantopere desiderat. Tertia* [*quod*] *quanto magis anima* nostra *reperit se solam et segregatam,* [*tanto*] *se reddit aptiorem ad* appropinquandum *Creatori ac Domino suo, eumque attingendum: et quanto magis ita eum attingit,* [*eo*] *magis se disponit ad suscipiendas gratias ac dona a sua divina ac summa Bonitate.*

EXERCITIA

quaedam spiritualia, per quae homo dirigitur ut vincere seipsum possit, et vitae suae

EXERCITIA

spiritualia, ut [*homo*] vincat *se ipsum, et ordinet vitam suam, quin se determinet*(1)

(1) *Quin se determinet.* - Notatu digna est hoc loco S. P. sapientia ac discretio singularis. Scriptum erat primum in autographo: *ordenar su vida* SIN AFFECCION ALGUNA *que desordenada sea*; id est: *ordinet vitam suam* ABSQUE AFFECTIONE ULLA *quae inordinata sit.* At visa dein fuit S. P. haec expressio non satis discreta, vel certe ejusmodi, ut indiscrete intelligi ab aliquo, aut explicari posset. Et vero, quam difficile est inveniri aliquem ita plane constitutum, ut sit *absque ulla affectione inordinata*! Correxit itaque S. P., suaque manu in margine adscripsit: SIN DETERMINARSE *por alguna affeccion* etc. id quod omnis inordinatae affectionis absentiam restringit ad tempus et ad actum ipsius determinationis: ut scilicet, qui se in ordinanda vita sua ad aliquid determinat, id faciat, semota et exclusa omni affectione inordinata, neque ulla hujusmodi affectio eum ad ita determinandum inducat. Quod certe, ut in praxi necessarium est, ita nec indiscretum est illud exigere.

rationem, determinatione a noxiis affectibus libera instituere.

[*non determinando se*] *ob* ullam *affectionem*, *quae* inordinata *sit*.

In primis ut per hujusmodi Exercitia, tam qui ea tradit, quam qui accipit, juvari queat, supponendum est christianum unumquemque pium, debere promptiore animo sententiam seu propositionem obscuram alterius, in bonam trahere partem, quam damnare. Si vero nulla eam ratione tutari possit, exquirat dicentis mentem, et si minus recte sentiat, vel intelligat, corripiat benigne: hoc nisi sufficit, vias omnes opportunas tentet, quibus illum sanum intellectu, ac securum reddat ab errore.

(2) *Ut tam is, qui tradit Exercitia spiritualia, quam qui accipit, magis* se se juvent ac proficiant, *praesupponendum est, quemvis bonum Christianum promptiorem esse debere ad salvandam propositionem proximi, quam condemnandam: et si non potest eam salvare, inquirat* [*ex ipso*] *quomodo eam intelligat, et si quidem male illam intelligit, corrigat illum cum amore; et si* [*id*] *non sufficit, quaerat omnia media convenientia, ut* [*ille*] *bene eam intelligens* se salvet.

(2) Hoc monitum, seu prooemium, quod non magis ad Exercitia pertinere videtur, quam ad communem legem charitatis, ideo praemitti a S. P. existimo, quod primis annis expertus esset minus aequa multorum judicia, apud quos, ut erant illa tempora ob serpentes haereses suspiciosa, Exercitiorum occasione notam novatoris incurrerat. Ceterum est sane charitati et virtuti consentaneum hoc monitum, ejusque usus non raro necessarius, ne praeceps de quoquam feratur judicium. Monemur ergo, ne obscuram vel dubiam alicujus propositionem continuo in pejorem, sed contra potius in meliorem partem interpretemur; quod si fieri nequeat, exploremus, an forte ille recte sentiens male sensum suum expresserit, quo in casu non animus quidem, sed lingua corrigenda et emendanda esset; quod si etiam animo errasse deprehendatur, tum quidem nihil relinquatur intentatum ex convenientibus et praescriptis ab Ecclesia mediis, ut ab errore ille revocetur.

PRINCIPIUM SEU FUNDAMENTUM	*PRINCIPIUM*, (1) ET *FUNDAMENTUM*
Creatus est homo ad hunc finem ut Dominum Deum suum laudet, ac revereatur, eique serviens tandem salvus fiat. Reliqua vero supra terram sita, creata sunt hominis ipsius causa,	Homo creatus est, (2) ut laudet Deum Dominum nostrum, ei reverentiam exhibeat, eique serviat, et per haec [*haec agendo*] salvet animam suam: *et reliqua* (3) super faciem ter-

(1) *Principium* ET *Fundamentum.* Conjunctio *et* ex autographo, non *seu*, innuit voces has: *principium*, *fundamentum*, ex mente S. Auctoris non esse synonymas. Ergo, *Principium* potissimum in theoria, ex quo cetera fusius in Exercitiis tractanda deducuntur, quodque omnem reliquam Exercitiorum materiam intime penetrat, et ad quod omnia reducuntur; *principium*, quod sana ratione utentibus, nedum fidelibus, probandum non est, sed ex ratione ac fide praesupponitur; iis vero, qui fide debiles, vel ignorantes valde sint, probabitur potissimum, ut solent probari principia, ex absurdis, quae ex negato hoc principio, vel admisso quocumque alio de hominis fine, sequerentur; item, *principium*, disquirendum diligenter, studiose meditandum, evolvendum accurate, diu multumque ponderandum, et alte animo imbibendum. - *Fundamentum*, in praxi, in qua tota Exercitiorum spiritualium moles, totumque vitae spiritualis aedificium innititur. Est enim haec doctrina de fine hominis prima veritas, super qua, ut fundamento, ceterae veritates deinceps proponendae, et virtutes, quae harum veritatum fructus sunt, solidissime ac firmissime assurgunt.

(2) *Homo creatus est etc.* Plura sese offerunt in hac literali versione notatu sane dignissima, quorum unum alterumve indicare lubet. 1. *Laudare*, *reverentiam exhibere*, *servire*, tria haec officia hominis erga Deum ordine exprimuntur ex autographo; cum in versione vulgata tertium illud, per participium *serviens*, ex pulchra illa officiorum serie veluti avulsum ac solitarium jaceat. Difficultas nata erat ex eo, quod in hispanico tria illa verba eumdem casum admittant; in latino contra, verbum *servio* cum accusativo construi non possit. Nos ob hanc difficultatem coacti fuimus inserere textui pronomen *ei*. 2. *Salvet animam suam*, active; non, *salvus fiat*, passive: scilicet, jam ipsius hominis est, *salvare animam suam*. Nihil enim decesse ex parte Dei potest, quando ad hunc finem homini existentiam et vitam donavit Creator; qui profecto cum hunc ei finem constituerit, immo vero ipse in homine creando hunc *sibi* finem proposuerit, necessariis ad finem consequendum praesidiis carere hominem non sinit. - *Tandem*, quod habetur in vulgata versione, abest in autographo: sed ejus loco: *per haec*, i. e. *haec agendo*, sive, *his mediis*; hisp. *mediante esto*, ad verbum diceretur italice: *mediante questo*; gall. *moyennant cela*; nempe: *laudando*, *reverentiam exhibendo*, *et serviendo*.

(3) *Et reliqua..propter hominem*, et *ut eum juvent.* - Notanda ista conjunctio *et*. Duplex creaturarum finis exprimitur. *Propter hominem*, seu *hominis causa*, innuit finem *proximum* creaturarum, simulque Creatoris liberalitatem, cujus ea

ut eum ad finem creationis suae prosequendum juvent : unde sequitur utendum illis, vel abstinendum eatenus esse, quatenus ad prosecutionem finis vel conferunt, vel obsunt. Quapropter debemus absque differentia nos habere circa res creatas omnes(*) (prout libertati arbitrii nostri subjectae sunt, et non prohibitae): ita, ut (quod in nobis est) non quaeramus sanirae [*sita*], *creata sunt propter hominem*, et *ut eum juvent in prosecutione finis, ob quem creatus est. Unde sequitur, homini tantum utendum illis esse, quantum ipsum juvent ad finem suum, et tantum* debere *eum* expedire (4) [*retrahere*] *se ab illis, quantum ipsum ad eum* [*finem*] *impediunt; quapropter* [*quod ut assequamur*] necesse est facere (5) [*exhibere*] *nos*

(*) *In fundamento ubi dicitur*: Prout libertati arbitrii nostri subiectae sunt, et non prohibitae; *clarius ex autographo dicatur*: Prout libertati arbitrii nostri permissum est, et non prohibitum.

vox est ad Adam: *Ecce dedi vobis* (Gen. 1. 29) itemque ad Noe: *tradidi vobis omnia* (Gen. 9. 3.) et *ut eum juvent* . . finem *ultimum* indicat, ad quem omnia tandem referuntur. - *Super faciem terrae*, ex autographo visum fuit retinendum, quod distinctius exprimat, de quonam potissimum creaturarum genere hic sermo sit ex mente S. Patris. - *tantum* - *quantum* - hisp. *tanto* - *quanto* - scilicet: *nec plus* - *nec minus*. - DEBERE *eum expedire se*. Severiori loquendi forma utitur S. P., ubi de *abstinendo* a noxiis loquitur, quam ubi de *utendo* opportunis; hisp. HA *de usar* - DEBE *quitarse* - ital. HA *da servirsi* - DEVE *disfarsi* - gall. IL A *à se servir* - IL DOIT *se défaire*.

(4) *Expedire* (retrahere) *se*, magis proprie ex autographo, quam *abstinere*. - Et vero, unusquisque solet fere nimio affectu alicui saltem creaturae adhaerere, aut implicatus esse, cui propterea non sufficiat ab ea *abstinere*, sed necesse sit *retrahere*, seu, *expedire se*. Isque primus est fructus in Exercitiis spectandus, ex Annot. 1. inter 20.

(5) *Facere* (exhibere) *nos indifferentes*. - Ita ex autographo: *facere*; non: *habere*. *Habere nos indifferentes*, perfectio est, ad quam tendere docemur. Dum vero dicitur, *facere nos indifferentes*, conatus innuitur, quo opus est, ad illam indifferentiam consequendam. Ceterum, verbum hoc *facere*, hisp. *hazer*, eodem sensu occurrit in contempl. de Nativitate punct. 1. ubi dicitur (*haziendo me*) *faciendo me pauperculum*, itemque in prioribus Regulis ad spiritus discernendos regg. 12. 13. et 14. ubi dicitur *inimicus* (*se haze*) *facit se* etc. et in omnibus his locis commode verti potest: *exhibere*. Hic itaque sensus est: *necesse est exhibere nos indifferentes*, id est, ita nos gerere erga res creatas omnes, vincendo nosmetipsos, perinde ac si inclinationem vel repugnantiam non sentiremus; sensum

tatem magis, quam aegritudinem: neque divitias paupertati, honorem contemptui, vitam longam brevi praeferamus (*). Sed consentaneum est, ex omnibus ea demum, quae ad finem ducunt, eligere ac desiderare.

indifferentes erga res creatas omnes, quoad concessum est libertati nostri liberi arbitrii, et non prohibitum, adeo ut non (6) velimus *ex parte nostra magis sanitatem quam infirmitatem, divitias quam paupertatem, honorem quam ignominiam, vitam longam quam brevem, et* consequenter (7) in ceteris omnibus, unice (8) desiderantes et eligentes *ea, quae* magis *nobis conducant ad finem, ob quem creati sumus.*

(*) *Circa finem fundamenti, ubi habetur*: Sed consentaneum est ex omnibus ea demum, quae ad finem ducunt, eligere ac desiderare; *dicatur*: Sed consentaneum est ex omnibus ea demum, quae ad finem, cujus gratia conditi sumus, nos ducunt, eligere ac desiderare.

nostrum, sive placeant illae, sive displiceant, abnegantes. Et hic est ille conatus, quo necesse est nos eniti ad illum perfectionis gradum, in quo creaturis utamur vel abstineamus *tantum, quantum, nec plus, nec minus*, quam ratio finis ultimi postulat.

(6) *Velimus*, ita ex autographo, non: *quaeramus*. Agitur enim potissimum de *affectu*. Et vero *quaerere* infirmitatem - itemque *quaerere* vitam brevem, et alia hujusmodi, vix ac ne vix quidem dici recte potest; *velle* vero, seu *cupere*, bene dicitur, et est plane ad rem.

(7) *Et consequenter in ceteris omnibus*. Ita ex autographo. Et sane multa sunt, ac propemodum infinita, quae ad quatuor illa rerum genera referri vix possunt, et circa quae nihilominus indifferentes nos exhibere necesse est. Vide infra in explanatione, quam subiicimus.

(8) *Unice desiderantes et eligentes*. - Notandum ex autogr. *unice*, ut et subsequens *magis*; utrumque enim non modicam vim habet. - Deinde *desiderare* recte a S. P. ponitur prius, quam *eligere*. Nam et ratione prius est *desiderare*, quam *eligere*; ac denique longe major est in *eligendo* difficultas, quam in *desiderando*.

FUNDAMENTI EXPLANATIO.

Quoniam summi momenti est intima hujus Principii et Fundamenti intelligentia, aliqua hoc loco explanationis et applicationis instar apponere juvat, ut quodammodo vena considerantibus necdum expertis indicetur.

Inprimis monendus statim est, qui Exercitia aggreditur, ut postulet instantissime a Domino *lumen*, ad intime penetrandam primam hanc veritatem, et *gratiam*, qua voluntas conclusiones practicas ex illa sponte sua sese cuique serio meditanti offerentes amplectatur; itemque, ut *sibi*, sibi uni potissimum, veritatem hanc, ejusque consectaria serio ac sincere applicet. *Notum fac mihi*, Domine, *finem meum ... ut sciam quid desit mihi* (Ps. 38.)

1. FINIS HOMINIS.

HOMO CREATUS EST (ad hoc, ad hunc finem), UT LAUDET DEUM DOMINUM NOSTRUM, EI REVERENTIAM EXHIBEAT, EIQUE SERVIAT, ET PER HAEC (haec agendo) SALVET ANIMAM SUAM.

HOMO, - inter omnes creaturas visibiles solus ipse rationalis, intellectu praeditus ad cognoscendum, et libero arbitrio ad eligendum quod voluerit - nobilissimus inter omnes res creatas visibiles. - *Homo*, cum articulo *el* in autographo, ital. *l'uomo*, gall. *l'homme*, quod de omnibus, nemine excepto, intelligitur, - Omnes, *quorum* unus *ego sum*.

CREATUS EST, - *Ipse fecit nos, et non ipsi nos.* - Homo, ego, opus eximium Omnipotentiae Dei, cujus infinita Sapientia nihil facere, nihil creare potest, quin sibi finem se dignum proponat - quique non potest non velle et exigere, ut hujusmodi creatura sua rationalis et libera fini sibi praestituto satisfaciat. Nec potest Deus Creator meus indifferentem se habere, ut scilicet nihil curet, faciamne fini huic satis, nec ne. Id enim Sapientiae Ejus infinitae ceterisque attributis omnino repugnat.

UT LAUDET DEUM DOMINUM NOSTRUM, EI REVERENTIAM EXHIBEAT, EIQUE SERVIAT. - Creator est *Deus*, qui solus *est qui est*, et a quo omnia, sine quo nihil; ac proin *Dominus*, summo et ineluctabili, et numquam recusando, numquam amittendo dominio - *noster* - Deus ac *Dominus universorum.* - Erga hunc *Deum* ac *Dominum* tria hominis officia:

1. *Laudare.* Et vero quis non laudet, cujus summe admirandas perfectiones, quaecumque circa nos et in nobis sunt, annuntiant? *Coeli enarrant gloriam Dei etc.* - *Omnia ossa mea dicent: Domine, quis similis tibi? Domine, Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra!* - *Repleatur os meum laude, ut cantem gloriam tuam tota die magnitudinem tuam.*

2. *Reverentiam exhibere* - cultu interno et externo, - ac reverendo ubique praesentem. *Quis non timebit te, o Rex gentium?*

3. *Servire* - ex Ejus voluntate pendere, idque in omnibus, - ubique et omni tempore, et eo semper modo agere omnia, quo Dominus velit. Hoc enim est *servire* Deo. Qui enim *servit* alicui, non suam facit, sed ejus cui servit voluntatem. Hoc officium complectitur 1. observantiam mandatorum Dei; et hoc quidem commune est omnibus. 2. fidelitatem in explendis obligationibus status cujusque propriis. 3. in iis qui statum vitae nondum habent, et quibus electio libera relinquitur, seriam de hoc deliberationem. 4. denique totius vitae, cogitationum, verborum, actionum,

rectam ordinationem, non pro lubitu, sed secundum voluntatem Dei, manifestatam nobis seu per auctoritatem legitimam, seu per lumina et inspirationes divinas etc.

Circa tria haec nostra erga Deum Creatorem officia, observa: primum, quod est, *laudare*, esse facillimum; neque adeo secundum, quod est *revereri*, esse difficile; verum in tertio officio, quod est *servire*, difficultatem potissimum reperiri, idque ex natura scilicet nostra per peccatum vitiata. Licet enim *servire Deo* sit per se honorificentissimum et etiam jucundissimum, cum *voluntas Dei* non possit non esse bona et optima et ipsi etiam creaturae suae desiderabilissima; fit tamen ex naturae nostrae corruptione, ut nec *intellectus* quid velit Dominus clare cognoscat, et *voluntas* rebellis cognitam etiam Dei voluntatem implere detrectet; quia scilicet sui juris esse vult homo, et, quomodo apud Prophetam regium dicere amat: *labia nostra a nobis sunt, quis noster Dominus est?* eodem et in actione, et in omni propriarum facultatum rerumque omnium usu male sanam affectat libertatem sive independentiam. Hinc praecipue omnis mali labes. Ceterum in serviendo Deo, in facienda Dei voluntate ipsius hominis beatitudo sita est. *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini.* – Instanter ergo orandum: *Domine quid me vis facere?* Ut *sciam. Doce me facere voluntatem tuam.* Ut opere *expleam.*

Prae ceteris ergo hoc officium *serviendi Deo*, ponderandum est. Nam, praeterquam quod in hoc praesertim difficultas habetur in nobis; officium hoc praestari semper Deo debet, nec umquam intermitti. Nam neque *actu* LAUDARE Deum semper possumus, nec eum REVERERI *actu* semper; nec enim fert hanc contentionem mortalis nostra conditio: SERVIRE autem *Deo*, idest voluntatem ejus facere, et possumus, et debemus semper, neque ab hoc officio vacua abire pars ulla vitae nostrae potest.

Ponderato bene triplici hoc erga Deum Creatorem officio, considera nihil esse posse *aequius*, nihil creaturae rationali *honorificentius*; et quantumvis difficile videri aliquando possit, esse tamen ejusmodi finem nobis propositum, qui, per Dei benignitatem, totus *in nostra* sit *potestate*, et a quo persequendo et consequendo *nihil* extra nos *impedire* nos aut prohibere possit, vel si totus infernus, totusque mundus ad impediendum nos ab hoc officio praestando conspiraret. Qua in re summa Creatoris bonitas elucet, qui talem nobis finem praestituerit, cui satisfacere a nobis ipsis pendeat. Hinc pacis ac tranquillitatis animi in omnibus vitae casibus plena securitas, cum horum nihil nos prohibere possit, quominus Deum laudemus, Eum revereamur, Ei serviamus, modo ne nobis deesse ipsi velimus. *Amicus Dei esse si voluero; ecce nunc fio.* S. Aug. Conf.

Est *facile* etiam hoc nomine, quod Deus non successum, ut homines solent, sed voluntatem solam requirat et aestimet, quae per ejus donum tota nostra est. *Nihil enim tam facile bonae voluntati est, quam ipsa sibi, et haec sufficit Deo.* S. Aug. Serm. 9. de verb. Domini.

Denique difficultatis quidquid inesse possit, superari facile, immo etiam plane evanescere necesse est, si ad considerandam *utilitatem* summam et *necessitatem* finis nostri animum applicemus. Sequitur enim:

ET PER HAEC (haec agendo) SALVET ANIMAM SUAM.

PER HAEC, haec agendo, – ea, quae dicta sunt, exsequendo,

SALVET ANIMAM SUAM. Quid est, et quanti *salvare animam?* Quid est, quod cum tanto bono venire in comparationem possit? Quid videri potest difficile nimis?

Quid vero etiam non facile, leve, nihil, ut tantum consequamur bonum: cujus jacturam ex opposito summum malum excipit? Etenim, nisi *salvem animam meam*, illam indubitato *perdam*; *perdere* vero *animam* est *aeternum damnari*! Nihil est medium, nihil ubi consistere possim, ut neque salvem animam meam, neque damner. Summa ergo *utilitas*, *necessitas* summa. Porro finis hic ultimus, beatitudo summa, boni summi consecutio, et summi mali evitatio, praecedentia illa consequitur. *Salus animae* ab hoc pendet; si nempe in hac vita officia praedicta erga Deum exsequar, eum *laudando*, ei *reverentiam exhibendo*, ei, quod caput est, *serviendo*. *Haec*, inquam, *agendo*, salvabo animam meam.

Haec est infinita illius summi Dei Creatoris bonitas ac liberalitas, ut cum ejus laude, reverentia, famulatu, mea summa utilitas, ac plane interminabilis et infinita felicitas, intime ac necessario quodam nexu conjuncta sit.

Servire Deo, prius est; *salvare animam*, posterius: prius illud *finis* est *proximus*, ac praesentis temporis; posterius illud *finis* est *ultimus*, in altera vita consequendus. - Frustra ergo sunt, qui de salute animae semper solliciti, semper anxii, de hac sola cogitare, de hac sola loqui amant; si de *serviendo Deo* parum aut nihil solliciti sunt. *Haec agendo - salvet animam suam.* - Serviamus Deo corde sincero, et salutem de Domini bonitate consecuturos nos non speremus modo, sed etiam confidamus.

Jure merito hîc applicari solet illud: *Porro unum est necessarium.* Nam non modo omne bonum nostrum in hoc vertitur, *hoc est enim omnis homo* - non modo hoc solum ad unumquemque spectat, et cuique est personale, cui ipse solus, nemo sine ipso, providere potest - sed etiam quaecumque actio fiat, si quaeretur: *num ad hoc vivis?* nulla dari potest adaequata responsio, nisi perveniatur ad illud quod in hoc *principio* et *fundamento* exponitur. Nisi enim ad hunc verum et unicum finem, quidquid a nobis fiat, referatur; vel absurda dicentur, vel manebit semper quod ultra quaeratur. Nam et in actionibus natura sua vel necessariis vel utilibus, vel honestissimis etiam et sanctissimis, si quaeratur: *num ad hoc vivis?* v. g. ut literis des operam? ut scribas? ut ores? etc. poterit quidem fortasse dici: ETIAM *ad hoc*, sed nequaquam AD HOC absolute; alioqui talis actio deberet esse totius vitae nec umquam interrumpi, quod fieri in nulla potest. At *servire Deo*, officium est omnis temporis, ac plene respondet ultimae quaestioni: *num ad hoc vivis?* immo vel in moriente valet: *Sive* enim *vivimus*, *sive morimur*, *Domini sumus.* Illi servire, seu vivendo, seu moriendo, necesse est. *Hoc ergo unum necessarium.*

Principii hujus *applicatio practica* varia erit pro personarum varietate. - *Quid hoc ad servitium Dei? Quid hoc ad vitam aeternam?* - Varia pro varietate circumstantiarum, vicissitudinum, desideriorum etiam, quibus probabiliter implicantur, qui Exercitiis dant operam - Praelati - Sacerdotes - Ecclesiastici - Religiosi - Saeculares - Nobiles - Literati - Mercatores - Artifices - Milites - Juvenes - Senes etc. - *Servire Deo* quisque necessario debet inprimis (quod commune omnibus) ut *homo*, ut *Christianus*; - tum praeterea, hic ut *Sacerdos*, - ille ut *Religiosus*, - ut constitutus in tali *gradu*, - *officio* tali etc. - Sane amplissimus hîc aperitur campus considerationi maxime practicae. *Notum fac mihi, Domine*, FINEM MEUM ... UT SCIAM QUID DESIT MIHI.

2. FINIS CREATURARUM.

ET RELIQUA SUPER FACIEM TERRAE (sita) CREATA SUNT PROPTER HOMINEM, ET UT EUM JUVENT IN PROSECUTIONE FINIS, OB QUEM CREATUS EST.

RELIQUA SUPER FACIEM TERRAE – intelliguntur a S. Patre, ut ex consequentibus patet, non modo *creaturae* Dei proprie sic dictae, ut animalia, fruges, plantae, et cetera quae sunt super terram, sed omnia omnino, quae extra Deum sunt; inter quae etiam rerum humanarum, totiusque adeo hujus universi orbis vicissitudines censentur, omnia plane tum quae bona dicuntur, tum quae mala. Atque haec quidem *mala*, licet a Creatore in originario hominis statu non fuerint intenta, tamen post hominis lapsum, in hoc novo ordine providentiae, merito etiam *creata* dicuntur, eo sensu, quatenus scilicet quaecumque Deus creavit *bona*, creata tamen sunt omnia non sine imperfectionibus ac defectibus, quorum quidem defectuum seu imperfectionum effectus Deus Creator vel intendit, vel permittit. Quo sensu in Scripturis dicitur: *Ego Dominus ...creans tenebras ...creans malum*, (Is. 45.) et ea quae toties de calamitatibus etiam publicis, deque ipsis adeo sceleribus hominum leguntur: *Adducam super eos etc.* – *A Domino exiit verbum hoc*; et alia hujusmodi.

CREATA SUNT PROPTER HOMINEM.

1. PROPTER HOMINEM. – Homo in aspectabilis hujus mundi creatione finis est Creatoris. Itaque inprimis illa omnia creavit, domicilium paravit, et affatim omni, ut ita dicam, suppellectili instruxit et adornavit; tum hominem creavit, qui his omnibus praeesset eisque uteretur.

2. PROPTER HOMINEM. – Ut homo propter Deum, ita ista propter hominem. Sine homine, sine creatura rationali et corporea qualis est homo, omnis haec rerum spectabilium universitas, omnia ista insensata et irrationabilia, fine, qui Sapientia Dei dignus sit, carerent.

3. PROPTER HOMINEM. – Ergo ista propter hominem, non homo propter illa. Homo itaque eorum Dominus, non servus, illis esse superior debet, non eorum subesse servituti. Utinam, ut natura, ita affectu essemus semper creaturis omnibus superiores!

4. PROPTER HOMINEM – ut homini serviant, ejus scilicet *necessitati* – *utilitati* – *oblectationi* etiam – et vero, ut *occupationem* praebeant, qua homo pro sua natura, qua animal rationale creatus est, omnino indiget. Nam et in statu naturae integrae Adam a providissimo Creatore positus erat *in Paradiso voluptatis*, UT OPERARETUR *et custodiret illum*. Admiranda Creatoris in hominem tum liberalitas, tum providentia! – Quod si in praesenti rerum ordine, post hominis lapsum, multa sunt quae poenam homini inferant, etiam haec ipsa merito creata dicuntur *propter hominem*, ut eum scilicet et a peccato *purgent*, et *virtutis* exercendae *occasionem* praebeant: quae duo homini lapso non utilia modo, sed maxime necessaria sunt. Praesertim, cum ultimus creaturarum finis sit, qui sequitur:

ET UT EUM JUVENT IN PROSECUTIONE FINIS, OB QUEM CREATUS EST.

Juvent scilicet, 1. *ad serviendum Deo in hac vita*, qui *proximus* est hominis finis. 2. *ad salvandam animam suam*, qui finis est hominis *ultimus*.

Porro huic *fini*, quem tum sibi, tum homini, Creator in harum rerum omnium creatione proposuit, respondere homo, in usu creaturarum, tribus modis potest ac debet.

1. *Contemplatione*, ascendendo ex consideratione creaturarum ad cognitionem Creatoris; *invisibilia enim ejus per ea, quae facta sunt, intellecta conspiciuntur*; ad cognitionem, inquam, illius increatae sapientiae, potentiae, bonitatis, pulchritudinis etc.

2. *Usu*, illis pro necessitate, utilitate, honesta etiam oblectatione, et pro facultatum suarum, seu corporis, seu animi exercitatione, recte utendo.

3. *Abstinentia*, ab earum usu, temperantiae et mortificationis virtute, abstinendo.

Ex his tribus modis, primus absque dubio est *nobilissimus*; secundus *communis*; tertius, cujus in statu naturae integrae, ex Creatoris praecepto, applicatio erat minima atque facillima, in praesenti statu naturae corruptae, maxime *necessarius est*, ejusque frequens esse debet usus ac vix non assiduus; adeo ut, nisi *tertium* hunc (abstinentiae) modum in creaturarum usu exerceamus, numquam simus futuri fideles ac moderati in *secundo*, et ad *primum* exercendum prorsus inepti. Nisi enim homo in usu creaturarum sibi imperet, propriaeque voluntati et inclinationi naturae multa neget, certo certius et in illarum usu modum excedet, neque ex illarum consideratione ad Creatorem ascendere poterit, sed iis ipsis haerebit affixus et infixus. *Si dederis animae tuae concupiscentias ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis.*

Denique ad primum, quem diximus, modum *contemplationis*, illud pertinet, ut ex omnibus, quae videmus, seu bona sint, seu mala, ad bona et mala invisibilia consideranda mente assurgamus, visibilia aspiciamus ut imagines invisibilium, praesentia ut imagines futurorum. Quo etiam sensu Propheta dixit: *veruntamen* IN IMAGINE *pertransit homo.* Et Apostolus: *praeterit* FIGURA *hujus mundi.*

His itaque rationibus reliqua super terram sita, instrumenta sunt homini, quae ipsi inserviunt, eumque juvant ad finem, quem ipsi Deus proposuit consequendum.

3. CREATURARUM RECTUS USUS.

UNDE SEQUITUR, HOMINI TANTUM UTENDUM ILLIS ESSE, QUANTUM IPSUM JUVANT AD FINEM SUUM, ET TANTUM DEBERE EUM EXPEDIRE (retrahere) SE AB ILLIS, QUANTUM IPSUM AD EUM (finem) IMPEDIUNT.

Haec est consecutio, quae ex praemisso principio de fine creaturarum sponte sua fluit. Etenim, si res creatae omnes reliquae sunt propter hominem, et ut eum ad suum finem juvent; profecto, ut illis vel utamur vel abstineamus, illud praecipue in illis spectandum est, an juvent revera, necne. Proinde, si quae vere juvent ad finem; admittendae, et in *tantum* admittendae, in *quantum* juvant, NEC PLUS, NEC MINUS. Contra, si quae ad finem impediant; vitandae, reiiciendae, et in *tantum* vitandae, in *quantum* impediunt, NEC PLUS, NEC MINUS. Haec enim est ratio eorum, quae *media* sunt, quae *instrumenta* sunt, ut illud praecipue, imo vero illud unice in illis spectetur, an et quantum *media* sint, *instrumenta* sint, apta et idonea ad finem, ad opus. Si apta, si idonea non sint, jam *media* non sunt, *instrumenta* non sunt; multoque minus, si ad finem, si ad opus, quod exsequendum est, impediant.

Hoc verae sapientiae principium est, cujus applicatione practica vita vere ac proprie ordinatur secundum rectam rationem; ut scilicet *finis* prae oculis habeatur semper ut *finis*, *media* ut *media*, nec nisi ut *media*. *Fine* semel rite intellecto, ac praestituto; *media* ad *finem* propter solum finem appetenda et adhibenda.

Porro hujus principii practici applicatio propemodum est infinita. Et vix fieri potest, ut serio quis principium hoc ad vitae suae rationem applicare incipiat, quin mox inordinationem multiplicem in omni vita sua deprehendat. Quia enim homo verum hunc finem creaturarum omnium e mente ac memoria elabi sibi plerumque sinit, et solum ferme quid *placeat*, quid *displiceat*, cogitare et considerare ante omnia consuevit; hinc inordinatio, hinc imperfectio omnis, hinc peccata. Sane, *placeant* illae sensui, vel *displiceant*; haec ratio illis utendi vel non utendi profecto est *nulla*. Nam et quae *placent*, possunt impedire, et persaepe impediunt; et quae *displicent*, possunt juvare, et persaepe juvant, et plerumque juvant maxime, nec raro juvant unice. At nos plerumque adversa sensui fugimus, horremus, minus iis utimur; sensui jucunda appetimus, quaerimus, admittimus, iis utimur aut etiam fruimur, nec modum servantes nec ordinem. Hinc omnis mali labes!

Est autem etiam haec applicatio facienda pro ratione personarum. Nam aeque ad homines mundanos pertinet, ut peccatorum coeno immersi aliquando se respiciant; et ad vitae spiritualis ac perfectae sectatores, ut perfectionis impedimenta tollant.

Quod vero dicitur: TANTUM – QUANTUM – NEC PLUS – NEC MINUS – ejusmodi est, ut perfectionem altissimam comprehendat. Quam cum videamus prorsus *homine*, qui ratione utatur, dignam, quamque vel sola ratio ab homine requirat, (ab *homine*, inquam, quid vero a *Christiano*, a *Religioso?*) quis erit, qui jam hinc videre non incipiat, quam multum sibi *desit*. *Notum fac mihi*, Domine, *finem meum*, *ut sciam quid desit mihi.*

4. CONCLUSIO PRACTICA SEU MEDIUM.

QUAPROPTER (quod ut assequamur) NECESSE EST FACERE NOS INDIFFERENTES ERGA RES CREATAS OMNES, QUOAD CONCESSUM EST LIBERTATI NOSTRI LIBERI ARBITRII, ET NON PROHIBITUM, ADEO UT NON VELIMUS EX PARTE NOSTRA MAGIS SANITATEM QUAM INFIRMITATEM, DIVITIAS QUAM PAUPERTATEM, HONOREM QUAM IGNOMINIAM, VITAM LONGAM QUAM BREVEM, ET CONSEQUENTER IN CETERIS OMNIBUS, UNICE DESIDERANTES ET ELIGENTES EA, QUAE MAGIS NOBIS CONDUCANT AD FINEM, OB QUEM CREATI SUMUS.

QUAPROPTER, id est, ut hoc consequamur, ut tam ordinate agamus in usu creaturarum, NECESSE EST FACERE (exhibere) NOS INDIFFERENTES ERGA RES CREATAS OMNES. Hic medium proponitur, quo ad illam perfectionem, quae modo dicta est, eniti debemus; sive docemur animi dispositionem, sine qua numquam poterimus regulam illam servare, utendi videlicet *creaturis*, vel non utendi, TANTUM, QUANTUM vel juvant, vel impediunt; NEC PLUS, NEC MINUS. Ad hoc NECESSE EST *facere* (exhibere) *nos indifferentes erga res creatas omnes*. Res omnes creatae per se *indifferentes* sunt; possunt enim omnes aeque obesse ac prodesse ad finem. Hanc veritatem vel ipsa philosophia lumine naturali cognovit, cum omnia ista, nec *bona* nec *mala* proprie dicenda esse docuit, sed ἀδιάφορα, *indifferentia*. Nobis vero fide illustratis haec eadem veritas ita perspecta est, ut, si cuicumque Deus ipse optionem daret, ut eligeret quod vellet, praemissa ista quaestione: *Quodnam ex his tibi melius*, *tibi opportunius ad finem aeternae salutis tuae futurum est*? nemo sit, qui non intelligat, ab eo, qui modo rationis compos sit, aliud responderi non posse, nisi: *nescio*, *Domine*, *tu scis*. Quod cum ita sit, nihil profecto esse potest aequius, nihil opportunius nobis ad salutem, nihil verae sapientiae magis conforme, quam ut plane *indifferentes* nos exhibeamus erga res creatas omnes.

QUOAD CONCESSUM EST LIBERTATI NOSTRI LIBERI ARBITRII, ET NON PROHIBITUM. – Haec clausula merito apponitur, quia, licet omnia *per se* indifferentia sint, *relate* tamen *ad nos* et in particulari sumpta, multa sunt quae cavere ac pro viribus repellere, multa item, quae curare vel conservare lege divina, officii ratione, justitia, charitate jubemur, quae proin relate ad nos vere vel *bona* sunt, vel *mala*, in quibus propterea indifferentes nos esse libertati arbitrii nostri concessum non est. Ubi enim voluntas Dei, vel prohibentis aliquid admittere, vel jubentis, intervenit, illud nos omnino velle necesse est, quod velit Deus. – Hoc eodem sensu infra interponuntur illa verba: *ex nostra parte*, idest, quantum in nobis est, quantum a nobis, a nostra voluntate pendet.

ADEO UT NON VELIMUS EX PARTE NOSTRA MAGIS SANITATEM QUAM INFIRMITATEM, DIVITIAS QUAM PAUPERTATEM, HONOREM QUAM IGNOMINIAM, VITAM LONGAM QUAM BREVEM. – Ad particularia descendit S. P., et quatuor rerum genera, quae paucis plurima comprehendunt enumerat, ad quae hanc de indifferentia doctrinam applicare debemus.

NON VELIMUS. Intelligitur animi dispositio, voluntatis determinatio ex parte nostra. *Non quaeramus*, recte quidem diceretur de *paupertate*, ac de *divitiis*; itemque de *honore* et *ignominia*: haec enim plane indifferentia sunt. De *sanitate* autem, ac de *infirmitate*; de *vita* item *longa* vel *brevi*; cum haec alterius sint ordinis, et sanitatis ac vitae conservatio arbitrio nostro relicta non sit, sed sub praeceptum cadat, QUAERERE *infirmitatem*, QUAERERE *vitam brevem* utique non licet; VELLE tamen ex parte nostra *sanitatem* magis quam *infirmitatem*, *vitam longam* quam *brevem* merito prohibemur; semper enim necessaria est animi dispositio ex parte nostra indifferens ad haec ut ad alia quaevis, quae denique in nostra potestate sita non sunt, sed omnino a Dei providentia, omnia omnino gubernantis, pendent, qui solus novit quid cuique ad ultimum *finem* consequendum opportunius sit, quid unumquemque *adjuturum* sit magis, quid *impediturum*. Sane, si *divitiae* et *honores* quibusdam multorum meritorum occasionem praebuerunt, plurimis contra ruinam pepererunt ac damnationem; alii per *paupertatem* et *ignominiam* salvi facti sunt; *infirmitas* item saluti plurimis fuit, et *praematura mors* non paucos in aeternam vitam asseruit: dum aliis *sanitas* ac *vita longa*, et gloriae Dei amplificandae, et meritis quamplurimis sibi in beatam aeternitatem colligendis mirifice inservivit. Nobis autem, quid ex his omnibus maxime profuturum nobis ad finem nostrum sit, ignorantibus, aliud nihil restat, si sapimus, nisi ut nec unum *velimus* magis, nec alterum, sed Deo fidenter nos plena animi, voluntatis, inquam, *indifferentia* committamus.

ET CONSEQUENTER IN CETERIS OMNIBUS. – His verbis necessitas ista *exhibendi nos indifferentes* extenditur ad alia omnia, quae forte ad quatuor illa genera reduci non possunt, et sane sunt quamplurima. – Profecto indifferentiae hujus exercendae materia sunt etiam *talenta* ac dotes naturales, plures, pauciores – *dona* quin etiam *supernaturalia* – *consolationes* ac *desolationes* – item *vitae conditio* ac *status* – *locus habitationis* – *officium* – *officii occupationes* ac *modi* – *socii* etiam quibuscum vivendum sit, eorumque *habitudines* ac *mores* – rerum denique omnium *successus* seu *prosperi* seu *adversi* – nec nostrarum modo rerum, sed *alienarum* etiam – eorum praesertim qui nobis quacumque ratione *conjuncti* sunt – horum *fortunae* – *vicissitudines* – *vita ipsa* – res denique omnes *privatae* – *publicae*. – Omnia haec, et alia prorsus infinita, ad illa *Reliqua super terram sita* pertinent, et ad omnia

EXAMEN PARTICULARE

et quotidianum, tria tempora complectens, ad dispositionem sui, ac duplicem discussionem accommoda.

Primum tempus est matutinum, quo debet homo, statim dum a somno surgit, proponere diligentem sui custodiam circa peccatum aut vitium

EXAMEN PARTICULARE

et quotidianum; continet in se tria tempora, et examinationem sui bis [*quotidie*] *faciendam.*

Primum tempus est, quod mane statim ac [*e strato*] *surgit homo, proponere debet cavere diligenter ab* illo *peccato* (1) *particulari, vel* defe-

extendat se necesse est *indifferentia* nostra, - sive grata illa sint naturae, sive ingrata - semper utique, ut supra dictum est, *quoad concessum est libertati arbitrii nostri, et non prohibitum.*

UNICE DESIDERANDO ET ELIGENDO QUAE MAGIS NOBIS CONDUCANT AD FINEM. - *Desiderium* latius patet quam *electio* - sed sive *eligendi* potestas sit, aut necessitas *eligendi* urgeat, ut in multis quotidie usu venit; sive *desiderii* solius adsit copia, regula verae sapientiae eadem semper, ut UNICE illud spectetur, quod MAGIS conducat ad finem.

Jam quis non videt, quam late pateat hujus doctrinae applicatio? Quantae etiam perfectionis sit ejus exercitium? Praeterea, cum illud plerumque contingat, ut quae naturaliter *placent*, ea *minus* conducant ad finem nostrum; et contra, quae *displicent*, plerumque conducant *magis*: quam clare vel ex ipso hoc principio elucet necessitas *abnegationis* ac *mortificationis*, qua voluntas nostra virtutis amore a rebus sibi gratis abstinere, et ingratas amplecti vel invita assuescat? Quod item philosophia agnovit, et docuit vulgato illo praecepto: *sustine*, et *abstine*. Frustra enimvero est, quisquis sine hac mortificatione ad illam, quam hîc docemur, *indifferentiam* pervenire se posse arbitretur; cum in ista mortificatione, vel sola, vel potissimum, consistat illud FACERE NOS (exhibere nos) INDIFFERENTES.

(1) *Ab illo peccato particulari, vel defectu.* - Itaque Examinis particularis materia sunt *peccata* et *defectus* quicumque seu imperfectiones, id quod revera praxis habet communis inde a S. P. N. temporibus, ut ex historiis nostris satis constat. - Atque hîc notare juverit, omnem Examinis particularis materiam commode revocari posse ad tria illa, quae Sacerdos hostiam offerens commemorat, cum dicit: *pro innumerabilibus* PECCATIS, *et* OFFENSIONIBUS, *et* NEGLIGENTIIS *meis*. Erunt ergo Examinis hujus materia:

1. *Peccata* quaevis, seu gravia, seu levia, in quae prolabi hominem frequentius accidat, sive cogitationis sint, sive verborum, sive operum, sive etiam omissionis. Peccata, intelligo *culpas* proprie sic dictas.

2. *Offensiones*, culpae minus proprie dictae, seu involuntariae, in quas scilicet *offendere* fragilitatem nostram in tot tamque variis vitae hujus casibus pro-

aliquod particulare, a quo emendari cupit.

Secundum est pomeridianum, in quo petenda est a Deo gratia, ut reminisci possit ille, quoties in peccatum seu delictum istud particulare inciderit, et in posterum cavere: deinde priorem faciat discussionem, exigens ab anima sua rationem de peccato, seu vitio jam dicto, et singulas diei partes praeteritas percurrens ab ea hora, qua surrexit, usctu, *a quo se vult* corrigere, et *emendare.*

Secundum tempus [*est*], *post prandium*, [*quo debet*] *petere homo a Deo Domino nostro* id quod vult (2) [*cupit*], scilicet, *gratiam, ut recordetur quoties lapsus sit in illud peccatum particulare vel* defectum, *et ut se emendet in posterum: et consequenter faciat primum examen, exigens rationem ab anima sua* de illa re proposita et particulari, a qua se vult cor-

num est, ferme ut per viam salebrosam incedenti frequenter offendere seu impingere vel nolenti accidit. Et tamen, cautius incedendo, *offensiones* hujusmodi minuere, Examinis particularis ope, Dei famulus potest et debet. Postulatur enim a nobis, ut *solliciti ambulemus cum Domino Deo nostro.* (Mich. 6.)

3. *Negligentiae*, eae, quae ad rationem quidem *peccati omissionis* non pertingunt, sed in actiones nostras irrepere, easque si minus vitiare omnino, tamen imperfectas, minusque acceptas Deo reddere solent; suntque profecto innumerae, sive *intentionis* puritatem et intensionem spectes, sive *modos* omnes, quibus actiones nostras ornari ac perfici in Dei conspectu decet, pro mensura luminis et gratiae nobis a Domino communicatae. Applicandum ergo Examen particulare 1. ad tollenda *peccata.* - 2. ad tollendas vel certe minuendas *offensiones.* - 3. ad tollendas vel certe minuendas *negligentias*, *per* earum *virtutum exercitia*, quibus exornari actiones singulas, omnemque vitam nostram oportet.

(2) *Id quod vult*, (*cupit*), *scilicet.* - Verba haec passim a S. Patre usurpari solent, ubi de gratia peculiari a Deo petenda sermo incidit. Videtur velle nos admonere, ut ante orationem diligenter cogitemus, *quid* illud sit, quod hic et nunc *impetrare* a Domino *cupimus.* - *Gratia* vero *peculiaris*, quam hîc postulare docemur, ut alias semper, duplex est; scilicet, non modo *luminis*, ut cognoscamus lapsus nostros, eosve in memoriam revocemus, verum etiam *auxilii*, ut reipsa nos emendemus in posterum. Nimirum de *omnipotentis et misericordis Dei munere venit, ut sibi a fidelibus suis digne et laudabiliter serviatur*; Ejus proin gratia imploranda, qua *ad* Ejus *promissiones sine offensione curramus*, ut loquitur Ecclesia in Oratione Dominicae XII. post Pentecosten. - De re per se satis omnibus nota, et plane certa per fidem, monere hoc loco placuit, quod fortasse nulla re magis Examinis particularis fructus solidus impediri soleat, quam quod, occulta quadam, aut non satis observata praesumptione, in propositis nostris et industriis confidamus; cum tamen *omnis sufficientia nostra ex Deo sit.* (2. Cor. 3.)

que ad praesentem, quoties illud commiserit, et puncta totidem signet in priore linea figurae subscriptae. Quibus peractis denuo proponat per spatium diei reliquum, diligentius sese cohibere.

rigere et emendare, *discurrendo* per horas singulas, vel per (3) tempora singula, *incipiendo ab hora qua surrexit, usque ad horam* et momentum *examinis praesentis, et faciat* [*notet*] *in prima linea* [*subsequentis*] *figurae totidem puncta, quoties in illud peccatum particulare seu defectum incurrerit, ac postea proponat denuo* emendare se usque ad alterum examen, *quod faciet.*

Tertium erit vespertinum tempus, in quo, post coenae horam, facienda est discussio secunda, percursis itidem horis singulis, ab examine priore usque ad praesens lapsis, et eodem modo rememoratis enumeratisque vicibus, quibus deliquerit, parem eis punctorum numerum signabit in posteriore linea figurae sequenti similis ad hoc praeparatae.

Tertium tempus, post coenam [*quo*] *fiet secundum examen eodem modo per horas singulas, incipiendo a primo examine, usque ad secundum praesens, et faciat* [*notet*] *in secunda linea ejusdem figurae totidem puncta quoties incurrerit in illud particulare peccatum seu defectum.*

Additiones quatuor utiles ad faciliorem et celeriorem peccati seu vitii cujusvis extirpationem.

Sequuntur quatuor Additiones, ad citius tollendum illud peccatum seu defectum [*illum*] *particularem.*

Prima est, ut quoties id peccati seu delicti genus homo

Prima additio est, ut, quotiescumque homo cadat in illud

(3) *Per horas singulas, vel per tempora singula. – Per horas, vel per tempora singula*, commode fieri potest *per actiones singulas*, quae per tempus illud, quod sub examen venit, sibi aliae atque aliae successerunt.

commiserit, manu pectori admota, doleat de lapsu, quod fieri potest etiam assistentibus aliis, nec advertentibus.

peccatum seu [*in*] defectum [*illum*] *particularem, pectori manum admoveat dolens quod ceciderit*; *id quod fieri potest, etiam coram* multis, *quin advertant quid faciat.*

Secunda est, ut sub noctem numeratis, comparatisque invicem punctis linearum, quarum prior priori examini, posterior posteriori assignatur, attendat, an a priore examine usque ad secundum aliqua successerit emendatio.

Secunda, cum prima linea figurae significet primum examen et secunda linea secundum examen, videat [*observet*] *sub noctem* an sit emendatio *a prima linea ad secundam,* (4) *idest, a primo examine ad secundum.*

Tertia est, ut conferat diei secundae, atque praecedentis examina invicem; considerans ecquid sibi emendationis intervenerit.

Tertia, conferre secundum diem cum primo, idest, duo examina diei praesentis cum duobus examinibus diei praecedentis, et videre [*observare*] an ab uno die ad alterum *se emendaverit.*

Quarta, ut collatis hebdomadarum duarum inter se examinibus, pari modo, factae vel omissae emendationis rationem habeat.

Quarta additio, conferre unam hebdomadam cum altera, et videre [*observare*] an se emendaverit *in praesenti hebdomada* plus quam *in prima praeterita.*

Item notandum est, ex sequentibus figuris, primam ceteris longiorem deputari diei primae, puta Dominicae; se-

Notandum est, primam [*lineam figurae*] *D=majusculam, quae sequitur, significare Dominicam, secundam minorem diem*

(4) *A prima linea ad secundam etc.* - Antiqua versio literalis *ms.* habet : *in secunda linea plusquam in prima, hoc est, in secundo examine plusquam in primo.* - Jam enim et in prima linea, seu in primo examine, emendatio subsecuta merito supponitur ; quippe necessarius fructus primi propositi.

cundam vero diei lunae, paulo breviorem, et ita deinceps; cum par sit diminui in dies erratorum numerum.

lunae, tertiam diem martis, et ita consequenter.

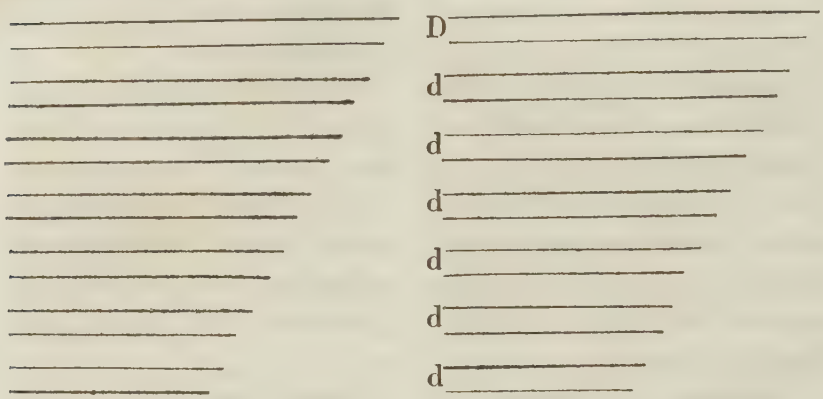

EXAMEN CONSCIENTIAE GENERALE.

EXAMEN CONSCIENTIAE GENERALE. (5)

ad purgationem animae, et ad peccatorum Confessionem utilissimum.

ad purgandum se, et ad melius *confitendum.*

Pro comperto ponitur triplex incidere homini cogitationum genus; unum ex proprio surgens motu ipsius hominis; reliqua vero duo extrinsecus

Praesuppono esse *tres cogitationes* in me (6), *scilicet, unam meam propriam, quae exsurgit ex mea* mera libertate et voluntate; *ac duas alias, quae*

(5) In vulgata Examinis generalis versione, quibusdam in locis aliqua addita vel interserta sunt, majoris perspicuitatis gratia. Simile quid, tum in praecedentibus observare licuit, tum in sequentibus deinceps licebit. Semel id hoc loco monuisse sufficiat.

(6) *Esse tres cogitationes in me*, - seu triplex cogitationum genus. - *Esse*, ita autographum hispanicum. - *Incidere*, quod habet vulgata versio, posset intelligi de quavis cogitatione seu evagatione mentis momentanea, in qua nulla fiat mora, nulla advertentia, in qua voluntas nullam habeat partem. At de istiusmodi cogitationibus hic non agitur. - Notatu dignum est etiam, a S. P. dici: *in me*, in prima persona, quod et alias observari poterit. Juvat hic modus loquendi, ut qui exercetur *de se* solo cogitet, *sibi* res applicet, dicatque sibi: *tu es ille vir.*

advenientia, ex boni scilicet vel mali spiritus suggestione.

adveniunt extrinsecus, alteram quae venit a bono spiritu, alteram [*quae*] *a malo.*

De Cogitatione.

De Cogitatione.

Duobus modis elicitur meritum ex mala cogitatione in materia peccati mortalis, de qua hic sermo est.

Duo sunt modi merendi in *mala cogitatione*, quae advenit extrinsecus.

Primo, quando suggeritur de patrando mortali crimine cogitatio, sed ea confestim repugnando vincitur.

[*Primo*], *verbi gratia, advenit cogitatio de committendo peccato mortali, cui cogitationi* resisto *in promptu, et* [*illa*] victa manet.

Secundo, quando pravae istiusmodi suggestioni semel, ac iterum repulsae, et subinde nihilominus revertenti continue resistit homo, donec penitus expugnetur; quod quidem victoriae genus merito alterum antecellit.

Secundus modus merendi est, quando mihi *venit illa eadem mala cogitatio, et* ego *illi* resisto, *et* [*ea*] *iterum atque iterum redit, et* ego *semper* resisto, *donec illa cogitatio victa recedat; et hic secundus modus* majoris est meriti, *quam primus.*

Peccat autem leviter aliquis, seu venialiter, quando in suborta peccati mortalis cogitatione, aliquantulum moratur, quasi auscultando, vel quando aliqua obiter sensus delectatione afficitur, vel in ea retundenda sese exhibet negligentem.

Venialiter peccatur, quando eadem cogitatio peccandi mortaliter venit, et homo ei praebet aures, aliquantulum ei immorando, vel recipiendo aliquam delectationem sensus, vel ubi sit [*interveniat*] aliqua *negligentia in rejicienda tali cogitatione* (7).

(7) Notum est, hanc praesertim doctrinam S. Patris de mortalis ac venialis peccati distinctione suspicionibus olim occasionem praebuisse, eumque propter illam in judicium fuisse vocatum. Recte autem probat Suarez (T. IV. de Relig.

Mortale vero peccatum, per cogitationem duobus modis admittitur.

Primo, quando cogitationi peccati praebetur quacumque ratione assensus.

Secundo, quando peccatum illud opere completur, idque gravius est priore, ex tribus causis: videlicet, ob majorem temporis decursum: ob actum intensiorem: et ob plurium denique offendiculum sive detrimentum.

Duo sunt modi peccandi mortaliter.

Primus est quando homo praebet consensum malae cogitationi ad operandum statim [*postea*] *sicut consensit* [*juxta consensum*], *vel ad eam opere exequendam si posset.*

Secundus modus peccandi mortaliter est, quando opere completur illud peccatum, et est gravius [*priore*] *ob tres rationes: primo, ob longius tempus; secundo, ob majorem intensionem; tertio ob majus damnum* utriusque personae (8).

De Loquela.

Verbo etiam multifariam offenditur Deus; ut in blasphemia, juramento. Nam jurandum non est, neque per Creatorem neque per creaturas ullas, nisi concurrentibus his tribus, veritate, necessitate, ac reverentia. Porro intelligenda est necessitas, non in veritatis

De Verbo.

Ne jures neque per Creatorem, neque per creaturam, nisi fuerit cum veritate, necessitate et reverentia. Necessitatem intelligo, non quando affirmatur cum juramento quaecumque veritas, sed quando

Lib. 9. c. 5. n. 13.) ex verbis S. Patris, omnem *consensum* hoc loco omnino excludi, ac solam *negligentiam aliquam* admitti, qua venialiter, non mortaliter peccetur.

(8) *Utriusque personae.* Ita proprie in autographo, quae verba, uti et quod supra dicitur de *sensus delectatione*, innuunt agi hoc loco potissimum de cogitatione in materia sexti praecepti. Antiqua versio *ms.* sic habet: *ob majus damnum plurium quandoque sequens.* Ceterum et ab aliis dudum observatum fuit, et cuivis examen hoc inspicienti patet, nequaquam eam fuisse S. P. mentem, ut omnem examinis generalis materiam persequeretur.

cujuslibet affirmatione, sed ejus tantum, quae circa spirituale, corporale, vel etiam temporale bonum aliquod, momenti est non levis. Reverentiam dicimus, quando assumens divinum nomen adhibet considerationem, ut Deo Creatori ac Domino debitus honor tribuatur.

Sciendum est autem, licet juramentum temere seu vane factum per Creatorem, sit gravius peccatum, quam per creaturam, difficilius tamen esse, per hanc, quam per illum licite jurare, servatis debitis circumstantiis, quas diximus.

Primo, quia in mentione creaturae facienda per juramentum, non ita excitamur aut reddimur attenti, ut ex veritate ac necessitate juremus, sicut nominato rerum omnium Creatore.

veritas [*illa*] *est* alicujus *momenti circa utilitatem animae, vel corporis, vel bonorum temporalium. Intelligo reverentiam, quando in nominando Creatore ac Domino suo* [*homo*] *considerando* [*reflectendo*] *spectat intense* [*intendit*] *illum honorem ac reverentiam debitam.*

Advertendum est, quod licet in vano [*s. temerario*] *juramento peccemus gravius, jurando per Creatorem, quam per creaturam, est* [*tamen*] *difficilius jurare* debito modo, [*id est*] *cum veritate, necessitate, et reverentia, per creaturam, quam per Creatorem, ob rationes sequentes.*

Prima, quando volumus jurare (9) *per aliquam creaturam, in illo* [*actu*] *dum* nominare volumus *creaturam*, [*haec creatura, vel, istud velle jurare per creaturam*] *non adeo reddit nos attentos* et cautos *ad dicendam veritatem vel ad illam cum necessitate affirmandam, sicuti dum* nominare volumus *Dominum et Creatorem rerum omnium.*

(9) *Quando volumus jurare ... nominare volumus.* - Ita clarius exprimitur, agi hic de attentione, quae juramentum *praecedere* debet, non *comitari* tantum.

Secundo, eo quod ad honorem Deo exhibendum cum reverentia, longe debilius movemur ex commemoratione creaturae, quam ipsius Dei Creatoris. Quamobrem jurare per creaturas, perfectis magis conceditur, quam crassioribus sive idiotis: quandoquidem perfecti ex contemplationis usu assiduo, et illustratione intellectus, considerant propius, atque deprehendunt Deum secundum essentiam, praesentiam, et potentiam suam creaturae cuilibet inesse: unde ad praestandam illi debitam in juramento reverentiam paratiores sunt aliis, qui eo perfectionis nondum provecti sunt.

Secunda est, quia jurando per creaturam, non est tam facile exhibere reverentiam et honorem Creatori, sicut jurando [*per Deum*] *et nominando ipsum Creatorem ac Dominum: nam* velle nominare *Deum Dominum nostrum, affert secum majorem reverentiam, quam velle nominare rem creatam. Propterea magis conceditur perfectis jurare per creaturam, quam* imperfectis: *quia perfecti, per assiduam contemplationem et illustrationem intellectus, considerant, meditantur et contemplantur magis, esse Deum Dominum nostrum in unaquaque creatura, secundum suam propriam essentiam, praesentiam et potentiam; atque ita in jurando* per creaturam, *sunt magis apti et dispositi ad exhibendum honorem ac reverentiam Creatori ac Domino suo, quam imperfecti.*

Tertio, quia creaturis ad confirmationem juramenti crebrius adscitis, periculum esset idololatriae: id quod imperfectis magis, quam perfectis fuerit timendum.

Tertia est, quod in jurando assidue per creaturam, timenda est idololatria magis in imperfectis, quam in perfectis.

Vitandum est insuper verbum otiosum (inter alia locutionis peccata), quale esse in-

Ne dicas verbum otiosum, quale intelligo, quando [*quod dico*] *nec mihi, nec alteri pro-*

telligitur, quodcumque nec loquenti, nec alteri prodest, nec eo etiam animo profertur, ut afferat utilitatem. E converso vero minime otiosum censendum est verbum illud, quodcumque ad animae vel propriae, vel alienae, aut ad corporis, aut rei etiam temporalis commodum pertinet: aut certe ad tale quippiam ex dicentis mente dirigitur: etiam si quis de negotiis loquatur, ab instituto suo alienis, ut religiosus de bellis, vel mercimoniis. Ceterum ex sermone quidem, ad finem bonum ordinato, meritum contingit: ad malum vero finem, aut futiliter prolatus sermo, generat peccatum.

dest, neque ad talem intentionem ordinatur; ita ut, in loquendo propter omne id quod prodest, vel [*cum*] *intentio est ut prosit* [*sermo*] *animae propriae, vel alienae,* [*vel*] *corpori, vel bonis temporalibus, numquam sit otiosum* [*verbum*], *neque propterea quod quis loquatur in* [*de*] *rebus quae sunt extra statum suum, ut si religiosus quispiam loquatur de bellis, vel mercimoniis; sed in omnibus quae dicta sunt, meritum est, si bene ordinetur* [*sermo*], *et peccatum, si male dirigatur, vel vane proferatur.*

Sunt et oris peccata, mendacium, falsa testimonia, detractio. Nam detrahendum non est alteri, nec obmurmurandum. Revelato enim mortali alicujus peccato, quod publicum non sit, cum mala intentione, vel gravi damno famae alterius, mortale itidem peccatum committitur: veniali autem, veniale solum. Ad haec quotiescumque alienum patefacimus vitium, vel defectum, nostrum ipsorum vitium ac defectum simul commonstramus. Verum-

Ne dicas quidquam in diffamationem [*alterius*] *vel murmurationem: quia si* [*ego*] *revelo peccatum mortale, quod publicum non sit, pecco mortaliter; si veniale, venialiter*; et si defectum, patefacio [*meum*] proprium defectum: *et si intentio sit sana, duobus modis potest quis loqui de peccato, vel defectu alterius.*

tamen ubi recta mens est, de proximi delicto licebit loqui bifariam.

Primo, quando publicum est, ut meretricium, vel damnatum in judicio, vel perniciosum, puta ob errorem publicum, animos conversantium corrumpentem.

Secundo, quoties occultum alicujus crimen indicatur alteri, per cujus subventionem ille relevari a peccato possit: dummodo rei hujus probabilis aliqua ratio, vel conjectura offeratur.

Possent inter oris peccata, irrisiones, contumeliae, et alia id genus adscribi, quae persequi licebit tradenti Exercitia, prout opus esse judicaverit.

Primo, quando peccatum publicum est, sicut meretricis publicae, vel de sententia in judicio lata, vel de errore publico, qui inficit animas [eorum] quibuscum est conversatio.

Secundo, quando peccatum occultum revelatur alicui, ut is juvet eum, qui in peccato est, ad erigendum eum [a lapsu]; si tamen habeat [quis] aliquas conjecturas vel rationes probabiles [ob quas speretur] fore ut [alter] possit eum juvare.

De Opere.

Propositis ante oculos decem mandatis Dei, cum Ecclesiae praeceptis et jussis Majorum, seu Superiorum, aestimandum est, quidquid fit operis adversus quodlibet eorum, id peccatum esse: levius aut gravius tamen, pro inaequali peccandi modo, et pro diversa peccantium habitudine. Porro reduci ad jussa ducimus Supe-

De Opere.

Assumendo sibi pro objecto decem mandata [Dei], et praecepta Ecclesiae, et Superiorum commendationes, quidquid opere quis facit contra aliquod ex his tribus, juxta majorem aut minorem qualitatem, est majus vel minus peccatum. Intelligo [autem] per commendationes Superiorum, v. g. Bullas Cruciatae, et alia Indulta, ut pro

riorum, Diplomata seu Indulta Pontificum, pro infidelium expugnatione, vel Christianorum pace, concedi atque promulgari solita: per quae ad Confessionem peccatorum, et Eucharistiae sanctae sumptionem Christi fideles invitantur. Peccat siquidem non leviter, quicumque tam pias Rectorum Ecclesiae cohortationes, sanctionesque aspernari audet, ac transgredi.

pace [*Christianorum*] *confessis et communicatis* [*concedi solita*]; *quia non parum peccatur tunc*, causam praebendo [*ut contra ea agatur*], aut faciendo contra *tam pias exhortationes et commendationes Superiorum nostrorum.*

Examinis generalis modus particulas seu puncta quinque complectentis.

Modus faciendi Examen generale, et continet in se quinque puncta.

Primum punctum est, Domino nostro Deo, pro beneficiis acceptis, gratias agendas esse.

Primum punctum est, gratias agere Deo Domino nostro pro acceptis beneficiis.

Secundum, quod debemus pro cognitione, et expulsione peccatorum gratiam flagitare.

Secundum, petere gratiam ad cognoscenda peccata, eaque expellenda.

Tertium, de admissis praesenti die peccatis, rationem ab anima nostra exigere, per horas singulas, ex quo surrexi-mus, vestigando. Et primo quidem circa cogitationem: deinde circa loquelam atque operationem, eodem ordine, quo in particulari Examine traditum est.

Tertium, exigere rationem ab anima, [*incipiendo*] *ab hora qua surrexit* [*quis*], *usque ad examen praesens, per horas singulas*, vel per singula tempora, *ac primum de cogitatione, deinde de verbo, ac* postea *de opere, eodem ordine quo dictum est in Examine particulari.*

Quartum, poscere veniam de delictis.

Quartum, petere veniam a Deo Domino nostro de defectibus [*seu culpis*].

Quintum, proponere cum Dei gratia emendationem: et orationem dominicam post dicta omnia recitare. *Pater noster.*

Quintum, proponere emendationem cum ejus gratia. Pater noster.

CONFESSIONIS GENERALIS ET COMMUNIONIS USUS.

Ex Confessione generali ultro facta, inter alia pleraque, percipiuntur tria haec emolumenta.

Primum, quod tametsi, qui annis singulis saltem confitetur semel, ad generalem hujuscemodi Confessionem minime obligetur: eam tamen facienti ipsi multo plus commodi et meriti accedit, ob dolorem scilicet de peccatis, et malitia vitae praeteritae, quem ita sentit vehementiorem.

Secundum, quoniam inspecta, per spiritualem Exercitationem, longe quam antea manifestius natura et malitia peccatorum, tanto amplius commodum ac meritum percepturus est.

Tertium, quia consentaneum est, hominem sic rite confes-

CONFESSIO GENERALIS CUM COMMUNIONE.

In Confessione generali, pro eo qui eam sponte [*non ex necessitate*] *facere velit, inter alias* multas *invenientur tres utilitates* hoc loco, [*s. hoc Exercitiorum tempore*].

Prima, licet ille, qui singulis annis confitetur, non obligetur ad faciendam Confessionem generalem, [*tamen*] *faciendo illam, habetur major profectus, et* [*majus*] *meritum, ob majorem dolorem* actualem *de omnibus peccatis et pravitatibus* totius *vitae suae.*

Secunda, cum in talibus Exercitiis spiritualibus cognoscantur magis intime *peccata et eorum malitia, quam* tempore quo homo non ita vacabat rebus internis, *obtinendo nunc majorem notitiam, et* dolorem *de illis, habebitur major utilitas, et* [*majus*] *meritum, quam ante habitum esset.*

Tertia, consequenter, quod cum melius *confessus sit, et*

sum, atque dispositum, multo melius se habere ad Eucharistiae sumptionem, quae maxime confert et ad fugam peccati, et ad gratiae receptae conservationem et augmentum.

Porro generalis ista Confessio, post hebdomadae primae Exercitia potissimum erit opportuna.

[*melius*] *dispositus, invenitur magis aptus et magis praeparatus ad recipiendum sanctissimum Sacramentum, cujus receptio* non solum *juvat, ne labatur in peccatum,* sed etiam *ut conservet* [*se*] *in augmento gratiae. Quae Confessio generalis fiet melius* immediate *post Exercitia primae hebdomadae.*

PRIMUM EXERCITIUM

meditandi secundum tres animae potentias, circa peccatum triplex, et continet orationem praeparatoriam, duo praeludia, et puncta tria praecipua, cum uno colloquio.

PRIMUM EXERCITIUM

est meditatio [*facienda*] *per tres potentias* [*animae*] *circa* primum, secundum, *et* tertium *peccatum* (1). *Continet in se* post *orationem praeparatoriam,* et *duo praeambula, tria puncta* capitalia *et unum colloquium.*

Oratio praeparatoria est, qua petimus a Domino gratiam, ut vires atque operationes nostrae omnes, sincere ad ejus gloriam et cultum tendant.

Oratio praeparatoria est, petere gratiam a Deo Domino nostro, ut omnes meae intentiones, actiones, *et* operationes (2) *pure ordinentur in ser-*

(1) *Circa primum, secundum, et tertium peccatum.* - Ita titulus hic respondet plenius argumento meditationis. - Post *orationem praeparatoriam etc. tria puncta.* - Ita clarius ea, quae ad praeparationem tantummodo pertinent, a meditationis corpore distinguuntur: ac ne plus aequo in his praeambulis meditationis haereamus, tacite videmur admoneri. - *Capitalia.* - hisp. *principales*, quae quidem vox etiam *praecipua* significat. Sensus est, non quasi alia praeterea sint hujus meditationis puncta, haec autem tria *praecipua*; cum non sint, nisi tria; verum quod ista tria *capitalia* sint, et ad finem propositum efficacissima, momentique gravissimi. Vel, tria ista puncta *praecipua*, *capitalia* dicuntur, quod singula contineant in se et complectantur plura puncta, in quae subdistingui ac subdividi possint.

(2) *Omnes meae intentiones, actiones et operationes.* - Per integram meditationis horam, multas *intentiones* seu desideria excitari, multas item exerceri *actio-*

Primum praeludium est, ratio quaedam componendi loci. Pro qua notandum est, quod in quavis meditatione, sive contemplatione de re corporea, ut puta de Christo, effingendus erit nobis, secundum visionem quamdam imaginariam, locus corporeus, id quod contemplamur, repraesentans, veluti templum aut mons; in quo reperiamus Christum Jesum, vel Mariam Virginem, et cetera, quae spectant ad contemplationis nostrae argumentum.

Sin autem speculationi subest res incorporea, ut est consideratio peccatorum nunc oblata: poterit loci constructio

vitium ac laudem suae divinae Majestatis.

Primum praeambulum est, compositio, videndo locum. *Hìc notandum est, quod in contemplatione, vel meditatione* [*de re*] visibili, *ut est contemplari Christum Dominum nostrum, qui visibilis est, compositio erit videre visu imaginationis locum corporeum*, ubi reperitur *ea res, quam volo contemplari. Dico locum corporeum, ut v. g. templum, vel montem, in quo reperitur Jesus Christus, vel Domina nostra, juxta id quod contemplari volo.*

In [*meditatione de re*] invisibili, *ut est hìc de peccatis, compositio erit videre, visu imaginationis*, et considerare (3) *ani-*

nes et *operationes*, seu mentis seu corporis, contingit. Ergo, ut *omnes* Deo sint sacrae, in oratione praeparatoria postulandum. Hoc scilicet est, *confiteri Domino - clamare ad Dominum - in toto corde suo*, ut Scriptura loquitur; quod non est ex nobis, sed Dei donum per gratiam, diligenter proinde et ardenter in *oratione praeparatoria* postulandam. Et haec quidem oratio praeparatoria in omni meditatione semper est eadem. - Ceterum, non ad solam orationis horam, sed ad omnis vitae nostrae actiones omnes ac singulas rite ordinandas ejusmodi oratio praeparatoria aptissima est, et quam frequentissime magno cum fructu adhibebitur.

(3) *Animam meam etc.* - *meam* - de *me* ipso cogitandum, *mihi* omnia applicanda. - Adverte diligenter, quam vera sit haec imago, quae in hoc praeambulo proponitur, quam apta simul ad ingerendum *pudoris* et *confusionis sensum*, qui in hac meditatione quaeritur. - Jam enim in hoc praeambulo se quisque in statu *degradationis*, ut ita dicam, esse videt ac sentit. Neque enim *talis* e Creatoris manu prodiit homo, sed talem ad statum per peccatum redactus est. Corpus creatum immortale, nunc mortale et corruptibile; cumque eo uteretur anima ut socio fideli, ac sibi perfecte subjecto, nunc illud infidele, immo perfidum ac rebelle experitur; estque illud animae vero quodam sensu *carcer*, quo constricta in suis

talis esse, ut si per imaginationem cernamus animam nostram in corpore isto corruptibili, velut in carcere constrictam: hominem quoque ipsum, in hac miseriae valle, inter animalia bruta exulantem.

Secundum erit praeludium, ut a Domino id postulem, quod exopto, juxta propositae contemplationis argumentum: nimirum si de Christi Resurrectione fuerit meditandum, petenda erit laetitia, qua gaudenti Christo congaudeam: sin de Passione, lachrymas, poenas, et angores petam ad compatiendum Christo patienti. In praesenti ergo meditatione, pudorem confusionemque mei ipsius debeo exposcere, attendens quam multi homines ob peccatum mortale vel unicum damnati fuerint, et quod ego totam meam *esse in* hoc *corpore corruptibili* [*tamquam*] *carcere* [*s. ergastulo*] *inclusam, et totum compositum in hac valle tamquam exsulans* [*ejectum in exsilium*] *inter bruta animalia. Dico totum compositum animae et corporis* [*scilicet, me totum*].

Secundum [*praeambulum*] *est, petere a Deo Domino nostro id quod volo et desidero; petitio debet esse juxta subjectam materiam, scilicet, si contemplatio est de Resurrectione, petere* [*oportet*] *gaudium cum Christo gaudente; si est de Passione, petere* [*oportet*] *dolorem lachrymas et tormentum cum Christo tormentis affecto. Hìc* [*in hac meditatione de peccatis*] *erit, petere pudorem et confusionem mei ipsius, cum videam quam multi damnati fuerint ob unicum peccatum mortale, et* quam saepe ego meruerim dam-

operationibus spiritualibus plerumque impeditur; quin etiam *ergastulum* est, seu talis carcer, in quo non modo impeditur, quominus libere operari possit, sed laboribus etiam ac poenis affligitur. Unde illae Sanctorum voces: *Quis me liberabit..? Educ de custodia animam meam!* - Praeterea, corpus simul et anima, homo totus, *inter bruta animalia*, non jam ut olim in paradiso, ubi inter ea versabatur quidem, at pleno in ea dominio ut Rex imperans; verum ut *exsul* in solo alieno, ob culpam sua *ejectus in exilium*, inter *bruta animalia*, *quibus non est intellectus*, versatur tamquam unum ex illis; *comparatus* est *jumentis insipientibus*, *et similis factus est illis*. - Talis est anima *mea*, - tale est *hoc* meum corpus - talis *ego totus*. - Vel solum hoc praeambulum copiosa potest esse meditationis materia, in qua incipiat homo cognoscere seipsum, quis et qualis sit.

ties peccando sim damnationem commeritus.

Notandum ad haec, quod omni meditationi, seu contemplationi, praemitti debent tam oratio praeparatoria, quam praeludia duo: sed oratio quidem semper fit eodem modo. Praeludia vero pro diversitate rerum sunt diversa.

Primum punctum erit, ut exerceatur memoria mea circa primum peccatorum omnium, quod fuit ab Angelis commissum; adhibito statim discursu intellectus, atque voluntatis motu instigante me ad volvenda, et intelligenda ea, per quae erubescam, et confundar totus, facta unius tantum peccati Angelorum, cum tot meis comparatione: unde colligere liceat, cum illi ob unicum crimen addicti sint Inferno, quam saepe ipse supplicium idem meruerim. In memoriam itaque dicimus trahendum esse, quo pacto Angeli creati primum in statu gratiae, sed (quod necesse erat ad beatitudinis connari in aeternum ob tam multa mea peccata.

Ante omnes contemplationes vel meditationes debent semper *fieri* [*supradicta, scilicet*] *oratio praeparatoria, quae non mutatur* [*sed eadem fit semper*], *et duo dicta praeambula, quae identidem mutantur, juxta subjectam materiam.*

Primum punctum erit trahere [*applicare*] *memoriam* (4) *super primum peccatum, quod fuit Angelorum, et deinde super idem intellectum*, discurrendo; *deinde voluntatem, volendo* totum illud *memorari et intelligere, ut* magis *erubescam et confundar, trahendo* [*ducendo*] *in comparationem unius peccati Angelorum tam multa peccata mea: et* [*considerando*] *cum illi ob unum peccatum iverint in Infernum, quam saepe ego hoc idem meruerim* ob tam multa. — *Dico, trahere in memoriam peccatum Angelorum,* [*scilicet*], *quomodo, cum essent ipsi creati in gratia, nolentes* se adjuvare *ope suae libertatis*

(4) *Trahere memoriam.* - hisp. *traer*: *trahere*, item *ferre*, *portare*, *ducere*. - Fortasse verbum *trahere* opportunius, ut intelligamus, esse quodammodo *vim* inferendam memoriae, intellectui, voluntati, ut serio applicentur. Vincenda enim est socordia naturalis, et acedia illa, qua homo plerumque a seriis hujusmodi minimeque jucundis objectis contemplandis abhorret.

summationem,) non volentes per arbitrii libertatem, Creatori suo reverentiam, et obsequium praestare, at contra eum ipsum insolescentes, conversi fuerint ex gratia in malitiam, et de Coelo ad Infernum praecipitati. Consequenter discurrendum erit per officium intellectus, circa haec pensiculatius, nec non concitandis simul voluntatis affectionibus acrius insistendum.

Secundum est punctum, easdem potentias tres, circa peccatum primorum Parentum (quod secundum appellabimus) exercere: tractando memoria, quam diuturnam ob illud poenitentiam egerunt: quanta humanum genus corruptio invasit: quot hominum millia ad Inferos deturbata sunt. Memorandum est videlicet, quomodo Adam in Damasceno campo, de limo terrae factus, positusque in terrestri Paradiso, et Eva formata ex una costarum ejus, cum de

ad exhibendam reverentiam et obedientiam suo Creatori ac Domino, devenientes in superbiam, *conversi fuerint ex gratia in malitiam, et de Coelo ad Infernum praecipitati*; *et ita consequenter discurrere magis in particulari per intellectum, et consequenter movendo magis affectus per voluntatem.*

Secundum [*punctum erit*], idem facere, *id est* trahere [*applicare*] *tres potentias super peccatum Adae et Evae, trahendo* [*ducendo*] *in memoriam, quomodo ob illud peccatum tam diuturnam fecerint poenitentiam* et *quanta corruptio genus humanum invaserit*, tam multis *hominibus* ad[versus] *Infernum* euntibus (5). — *Dico trahere* [*ducere*] *in memoriam secundum peccatum* [*scilicet*] *nostrorum Parentum, quomodo, postquam Adam creatus esset in campo Damasceno, et positus*

(5) *Tam multis hominibus ad* (*versus*) *Infernum euntibus*: Id est, vitam ita ducentibus, ut tandem in Infernum ruant. Haec in autographo ita cum praecedentibus cohaerent, ut sequelam esse appareat illius *corruptionis, quae genus humanum invasit*, ob peccatum primorum Parentum. – *Quot hominum millia ad Inferos deturbata sunt*, prout habet vulgata versio, potius ad tertium hujus meditationis punctum referendum videretur.

fructu arboris scientiae boni et mali prohibiti essent comedere, et nihilominus comedissent; post peccatum subito ex Paradiso ejecti sint: vestibus pelliceis induti, et originali justitia privati, reliquum vitae suae tempus in laboribus ac aerumnis maximis poenitendo traxerint. Super his etiam ratiocinio intellectus, et affectibus voluntatis utendum erit, sicut prius.

in Paradiso terrestri, et Eva formata esset de ejus costa, cum prohibiti essent ne de fructu arboris scientiae comederent, et ipsi comedentes, et ita peccantes, dein vestiti tunicis pelliceis, et e Paradiso expulsi vixerint sine justitia originali, quam perdiderant, totam vitam suam in multis laboribus [*aerumnis*], *et multa poenitentia; et consequenter discurrere per intellectum*, magis particulariter (6) *utendo voluntate, ut dictum est.*

Tertium est, ut exerceamur pari modo, circa peccatum mortale, et particulare quodlibet (ipsum nos tertium peccatum dicemus, ut a duobus supra positis distinguatur) considerando, quod peccato tali, vel semel dumtaxat commisso, forte detrusi sint multi ad Infernum: quodque praeterea prope innumeri, ob delicta meis pau-

Tertium [*punctum erit*] *eodem modo idem facere circa tertium peccatum* [*id est*] *particulare* cujusvis (7), *qui ob unum peccatum mortale ivit ad Infernum, et multi alii sine numero* [*damnati sunt*] *ob pauciora peccata quam* [*quae*] *ego feci. — Dico idem facere circa tertium peccatum particulare, trahendo* [*ducendo*] *in memo-*

(6) *Magis particulariter.* - In autographo habetur comma (,) post illa: *per intellectum*; ut adeo istud: *magis particulariter* referri videatur ad applicationem voluntatis.

(7) *Cujusvis.* - Nota, non dici absolute a S. Patre, *multos* esse damnatos *ob unicum peccatum* mortale; sed *multos* omnino *sine numero, ob peccata meis pauciora* et leviora. Neque mitigat S. P. hanc alteram propositionem suam illa restrictiva particula *forte*. Differt itaque vulgata versio duobus modis: scilicet, in prima suppositione exaggerat S. P. sensum; in secunda minuit: unde et exaggeratur divina severitas, praeter S. P. dicta, supponendo *multitudinem* damnatorum *ob unum peccatum*, et minuitur sensus pudoris in meditante, dum non nisi *dubitanter* proponitur damnatio multorum ob peccata nostris pauciora.

ciora atque leviora forte cruciantur aeternis poenis. Unde memoria versandum erit, quanta sit peccati gravitas et malitia, Deum omnium Conditorem atque Dominum offendentis. Ratiocinandum quoque est, supplicium aeternum peccato juste irrogari, utpote adversus infinitam Bonitatem Dei perpetrato. Postremo suscitandi sunt affectus, sicut jam dictum est.

Colloquium fiet imaginando Jesum Christum coram me adesse in cruce fixum. Itaque exquiram mecum rationem, qua Creator ipse infinitus, fieri creatura et ab aeterna vita ad temporariam mortem venire, pro peccatis meis dignatus sit. Arguam insuper meipsum, percontans quid hactenus dignum memoratu egerim pro Christo? quid agam tandem, aut agere debeam? Et in eum intuens

riam gravitatem et malitiam peccati contra suum Creatorem ac Dominum [*ab homine commissi*]; *discurrere intellectu, quomodo* in peccando, *et agendo contra Bonitatem infinitam* (8), [*homo talis*] *juste fuerit condemnatus in aeternum; et concludere actibus voluntatis, ut dictum est.*

Colloquium. Imaginando Christum Dominum nostrum praesentem, et in cruce positum, colloquium [*cum ipso*] *instituere,* [*quaerendo*] quomodo, *Creator cum esset, eo devenerit, ut hominem se fecerit, et ab aeterna vita* [*venerit*] *ad mortem temporalem, et ita ad moriendum pro meis peccatis.* Itidem [*colloquium mecum ipso instituere*] inspiciendo me ipsum (9), [*percontari*

(8) *In peccando et agendo contra Bonitatem infinitam.* - *In peccando*, sive, in ipso actu peccandi, si morte occupetur, damnari hominem, etiamsi *primum* illud et *unicum* ejus peccatum sit, quis miretur? Hac ratione a S. P. palpabilis redditur terribilis ista veritas. Ceterum, sive actu peccetur, sive in eadem mala voluntate post commissum vel unicum peccatum perseveretur, eadem utique est ratio. Mori vero hominem ejusmodi in tam malo statu, etiam unico commisso peccato, sive naturali ratione sive violenta id accidat, nemo mirabitur, si reputet, Deum utique non teneri mortis causas ab ejusmodi homine per miraculum avertere. *In quibus vos deprehendero, in iis et judicabo*; Domini verba sunt per traditionem servata. Apud *S. Justinum M. in Dialogo cum Tryphone, et Baronium sub A. D.* 34.

(9) Notandus ex autographo quidam veluti ordo in colloquio propositus: primum respicere *Christum crucifixum* - inde *ad se ipsum* oculos reflectere - et ex

sic cruci affixum, ea proloquar quae suggeret mens et affectus.

ex me] *quid egerim ego pro Christo, quid agam pro Christo, quid agere debeam pro Christo. Atque ita videndo illum* talem, *et ita fixum in cruce, discurrere per ea* [*sensa*] *quae se obtulerint.*

Porro colloquii proprium illud est, ut fiat sicut amici sermo ad amicum, vel servi ad Dominum, nunc gratiae aliquid petendo, nnnc culpam aliquam meam incusando : interdum propria quaelibet communicando, ac petendo consilium super illis, sive auxilium. Ultimo dicatur *Pater noster.*

Colloquium fit proprie loquendo, sicut amicus loquitur ad alterum, vel servus ad dominum suum, modo petendo aliquam gratiam, modo incusando se ipsum mali alicujus commissi, modo communicando res suas [*circumstantias suas*] *et petendo consilium in illis. Et dicatur*[*in fine*] Pater noster.

SECUNDUM EXERCITIUM

est meditatio de peccatis, complectens ultra orationem praeparatoriam, et duo praeludia, quinque articulos, seu puncta, cum colloquio ad finem.

SECUNDUM EXERCITIUM

est meditatio de peccatis, et continet in se, post *orationem praeparatoriam, et duo praeambula, quinque puncta, et unum colloquium.*

Praeparatoria oratio eadem quae supra.

Oratio praeparatoria sit eadem.

Prius praeludium eamdem exigit constructionem loci, ut in praecedenti meditatione.

Praeambulum primum erit eadem compositio [*ut in primo Exercitio*].

utraque hac consideratione *in affectus* prorumpere, *confusionis* certe ac *pudoris*, non tamen absque sensu intimo *humilis fiduciae* de infinita Domini misericordia, et *amoris* erga illum, cui soli debetur, quod *non sumus consumpti.* – Sensus iste de Domini misericordia, ut a S. Patre vel in argumentis maximo terrore plenis insinuatur, ita ab eo qui tradit Exercitia non est negligendus. – Idque ipsum Concinatoores etiam meminisse summopere optandum est.

Posterius vero fiet, poscendo id, quod hic quaerimus, dolorem scilicet intensum de peccatis, atque abundantem fletum.

Punctum primum sit processus quidam, per quem peccata totius vitae in memoriam revocantur, percursis gradatim discussisque annis, et spatiis temporum singulis. Qua in re, triplici juvamur compendio: consideratis videlicet locis habitationis nostrae, conversationum modis, et officiorum seu negotiorum, quibus functi sumus, generibus diversis.

Secundum est, peccata ipsa perpendere, quanta sit foeditas et nequitia singulorum ex natura sua, si vel prohibita non essent.

Tertium est, considerare me ipsum quisnam aut qualis sim, additis exemplis, quae me in majorem mei contemptum tra-

Secundum [*praeambulum*] *est, petere id quod volo* [*cupio*]; *erit hoc loco, petere* magnum (10) *et intensum dolorem et lachrymas de meis peccatis.*

Primum punctum est, processus [*quidam*] *peccatorum, scilicet, trahere* [*revocare*] *in memoriam* omnia *peccata vitae* [*meae*], *inspiciendo* [*vitam*] *per annos singulos vel per singula tempora. Ad quod juvant tria: primum, inspicere locum, et domum, ubi habitavi; secundum, conversationem, quam habui cum aliis; tertium, officium in quo vixi.*

Secundum, ponderare *peccata, inspiciendo* [*considerando*] *foeditatem et malitiam, quam* quodvis peccatum mortale *commissum habet in se, etiamsi non esset prohibitum.*

Tertium, inspicere [*considerare*] *quis sim ego, minuendo me ipsum per exempla:* primo, (11) *quantus sim ego in*

(10) *Magnum et intensum dolorem.* - *Magnum*: vox hispanica *crecido*, exprimit dolorem, qui *creverit*, et usque *crescendo magnus* factus sit.

(11) *Primo - secundo - tertio etc.* - Ita distinctius ex autographo notatur gradatio. - Ac primum quidem, quidquid est in me *boni*, plane evanescit, et omnino videtur esse *nihil*, per comparationem 1. ad ceteros homines omnes, 2. ad Angelos ac Beatos, 3. ad Deum. Dein notatur *malum*, quod in me est, multiplex ac turpissimum, scilicet 1. quidem ob *corruptionem* animae, et *foeditatem corporis*,

hant: ut si mecum reputem, quantulus sim ad hominum omnium coetum comparatus, quid deinde sit multitudo universa mortalium, si cum Angelis, Beatisque omnibus conferatur: post haec attendendum est, quid rei sit tandem, quidquid est creatum, prae ipso Deo Creatore: jam quid homuncio ego unus esse possum? Demum inspiciam corruptionem mei totius, pravitatem animae, atque corporis foeditatem, ac me tamquam ulcus, sive apostema esse ducam, ex quo tanta sanies peccatorum, tantaque vitiorum lues defluxerit.

Quartum est, cogitare quid sit Deus, quem ita offendi, collectis, comparatisque perfectionibus attributis Deo, ut propriis, cum oppositis meis vitiis atque defectibus: summam scilicet ejus potentiam, sapientiam, bonitatem, et justitiam cum extrema mea infirmitate, ignorantia, malitia, et iniquitate conferendo.

comparatione omnium hominum: secundo, *quid sint homines in comparatione omnium Angelorum et Sanctorum Paradisi*: tertio, *inspicere* [*considerare*] *quid sint omnia creata, in comparatione Dei: jam ego solus quid esse possim?* quarto *inspicere* [*considerare*] *omnem meam corruptionem et foeditatem corpoream*: quinto, *inspicere* [*considerare*] *me quasi ulcus quoddam et apostema, unde pullularunt tot peccata et tot nequitiae, ac* venenum tam turpissimum.

Quartum, considerare quis sit Deus, contra quem peccavi, *secundum ejus attributa, comparando ea cum eorum contrariis* [*quae sunt*] *in me*: ejus sapientiam cum mea ignorantia (12), ejus omnipotentiam cum mea debilitate, ejus justitiam cum mea iniquitate, et ejus bonitatem cum mea malitia.

ob naturam *peccato originali* vitiatam, 2. quod hanc corruptionem in immensum augeat tam multa *peccata actu* commissa, quae tandem venenosum me seu *pestilentem* verissime reddunt orbi universo.

(12) *Ejus sapientiam cum mea ignorantia etc.* - Scilicet, singula singulis opposita, ex ordine *consideranda* et *comparanda*.

Quintum; in exclamationem prorumpere, ex commotione affectus vehementi; admirando valde, quomodo creaturae omnes (discursu facto per singulas) me sustinuerint tamdiu, et hucusque vivum servaverint, quomodo Angeli, divinae justitiae gladium ferentes, aequo me animo tulerint, custodierint, suisque etiam juverint suffragiis: quomodo pro me intercesserint Sancti: quomodo coelum, sol, luna, et alia sidera, elementa, cunctaque animantium genera, et terrae germina, debitae vindictae loco, mihi servierint: quo denique modo non absorbuerit me dehiscens tellus, et mille Infernos reserans, in quibus perpetuas poenas daturus essem.

Terminanda demum erit haec meditatio per colloquium, extollendo infinitam Dei misericordiam, gratias pro viribus agendo, quod vitam ad hunc usque diem prorogaverit: un-

Quintum, exclamatio admirative, cum ingenti *affectu,*(13) *discurrendo per omnes creaturas, quomodo me passae sint vivere et in vita conservaverint: Angeli, cum sint* gladius *divinae justitiae, quomodo me supportaverint, et custodierint, et oraverint pro me: Sancti, quomodo* in eo fuerint, *ut intercederent et orarent pro me; et coeli, sol, luna, stellae, et elementa, fructus, aves, pisces, et animalia,* [*quomodo haec omnia mihi serviverint, et non potius armata contra me insurrexerint*] *et terra quomodo non se aperuerit ut me absorberet, creando* novos *Infernos, ut in aeternum in illis cruciarer.*

Concludere colloquio misericordiae, ratiocinando, *et gratias agendo Deo Domino nostro, quod mihi dederit vitam usque adhuc, proponendo in posterum*

(13) *Cum ingenti affectu.* - Eadem hoc loco voce utitur S. P., qua in praeludio 2. ubi *magnum* vertimus, et notavimus significare affectum qui *creverit* et *crescendo magnus, ingens, vehemens,* factus sit. - Intelligi etiam potest metaphora desumpta ab aquis *crescentibus* et *intumescentibus.* Et vero, qui attente ac serio, quae in praecedentibus punctis proposita sunt, in Dei conspectu consideraverit ac meditatus fuerit, vix fieri potest, quin affectum multiplicem horroris praesertim, confusionis, doloris *crescere,* et fontes *lacrymarum,* saltem internarum, *intumescere* in se sentiat.

de proposita in futurum mei emendatione, recitabo semel *Pater noster.*

emendationem cum ejus gratia. Pater noster.

TERTIUM EXERCITIUM non erit aliud quam repetitio primi et secundi, una cum tribus colloquiis.

TERTIUM EXERCITIUM est repetitio primi et secundi Exercitii, faciendo tria colloquia.

Post praeparatoriam orationem, et duplex praeludium, repetenda erunt praecedentia duo Exercitia, notatis punctis, seu locis, in quibus majorem senserimus consolationem, desolationem, aut aliam quamcumque spiritualem affectionem; ac illis diutius, diligentiusque immorandum erit. Deinde, occurrente nobis spirituali motu, ad colloquia, quae sequuntur, tria veniemus.

Post orationem praeparatoriam, et duo praeambula erit, repetere primum et secundum Exercitium, (14) *notando, et moram faciendo in iis punctis, in quibus senserim majorem consolationem, vel desolationem, vel majorem sensum spiritualem.* Post quae *faciam tria colloquia* (15) *eo modo qui sequitur.*

Colloquium primum fit ad Dominam nostram, Christi Matrem, flagitando intercessionem ejus apud Filium, et gratiae impetrationem nobis tri-

Primum colloquium ad Dominam nostram, ut mihi *obtineat gratiam a Filio ac Domino suo* ad tria: *primo, ut internam cognitionem peccatorum*

(14) *Primum et secundum Exercitium.* – Scilicet, ordine servato: non confuse, aut facta per commixtionem una meditatione ex duabus praecedentibus, sed percurrendo ordine puncta, primo loco primi, deinde secundi Exercitii; ita tamen, ut non aeque haereatur in singulis punctis, sed pro ratione sensus vel affectus, quem senserit meditans, cum ea primum meditatus est.

(15) POST QUAE *faciam tria colloquia.* – Sensus est: tria ista colloquia non ubicumque et quandocumque *motus spiritualis occurrerit*, (quamquam etiamtunc ea usurpare non prohibemur); sed omnino *in fine* hujus Exercitii esse adhibenda: idque sive motus spiritualis occurrat, sive non occurrat: neque enim colloquia omittenda sunt ob desolationem, immo vero in ariditate magis etiam illis insistendum est.

pliciter necessariae: primo, ut internam criminum nostrorum cognitionem, ac detestationem sentiamus: secundo, ut operum nostrorum agnoscentes, abhorrentesque ordinem perversum, correcto eo, nosmetipsos secundum Deum, recte ordinemus: tertio, ut perspecta et damnata mundi pravitate, a rebus mundanis ac vanis nos recipiamus. His expletis semel recitetur *Ave Maria.*

meorum, ac detestationem illorum sentiam: secundo, ut sentiam deordinationem operationum mearum, ut [*eam*] *abhorrens, me emendem, meque* [*recte*] *ordinem: tertio, petere cognitionem* mundi (16) *ut* [*illum*] *abhorrens, mundana ac vana a me removeam. Ac dein semel* Ave Maria.

Secundum colloquium fiat similiter ad Christum Dominum, et Mediatorem nostrum, ut illa eadem nobis impetret ab aeterno Patre. Subdetur in fine oratio, quae incipit: *Anima Christi.*

Secundum itidem [*colloquium fiat*] *ad Filium, ut eadem obtineat mihi a Patre. Ac dein* Anima Christi.

Tertium eodem processu faciendum est ad Deum Patrem, ut triplicem illam gratiam nobis largiatur, et in fine semel recitandum *Pater noster.*

Tertium itidem [*colloquium fiat*] *ad Patrem, ut ipse Dominus aeternus mihi illa concedat. Ac dein* Pater noster.

(16) *Mundi.* - Non tantum *pravitas* mundi, sed et ejus *vanitas*, et quidquid denique est *mundus*, ut *cognoscatur* a nobis, et *abhorreatur*, optandum summopere ac petendum est. - Notatu valde digna gradatio in triplici hujus colloquii petitione. Postulatur enim distincte tum *cognitio*, tum *detestatio*, 1. *peccatorum*; 2. *inordinationis* operationum nostrarum; 3. *mundi*, ejusque vanitatis. - Pro unoquoque ergo ex his tribus, circa quae versatur colloquium, *duplex* gratia petenda: scilicet *illustrationis* pro intellectu, ut *cognoscamus*; piae *motionis* pro voluntate, ut *abhorreamus* etc. S. P. istam *duplicem* gratiam petendam semper commemorat, quod numquam satis id inculcari posse videatur.

QUARTUM EXERCITIUM conficitur ex tertii repetitione.

QUARTUM EXERCITIUM est resumendo *ipsum hoc tertium.*

Ponitur repetitio ejusmodi, veluti quaedam eorum ruminatio, quae meditatus sum in Exercitiis prioribus, ut ea continue reminiscendo, discurrat facilius intellectus sine divagatione. Adjicienda quoque erunt tria eadem colloquia.

Dixi resumendo, (17) *ut intellectus absque divagatione discurrat assidue per reminiscentiam rerum, quas contemplatus est in Exercitiis praeteritis, et faciendo eadem tria colloquia.*

QUINTUM EXERCITIUM est contemplatio de Inferno, continetque ultra orationem praeparatoriam, et duo praeludia, puncta quinque, et unum colloquium.

QUINTUM EXERCITIUM est meditatio *de Inferno. Continet in se* post *orationem praeparatoriam, et duo praeambula, quinque puncta et unum colloquium.*

Oratio praeparatoria non differt a superiore.

Oratio praeparatoria sit solita.

Prius praeludium, hic habet compositionem loci, subjecta oculis imaginationis Inferni longitudine, latitudine, ac profunditate.

Primum praeambulum, compositio, quae hìc est, videre visu imaginationis longitudinem, latitudinem et profunditatem Inferni.

(17) *Resumendo.* - Nota, in autographo non dici hoc Exercitium *repetitionem*, sed faciendum esse, *resumendo praecedentem repetitionem.* Quasi illud significetur, non jam esse iterum *repetendum primum et secundum Exercitium*, per omnia scilicet utriusque puncta, prout in tertio factum est; sed potius *resumenda* quae potissimum in praecedenti repetitione animum commoverunt, ut eadem assidue memoria ac mente volvendo, ac sine divagatione per ea discurrendo, altius ea animo infigamus, ac praesertim dolorem de peccatis cum emendationis proposito magis ac magis confirmemus.

Posterius vero, consistit in poscenda intima poenarum, quas damnati luunt, apprehensione, ut si quando me ceperit divini amoris oblivio, saltem a peccatis supplicii timor coërceat.

Secundum, *petere id quod volo* [*cupio*]; *erit hìc*, *poscere intimum sensum poenae*, *quam patiuntur damnati*, *ut si* [*umquam*] *amoris* Domini aeterni *oblitus fuero* ob meas culpas,(18) *saltem timor poenarum me* juvet, ne in peccatum deveniam.

Punctum primum est, spectare per imaginationem vasta Inferorum incendia, et (*) animas, igneis quibusdam corporibus, velut ergastulis inclusas.

Primum punctum erit, *videre visu imaginationis ingentes illos ignes*, *et animas*, *velut in corporibus igneis.*

Secundum, audire imaginarie, planctus, ejulatus, vociferationes atque blasphemias in Christum et Sanctos ejus illinc erumpentes.

Secundum, *audire auribus* [*imaginationis*] *planctus*, *ululatus*, *clamores et blasphemias contra Christum* Dominum nostrum, *et contra* omnes *Sanctos ejus.*

Tertium, imaginario etiam olfactu fumum, sulphur, et sentinae cujusdam seu faecis, atque putredinis graveolentiam persentire.

Tertium, *olfacere odoratu* [*imaginationis*] *fumum*, *sulphur*, *sentinam*, *et res putridas.*

Quartum, gustare similiter res amarissimas, ut lachrymas,

Quartum, *gustare gustu* [*imaginationis*] *res amaras*, *ut*

(*) *In primo puncto*: Et animas igneis quibusdam corporibus, velut ergastulis, inclusas; *dicatur*: Et animas velut igneis quibusdam corporibus, tamquam ergastulis, inclusas.

(18) *Ob meas culpas.* - Ex autographo culpas veniales ac defectus intellige, qui divini amoris oblivionem inducere solent, et ad peccatum mortale viam parare, a quo summo malo petimus, ut timor nos poenarum coërceat. - Notanda etiam ultima verba hujus praeambuli, ubi *peccatum*, singulari numero, a Sancto Auctore positum est.

rancorem, conscientiaeque vermem.

Quintum, tangere quodammodo ignes illos, quorum tactu animae ipsae amburuntur.

Colloquendo interim cum Christo, in memoriam adducendae erunt illorum animae, qui ad Inferni poenas damnati sunt, vel quia credere noluerunt adventum Christi, vel licet crederent, non tamen conformem praeceptis ejus vitam exegerunt: idque vel ante adventum Christi, vel eodem tempore, quo vixit Christus in hoc mundo, vel post illud deinceps. Gratiae postremo agendae sunt eidem Christo quam maximae, quod in tale quodpiam exitium non permiserit me corruere, sed potius ad hunc usque diem summa pietate, et misericordia me prosecutus sit. Finis imponetur, dicto *Pater noster.*

Si visum erit ei, qui tradit Exercitia, expedire ad profe-

lachrymas, tristitiam, et vermem conscientiae.

Quintum, tangere tactu [*imaginationis*], *scilicet, quomodo ignes illi tangunt et urunt animas.*

Faciendo unum colloquium ad Christum Dominum nostrum, trahere [*ducere*] *in memoriam animas quae sunt in Inferno: aliae eo quod adventum* [*ejus*] *non crediderunt, aliae* [*quod*] *credentes non operatae sunt juxta ejus mandata; faciendo tres partes* [*id est, omnes illas animas distribuendo in tres ordines sive series: quarum*] *prima ante adventum* [*Domini perierit*]; *secunda, vivente eo; tertia, post ejus vitam in hoc mundo: et simul gratias ei agere, quod non siverit me incidere in ullam ex istis* [*tribus*] *finiendo meam vitam. Item, quomodo usque adhuc* semper *me* tanta *pietate et misericordia prosecutus sit. Finem imponam recitando semel* Pater noster.

(19)

(19) Quae praeterea in vulgata versione leguntur hoc loco, declarationis gratia, ab interprete adjecta sunt. – Ceterum constat, et ipsum S. P., et ab eo edoctos Patres, in prima hebdomada meditationes etiam de Morte, de Judicio etc. addere consuevisse. *Addere*, inquam, sive ut vulgata loquitur, *adjicere*; intelligitur scilicet, proponi debere haec argumenta de Morte, etc. *post*, non *ante* quintum Exer-

ctum eorum, qui exercentur, alias meditationes his adjicere, ut de Morte, ac aliis peccati poenis, de Judicio, etc. non se putet prohiberi, licet hìc non adscribantur.

Exercitiorum vero tempus ita distribuendum est, ut primum eorum fiat in media nocte: secundum mane simul ac surreximus: tertium ante, vel post Missae sacrum, nondum sumpto cibo: quartum, circiter horam Vesperarum: quintum hora ante coenam. Quae temporis distributio, singulis quatuor hebdomadis communis est; variari tamen potest, atque augeri vel minui, prout unicuique, ad peragenda dicta quinque Exercitia, aetas, animi corporisque dispositio, sive naturae ipsius complexio subservit.

Primum Exercitium fiet media nocte: secundum statim ac [*quis*] *mane surrexerit: tertium ante vel post Missam, in summa* ante prandium (20): *quartum hora Vesperarum: quintum una hora ante coenam. Hanc horarum repetitionem* [*iterationem, alternationem*] plus minusve, *semper intelligo* [*servandam*] *in omnibus quatuor hebdomadis, in quantum aetas, dispositio et complexio juvat eum, qui exercetur, ad facienda quinque Exercitia* vel pauciora.

citium supra positum. Id quod etiam ex Directorio manifestum est, cujus maxima nobis est et irrefragabilis auctoritas. Vid. Directorium cap. XIV. n. 1. et XV. n. 4. - Spectandus vero in his semper triplex ille fructus, qui in colloquio tertii Exercitii (supra) postulandus describitur. Ac poenae quidem peccatorum ad *peccati cognitionem* ac *detestationem* generandam potissimum inserviunt: Mortis vero ac Judicii consideratio, tum ad peccati detestationem, tum praesertim ad *ordinandam* recte *vitam*, et *mundum cognoscendum* et *abhorrendum* efficacissima est.

(20) *Ante prandium.* - Ita habet etiam antiquissima versio *ms.*, et hoc sensu verbum hispanicum *comer*, quod est in autographo, usurpari solet.

ADDITIONES

ad Exercitia melius agenda, et ad ea quae optantur invenienda, perutiles.

Prima est, ut ego, post cubitum, ante somnum, modico temporis spatio, quo recitaretur semel Angelica salutatio (*) cogitem de hora, qua surgendum mihi erit, et de Exercitio faciendo.

Secunda, ut expergefactus, statim exclusis omnibus aliis cogitationibus, animum ad illud applicem, quod in primo mediae noctis Exercitio contemplaturus sum: utque, majoris verecundiae, et confusionis gratia, exemplum mihi hujusmodi proponam: quomodo miles aliquis staret coram Rege suo, et coetu aulico erubescens, anxius et confusus; qui in Regem ipsum, acceptis ab eo prius beneficiis, donisque plurimis ac magnis, graviter deliquisse convictus esset.

ADDITIONES

ad melius facienda Exercitia, et ad melius *inveniendum id quod desiderat* [*qui exercetur*].

Prima additio est, post cubitum, quando jam jam dormire volo, *per spatium unius Ave Maria, cogitare de hora qua surgere debeo* et ad quid, *resumendo Exercitium quod mihi faciendum est.*

Secunda, cum expergiscar, non dando locum his vel illis cogitationibus, statim advertere [*animum*] *ad id quod sum contemplaturus in primo Exercitio mediae noctis, trahendo* [*excitando*] *me ad confusionem* de tam multis meis peccatis, *proponendo* [*mihi*] *exempla; veluti si* eques (21) *aliquis consisteret coram Rege suo, et* universa *ejus curia, pudore affectus et confusus, quod graviter offenderit eum, a quo primum multa dona et multos favores acceperat. Item in se-*

(*) *In prima Additione, ubi dicitur*: Cogitem de hora, qua surgendum mihi erit, et de Exercitio faciendo: *ex autographo dicatur*: Cogitem de hora qua surgendum mihi erit, Exercitii faciendi puncta breviter animo retractans.

(21) *Eques*: - hisp. *caballero*, ital. *cavaliere*, gall. *chevalier*, quae vox *militem* quidem significat, sed non tam gregarium, quam *nobilem*, sponte sua militantem: in quo major sensus, ut honoris et aemulationis, ita et confusionis ac pudoris.

In secundo itidem Exercitio, reputans quantum peccaverim, fingam me catenis vinctum esse, ac protinus sistendum coram summo Judice, sicut mortis reus quispiam, ferreis ligatus compedibus, duci ad tribunal solet. His igitur, vel aliis, pro meditandarum rerum genere, cogitationibus imbutus, vestitu meo me induam.

cundo Exercitio, reputando me magnum peccatorem (22) *et catenis vinctum, scilicet, quod eam veluti ligatus catenis, compariturus coram summo Judice aeterno, proponendo* [*mihi*] *in exemplum, quomodo* [*rei*] carceribus *detenti et catenis vincti*, jam morte digni *compareant coram suo judice temporali: et inter has cogitationes vel alias, juxta subjectam materiam, vestibus me induere.*

Tertia, ut a loco futurae meditationis, uno, vel gemino adhuc passu distans, per tantillum tempus, quo percurri oratio Dominica posset, animo sursum elevato, considerem Dominum meum Jesum, ut praesentem et spectantem, quidnam acturus sum, cui reverentiam cum humili gestu exhibere debeam.

Tertia, uno vel duobus passibus ante locum, in quo contemplaturus sum vel meditaturus, stabo *spatio unius Pater noster, elevata sursum mente, considerans* quomodo Deus Dominus noster me respiciat, [*debeo*] *et facere actum reverentiae seu humiliationis.*

Quarta est, ut ipsam aggrediar contemplationem, nunc prostratus humi, et pronus, aut

Quarta, intrare in contemplationem [*debeo*], *modo genuflexus, modo prostratus in ter-*

(22) *Magnum peccatorem.* - Ad hunc affectum, qui in secundo Exercitio quaeritur concipiendum, valde necessarium est, ut quisque de totius vitae suae peccatis ita cogitet, ac si nihil adhuc fecisset ad ea expianda. Quia, licet ea fortasse per poenitentiam deleta jam sint, fortasse, inquam, id enim certo scire non possumus: hîc tamen nos ipsos considerare debemus, quales ipsi per culpas nostras nos fecimus, non quales fortasse nunc sumus per gratiam Dei. Hoc enim ex misericordia Dei est; illud vero totum est nostrum; et quid nostrum sit, quidque simus ex nobis, in hoc Exercitio meditandum nobis proponitur.

supinus jacens, nunc sedens, aut stans, et eo me componens modo, quo sperem facilius id consequi, quod opto. Ubi adverti haec duo debent: primum, quod si flexis genibus, vel in alio quovis situ, voti compos fiam, nil requiram ultra. Secundum, quod in puncto, in quo assecutus fuero quaesitam devotionem, conquiescere debeo sine transcurrendi anxietate, donec mihi satisfecero.

Quinta, ut completo Exercitio sedens, vel deambulans, per quartam circiter horae partem, mecum dispiciam, quonam modo meditatio, seu contemplatio mihi successerit. Et si quidem male, inquiram causas, cum poenitudine, ac emendationis proposito; sin vero bene, gratias Deo agam, eumdem postea modum observaturus.

Sexta, ut cogitationes quae gaudium afferunt, qualis est de gloriosa Christi Resurrectione, subterfugiam; quoniam talis quaelibet cogitatio impedit fletum et dolorem de peccatis meis, qui tunc quaerenram, *modo supinus, modo sedens, modo stans, intendendo semper ad quaerendum id quod volo.* [*Qua in re*] *duo advertemus: primum est, quod, si invenio id quod volo genuflexus, non pergam ultra* [*alium situm tentando*]: *et si prostratus, similiter etc..; secundum,* [*quod*] *in puncto in quo invenero id quod volo, ibi quiescam, sine anxietate progrediendi ulterius* [*ad aliud punctum*], *donec mihi satisfaciam.*

Quinta, post finitum Exercitium, per quartam horae partem, sive sedens, sive deambulans, dispiciam quomodo mihi successerit in contemplatione seu meditatione; et si male, dispiciam causam unde [*hoc*] *procedat, et ita* inspecta [*causa*] *dolebo, ut me emendem in posterum; et si bene, gratias agam Deo Domino nostro, et altera vice eodem modo faciam.*

Sexta, nolle cogitare *de rebus jucundis ac laetis, ut de Gloria* [*Paradisi*], *Resurrectione etc., quia ad sentiendam poenam, dolorem, et* [*ad*] *lachrymas de peccatis nostris impedit quaevis consideratio gaudii et laetitiae; sed* tenere

dus est, adscita potius Mortis vel Judicii recordatione.

Septima, ut eamdem ob causam, omni me privem lucis claritate, januis ac fenestris clausis tantisper, dum illic moror, nisi quamdiu legendum, aut vescendum erit.

Octava, ut a risu, verbisque risum provocantibus, maxime abstineam.

Nona, ut in neminem oculos intendam, nisi salutandi aut valedicendi poscat occasio.

Decima, ut aliquam addam satisfactionem, seu poenitentiam. Quae quidem in interiorem et exteriorem dividitur. Interior est, dolor de propriis peccatis, cum firmo proposito cavendi, tum ab illis, tum ab aliis quibusvis in posterum. Exterior autem est fructus interioris, videlicet castigatio aliqua de commissis, quae tribus potissimum modis assumi potest.

Primo circa victum, subtractis quibusdam non superfluis solum (quod temperantiae est,

ante me [*in hoc insistere*] velle me dolere et sentire poenam, *trahendo* [*revocando*] *potius in memoriam Mortem et Judicium.*

Septima, *privare me omni* [*lucis*] *claritate ad eumdem effectum, claudendo fenestras et januas tempore quo fuero in cubiculo, nisi foret ad* recitandum [*officium divinum, vel preces*], *ad legendum, et cibum sumendum.*

Octava, non ridere, nec dicere quidquam quod risum provocet.

Nona, refrenare oculos, [*ne quem respiciam*] *nisi in excipiendo, vel dimittendo eo* cum quo locutus fuero [*vel loquendum mihi fuerit*].

Decima additio est poenitentia, quae dividitur in internam et externam: interna est, dolere de peccatis suis cum firmo proposito non committendi eadem, nec alia quaecumque: externa, seu fructus prioris, est castigatio de peccatis commissis, et [*haec*] *praecipue assumitur tribus modis.*

Primus est circa victum; *scilicet, quando tollimus* [*subtrahimus*] *superflua, non est*

non poenitentiae) sed etiam convenientibus alimentis: et eo fit melius, quo plus subtrahitur, vitata interim naturae corruptione, aut debilitate gravi, seu infirmitate.

poenitentia, sed temperantia; poenitentia est, quando de convenienti subtrahimus, et quo plus atque plus [*subtrahimus*], *eo* major et melior [*est poenitentia*]; *dummodo non corrumpatur* [*vitietur*] *subjectum* [*s. natura*], *nec sequatur infirmitas notabilis.*

Secundo circa somni et strati modum, sublatis non mollibus tantum, aut deliciosis rebus, sed aliis etiam opportunis, quantum licet, citra vitae aut valetudinis grave periculum. Quapropter de somno necessario nihil demendum est, nisi aliquantisper ad consuetudinem (si cui est nimii somni) moderandam.

Secundus, circa modum somni, et [*hìc*] *similiter non est poenitentia tollere superflua rerum delicatarum seu mollium; sed est poenitentia, quando in modo* [*somni capiendi*] *subtrahitur de convenienti, et quo* plus atque plus [*subtrahitur*], *eo* melius, *dummodo non corrumpatur subjectum, nec sequatur infirmitas notabilis. Neque etiam subtrahatur de somno convenienti, nisi forte* [*quis*] *habeat consuetudinem vitiosam dormiendi nimium, ut perveniat ad medium* [*s. ad moderatam somni mensuram*].

Tertio circa ipsam carnem, ut inflictum sentiat dolorem, admotis, gestatisque ciliciis, funibus, aut vectibus ferreis, vel incussis verberibus, ac plagis, vel aliis austeritatis generibus assumptis. In quibus tamen omnibus magis expedire videtur, ut doloris sensus in carne

Tertius, castigare carnem, scilicet, inferendo illi dolorem sensibilem, qui infligitur portando cilicia, vel funes, vel vectes ferreos super carnes, *flagellando seipsum, vel vulnerando, et aliis asperitatum modis. Quod videtur* commodius ac securius *poenitentiae* [*genus*,

tantum sit, nec penetret ossa cum infirmitatis periculo. Quare flagellis potissimum utemur ex funiculis minutis, quae exteriores affligunt partes, non autem adeo interiores, ut valetudinem adversam causare possint.

Notanda sunt insuper quatuor haec. Circa poenitentiam, primum, quod poenitentiae exterioris triplex est usus, seu effectus: nimirum, ut pro delictis praeteritis nonnihil satisfiat: ut vincat seipsum homo, inferiorem sui partem, quae sensualitas appellatur, superiori, hoc est rationi, magis subjiciens. Ut postremo quaeramus atque impetremus aliquod gratiae divinae donum, quod optamus, puta intimam cordis contritionem de peccatis,

illud] *est, ut dolor sit sensibilis in carnibus, et non penetret in ossa*, ita ut inferat dolorem, et non infirmitatem. *Quapropter videtur esse convenientius flagellare se funibus minutis, qui inferunt dolorem exterius*, quam alio modo, *qui producat interius infirmitatem notabilem.*

Primum notandum est, quod poenitentiae externae praecipue (23) *fiunt ad tres effectus* [*obtinendos*]: *primo, ad satisfactionem de peccatis praeteritis: secundo, ad vincendum seipsum, scilicet, ut sensualitas obediat rationi, et* omnes *partes inferiores sint magis subjectae superioribus: tertio, ad quaerendam et inveniendam aliquam gratiam, seu donum, quod homo vult ac desiderat* [*obtinere a Domino*]; *ut, si desiderat habere internam contritionem de*

(23) *Praecipue.* - Possunt enim et alii fructus seu effectus intendi: sed hi tres praecipui sunt, et alii particulares ad unum ex his tribus facile possunt revocari. - Omnes *partes inferiores* - est enim corporis castigatio utilis ad *omnium* cujuscumque generis passionum repressionem. - *Magis subjectae* - nam plena subjectio vix ac ne vix quidem speranda communiter in hac mortali vita. - Ceterum triplex hic externae poenitentiae fructus ejusmodi est, ut ex eo pateat, hominem profectui suo deditum nullo non tempore aliquid poenitentiae exercere debere; cum tres illae necessitates, vel omnes semper nos urgeant, vel aliqua certe ex illis numquam non adsit. Est itaque hujus doctrinae usus non Exercitiorum tempore tantum, sed in omnem vitam; id quod et de aliis plerisque libri hujus documentis aut praeceptis aestimandum est. Errant enim vero qui putent harum additionum, ceterorumque, quae in libro traduntur, usum ad solum tempus Exercitiorum pertinere.

et abundantiam lachrymarum, vel propter illa, vel propter poenas et dolores Passionis Christi, aut dubii alicujus, quod nos angit, resolutionem.

Secundum, quod Additiones primae duae solis conveniunt Exercitiis, quae media nocte, et sub auroram fiunt. Quarta vero in Templo, vel coram aliis numquam, sed domi tantum et clanculum exequenda est.

Tertio, quod quando is qui exercitatur, affectum quaesitum non consequitur, ut dolorem vel consolationem, mutare subinde expedit rationem victus somnique, et alia genera poenitentiae: ita ut poenitentiam unam per triduum sectemur, et proximo eam biduo relinquamus, vel etiam triduo; prout diversis, plus aut minus poenitentiae est sumendum.

Praeterea, cum poenitentias hujusmodi saepe omittamus ob affectum carnis, aut erroneum judicium, quasi naturalis nostra complexio ferre illas non possit, citra ingens valetudinis detrimentum: et e contrario

suis peccatis, vel flere multum de illis, vel de poenis ac doloribus, quos Christus Dominus noster sustinebat in Passione sua, vel ad [*obtinendam*] *solutionem alicujus dubitationis, in qua homo* [*ipse*] *versetur.*

Secundum notandum est, quod prima et secunda Additio fieri debeant pro Exercitiis mediae noctis et sub auroram, et non pro iis quae fient aliis temporibus; et quarta Additio nunquam fiet in Ecclesia coram aliis, *sed tantum in occulto,* ut *domi*, etc.

Tertium [*notandum est*], *quando ille qui se exercet* nondum *invenit id quod desiderat, ut lachrymas, consolationes etc.* saepe *prodest mutationem facere in victu, in somno, et in aliis modis agendi poenitentiam, ita ut nos mutemus, faciendo per duos vel tres dies poenitentiam, et per alios duos vel tres non, quia aliquibus convenit facere plus poenitentiae, et aliis minus; et etiam quia saepe omittimus facere poenitentiam ob amorem sensualem, et ob judicium erroneum,* [*erronee judicando*] *subjectum humanum non posse sustinere* [*eam*] *absque notabili*

justum nonnumquam poenitentiae modum excedamus, de corporis robore nimis confidentes: mutatis, ut dictum est, poenitentiae generibus, ac per vices sumptis et relictis, evenit plerumque, ut clementissimus Dominus, qui naturam nostram perfectissime cognoscit, unicuique id compertum reddat, quod ipsi expedit.

infirmitate; et aliquando e contrario, facimus nimium [*poenitentiae*], *putando quod corpus possit sustinere: et cum Deus Dominus noster infinities melius cognoscat nostram naturam, saepe in hujusmodi mutationibus dat unicuique sentire quid ipsi conveniat.*

Quartum, quod particulare Examen fiat ad tollendas culpas et negligentias, quae circa Exercitia et Additiones solent obrepere: id quod etiam per tres alias sequentes hebdomadas observandum venit.

Quartum, Examen particulare fiat ad tollendos defectus *et negligentias circa Exercitia et Additiones; et ita in secunda, tertia, et quarta hebdomada.*

SECUNDA HEBDOMADA

[*SECUNDA HEBDOMADA*]

Contemplatio Regni Jesu Christi ex similitudine Regis terreni, subditos suos evocantis ad bellum.

Vocatio Regis temporalis, [*quae*] juvat ad contemplandam vitam Regis aeternalis (1).

Oratio praeparatoria fiet more supradicto.

Oratio praeparatoria sit consueta.

Praeludium primum ad constructionem loci nunc erit, ut spectare nos imaginemur syna-

Primum praeambulum est compositio, videndo locum. Erit hìc, videre visu imaginationis

(1) Titulus ejusmodi est, ut indicet sequentem contemplationem esse *praeparationis* loco ad contemplandam Christi *vitam*, quae argumentum est secundae ac tertiae hebdomadae. – Notandum etiam, hoc loco non haberi in autographo inscriptionem: *Secunda hebdomada.* Infra vero vide titulum de Incarnatione, ubi dicitur: *Primus dies etc.*

gogas, villas et oppida, quae praedicans Christus pertransibat: et sic de locis aliis.

Secundum ad gratiam poscendam pertinens, in hac parte erit, petere a Deo, ne obsurdescamus vocante nos Christo: sed ad sequendum, ac obtemperandum prompti simus.

Punctum primum esto, proponere mihi ob oculos, humanum Regem divinitus electum, cui Principes, et populi omnes Christiani reverentiam et obsequium praestare debeant.

Secundum est, imaginari quod audiam illum Regem loquentem ad omnes subditos: In animo est mihi regiones infidelium universas ditioni meae subjicere. Quicumque igitur

synagogas, oppida, et castella, per quae Christus Dominus noster praedicabat.

Secundum, poscere gratiam quam volo [*cupio*]. *Erit hìc, petere gratiam* a Domino nostro, *ut ne* sim surdus *ad ejus vocationem, sed promptus ac* diligens ad explendam ejus sanctissimam voluntatem.

Primum punctum est, proponere mihi ob oculos (2) *Regem* quemdam *humanum ab ipso Deo Domino nostro electum, cui reverentiam exhibent et* obediunt *omnes Principes, et omnes homines Christiani.*

Secundum, attendere quomodo iste Rex loquatur ad omnes suos, dicens: Mea voluntas est subjicere universam terram infidelium: proinde, qui voluerit mecum venire, debet

(2) *Regem quemdam humanum ab ipso Domino nostro electum.* - Ut haec similitudo viam apte sternat ad contemplationem Regis Christi, summi momenti est, Regem hunc, humanum licet, considerare tamen omnino *divinitus* electum, ut expresse monet S. P.; itemque, quod S. P. quidem non exprimit, sed intelligendum relinquit, juvabit cogitare Regem *divinitus* expeditionem illam suam parare, *divinitus* etiam certum esse de victoria obtinenda, et ita quidem obtinenda, ut etiam inter annonae inopiam, inter itinerum ac praeliorum aerumnas, labores, pericula, et inter ipsa etiam vulnera, ita *divinitus* serventur omnes sui, ut ne unus quidem vitam amittat, quo vere *omnes*, quotquot ipsum sequuntur, *victoriae* participes fiant, prout in secundo puncto promittitur. Cum vero, etiam absque hujusmodi certitudine de victoria, vel sola spes dubia incredibiliter excitare militum animos soleat; quem, quaeso, sensum in nobis excitare debent omnia illa, quae diximus, in humanis quidem nova et inaudita, quaeque nonnisi per miraculum fieri posse intelligimus, at quae in Rege Christo sequendo ita se habent omnino et cumulatissime?

comitari me velit, paratus sit oportet non alio uti victu, vestitu, rebusque aliis, quam me utentem conspexerit. In iisdem quoque laboribus, vigiliis et casibus ceteris mecum persistendum erit, ut particeps fiat victoriaeet felicitatis unusquisque, prout laborum ac molestiarum socius extiterit.

contentus *esse cibo quo ego* [*utar*], *itemque potu, et vestitu etc. Similiter debet laborare*, ut ego, interdiu, *et vigilare* noctu, *etc. ut* ita *dein particeps* mecum *fiat victoriae, sicut fuerit laborum.*

Tertium est, considerare quidnam respondere debeant Regi amantissimo et liberalissimo fideles subditi, et quam prompte ad omnem ejus voluntatem offerre se accinctos. Contra vero, si quis non obaudiret, quanto apud homines universos vituperio dignus esset, atque quam ignavus miles aestimandus.

Tertium, considerare quid debeant respondere boni subditi Regi tam *liberali ac* tam *humano: et per consequens, si quis non acceptaret petitionem* talis *Regis, quantopere dignus esset qui vituperaretur ab universo mundo, et perversus* [*ignavus*] *haberetur eques* (3) [*s. miles*].

Pars secunda hujus Exercitii consistit in collatione similitudinis inter dictum Regem, et Dominum Jesum Christum, circa triplex illud punctum.

Secunda pars hujus Exercitii consistit in (4) applicando *supradicto exemplo Regis* temporalis *ad Christum Dominum* nostrum, *secundum dicta illa tria puncta.*

(3) *Eques.* (*miles*). - In autographo: *caballero.* Non tam de gregario milite sermo est, quam de nobili qui militiam sequatur; id quod ad majorem honoris et aemulationis sensum valet plurimum. Vide not. in Additionibus 1. hebdomadae, Addit. 2. n. 21.

(4) *Applicando . . . exemplo Regis temporalis.* - Applicatio haec studiose facienda per omnes partes suas, conferendo Regem cum Rege, expeditionem cum expeditione, hostes cum hostibus, labores cum laboribus, praelia cum praeliis, victoriam cum victoria, triumphum cum triumpho. Et vero hîc omnia tanto majora, quanto divina humanis, aeterna temporalibus praestant; discrimen scilicet infinitum.

Primo sic applicabimus exemplum; si terrenus ille Rex, cum bellica sua evocatione, dignus est, cui attentio et obsequium praestetur: quanto magis Christus Rex aeternus, mundoque toti conspicuus; qui singulos ad se his invitat verbis: Mea haec est justissima voluntas totius mundi dominium mihi vendicare, inimicos meos debellare omnes, ac ita demum in Patris mei gloriam intrare: proinde quisquis eo mecum venire cupit, laboret mecum necesse est: labori enim praemium respondebit.

Et quantum ad primum punctum, si talem vocationem Regis temporalis *ad suos subditos* consideramus [*s. consideratione, attentione dignam existimamus*], *quanto magis res est digna* consideratione, videre *Christum* Dominum nostrum, *Regem aeternum, et* coram illo *universum mundum*, quem *ille* [*totum*], *et* unumquemque [*hominum*] in particulari *vocat, et dicit: Mea voluntas est subjicere totum mundum, et omnes inimicos, et sic intrare in gloriam Patris mei: proinde qui voluerit venire mecum, debet mecum laborare*, ut sequens me in poena [*in laboribus*], etiam sequatur me in gloria.

Secundum, ratiocinabimur, neminem fore sanae mentis, qui non cupidissime Christi servitio se totum offerat, et addicat.

Secundum, considerare quod omnes qui habuerint judicium et rationem [*sanam*], *offerent se totos ad laborem.*

Tertio, judicandum erit, quod ii, qui se obsequiis illius

Tertium, ii qui magis affici (5) [*majori affectu esse*] vo-

(5) *Ii qui magis affici etc.* - Nota. Hic, velim, singula verba diligenter ponderentur, ut sensus S. P. N., qui in vulgata versione minus clare elucet, ex autographo plene intelligatur.

Totum se offerre Christo, est omnium illorum, *qui modo sint sanae mentis*, ut in secundo puncto dictum est. In hoc vero puncto tertio de iis agitur, qui *velint majori affectu* Christum sequi et *insignes esse* (ital. *segnalarsi*, gall. *se signaler*), eminere, excellere in Christi Domini ac Regis servitio. Horum itaque est, offerre se ad plura et majora, quam ea, quae Christi servitium necessario ab omnibus, *qui modo sint sanae mentis*, requirit. Porro ad haec plura, majora,

prorsus duxerint mancipandos, non seipsos tantum ad laborum tolerantiam: verum etiam majora, et praeclariora quae-

lent [*erga Christum Regem*] *et* insignes se exhibere *in omni servitio sui* Regis aeterni ac Domini universalis, *non solum of-*

praeclariora offerenda, ii, *qui volent*, se disponent, *agendo contra suam propriam sensualitatem, et contra suum amorem carnalem et mundanum.* Scilicet, non solum pugnando contra *rebellionem carnis, sensuum, amorisque proprii et mundani*, (nam contra *rebellionem* hanc pugnare omnibus Christum sequentibus, omnibus, qui *modo sint sanae mentis*, necessario commune est): sed *agendo contra*, impugnando sensualitatis et amoris proprii ac mundani inclinationes, etiam in rebus alioqui licitis, etiam ubi nulla *rebellio* appareat, atque adeo ex supererogatione. Ubi notatu dignum est, *agere contra* multo plus significare, quam *resistere. Resistendo* enim, solummodo nos ipsos ab hostium impetu defendimus; *agendo contra*, hostes ipsi impetimus, ut eorum frangamus vires; nec saluti solum et incolumitati nostrae consulimus, sed etiam securitatem, quantum fieri potest, adipiscimur, hoste debilitato, ne porro insurgere audeat.

Aliquid in hoc tertio puncto proponitur, quod in similitudine Regis terreni expressum a S. P. non fuit, sed relictum considerationi ipsius meditantis, in illis verbis generalibus: *quid debeant respondere boni subditi.* Et quidem, proprie loquendo, in hac secunda Exercitii parte, seu applicatione similitudinis, primum punctum jam respondet primo simul et secundo puncto similitudinis de Rege terreno; tertio vero puncto similitudinis respondet punctum secundum hujus applicationis ad Christum. Hoc igitur tertium applicationis punctum aliquid superaddit, nempe, *praeclariora munera offerenda*, non quidem ab omnibus, sed ab iis, qui, communi servitio non contenti, *insignes esse velint* in Regis sui sequela.

Et in parabola quidem Regis terreni, *praeclariora* hujusmodi *munera* forent, v. g. si quis non modo vocanti ad expeditionem illam bellicam obtemperaret, Regem sequeretur: sed et familiam suam omnem, et omnes facultates suas et opes in illius expeditionis subsidium offerret, et ipse quovis gradu et officio, laboriosissimo ac periculosissimo, contentus militaret, immo vero laboriosissima quaeque ac periculosissima unice expeteret: tantum ut *tali* Regi se probaret, et victoriae, quae *certa* in hac parabola supponitur, copiosiorem partem consequeretur. Quae quidem omnia meditantis considerationi merito relicta sunt: quod ex hypothesi *talis* Regis, *talibus conditionibus* vocantis, sponte sua nemo *bonus subditus* non ita se affectum sentiret.

Jam vero in applicatione, idest, in sequela Christi Regis nostri, *praeclariora munera* sunt ea, quae in colloquio offeruntur et efflagitantur, quae ut serio offerantur et ex animo, necessaria est mortificatio absoluta sensualitatis, et amoris proprii ac mundani; idque, non solum in iis, in quibus *rebellio* carnis, sensuum, amoris proprii ac mundani cerneretur; in his enim sese mortificare commune est omnibus, *qui modo sint sanae mentis*; sed etiam in iis, in quibus per se *rebellio* nulla foret, idest, in rebus alioqui licitis. - Atque haec est illa *major sui abnegatio, et continua in rebus omnibus mortificatio*, quam *quaerere in Domino* ad-

dam munera oblaturi sunt, expugnata carnis, sensuum, amorisque proprii et mundani rebellione; unde respondebit quisque in hunc fere modum:

ferent se totos ad laborem, sed etiam agendo contra *suam propriam sensualitatem, et contra suum amorem carnalem et mundanum, oblationes facient majoris aestimationis, et majoris momenti*, dicentes:

En, o Rex supreme, ac Domine universorum, tua ego, licet indignissimus, fretus tamen gratia et ope, me tibi penitus offero, meaque omnia tuae subjicio voluntati: attestans coram infinita Bonitate tua, nec non in conspectu gloriosae Virginis Matris tuae, to-

O aeterne Domine rerum omnium, ego facio meam oblationem *cum tuo favore et auxilio, coram infinita Bonitate tua, et in conspectu gloriosae Matris tuae, et omnium* Sanctorum et Sanctarum *Curiae coelestis*, [*attestans*] *quod ego volo et desidero, et mea* [*haec*] *est*

monemur (Summarii Reg. 12.) ut *ad pretiosum* illum *in vita spirituali gradum* perveniamus, ad quem in colloquio hujus contemplationis provocamur, *si velimus* in Christi servitio ac sequela *insignes esse.*

Ex dictis patet, quantum haec contemplatio de Regno Christi, quae veluti alterum est Exercitiorum spiritualium Fundamentum, quantum, inquam, haec meditatio superaddat ad ea, quae ex primo et universali Fundamento consequuntur. Ibi enim terminus, in quo sistitur, est *indifferentia* ad quaevis, sive grata naturae, sive ingrata. Hìc autem est major inclinatio ad omnia, quae naturae contraria sint. Et vero, cui datum fuerit *didicisse Christum*, ut loquitur Apostolus, is facile sentiet, quodammodo nefas esse sibi in sola indifferentia illa consistere. Videns enim Regem suum *paupertatem* elegisse, et *contemptum*, quomodo solum indifferens erit ad *divitias* et *honores*, et non potius ad contraria omnino, tanti Regis imitandi studio, rapi se desiderio sentiet? Erit itaque illa indifferentia eorum, *qui* saltem *sanae mentis sint*, erit hominis cujusque ratione utentis, ac sana se ratione gubernantis: at haec majora sectatorum Christi sunt, eorum saltem, qui in hujus Regis sequela ac servitio *insignes esse velint.*

Ceterum, *velle* ita *insignes esse* in sequela ac servitio Christi Regis, quorumnam, quaeso, erit, si nostrum non est, Patres ac Fratres charissimi? Utinam haec intelligamus, neque intelligamus tantum, sed et serio, et strenue, et constanter tales esse contendamus! Ita quidem certe Patres nostri. – Atque hic est proprius hujus contemplationis scopus, ut ad Regnum hoc Christi in nobis ipsis constituendum, per verum desiderium sequendi ipsum, excitemur.

tiusque Curiae coelestis, hunc esse animum meum, hoc desiderium, hoc certissimum decretum: ut (dummodo in majorem laudis tuae, et obsequii mei proventum cedat) quam possim proxime te sequar, et imiter in ferendis injuriis et adversis omnibus, cum vera, tum spiritus, tum etiam rerum paupertate; si (inquam) sanctissimae tuae Majestati placeat ad tale me vitae institutum eligere, atque recipere.

Fiet bis interdiu hoc Exercitium, mane cum primum surreximus, et in hora prandium vel coenam praecedente.

determinatio deliberata (6), *dummodo sit majus servitium tuum, et* [*major*] *laus tua, imitari te in ferendis omnibus injuriis*, et omni vituperio, et omni paupertate, tam actuali, quam spirituali, *si Majestas tua sanctissima voluerit me eligere ac recipere ad talem vitam et statum.*

Hoc Exercitium fiet bis in die, scilicet, mane cum [*quis*] *surrexerit, et hora una ante prandium vel coenam.*

(6) *Dummodo etc.* Ista conditio; *dummodo etc.* ut et infra: *si etc.* eo pertinet, ut intelligatur, exprimi in hoc colloquio solam voluntatis promptitudinem, solum *desiderium*; est enim *oblatio* sui, qua quidem homo non solum se resignat ad omnia dura perferenda cum Christo, sed *desiderat.* Ultra tamen desiderium non pergit, quia nondum censetur cognovisse statum vitae, ad quem Deus ipsum vocare dignetur. - In iis vero qui statum habent in Religione, in Societate, conditio hîc apposita locum non habet, nisi in quantum pertinet ad dura illa *actu* perferenda, in quo semper vel a divinae Providentiae dispositione, vel ab alia voluntatis Ejusdem manifestatione pendere unumquemque necesse est. *Desiderium* vero, in nobis quidem, Religiosis Societatis, esse decet absolutum, id quod vocatio nostra, status noster a nobis omnino postulat, cum sine eo vix ac ne vix quidem *serio* Christum sequi censendi simus ex mente S. P. N. (Const. Ex. Gen. n. 44. Reg. Summ. 11.) *Qui* SERIO, inquit, *Christum sequuntur, amant etc.* quasi eos dicat nonnisi ficte, sive, ut ajunt, *pro forma* Christum sequi in hac nostra vocatione, qui sanctum hoc desiderium non foveant. Addit tamen S. P. pro illa discretione, quae illi maxime propria est, quod si quis *propter humanam nostram debilitatem ac miseriam hujusmodi tam inflammata desideria non sentiat*, debere eum certe *optare ea animo concipere.* (Const. Ex. Gen. c. 4. n. 45.) Et huc referri solet illud Davidicum: *Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas.* (Ps. 118.)

In hac hebdomada secunda, et subsequentibus utile fuerit aliquid subinde legere, ex Evangelio, vel pio alio codice, ut de Imitatione Christi, et Sanctorum Vita etc.

Pro secunda hebdomada, et ita deinceps, valde *prodest legere subinde* [*aliquid*] ex libris de Imitatione Christi, vel *Evangeliorum* (7) *et Vitarum Sanctorum.*

PRIMAE DIEI
MEDITATIO PRIMA

PRIMA DIES
et PRIMA CONTEMPLATIO

erit de Incarnatione Jesu Christi, complectens orationem praeparatoriam, tria praeludia et puncta tria, cum uno colloquio.

est de Incarnatione, et continet in se orationem praeparatoriam, tria praeambula, et tria puncta, et unum colloquium.

Oratio praeparatoria nihil a superioribus variatur.

Solita oratio praeparatoria.

Praeludium primum est, proferre in medium contemplandae rei historiam, quae hoc loco erit: quomodo Personae tres divinae, universam terrae superficiem speculantes, hominibus refertam, qui ad Infernum descendebant, in Deitatis suae aeternitate decernunt, ut secunda Persona, pro salute humani generis, naturam hominis assumat: unde adveniendo quod

Primum praeambulum est, adducere [*in mentem*] *historiam ejus rei quam contemplari debeo, quae hìc est: quomodo tres divinae Personae speculabantur totam planitiem vel ambitum totius mundi plenum hominibus; et quomodo omnes descendebant ad Infernum, decernitur* [*a sanctissima Trinitate*] *in sua aeternitate, ut secunda*

(7) *Ex libris de Imitatione Christi, vel Evangeliorum.* – Notandum, primo loco poni lectionem aliquam ex libris de Imitatione Christi; haec enim planior, facilior, neque talis quae mentem avertere a praecipuo contemplationum argumento possit, sed potius ad practicas conclusiones, inter meditandum conceptas, magis confirmandas aptissima est. *τό etc.* quod additur in versione vulgata, abest in autographo; nec enim pro lubitu variandi sunt libri, etiam pii, inter Exercitia legendi.

te tempore praestituto, Archangelus Gabriel ad beatam Virginem Mariam nuntius destinatur, ut dicetur infra in Mysteriis Vitae Christi.

Persona homo fiat, ad salvandum genus humanum; atque ita ubi venit plenitudo temporum, mittendo Angelum S. Gabrielem ad Dominam nostram (8). *Infra* [*inter Mysteria Vitae Jesu Christi Domini nostri*].

Secundum pertinet ad loci compositionem, quae erit visio imaginaria, perinde ac si oculis pateret terrae universae ambitus, quam habitant tot diversae gentes. Deinde ad certam mundi partem domuncu-

Secundum, compositio videndo locum. Hìc erit, videre magnam capacitatem et ambitum mundi, ubi habitant tam multae ac tam *diversae gentes. Similiter deinceps* [*videre*] *in particulari domum et cubicula*

(8) Cum S. P. pro hoc Exercitio remittat hoc loco ad ea puncta, quae habentur infra, scil. in serie Mysteriorum Vitae J. C. D. N., quaeri potest, cur ergo ponat mox, et in hoc ipso Exercitio, et in sequenti de Nativitate, tria illa puncta, quorum primum *personas*, secundum earum *verba*, tertium *actiones* contemplandas docet. Huic quaestioni respondet Directorium Cap. XIX. §§. 5. et 6., ac modum tradit, quo vel rudis quisque, modo bonae voluntatis sit, vitam J. C. meditari facilitate maxima nec minore fructu poterit. « Quod in meditatione, inquit, Incar-« nationis et Nativitatis dicitur de contemplandis personis, et earum verbis, « et operibus, intelligi debet, referendo ad illam, quam diximus distributionem, « quae in fine libri ponitur, nempe cogitando haec in singulis punctis, ut occur-« runt ordine suo; non autem quod necessarium sit omnes prius personas totius « mysterii, deinde omnia verba ejusdem, ac demum opera separatim meditari; « hoc enim, praesertim in quibusdam meditationibus, pareret confusionem. Quare « hoc tantum voluit B. P. Ignatius, regulam dare in singulis punctis, quo medi-« tantis intentio ferri debeat, primum quidem in ipsas personas, quae in illo puncto « occurrant, tum ad verba, si prius verba, vel ad facta, si prius occurrant facta. « Et ita absoluto uno puncto transeatur ad aliud, eumdem ordinem in eo servando ». Et addit §. 7. « Ceterum etsi hîc tantum mentio fit de his tribus, non tamen « prohibetur, quin possint etiam addi alia puncta, ut v. g. cogitationes et affectus « personarum interiores, tum etiam virtutes, et praeterea modus et finis myste-« riorum, quae occurrunt, causa item, et effectus, tempus, et reliquae circum-« stantiae, ut foecundior sit meditatio, et major ejus fructus ». Ergo quae S. P. mox subiicit puncta, personarum, verborum, et operum, non tam *ordinem* in meditatione servandum exprimunt, quam *materiam* circa quam versari meditatio debet.

la spectetur beatae Virginis, apud Nazareth in provincia Galilaeae sita.

Dominae nostrae, in civitate Nazareth in provincia Galilaeae.

Tertium continet gratiae postulationem, ut intime cognoscam, quo pacto Dei Filius mei causa sit homo factus, ut ardentius ipsum amem, et ab hinc sequar studiosius.

Tertium, petere id quod volo. Erit hìc, petere cognitionem intimam Domini, qui *pro me factus est homo; ut magis ipsum amem, eumque* [*magis*] *sequar* (9).

Notandum hic est, tam orationem praeparatoriam, quam tria praeludia, per totam hebdomadam, et reliquas sequentes itidem fieri, praeludiis dumtaxat pro diversitate rerum variatis.

Convenit hìc notare, quod eadem haec oratio praeparatoria, sine mutatione, ut dicta est in principio, et eadem tria praeambula facienda sint in hac hebdomada, et in ceteris subsequentibus, mutando formam [*praeambulorum*] *juxta subjectam materiam.*

Punctum primum est, ut speculer personas omnes, de quibus agitur: et primo quidem homines super faciem terrae degentes, adeo moribus,

Primum punctum est, videre personas, unas et alteras [*successive*], *et primo eas* [*quae sunt*] *super faciem terrae*, in tanta diversitate (10), *ita in ve-*

(9) Notandum diligenter, quae sit *duplex gratia*, quam in hoc tertio praeambulo postulare docemur. Est enim haec eadem petitio praescripta pro omnibus mysteriis secundae hujus hebdomadae, scilicet, ut intime *cognoscamus* Dominum Jesum, et magis Ipsum *amemus* et *imitemur. Cognitio* enim *intima Jesu Christi, Ejusque amor et imitatio* proprius est totius hebdomadae scopus, isque fructus in omnibus his mysteriis quaerendus.

(10) *In tanta diversitate.* - Nota. Nemo hanc tantae varietatis enumerationem otiose positam a S. P. N. existimet, aut imaginationi solum juvandae inservire; sed, ut in tam diversis hominum generibus, *alborum, nigrorum, etc.* unam eamdemque humanam naturam contemplantes, et omnes ad eumdem finem creatos, et Filium Dei pro omnibus hominem factum, etc. zelo etiam nos *universali* accendamur, ad juvandos sine discrimine omnes. - In *pacis* item ac *belli*, in *risus* et *fletus etc.* commemoratione, humanae vitae vicissitudines, et pravorum affectuum amaros fructus, et peccati tristissimos in humano genere effectus; mortalium denique miserias oculis veluti objectas conspicimus, ut quanta fuerit, quamque neces-

gestibus, et actionibus diversos: quosdam albos, et nigros alios: nonnullos fruentes pace, et reliquos bellis agitatos: hunc plorantem, et ridentem illum: sanum unum, alterum aegrotum: nascentes multos, et multos vicissim morientes, ceterasque varietates prope innumeras.

stibus [*habitibus*], *ut in gestibus*; [*homines*] *alios albos, et alios nigros*; *alios in pace, et alios in bello*; *alios plorantes, et alios ridentes*; *alios sanos, et alios infirmos*: *alios nascentes, et alios morientes, etc.*

saria piissimi Redemptoris misericordia, magis intime sentiamus. Fusius a S. P. in his punctis hominum, quales forent sine Redemptionis beneficio, qualesque etiam nunc per summam pravitatem nimis, heu! multi sunt, *personae*, *verba*, *opera*, contemplanda proponuntur, ut ex mali magnitudine Redemptionis beneficium magis eluceat, ejus augeatur aestimatio, et animus ad amorem Redemptoris magis magisque exardescat. Quae quidem consideratio pravitatis ac miseriae generis humani nisi a S. P. hoc loco, tamque enucleate poneretur, eam ex punctis in fine libelli positis pauci fortasse, vel vix paucissimi eruissent. Pertinebit autem certe haec consideratio ad primum punctum Mysterii prout in fine libri proponitur, in quo dum Angelum a Deo missum contemplamur, reflexione facta ad causam cur mittatur, sponte ad Redemptionis beneficium, quod *mundo*, seu humano generi, *tali* (cujus tales sunt *personae*, talia *verba*, talia *opera*) confertur, mentem delabi pronum est. v. g.

Mundus - homines - « Omnes unius patris filii - patris nobilissimi quondam, « sed qui ob praevaricationem suam gradu suo dejectus, filios genuit omnes *de-* « *gradatos* - heu! quales! - Quid, si non fuisset concessus Redemptor?

« Redemptio quidem jam inde ab exordio mundi promissa - nihilominus, in « hominibus brevi oblivio Dei; - poenae divinae - diluvii - ignis - oblivioni datae; - « familia una electa, in qua divinae promissionis memoria servaretur, ex hac po- « pulus electus; - at hic ipse *qualis* demum lapsu temporis! - Quin etiam nunc, « post completum opus Redemptionis, *quales* homines!

« *Alii in bello* - furor, crudelitas; alii *in pace* - otium, luxus, libido, - mala « ex saturitate panis; alii *plorantes*, - hi longe plurimi - at plerique sine merito, « et propter malitiam suam sine remedio; alii *ridentes* - vanis gaudiis, vel etiam « turpibus, libidinum, spectaculorum, chorearum, comessationum et ebrie- « tatum - et horum omnium gaudiorum *extrema luctus occupat*; alii *nascentes* - « in miseriis et fletu; alii *morientes* - in angustia, et doloribus, et desperatione, « inter hos *viventes* medii inter utrosque, immemores *principii* sui, et *finis* sui - « toti in explendis cupiditatibus suis. - Tales homines per universum mundum, « caeci, insani, ruentes in interitum - et inter hos *ego* cum caecis caecus, insa- « niens cum insanientibus - nisi misericordia Redemptoris! »

Ceterum ista consideratio de humani generis pravitate et miseria tantae est utilitatis, ut si vel tota hora hujus Exercitii in hoc solo puncto nobis effluat, nequaquam sit, cur operae hujus ac temporis nos poenitcat.

Deinde contemplandae erunt Personae tres divinae, e solio regali suo intuentes omnia hominum genera, in superficie terrae caecorum more viventium, et descendentium ad Infernum.

Secundo videre et considerare tres Personas divinas, ut in suo solio regali, sive throno suae divinae Majestatis, *quomodo intuentur universam faciem et ambitum terrae, et omnes gentes* (11) in tanta coecitate, *et* [*vident*] *quomodo moriantur et descendant ad Infernum.*

Postea Virginem Mariam cum Angelo eam salutante considerabimus; aliquid inde semper ad nos reflectendo, ut ex consideratione tali fructum aliquem referamus.

Tertio, *videre Daminam nostram* (12), *et Angelum*, (13) *qui illam salutat*; *et reflectere* (14) *ut fructum capiam ex tali aspectu.*

(11) *Omnes gentes* - *Omnes* omnino et *singulos homines* in tanta coecitate viventes, et ad infernum ruentes *omnes* cernere dicitur Deus, - plane *omnes* et *singulos*. Quia considerantur hoc loco homines, quales essent, qualesque futuri fuissent in vita, et in morte, et post mortem in aeternum, nisi Redemptor fuisset concessus. Adhuc enim genus humanum cernitur, abstractione facta a beneficio Redemptionis.

(12) *Dominam nostram* - Quae *sola sine exemplo placuit* Deo, ignota licet mundo, et pauper, et in paupere domo, in ignobili oppido ignobilis Galilaeae, inter populum mundo despectum commorans, ac pauperi fabro desponsata.

(13) *Angelum* - qui princeps licet inter Angelorum millia, nequaquam ducit indignam se, neque invidiosam suae dignitati, legationem hanc ad Virginem, licet legationis finis exaltatio sit humanae non angelicae naturae.

(14) *Reflectere ut fructum capiam.* - Reflexio haec, in qua aliqua practica conclusio formanda est, facienda semper ad singula puncta, et ad singulas etiam puncti cujusque partes. Fructus autem multiplex esse potest, et varius, pro varietate *personae*, quae contemplatur, pro animi habitu, in quo ipsa *versatur*, puta consolationis, vel desolationis, laetitiae, vel tristitiae, devotionis, vel ariditatis etc. denique pro cujusque animae *necessitate*. Nam sive purganda sit a vitiis, sive in virtutis exercitatione versetur, sive ad unionem cum Deo intimam adspiret, in omni mysterio fructum quaerere sibi proprium debet. Ac sane et peccati detestatio, malitiae propriae agnitio, compunctio, contritio etc.; et humilitas, patientia, obedientia, mansuetudo, mundi suique contemptus etc.; et Dei denique amor, sui in omnem Dei voluntatem resignatio, delectatio de Deo et in Deo, Ejus bonitatis ac sapientiae, ceterorumque attributorum admiratio etc. *fructus* sunt, qui ut ex

Secundum punctum est, auditu interno excipere, quid loquantur personae omnes, ut: homines in terris confabulantes, blasphemantes, sibique invicem conviciantes: divinae vero Personae in Coelo de redimendo humano genere colloquentes: Virgo et Angelus in cellula de Incarnationis Mysterio tractantes. Quorum omnium reflexione, seu applicatione quadam ad meipsum facta, studebo ex singulis nonnihil fructus decerpere.

Secundum punctum, audire quae loquuntur personae super faciem terrae, scilicet, quomodo *loquuntur inter se*, quomodo *jurant et blasphemant* etc. *Similiter* [*audire*] *quae dicunt Personae divinae, scilicet*: Faciamus redemptionem generis humani etc. *et postea, quae loquuntur Angelus et Domina nostra; ac dein reflectere ut fructum capiam ex earum* [*personarum omnium*] *verbis.*

Tertium consequenter erit, actiones quoque personarum simul attendere: ut puta, quomodo sese invicem mortales infestent, concutiant, trucident, et omnes ruant ad Inferos: quomodo sanctissima Trinitas Incarnationis opus exequatur: quomodo item sua Angelus fungatur legatione, et beata Virgo humillime se gerens, divinae gratias agat Majestati. Ex quibus ad nos ipsos,

Tertium, postea considerare quae faciunt *personae super faciem terrae, scilicet,* [*quomodo se invicem*] *feriunt, occidunt*, eunt *ad Infernum*, etc: *item*, quae faciunt *Personae divinae, scilicet, operantes* sanctissimam *Incarnationem*, etc: *et similiter*, quae faciunt Angelus et Domina nostra, *scilicet, Angelus agens suum officium Legati, et Domina nostra* humilians se (15), *et*

quovis mysterio colligi possunt, ita ex his unicuique convenit eos *sibi* colligere, quibus praecipue indiget, ad quos etiam se a divina gratia impelli magis sentiet. Ita scilicet oratio et contemplatio *manna* est, *omne delectamentum in se habens et omnis saporis suavitatem.* (Sap. 16.) Ceterum numquam praetermittendus est proprius meditationis seu contemplationis finis, pro quo in tertio praeambulo semper supplicamus.

(15) *Humilians se.* – Sane verba Virginis: *Ecce ancilla Domini etc.* ejusmodi sunt, ut non adeo gaudium de tanta dignitate, sed resignationem potius ad grave

ut dictum est, reflexis, fructus obiter est legendus.

Colloquium postremo subjiciam disquisitis studiose verbis, quibus divinam quamlibet Personam, Verbum Incarnatum et ipsius Matrem digne valeam compellare : petendo etiam pro affectu, quem in me sensero, quidquid ad majorem juvet imitationem Domini mei Jesu Christi, velut nunc recens incarnati. Recitabitur in fine *Pater noster.*

agens gratias divinae Majestati: et postea reflectere, ut fructum capiam ex unaquaque *ex his rebus.*

In fine faciendum est colloquium (16), cogitando quid loqui debeam *ad tres Personas divinas*, vel *ad Verbum aeternum incarnatum*, vel *ad Matrem* [*ejus*] et Dominam nostram; *petendo, secundum id quod* [*quis*] *in se senserit,* [*quae juvent*] *ad magis sequendum et imitandum Dominum nostrum, ita recens* (17) [*nuper*, modo] *incarnatum: dicendo* [*in fine*] Pater noster.

onus suscipiendum exprimere videantur. Et revera dignitas Matris Dei in hac quidem vita non aliquod ei privilegium, non exemptionem ab humanae vitae miseriis attulit, sed gravissimos potius labores et aerumnas. Has illa sine dubio prospexit, omnesque una cum dignitate sponte acceptavit. Nos vero merito cum Ecclesia illis S. Augustini verbis B. Virginem compellamus : « O beata Maria, quis tibi digne « valeat jura gratiarum ac laudum praeconia rependere, quae *singulari* tuo *as-* « *sensu* mundo succurristi perdito. »

(16) *Colloquium etc.* – Ut in hac tota contemplatione ex autographo observari potest simplicitas major, quam in versione vulgata, itemque series rerum contemplandarum magis distincta : ita in colloquio notatu dignissimum est, non haberi in autographo illa: *disquisitis studiose verbis, quibus... digne valeam compellare.* S. P. vult, ut in hoc colloquio cogitemus, *quid* loqui debeamus, non *quomodo* seu *quibus verbis.* De *sensu* enim et *affectu*, non de *verbis* agitur. Quod licet per se satis pateat, posset tamen modus, quo versio vulgata rem exprimit, alicui inutilem sollicitudinem ingerere.

(17) *Recens* (nuper, *modo*). Nempe ita contemplandum est hoc Mysterium, et cetera omnia, ac si coram nobis agerentur. Meditandum non tamquam de re dudum *praeterita*, sed tamquam de *praesenti.*

SECUNDA CONTEMPLATIO de Nativitate.

Oratio praeparatoria sicut supra.

Praeludium primum ex historia dependet, quae recensenda est ab egressu beatae Virginis, ex oppido Nazareth: quo scilicet modo jam nono mense gravida, et insidens asinae (ut pie meditari licet) ac Joseph comes, cum ancillula, et bove, profecti sunt Bethlehem, tributum a Caesare exactum pro se soluturi.

Secundum vero deducendum erit ex consideratione itineris, aestimata ejus longitudine, obliquitate, lenitate, vel asperitate passim occurrente. Deinceps etiam nativitatis locum rimabimur speluncae similem: latum, vel angustum, planum, vel erectum, commode, vel incommode paratum.

SECUNDA CONTEMPLATIO est de Nativitate.

Solita oratio praeparatoria.

Primum praeambulum est historia; et erit hìc, quomodo a Nazareth egressi sunt Domina nostra, novem fere *mensibus gravida, ut pie meditari licet* (18), *insidens asinae, et Joseph, et ancilla, ducentes bovem, ut irent in Bethlehem ad solvendum tributum, quod Caesar omnibus illis regionibus imposuerat. Infra* [*vide in Mysteriis Vitae Jesu Christi Domini nostri*].

Secundum, compositio, videndo locum. Erit hìc, visu imaginationis videre viam a Nazareth ad Bethlehem, *considerando* [*ejus*] *longitudinem, latitudinem, et an plana sit talis via, vel an per valles, aut clivos: item considerando locum, sive speluncam nativitatis, quam amplus* [*sit locus*] *quam exiguus: quam* humilis, *quam* altus, *et quomodo erat paratus.*

(18) *Ut pie meditari licet.* – Haec verba apposita leguntur in hispano quidem exemplari post illa verba: *novem fere mensibus gravida*; in antiqua vero latina versione *ms.* habentur post illa: *cum bove*. Utrobique autem apposita sunt in margine, propria S. P. Ignatii manu, et referuntur, ut patet, ad omnia hoc loco dicta, quae Evangelium non exprimit.

Tertium a superiore nihil mutabitur.

Tertium erit idem, et eadem forma, quae fuit in praecedenti contemplatione.

Punctum primum est, aspectus personarum, ut Virginis Deiparae, et Joseph conjugis, cum famula et Christi Domini, ut infantis nunc primum nati (*): inter quos me adesse fingam, tamquam pauperculum, eorum utcumque necessitatibus, cum reverentia maxima, famulantem. Ac inde quid ad me redire emolumenti, ex tali spectaculo possit, dispiciam.

Primum punctum est, videre personas, scilicet videre Dominam nostram, et Joseph, et ancillam, et Jesum infantem, postquam natus fuerit (19), faciendo [*exhibendo*] (20) *me pauperculum, et servulum indignum, spectando illos, contemplando illos, et serviendo illis in suis necessitatibus, ac si praesens adessem, cum omni possibili obsequio* [*s. humilitate, devotione*] *ac reverentia; ac dein reflectere in me ipsum, ad capiendum aliquem fructum.*

Secundum conficitur ex ver-

Secundum, attendere (21), advertere, *et* contemplari *ea*,

(*) *In primo puncto*: Inter quos me adesse fingam, tamquam pauperculum, eorum utcumque necessitatibus, etc. *addatur ex autographo*: Inter quos me adesse fingam, tamquam pauperculum, et servulum indignum, eos spectantem, contemplantem et eorum necessitatibus cum reverentia maxima famulantem.

(19) *Postquam natus fuerit.* - Ita magis proprie ex autographo: nam et in initio hujus contemplationis infans Jesus nondum censetur natus.

(20) Vid. ad Fundamentum not. 5.

(21) *Attendere, advertere*, et *contemplari*. Cum in primo puncto dicatur *videre*, et in tertio *spectare et considerare*, cur in hoc secundo puncto, ubi *verba* consideranda esse monemur, non dicitur: *audire*, prout in contemplatione de Incarnatione? Fortasse, quia, cum in hoc mysterio nulla prorsus habeantur *verba* ex historia Evangelica, nonnisi *contemplando advertendo* et *attendendo*, cogitari probabiliter possunt. - Porro patet, in hoc puncto considerari merito posse, non solum quae personae *dicunt*, sed etiam quae *non dicunt*, ut: non querelas et murmurationes de tributo a Caesare imposito, vel de injuria sibi in Bethlehem facta, etc. Item *silentium* plerumque tum in via, tum in ipso Nativitatis loco, etc.

borum, quae ibidem fiunt, apprehensione fructuosa.

Tertium, ex negotiorum, quae illic geruntur, inspectione, puta itineris, laborum, et causarum, ob quas summus omnium Dominus in summa natus sit egestate, laturus quoque in hac vita cum perpetua paupertate labores, famem, sitim, aestum, frigus, opprobria, verba, et crucem tandem subiturus, idque mei causa: unde per singulas studebo proventum aliquem spiritualem colligere.

Haec demum concludenda erunt inito colloquio, et finito cum *Pater noster*.

quae [personae] dicunt, et reflectendo in me ipsum fructum aliquem capere.

Tertium, spectare et considerare ea quae faciunt, ut est, iter facere, et laborare [ferre labores, aerumnas], ut *Dominus* nascatur (22) *in summa paupertate, et post tot labores, post famem, post sitim, post aestum et frigus, post injurias et contumelias, ut [tandem] moriatur in cruce, et* omnia haec *propter me. Deinde reflectendo capere aliquem fructum spiritualem.*

Finem imponere per colloquium, ut in praecedenti contemplatione (23), *et* Pater noster.

(22) *Ut... nascatur.* – Textus hisp. sic habet: *para que sea nacido*; quod quidem significare etiam potest: *ad quid* seu *quare natus sit.* Et hunc sensum vulgata versio exprimit, addita conjunctione *et*, quae in autographo non habetur. Nos vertimus: *ut ... nascatur*, (literaliter verteretur: *natus sit*) tum quia sic habet antiqua versio *ms.*, qua S. P. usus est, tum quia sensui ex contextu magis videtur accommodatum. – Scilicet, iter illud ex Nazareth in Bethlehem, et labores Mariae et Joseph, eo erant directi, Deo sic disponente: *ut* Jesus nasceretur in summa paupertate, ac tale daret initium vitae aerumnosissimae, in cruce tandem consummandae. Homines quidem passim itinerum labores suscipiunt, vel delectationis gratia, vel ut commodius habeant. Mariae et Joseph iter contra, ad hoc dirigitur, ut Jesus incommodius, et in majoribus egestatis aerumnis nascatur. – Quod habet vulgata versio: *causarum, ob quas* ita *natus sit*, habet etiam illud incommodi, quod ad subtiliorem disquisitionem *causarum* invitare videatur, praeter S. P. mentem; cum praesertim in fine dicatur: *et haec omnia propter me*, quae est *causa* potissimum in contemplatione ponderanda ad fructum spiritualem consequendum, affectum scilicet majoris amoris erga Christum, qui amor harum contemplationum scopus est; omissa subtili inquisitione causarum, quae ad theologicas speculationes magis pertinet.

(23) *Ut in praecedenti contemplatione.* – Ita ex autographo, et est monitum

TERTIA CONTEMPLATIO

est repetitio praecedentium duarum.

Pro tertio Exercitio, seu contemplatione, repetuntur duae praecedentes, cum oratione praeparatoria, et iisdem tribus praeludiis, notando ubique, et fixius tractando illas partes, in quarum priore transcursu aliquid illustrationis, consolationis, vel desolationis acceperim. Subdetur etiam colloquium cum oratione Dominica, ut prius.

Notandum, eumdem esse repetendi Exercitii modum, et ordinem in hac hebdomada, et in sequentibus, qui fuit in prima; nisi quod mutatur materia, eadem forma permanente.

QUARTA CONTEMPLATIO

est primae ac secundae iterata repetitio, proximae praecedenti penitus conformis.

TERTIA CONTEMPLATIO

erit repetitio primi et secundi *Exercitii.*

Post orationem praeparatoriam, et tria praeambula, fiet repetitio primi et secundi *Exercitii, notando semper aliquas partes magis praecipuas, in quibus senserit quis aliquam cognitionem, consolationem, vel desolationem, faciendo similiter colloquium in fine, et* [*recitando*] Pater noster.

In hac repetitione et in omnibus sequentibus, idem servabitur ordo procedendi, qui servabatur in repetitionibus primae hebdomadae, mutando materiam, et retinendo formam.

QUARTA CONTEMPLATIO

erit repetitio primae et secundae eodem modo quo facta est in supra dicta [*praecedenti*] *repetitione.*

valde utile, ne forte vagemur extra proprium harum contemplationum finem; sed semper tendamus ad earum scopum proprium, *majorem* scilicet *amorem*, et *imitationem* Christi Domini, qui etiam in tertio praeambulo seu praeludio, tamquam proprius fructus, semper postulatur.

QUINTA CONTEMPLATIO

est applicatio sensuum ad praedictas.

Post orationem praeparatoriam, cum tribus jam dictis praeludiis, apprime conducit, quinque imaginarios sensus circa primam et secundam contemplationem, eo, qui sequitur, modo exercere, prout res subjecta feret.

Punctum primum erit, secundum imaginationem respicere personas omnes, et notatis, quae circa eas occurrent, circumstantiis, utilitatem nostram elicere.

Secundum, velut audiendo, quid loquantur, aut loqui eas deceat, omnia in usum nostrum attrahere.

Tertium, interiore quodam gustu, et olfactu sentire, quan-

QUINTA CONTEMPLATIO.

erit trahere [*applicare*] *quinque sensus ad* primam et secundam *contemplationem.*

Post orationem praeparatoriam, et tria praeambula, prodest discursus [*applicatio*] *quinque sensuum imaginationis per* [*s. ad*] *primam et secundam contemplationem modo sequenti.*

Primum punctum est, videre (24) *personas visu imaginationis, meditando et contemplando in particulari circumstantias earum, et capiendo* aliquem *fructum ex* [*hujusmodi visione* [*aspectu*].

Secundum, audire auditu ea quae loquuntur, vel loqui possunt, *et reflectendo in se ipsum, capere inde* aliquem *fructum.*

Tertium odorari et gustare (25) *olfactu et gustu* infini-

(24) *Videre* - minorem dicit intensionem, facilitatem proinde ac suavitatem majorem, quam *respicere*. Hoc enim potest inducere ad vim capiti inferendam, illud non item. Quod quidem eo magis notandum est, quod exercitium applicationis sensuum ex mente S. Patris minorem contentionem requirat; quapropter illud etiam semper ultimo loco ponit, inter cujusvis diei exercitia faciendum *ante coenam*, quando scilicet exercitantis animus Exercitiis per diem factis jam fatigatior censeri potest ac debet. Itaque applicatio sensuum praecipue suaviter et absque contentione instituenda est.

(25) *Odorari et gustare*. - Conjunguntur hi duo sensus, quorum alter altero propius quidem et immediatius afficit, uterque tamen unice ad *affectum* pertinet,

ta sit suavitas, et (*) dulcedo animae, divinis donis ac virtutibus imbutae, juxta rationem personae, quam consideramus, adaptando nobis ea, quae fructum aliquem afferre possint.

Quartum, per internum tactum attrectare, ac deosculari vestimenta, loca, vestigia, ceteraque personis talibus conjuncta, unde fiat nobis devotionis, vel boni cujuslibet spiritualis major accessio.

Huic erit contemplationi per colloquium imponendus finis, sicut prioribus, adjecto itidem *Pater noster.*

Notanda insuper sunt haec quinque. Primum, quod tam in hac, quam in qualibet sequente hebdomada nullum de-

tam *suavitatem ac dulcedinem divinitatis, animae, ejusque virtutum, et ceterarum rerum, juxta rationem personae quam contemplamur, reflectendo in se ipsum et capiendo inde fructum.*

Quartum, tangere (26) *tactu, ut, v. g. amplexari et osculari loca ubi tales personae vestigia ponunt, et sedent*; semper *procurando fructum inde capere.*

Terminandum est [*Exercitium*] *colloquio, ut in prima et secunda contemplatione, et recitando semel* Pater noster.

Prima nota. Advertendum est pro tota *hac hebdomada, et ceteris sequentibus, quod solum debeo* legere (27) *My-*

(*) *In quinta contemplatione. In tertio puncto*: Dulcedo animae divinis donis etc. *legatur*: Dulcedo divinitatis, animae, ejusque virtutum, ac ceterorum omnium, juxta rationem etc.

delectationis scilicet et amoris spiritualis, vel contra horroris, aversionis, nauseae, et odii; possunt enim hi sensus non ad sancta modo applicari, sed etiam ad contraria, ut si in praesenti materia ad *mundum*, hominesque mundanos, eorumque scelera et scelerum poenas admoveantur, foetoris scilicet et amaritudinis sensus percipiatur necesse est.

(26) *Tangere.* - Adverte a S. Patre *loca* solum *tangenda*, non autem vestimenta, nedum personas commemorari; ad quas tamen seu amplexandas, seu osculandas si pia animae valde purae devotio impellat, memoria tenendum, quod sapienter monet Directorium, fieri id non debere nisi *cum omni reverentia, et modestia, ac timore.* (Direct. c. XX. n. 1.) - Juvat meminisse verborum Psalmistae: *Coram illo procident* - et . . . *terram lingent.*

(27) *Solum debeo legere.* - Versio vulgata habet: *legere vel cogitare*, quod ultimum abest in autographo. Merito quidem. Et vero infra, in quarto ex Notan-

beo legere, vel cogitare aliud Mysterium, nisi quod eadem hora aut die considerandum sit, cum alioquin unum alteri obturbet.

Secundum, quod primum de Incarnatione Christi Exercitium fit media nocte; proximum diluculo; tertium circa horam Missae; quartum sub Vesperas; quintum paulo ante coenam: et eorum cuilibet spatium impendetur unius horae: id quod abhinc deinceps ubique venit observandum.

Tertium, quod si is, qui exercitatur, sit senex, vel per hebdomadam primam viribus attritus, praestat eum aliquoties non surgere de nocte, sed tres tantum contemplationes peragere, in aurora, circa Missae tempus, ante prandium (*),

sterium contemplationis, quam immediate *facturus sum: ita ut pro tunc nullum legam Mysterium, quod illa die, vel illa hora non facturus* [*contemplaturus*] *sim:* ne *consideratio unius Mysterii impediat considerationem alterius.*

Secunda. Primum Exercitium de Incarnatione fiet media nocte; secundum in Aurora; tertium ad horam Missae; quartum ad horam Vesperarum; *et quintum ante horam coenandi: perdurando spatium unius horae in quovis ex his quinque Exercitiis; atque idem ordo servabitur in omnibus sequentibus.*

Tertia. Advertendum est, quod, si qui facit Exercitia sit senex, vel debilis; *vel* etiamsi robustus, *si ex prima hebdomada remanserit* aliquo modo debilis, *melius est, ut in hac secunda hebdomada,* saltem *aliquoties, non surgendo me-*

(*) *In quinque Notandis. In tertio*: Superraddita circa Vesperas una repetitione, et sensuum applicatione ante coenam; *ex autographo*: Superaddita circa Vesperas una repetitione, et postea sensuum applicatione ante coenam.

dis, ubi Additionis sextae mutatio facienda praescribitur, non ita restringitur *cogitatio* exercitantis. Praeterquam quod in variis actionibus per diem faciendis necessario alia etiam Mysteria identidem cogitanda sunt, ut in Sacro, in Horarum canonicarum recitatione, etc.

superaddita circa Vesperas una repetitione: et sensuum applicatione ante coenam.

dia nocte, faciat primo mane unam *contemplationem*, et alteram (28) *ad horam Missae*, et alteram *ante prandium, et super illas unam repetitionem ad horam Vesperarum, et postea applicationem sensuum ante coenam.*

Quartum, quod in hac hebdomada secunda, ex decem Additionibus in prima traditis, variari debent secunda, sexta, et septima, cum decima ex parte.

Quarta. In hac secunda hebdomada in omnibus decem Additionibus, quae dictae sunt in prima hebdomada, mutari debent secunda, sexta, septima, et ex parte decima.

In secunda quidem hoc mutatur, quod simul atque excitor a somno, meditationem proxime instantem debeo menti objicere, ac desiderium provocare cognoscendi clarius incarnati aeterni Verbi, ut ipsi serviam, et adhaerescam tanto propensius, quanto incredibiliorem erga me bonitatem ejus perspexero.

In secunda erit [*mutatio*], *statim ut excitatus fuero ponere mihi ob oculos contemplationem quam facturus sum, desiderando magis cognoscere Verbum aeternum incarnatum*, ut magis illi serviam et [*magis illud*] sequar.

In sexta vero, ut frequenti versem memoria Vitam Christi a tempore Incarnationis ad locum usque, sive Mysterium,

Et sexta [*Additio*] *erit, frequenter in memoriam reducere Vitam*, et Mysteria *Christi* Domini nostri, *incipiendo ab ejus Incarnatione, usque ad locum*

(28) *Et alteram - et alteram.* - Ita ex autographo patet, hoc loco S. P. intendere, ut omnino *quinque* Exercitia fiant, etiamsi media nocte non surgatur: id quod ab aliquibus in dubium vocari solet, vulgati scilicet textus ambiguitate deceptis. Dico: *hoc loco*; nam aliud est, quod in *Notando* sub die secunda permittitur vel suadetur.

de quo in praesenti die, vel hora sum meditaturus.

In septima, ut luce, vel obscuritate, sereno coelo, vel turbido delecter, quatenus ad scopum refert desideratae rei pertingendum.

In decima, ut ita me geram, sicut exigere videtur Mysterii contemplandi genus: cum nonnulla ex Mysteriis poenitentiam requirant, alia non item. Decem igitur Additionibus utendum erit circumspecte.

Quintum est ultimo notandum, quod in omnibus aliarum horarum (praeterquam noctis mediae et aurorae) Exercitiis, assumendum erit aliquid, quod secundae et tertiae Additioni aequivaleat, hunc in modum: ubi primum

seu Mysterium, in cujus contemplatione versor (29).

Et septima erit, ut qui exercetur, eatenus curet tenere obscuritatem vel claritatem, [*et*] *uti amoeno tempore vel diverso*, quatenus senserit sibi posse prodesse et juvare, *ad inveniendum id quod desiderat.*

Et in decima Additione, ille qui exercetur debet se habere juxta Mysteria quae contemplatur; quia quaedam postulant poenitentiam, et alia non. *Ita ut fiant* [*serventur*] *omnes decem Additiones* cum multa cura (30) [*diligentia et circumspectione*].

Quinta nota. In omnibus Exercitiis, praeterquam in illis, quae media nocte et in aurora [*fient*], *assumetur* [*aliquid*] *quod aequivaleat* secundae *Additioni* (31) *modo qui sequitur: Statim ut recordabor adesse horam Exercitii, quod facere*

(29) *In cujus contemplatione versor.* - Ex autographo italice ad literam verteretur : *che vado contemplando.*

(30) *Cum multa cura.* - Ita ad verbum ex autographo. Quae clausula, et referri videtur ad circumspectionem adhibendam in usu decem Additionum, et esse iterata earum commendatio, ut *accurate* servandas esse intelligamus; variatis quidem in hac secunda hebdomada quatuor illis, de quibus in hoc *Notando* actum est.

(31) *Secundae Additioni.* - In versione vulgata mendose irrepsit : *et tertiae.* Et revera ad solam *secundam* additionem haec nota pertinet. *Tertia* enim Additio eadem est in omnibus Exercitiis, nec umquam variatur. Quod etiam ex postremis hujus Notae verbis, prout ea damus ex autographo, manifestum est.

in mentem veniet adesse meditandi horam, priusquam accedam, prospiciam eminus, quo ferar, et coram quo sim appariturus, ac transcursa obiter Exercitii oblati parte, contemplationem statim auspicabor.

debeo, antequam vadam [ad illud], ob oculos mihi ponens [ponam] quo vadam, et coram quo, resumens [resumam] paululum Exercitium quod facturus sum, et postea faciens tertiam Additionem, *intrabo in Exercitium.*

IN SECUNDA DIE

SECUNDA DIE

Argumentum primae et secundae contemplationis erit Christi Praesentatio in Templo, de qua infra. (*) Fuga in Aegyptum; de qua etiam infra in Mysteriis Vitae Christi. Super duabus his contemplationibus fiet repetitio duplex, et sensuum applicatio, ut supra.

sumere pro prima et secunda contemplatione Praesentationem in Templo, infra [inter Mysteria Vitae J. C. D. N.] et Fugam, ut in exilium, *in Aegyptum, infra [ibidem]; et super his duabus contemplationibus fient* duae repetitiones, *et applicatio quinque sensuum super illas, eodem modo quo factum est die praecedenti.*

Notandum, quod expedit nonnunquam eum, qui exercitatur, quamvis et vigore animi, et corporis robore sit praeditus, nonnihil tamen remit-

Interdum utile est, etiamsi is qui exercetur robustus sit ac dispositus, variari [aliquid] ab hac secunda die usque ad quartam, inclusive (32), *ut*

(*) *In secunda die.* Et fuga in Aegyptum: *additur ex autographo*: Et fuga ejusdem veluti exulantis in Aegyptum.

(32) *Ab hac secunda die usque ad quartam inclusive.* – Hìc ergo sola quatuor Exercitia fieri concedit S. P., vel etiam suadet. Concessio tamen haec ex autographo ad *tres* solum *dies* extenditur, idque nonnisi *interdum* utile esse dicitur; nequaquam vero extenditur ad *tres* istas *hebdomadas*, ut versio vulgata habet. Vide quae supra notavimus ad Notam tertiam post primum diem hujus hebdomadae n. 28.

tere de praescriptis Exercitiis secundae hujus hebdomadae, et subsequentium duarum: ut assequi, quod cupit, commodius valeat, accepta solummodo contemplatione una in crepusculo matutino, et altera circa Missae tempus: quarum repetitionem faciat hora Vesperarum: et sub coenam quinque imaginationis sensus super iisdem exerceat.

melius inveniat id quod desiderat, sumendo solum unam contemplationem summo mane, et alteram ad horam Missae, et repetitionem super illis facere ad horam Vesperarum, et applicare sensus ante *coenam.*

DIE vero TERTIA

meditandum occurret, quo pacto puer Jesus apud Nazareth subditus erat Parentibus: deinde, quomodo ab eis repertus fuerit in Templo, ut infra in Mysteriis Vitae Christi. Fient item duae repetitiones, cum sensuum applicatione.

TERTIA DIE

[sumere pro prima et secunda contemplatione] quomodo puer Jesus erat obediens suis, Parentibus in Nazareth (33): *infra [inter Mysteria Vitae Domini Nostri]: et quomodo posteainvenerunt illum in Templo, infra [ibidem] et ita consequenter facere duas repetitiones, et applicare quinque sensus.*

Praeludium quoddam circa considerationem statuum seu generum vitae diversorum.

Praeambulum ad *considerandos status* (34).

Cur autem S. P. hanc moderationem his potissimum diebus adhibendam concedit vel suadet? Fortasse, ut ad grave electionis negotium, quod post hosce dies inchoandum, mens alacrior ac minus fatigata accedat.

(33) Hoc loco S. P. invertit tantisper historiae Evangelicae seriem. Cur ita? Vide sequentem mox notam n. 34.

(34) *Praeambulum ad considerandos status. - Considerato jam exemplo etc.* Longe major hic perspicuitas ex autographo, quam in versione vulgata. Sensus ergo S. P. est: « Considerato jam in Christo Domino exemplo utriusque status, sci-

Cum (*) supra propositum fuerit exemplum Christi, de vitae genere, quod in mandatorum Dei observatione consistit, et primus seu communis status appellatur: nunc idem ipse Dominus, dum Parentibus suis fuisse subditus memoratur, formam videtur exhibere alterius seu secundi status, pendentis ab obedientia, et perfectionem Evangelicam afferentis, quando videlicet in Templum se contulit, Patre adscititio, et naturali Matre derelictis, ut aeterni Patris obsequio vacaret. Quare oppor-

Considerato jam *exemplo, quod Christus Dominus noster nobis dedit pro primo statu, qui consistit in observantia mandatorum, dum Parentibus suis obediens erat*, itemque [*considerato jam exemplo, quod idem Dominus nobis dedit*] *pro secundo* [*statu*] *qui est perfectionis Evangelicae, quando remansit in Templo, relinquens Patrem suum adoptivum et Matrem suam naturalem, ut aeterni Patris sui servitio pure* [*unice*] *vacaret; incipiemus* [*hoc loco*], simul *contemplando* (35) *ejus Vitam*,

(*) *In praeludio post contemplationem tertiae diei. Quod ibi dicitur de distinctione duplicis status, clarius ita ponetur ex autographo*: Cum supra propositum fuerit exemplum Christi de vitae genere, quod in mandatorum Dei observatione consistit, dum parentibus suis fuisse subditus memoratur, et primus seu communis status appellatur: nunc idem ipse Dominus formam videtur exhibere alterius seu secundi status perfectionem Evangelicam afferentis, quando videlicet in Templum se contulit, etc.

« licet *primi*, communis, cum obediret Parentibus, et *secundi*, non communis, « sed perfectioris, cum relictis Parentibus in Templo remansit: tempus est, ut « incipiamus » etc. Consulte S. P. in contemplationibus diei tertiae ordinem verborum Evangelii ipsiusque etiam historiae tantisper invertit; absque ullo quidem historicae veritatis detrimento, sed apposite ad scopum suum. Primo enim contemplandam proposuit pueri Jesu obedientiam, ut formam vitae communis - *Erat subditus illis.* - Dein ejusdem mansionem in Templo, relictis Parentibus, ut formam vitae perfectioris. - *Remansit puer Jesus in Hierusalem.* - Et hujus utriusque Mysterii contemplatio, hoc ordine facta, viam sternit ad incipiendam considerationem statuum.

(35) *Simul contemplando.* - Non sunt ergo intermittendae contemplationes de Vita Christi, ut investigando statui vacetur; sed fieri hoc debet ex mente S. P., *simul contemplando ejus Vitam*, per Mysteria, sequentibus diebus assignata. Dicitur autem, debere nos et *investigare*, et *petere*, quid Deus a nobis circa vitae

tunum hìc erit, nos quoque illius Vitam contemplantes, vestigare et efflagitare proprium vitae genus, in quo Majestati suae nos servire malit.

Ad hoc igitur inquirendum, possumus introduci per sequens proxime Exercitium, ad Christi mentem attendentes, collatam cum opposita inimici. Discemus etiam exinde qua sit nobis opus dispositione, ut perfecti in eo evadamus statu, quemcumque Bonitas divina eligendum nobis suggesserit.

investigare, et petere, in quanam vita seu [*in quo*] *statu divina sua Majestas* nobis uti (36) *ad suum servitium* velit.

Et ideo pro aliqua *introductione* (37) *hujus rei, in primo Exercitio sequenti* videbimus *intentionem Christi Domini nostri, et ex adverso* [*oppositam intentionem*] *inimici naturae humanae* (38), *et quomodo nos debeamus disponere, ut veniamus ad perfectionem in quocumque statu seu vita, quam Deus Dominus noster eligendam nobis* dederit (39). *

statum velit. Non sufficit solum *investigare*, nec sufficit solum *petere*, quid Deus a nobis circa vitae statum velit; sed utrumque facere necesse est. Vult enim Deus, ut et nos agamus quod nostrarum est partium, scilicet vires animi applicemus ad cognoscendum quid nos agere conveniat, ut ipsi serviamus, et nihilominus nobis ipsi minime fidamus, sed Ejus simul imploremus lumen et gratiam, ne qua ratione noster nos sensus decipiat; id quod facile accidit, etiam sub specie boni, ni divinum nobis adsit lumen, quod proinde instantissime in hoc tanto negotio efflagitandum est.

(36) *Nobis uti.* – Ita ex autographo, *nobis uti*, ut instrumentis, *ad suum servitium divina sua Majestas velit.* Vide notata n. 11. ad quintam Annotationem inter 20. – *Velit*, non tantum *malit*, ut habet vulgata versio.

(37) *Pro aliqua introductione hujus rei.* – Scilicet ut *aliquo modo* introducamur, tum ad *inquirendum*, seu investigandum, in quonam vitae genere Deus uti nobis velit, tum ad id *efflagitandum*, seu ad petendum hanc in rem lumen et gratiam.

(38) *Inimici naturae humanae.* Vid. notata ad Annot. 7. inter 20. n. 15.

(39) *Eligendum dederit.* – Ita ex autographo. *Suggesserit*, quod habet vulgata versio, respondet solummodo investigationi status: *dederit*, respondet, tum *investigationi*, tum vel maxime *petitioni.*

* Diligenter consideranda quae modo a S. P. dicta sunt de *scopo* Exercitii proxime sequentis *de duobus vexillis.* Nequaquam hìc deliberatio instituitur, uter sequendus sit, Christus ne an Lucifer; talis enim deliberatio, ut Christo prorsus injuriosa, ita inconveniens, nec mediocriter absurda foret, ac plane non ferenda, hoc praesertim loco. Jam enim quisque, et in prima hebdomada Luciferum ejusque castra in aeternum execranda, et in *Regno Christi*, Christum unice sectandum esse, probe

QUARTA DIE

fiet meditatio de duobus Vexillis, uno quidem Jesu Chri-

QUARTA DIE

meditatio de duobus Vexillis (40) *altero Christi* sum-

intellexisse censendus est. Non igitur hoc agitur. - Sed eo dirigitur hoc *de duobus vexillis* Exercitium, ut *aliquomodo introducamur* ad investigandum statum vitae. Est ergo praeambulum ad electionem recte faciendam, in quo consideramus, seu, ut S. P. loquitur, *videmus*, quasi ob oculos nostros positam, hinc *intentionem* Christi Domini, inde *intentionem* Luciferi. *Intentionem*, quam hic dicit S. Pater, intellige non tam *finem* ultimum, quem hinc Christus Dominus, inde Lucifer, sibi proponit, quam *media* per quae hinc Christus, inde Lucifer, homines perducere vel pertrahere ad propositum finem intendit. *Media* vero tam quae Lucifer, quam quae Christus adhibet, hoc loco proponuntur talia, quae per se sunt *indifferentia*; quia quae absolute bona, vel absolute mala sunt, ea necessario vel amplecti vel respuere censetur, quisquis ad electionem faciendam accedat, et est haec animi dispositio fructus jam pridem collectus ex Exercitiis primae hebdomadae. Hinc etiam Luciferi *fraudes* in hoc Exercitio proponuntur, quae non recte dicerentur *fraudes*, si aperte ad res per se malas instigaret. - Haec porro consideratio intentionis Christi et oppositae intentionis Luciferi docet, qua ratione *disponere nos debeamus*, i. e. quem animum concipere, quae documenta sequi nos deceat, ut *perfecti evadamus in quocumque statu*, scilicet, sive status eligatur perfectionis evangelicae, sive non; quia verum Christi Jesu spiritum, quem in hoc Exercitio docemur, cum oppositione ad fraudes Luciferi, cognovisse et hausisse utilissimum est omnibus, etiam illis qui non ad perfectionis Evangelicae statum vocatos se senserint, sed illum amplectantur, vel etiam dudum immutabili electione amplexi sint, quem S. Pater statum *communem* appellat. Mirum enim in modum juvabitur ad virtutis perfectae exercitationem in quocumque statu, et ad vitandas inimici subdolas etiam tentationes, quisquis doctrinam hic expositam probe teneat.

Quod si quis hanc Meditationem *de duobus vexillis* cum altera *de Regno Christi* comparare velit, videbit, quam lucide, quam apte S. P. a generalibus ad particularia meditantem deducat, et quam suaviter usque et usque ad majorem perfectionem tum distinctius cognoscendam, tum animosius amplectendam invitet et impellat.

(40) *De duobus vexillis.* - Nota, in hispanico non dici: *de las dos banderas*, sed *de dos banderas*, sine articulo. Itaque vertendum italice: *di due stendardi*; non: *dei due stendardi*; gallice: *de deux étendards*; non: *des deux*... Cur ita S. Pater? Fortasse, 1. quia vexilla haec per imaginationem dumtaxat proponuntur, ut sensus sit: *de duobus quibusdam veluti vexillis*. 2. et praecipue, quia haec meditatio, ex mente S. Patris, est introductio et informatio et invitatio ad vitam perfectam in consiliis Evangelicis ac praesertim in vocatione Apostolica; proinde non omnino ad omnes pertinet. Licet enim *lato sensu* omnes ad alterutram partem, Christi scilicet, vel Luciferi, actu pertineant; tamen a S. P. vexilla haec duo *strictiori* quodam *sensu* intelliguntur: ut sub alterutro non omnes absolute *militent* homines, sed ii praecipue, qui vel Luciferum plane sectantur, ac praesertim qui dictis factisque tamquam ejus satellites, conspirant cum eo ad animarum perniciem;

sti optimi nostri Imperatoris: altero vero Luciferi, hostis hominum capitalissimi.

mi Ducis (41) ac Domini nostri, *altero Luciferi, capitalis inimici nostrae* humanae naturae.

Oratio praeparatoria fit secundum morem.

Solita oratio praeparatoria.

Praeludium primum, erit historica quaedam consideratio Christi ex una parte, et ex altera Luciferi, quorum uterque omnes homines ad se vocat, sub vexillo suo congregandos.

Primum praeambulum est historia. Erit hìc, quomodo Christus vocat (42) et vult omnes [*congregare*] sub suum vexillum, et Lucifer contra sub suum.

Secundum est ad constructionem loci, ut repraesentetur nobis campus amplissimus circa Hierosolymam, in quo Dominus Jesus Christus, tamquam bonorum hominum omnium summus dux assistat. Rursum alter campus in Baby-

Secundum, compositio videndo locum. Erit hìc, videre campum magnum totius illius regionis Hierusalem, ubi summus Dux generalis *bonorum est Christus Dominus noster: alterum campum in regione Babyloniae, ubi* Caput *inimi-*

vel qui sequuntur Christum Ducem, non utcumque, modove communi, sed perfecto per consilia Evangelica, et praesertim qui, ut ministri Christi, ei cooperantur ad animarum salutem. - Nec tamen ideo negamus, aliis etiam proponi posse hanc meditationem; cum omnibus, qui ejus intelligendae sint capaces, utilissimum sit, et daemonis fraudes, et Christi verum spiritum, mundi spiritui oppositum, cognoscere, ut, sive quis jam statum habeat, sive quemcumque extra statum perfectionis Evangelicae eligat, in eo se perficere possit. Vide notam praecedentem.

(41) *Ducis.* - Hisp. *capitan*, malim latine *ducem* dicere, quam *imperatorem*. Rex enim noster benignissimus, non tam *imperio* mittit suos, quam exemplo *ductu*que praecedit. Etiam antiqua illa versio *ms.*, qua ipsum S. P. Ignatium usum fuisse constat, ubique *ducem* Christum Dominum appellat.

(42) *Quomodo Christus vocat... et Lucifer contra...* - Parum refert fortasse; sed tamen multo magis placet, ex autographo, Christum et Luciferum in ipso hoc praeludio cum suis vexillis separari, quam conjungi sub una phrasi; *quorum uterque vocat sub vexillo suo congregandos.*

lonia, ubi se Lucifer, malorum et adversariorum Ducem exhibeat.

Tertium, ad gratiam petendam illud erit, ut poscamus exploratas habere fraudes mali Ducis, invocata simul divina ope ad eas vitandas: veri autem optimique Imperatoris Christi agnoscere mores ingenuos, ac per gratiam imitari posse.

Punctum primum est, imaginari coram oculis meis, apud campum Babylonicum, Ducem impiorum in cathedra ignea, *corum* (43) [*daemonum*] *est Lucifer.*

Tertium, rogare id quod volo, *et erit hìc, petere cognitionem fraudum mali* Capitis, *et auxilium, ut ab illis mihi caveam; et cognitionem* vitae verae, *quam ostendit summus et verus* Dux, *et gratiam ad illum imitandum* (44).

Punctum primum est, imaginari ac si sederet [*sedere viderem*] Caput *omnium inimicorum* [*daemonum*] *in magno illo campo Babyloniae, velut*

(43) *Caput inimicorum.* - *Caput*, hisp. *caudillo*, quod quidem etiam ducem significat, non tamen adeo supremum, sed alicujus factionis potius, et usurpatur saepe in malo sensu, ut de duce latronum, facinorosorum. Ita S. P. *nomine* etiam distinguit duos duces, Christo tribuens nomen *capitan general*, quod legitimae militiae ducem supremum sonat, Lucifero vero nomen *caudillo*; quam distinctionem placuit in versione utcumque servare.

(44) *Nota.* Quaerat aliquis: cum haec meditatio ex mente S. P. sit invitatio ad vitam perfectam, ac praesertim Apostolicam, cur ergo non docet in hoc praeludio *zelum* etiam petere *animarum*? R]. 1. Licet sit *invitatio* ad vitam Apostolicam, non tamen est exclusive pro iis, qui ad vitam Apostolicam re ipsa vocantur. Quin immo primarie est introductio ad Electionem, et etiam ad vitae Reformationem. 2. *Zelus* quidem *animarum* excitari vehementer hìc solet inter meditandum; ast petere docemur, tamquam *fructum proximum*, *gratiam duplicem*, ut semper alias pro subjecta materia; scilicet *illuminationis* intellectus ad cognoscendum, et *inspirationis*, seu motionis voluntatis ad abhorrendum vel amandum, ad cavendum vel amplectendum. Ita postea in colloquio distinctius exprimitur proprius hujus meditationis fructus, qui est *amor paupertatis* et *opprobriorum*: quia haec est *dispositio*, tum omnibus necessaria ad Electionem vel Reformationem perfectam, tum maxime iis, qui ad vitam Apostolicam vocentur, aut jam vocati sint. - Pulchre vero a S. P. nostro *fraudibus* Luciferi opponitur *vita vera* in Christo Jesu; nam et *fraudes* sunt omnia Luciferi promissa, et denique ad *mortem* ducunt, cum Christus Jesus *veritas* sit et *vita*, et quae proponit, eo proponit, *ut vitam habeant* sui, *et abundantius habeant.*

et fumosa sedere, horribilem figura, vultuque terribilem.

Secundum est, advertere quomodo convocatos daemones innumeros per totum orbem spargit ad nocendum, nullis civitatibus et locis, nullis personarum generibus immunibus relictis.

Tertium, attendere cujusmodi concionem habeat ad ministros suos, quos instigat, ut correptis, injectisque laqueis et catenis, homines primum trahant (quod fere contingit)

in magna quadam cathedra ignis et fumi, (45) *in figura horrenda atque terribili.*

Secundum, considerare quomodo convocationem facit innumerabilium daemonum, et quomodo illos spargit, hos in talem civitatem (46) [*mittens*], *et* illos in aliam, *atque ita per universum mundum, nullas omittendo provincias*, [*nulla*] *loca*, [*nullos*] *status* [*seu, nullas conditiones hominum*], nec personas ullas in particulari.

Tertium, considerare concionem quam ad illos habet, et quomodo eos admonet [*suadet*] *ad injicienda* [*hominibus*] retia *et catenas, ut primo* tentare [*eos*] *debeant cupiditate divi-*

(45) *In magna quadam cathedra ignis et fumi*, sive *ex igne et fumo*, juxta autographum. Cathedra fingitur *ex igne et fumo* conflata, in qua soliditatis nihil, nihil veri splendoris, sed mera *agitatio* ac turbatio perpetua cum densa *caligine* conjuncta. Haec porro imago *spiritum malum* exhibet, *qualis est*, non tamen *qualem se* hominum mentibus *objicit* : cum enim sit *inimicus naturae humanae*, specie tenus *amicum* se fingit, et ideo *fraudes* texit, objecta spe fallaci divitiarum, honorum etc... Ast, quantumvis fingat, sese tamen prodit in effectibus, quos ejus operationes seu *motiones* in anima producunt, qui in hac imagine Luciferi mirabiliter adumbrantur : *Babylonia*, confusio ; *cathedra*, superbia ; *ignis*, commotio absque quiete ; *fumus*, tenebrae ; denique *horror*, nec solum *horror*, sed etiam *terror* ; quae duo non sunt synonyma. Contraria plane omnia in Jesu Christo. Conferre juvat Regulas de discernendis spiritibus.

(46) *Hos in talem civitatem* etc. – Ita distinctius ex autographo studium indicatur Luciferi, *destinandi* emissarios hosque *innumerabiles – ad omnia mundi loca*, et tentandi *omnes* ac *singulos*, non modo *nullis personarum generibus*, ut habet vulgata versio, sed *nullis* etiam *particularibus personis immunibus relictis*, ut nemo sit, ubicumque sit, et in quocumque vitae genere, qui non cavere sibi debeat diligentissime.

ad cupiditatem divitiarum, unde postea facilius in mundani honoris ambitionem, ac demum in superbiae barathrum deturbari queant.

Atque ita tres sunt praecipui tentationum gradus, in divitiis, honoribus, et superbia fundati: ex quibus in alia vitiorum genera omnia praeceps fit decursus.

Similiter ex opposito, considerandus est summus optimusque noster Dux et Imperator Christus.

Punctum primum erit, conspicari Christum, in amoeno campo juxta Hierosolymam,

tiarum, prout solet [ipse facere] ut in pluribus, quo facilius perveniant ad vanum honorem mundi, *et inde ad* magnam *superbiam* (47).

Ita, ut primus gradus sit divitiarum: secundus honoris: tertius superbiae: *et* ex istis tribus gradibus *inducit [Lucifer] ad omnia reliqua vitia.*

Similiter ex opposito imaginandum est *de summo et* vero Duce, *qui est Christus* Dominus noster.

Primum punctum est, considerare quomodo Christus Dominus noster *se sistit in magno*

(47) *Ad magnam superbiam.* - *Magnam*, hisp. *crecida*, quae novis semper incrementis *magna* facta sit. Antiqua versio *ms.* vertit: *arrogantem superbiam.* - *Superbia* itaque terminus est; gradus autem alter tentationum non est proprie *mundani honoris ambitio*; haec enim plus exprimit, et jam quasi cum ipsa superbia coincidit: sed simpliciter *vanus mundi honor*, ejusque etiam aliquod desiderium, quod *divitiae* (primus gradus) natura sua provocare solent. - Fraudes itaque Luciferi in eo sitae sunt, quod excitent ad desideranda et quaerenda ea, quae per se quidem sunt *indifferentia*, ut sunt *divitiae* et *honores*, sed quorum *cupiditas* numquam non *periculosa*, plerumque vero etiam *exitialis* est. Certe, quicumque in quocumque statu hac cupiditate implicari se sinit, mox ea experitur, quae castrorum Luciferi propria sunt, turbationem, tenebras, commotionem, confusionem, horrorem - statu perfectionis excidit - et in suo statu, si is perfectionis non sit, perfectus esse *non potest.* - Hinc merito *divitiae* et *honores* a S. Patre *retia* dicuntur et *catenae.* - Praeterea Lucifer illa bona *fallacia* et *caduca*, quasi *vera* bona essent, depingit, et, cum ea nec dare ipse possit, nec facilem reddere eorum consecutionem, ita tamen desiderium eorum et cupiditatem in hominibus excitat, ut sibi persuadeant miseri ea, quae tam ardenter exoptant, praesto sibi fore, modo sibi ne desint. - Merito observet hoc loco, qui meditatur, quanta sit mortalium coecitas, quibus tristissima hominum per tot saecula innumerabilium

humili quidem constitutum loco, sed valde speciosum forma, et aspectu summe amabilem.

Secundum autem est, speculari quo pacto ipse mundi Dominus universi, electos Apostolos, Discipulos, et ministros alios per orbem mittat, qui omni hominum generi, statui, et conditioni doctrinam sacram ac salutiferam impartiant.

Tertium, auscultare concionem Christi exhortatoriam, ad

campo illius regionis Hierusalem in loco humili speciosus et amabilis (48).

Secundum, considerare quomodo universi mundi Dominus eligit tam multas personas, *Apostolos, Discipulos, etc., et eos mittit* (49) *per* universum mundum, *spargendo sacram suam doctrinam per omnes status, et conditiones personarum.*

Tertium, considerare *concionem, quam Christus Domi-*

experientia, (quam omnis historia omniaque monumenta testantur) quibus Lucifer ita illusit, non sufficiat ad fraudes daemonis agnoscendas; sed porro pergant *falsa* ista bona pro *veris* appetere et persequi, plerumque *irrito conatu*, neque alio effectu, nisi ut laqueis *retibus* et *catenis* Luciferi implicati pertrahantur in exitium sempiternum.

(48) *Speciosus et amabilis.* - Haec duo adjectiva possunt ex autographo etiam referri ad locum, ut sit: *in loco humili, specioso et amoeno*; et ita habet antiqua versio *ms.* Praeferenda tamen videtur altera explicandi ratio, quam habet vulgata versio; sic enim primum punctum de Christo duce melius respondet primo puncto de Lucifero; et melius etiam convenit cum Regulis de discernendis spiritibus.

(49) *Discipulos* etc. et *eos mittit.* - S. P. mentionem non facit de Angelis bonis, quos Christus Dominus *in ministerium salutis* mittit procul dubio plures etiam, quam Lucifer malos. Hoc si proponeret S. P., responderet quidem magis proprie secundum hoc punctum hujus secundae partis puncto secundo primae partis; sed non erat hic proprius hujus meditationis scopus. Nihil tamen vetat, quin hoc loco etiam de Angelorum missione cum oppositione ad missionem daemonum cogitemus, id quod ad animos viris Apostolicis augendos plurimum valet; quemadmodum possumus sane etiam in secundo puncto primae partis considerare, quam multos item homines Lucifer habeat emissarios suos suorumque daemonum adjutores ad infernalem suam expeditionem. - Ubi vero de Angelis, qui a Domino mittuntur ad salutem animarum, meditamur, conveniet in hoc puncto etiam illud intelligere, quod in altera parte de malis Angelis positum est, mitti scilicet ita, ut *nullae* etiam particulares *personae* absque tali praesidio relinquantur a Christo, quod a S. P., cum de solis hominibus a Christo ad hanc expeditionem vocatis ageret, dici non potuit. Estque hoc profecto notatu dignum, ne forte Lucifer diligentior videatur ad perdendos, quam Christus ad juvandos homines; quod vel leviter aut dubitanter suspicari quis ferat?

servos et amicos suos omnes in opus tale destinatos, qua eis praecipit, ut juvare studeant quemlibet, ac primo inducendum curent ad spiritualem affectum paupertatis: et insuper (si divini obsequii ratio et electio coelestis eo ferat) ad sectandam actu ipso veram paupertatem: deinde ut ad opprobrii, contemptusque desiderium alliciant, unde humilitatis virtus enascitur.

Et ita tres consurgunt perfectionis gradus, videlicet paupertas, abjectio sui, atque humilitas, quae ex diametro

nus noster habet ad omnes suos servos et amicos, quos ad talem expeditionem (50) *mittit, commendando illis, ut* omnes *velint* [*studeant*] *adjuvare, adducendo illos primum ad* summam *paupertatem* (51) *spiritualem, et,* (52) *si suae divinae Majestati placuerit, et* [*ad hoc*] *eos eligere voluerit,* non minus [*s. etiam*] *ad paupertatem actualem*; secundo, *ad desiderium opprobriorum et contemptuum*; quia ex his duabus rebus [*s. paupertate et contemptu*] *sequitur humilitas*:

ita ut sint tres gradus: primus, paupertas contra divitias; secundus, opprobrium vel contemptus contra honorem mun-

(50) *Expeditionem.* - In autographo *jornada*, quae vox est militaris. - Antiqua versio *ms.* habet *legationem.*

(51) *Ad summam paupertatem.* - *Summa* paupertas spiritus *omnibus* suadenda studiose inculcatur a S. P. Ignatio, et infra, in colloquio, *summa* flagitanda praescribitur. Scilicet: *nisi quis renuntiaverit*, saltem affectu, *omnibus quae possidet, non potest meus esse discipulus*, ait Dominus. *Summa* paupertas, saltem spiritus, potest sola tutum ac securum reddere a divitiarum illecebris. Non sufficit non esse avaritiae deditum; necesse est *avaritiam odisse*, quemadmodum Scriptura loquitur; ut in occasionibus praesertim ac tentationibus isto daemonis laqueo non impliceris. - Praeterea, cum haec meditatio introductio quaedam sit ad vitam Apostolicam; quicumque ad hanc inspirari se sentiat, magnopere necesse est, ut Christi doctrinam de *summa* paupertate, saltem spirituali, probe intelligat; et hanc, si omnibus, sibi certe vel maxime necessariam esse persuadeat, eamque omnino animo imbibat. Nam si sine hac *nemo potest esse discipulus* Christi, quomodo *poterit* esse *Apostolus*?

(52) *Et si suae divinae Majestati placuerit.* - Etiam hic conditio ista apponitur circa paupertatem actualem, et quidem repetitur in colloquio, propterea quod nondum censetur cognita vocatio divina; nondum facta electio. Vide notata supra n. 6. *de Regno Christi.*

divitiis, honori, et superbiae opponuntur, ac virtutes omnes statim introducunt.

Colloquium postea formandum erit ad Virginem beatam, implorandaque est per eam a Filio gratia, ut recipi possim et manere sub Vexillo ejus: idque primum, per spiritualem tantum paupertatem, aut etiam in rerum expoliatione sitam (siquidem ad eam me vocare, atque admittere dignabitur); deinde per abjectionem quoque, seu ignominiam, ut ipsum imiter vicinius, deprecando tamen culpam aliorum, ne contemptus mei, tam in alicujus detrimentum, quam in offensam Dei cedat. Terminabitur primum hoc colloquium per *Ave Maria.*

danum; tertius, humilitas contra superbiam: *et ex his tribus gradibus inducant* [*homines*] *ad omnes reliquas virtutes.*

Colloquium [*faciam*] *ad Dominam nostram, ut mihi obtineat gratiam a Filio* et Domino *suo*; *ut ego* recipiar *sub ejus Vexillum: et primum, in* summa *paupertate spirituali*, et *si divinae suae Majestati placuerit, et me* [*ad hoc*] *eligere ac recipere voluerit*, non minus [*etiam*] *in paupertate actuali: secundo, in tolerandis opprobriis et injuriis*, (53) *ad magis* in illis *eum imitandum, dummodo possim eas tolerare absque ullius peccato, et* [*absque*] *disgustu suae divinae Majestatis. Et simul* [*recitabo*] Ave Maria.

(53) Quare in colloquio postulare docemur solum duos primos gradus, *paupertatem* scilicet, et *contemptum*? Cur non etiam *humilitatem*? - Quia scilicet humilitas fructus est, qui ex duobus illis enascitur. Porro *humilitatis* possessio suavissimum est bonum; sed exercitium, per quod ad illam eniti debemus, *paupertatis* et *contemptus*, naturae molestissimum accidit. Haec duo itaque potissimum flagitanda. Estque nobis magis necessarium, petere et adhibere *media*, scilicet *paupertatem*, et *contemptum*, quam *finem*, qui *humilitas* est, desiderare ac petere. - Neque ullum est ad virtutis perfectae adeptionem utilius documentum, quam ut aestimemus, quaeramus, amemus, ac proinde etiam petamus a Domino, magis *certamina*, per quae virtutis possessio obtinenda est, quam ipsam *virtutem*; *pugnas* magis quam *triumphum*. Praeterea ipsius *virtutis* pia desideria non raro illusioni obnoxia sunt, *pugnarum* non item. - Est ergo sapientissimum in hoc colloquio S. P. N. consilium.

Secundum colloquium ad Christum hominem dirigitur, ut mihi a Patre impetret illud idem, subdeturque in fine oratio, *Anima Christi.*

Petere eadem a Filio, ut [ea] mihi obtineat a Patre, et simul dicere: Anima Christi.

Tertium ad Patrem, ut annuat petitioni, cum *Pater noster.*

Petere eadem a Patre, ut ipse ea mihi concedat, dicere: Pater noster.

Transigetur hoc Exercitium semel in media nocte, et altera vice sub auroram.

Hoc Exercitium fiet media nocte, et dein iterum summo mane.

Repetitiones vero duae circa matutini Sacri, atque Vesperarum tempus, erunt faciendae, additis in fine tribus colloquiis. Sequens vero Exercitium fiet ante coenam.

Et fient duae repetitiones ejusdem *ad horam Missae, et ad horam Vesperarum,* semper *finiendo cum tribus colloquiis* supradictis ad Dominam nostram, ad Filium et ad Patrem: *et illud [Exercitium] de* Binariis [*Classibus hominum*], *quod sequitur,* [*fiet*] *hora ante coenam.*

MEDITATIO

eodem quarto die facienda, de tribus hominum Classibus, seu differentiis, ut potissimam partem amplectamur.

MEDITATIO

fiet eadem quarta die de tribus Binariis [*Classibus*] *hominum,* (54) *ut amplectamur optimum.*

Oratio praeparatoria, ut semper antehac.

Solita oratio praeparatoria.

(54) *De tribus Binariis hominum.* – Hisp. *De tres binarios de hombres*; et antiqua versio *ms.* habet: *Meditatio trium Binariorum hominum*; et infra ubique *Clasis* nominatur *Binarius.* Intelliguntur ergo *Classes*, quarum singulas *bini* componant. Cur bini? Fortasse, ut, determinato tali numero, minus vaga sit meditatio et repraesentatio imaginaria de hominum *Classe.* Cur non singuli? Fortasse, quia

Praeludium primum fiat, propositis vice historiae, tribus hominum Classibus distinctis, quarum unaquaeque decem millia ducatorum, alio quam divini cultus et amoris studio sibi paraverit; nunc autem placatum habere Deum, et salva fieri exoptet, sublato (*) utcumque noxio affectu rerum utpote salutis impedimento.

Primum praeambulum est historia, quae est de tribus Binariis [*Classibus*] *hominum, et unaquaeque earum* [*Classium*] *acquisivit decem millia ducatorum, non pure ac debite* [*unice*] *propter amorem Dei,* [*erga Deum*], *et volunt omnes se salvare, et invenire in pace Deum Dominum nostrum, tollendo* [*excutiendo*] *a se* pondus (55) *et impedimentum, quod in affectione rei acquisitae habent* [*quominus*] *ad hoc* [*ad salutem et ad Deum in pace inveniendum perveniant*].

Secundum est, loci cujusdam imaginaria constructio, in quo videam me ipsum coram Deo, Sanctisque omnibus, cum desiderio adstantem, atque perseverantem, quonam pacto

Secundum, compositio, videndo locum. Erit hìc, videre me ipsum, quomodo sto [*stantem*] *coram Deo Domino nostro, et omnibus ejus Sanctis,* [*eo animo*] ut desiderem et

(*) *In meditatione quarto diei de tribus hominum Classibus. In fine primi praeludii*: Sublato utcumque noxio affectu rerum, utpote salutis impedimento; *legatur*: Sublato utcumque noxio affectu rei partae, utpote etc.

singuli non ita constituerent *Classem* hominum, et ne qua persona particularis attingi videretur. – Est autem hujus meditationis scopus, ut voluntatis repugnantia vincatur, et homo ab illusione sibi caveat, qua forte solo quodam pio desiderio satis se fecisse existimet. Exemplum a S. P. ponitur in primo tentationum gradu, qui est circa divitiarum cupiditatem, quia spectat deliberationem de statu paupertatis eligendo. Potest autem ac debet, pro meditantis necessitate, ad quemcumque alterius generis inordinatum affectum aeque applicari.

(55) *Pondus.* – Proprie ex autographo *gravitatem*, eo scilicet sensu quo dixit Psalmista: *Filii hominum usquequo gravi corde? Ut quid diligitis vanitatem?* Affectio scilicet, de qua hic agitur, *pondus* est, *aggravans animam.*

ipsi Deo placere queam potissimum.

Tertium est, optatae rei petitio, nimirum gratiae, per quam id eligam, quod et Deo acceptissimum, et mihi saluberrimum futurum sit.

Prima igitur Classis optat quidem acquisitae rei exuere affectum, ut conciliari Deo possit: sed media (*), debitaque adminicula toto vitae tempore non admovet.

Secunda itidem affectum male ordinatum auferre cupit: sed rem interim mordicus tenere, ac Deum potius trahere ad votum proprium, quam relicto impedimento, per conducibiliorem statum ad illum tendere.

Tertia postremo affectum insincerum volens abjicere, rem ipsam vel tollere, vel tenere aeque parata est: prout ad divinum cultum commodius fore, vel ex divino instinctu, vel cognoscam *id quod gratius sit* divinae suae Bonitati.

Tertium, petere id quod volo. Hìc erit, postulare gratiam ad eligendum id quod magis sit ad gloriam divinae suae Majestatis, et salutem animae meae.

Primus Binarius [*prima Classis*] vellet (56) *tollere* [*excutere*] *affectum quem habet erga rem acquisitam*, ut inveniret *in pace Deum Dominum nostrum, et salvare se* sciret [*posset*], *et non ponit media usque ad horam mortis.*

Secundus [*secunda Classis*] *vult tollere* [*excutere*] *affectum, sed ita vult eum tollere* [*excutere*], *ut* [*tamen*] *maneat cum re acquisita, ita* ut Deus veniat eo quo vult ipse, *et non resolvit se ad rem relinquendam*, ut ad Deum eat, etiamsi *hic status* sibi *esset optimus.*

Tertius [*tertia Classis*] *vult tollere affectum, sed ita illum vult tollere, ut etiam non teneatur affectione ad rem acquisitam retinendam, vel non retinendam: sed vult* solum *velle*

(*) *In prima classe* : debitaque adminicula toto vitae tempore non admovet : *ex autographo* : Debitaque adminicula usque ad horam mortis non admovet.

(56) *Vellet.* - Ita ex autographo ; non : *vult*. Non *optat* vere : sed *optaret*.

ex rationis dictamine animadverterit (*); ac, interim omnia relinquens integra, illud tantum versat, et inquirit, nec aliam admittit relinquendae, aut retinendae rei acquisitae causam, praeter rationem ac desiderium divinae gloriae, ut quam maxima sit.

illam, vel nolle, prout Deus Dominus noster ipsi dabit velle, et [*prout*] *personae tali melius videbitur ad servitium et laudem divinae suae Majestatis: et interea* vult reputare [*ita existimare*], *quod omnia relinquat in affectu*, vires intendendo, *ut neque illam rem, neque ullam aliam velit, nisi ipsum moverit* solum *servitium Dei Domini nostri: ita ut* desiderium ut melius possit (57) *servire Deo Domino nostro, illum moveat ad rem sumendam vel relinquendam.*

Colloquia tria subsequentur, ut nuper facta sunt de Vexillis.

Facere eadem tria colloquia, quae facta sunt in contemplatione praecedenti de duobus Vexillis.

Notandum ad haec, quod ubi affectum sentimus pauper-

Notandum est (58), *quod quando nos sentimus affectum*

(*) *In tertia*: Ac interim omnia relinquens integra etc. *usque ad finem*; *ita ex autographo verti potest clarius*: Ac interim ita se gerit, ut qui omnia in affectu reliquerit, enitendo scilicet, neque hoc, neque aliud quippiam expetere, nisi quantum divini obsequii intuitus moveret: ita ut non aliam admittat relinquendae aut retinendae rei acquisitae causam, praeter rationem ac desiderium melius Deo Domino nostro serviendi.

(57) *Desiderium ut melius possit.* - Ex autographo verteretur ad verbum italice: *il desiderio di poter meglio servire*; gallice: *le désir de pouvoir mieux servir.*

(58) *Notandum est* etc. Maximi momenti est hoc *notandum* S. Patris, qui etiam infra saepius ad illud nos remittit. Agitur enim in illo de modo vincendi *repugnantiam*, quam quis in se sentiat, quominus ad ea, quae meliora sibi cognoverit, amplectenda se determinet. Scilicet, orationi insistendum tunc est, et petere a Domino debemus, quamvis inviti, quamvis veluti cum timore ne exaudiamur, petere

tati perfectae, quae tum in spiritu, tum in rerum abdicatione subsistit, adversantem, et ad divitias magis inclinantem: multum confert, ad eum elidendum, petere ex Deo, licet renitente carne, ut ad paupertatem ejusmodi sectandam nos eligat (*): servabimus tamen interea desiderii nostri libertatem, qua liceat convenientiorem servitio divino viam invadere.

vel repugnantiam contra paupertatem actualem, *quando non sumus indifferentes ad paupertatem vel divitias, multum juvat* [*hominem*] *ad extinguendum talem affectum inordinatum, petere* in colloquiis (*etiamsi sit contra carnem* [*s. carnis sensum*]) *ut Dominus ipsum eligat ad paupertatem actualem, et* [*protestari*] se [*id*] velle, *petere et supplicare, dummodo sit servitium et laus divinae ejus Bonitatis.*

QUINTA DIE

sequetur contemplatio de Domini transitu, a Nazareth ad Jordanem fluvium, deque ejus Baptismo, ut infra in Myst. Vitae Christi.

QUINTA DIE

contemplatio de profectione Christi Domini nostri a Nazareth ad flumen Jordanem, et quomodo fuit baptizatus. Infra [*inter Mysteria Vitae Christi Domini nostri*].

Fiet tam media nocte, quam primo mane. Bis praeterea repetetur circa Missae ac Vespe-

Haec contemplatio fiet semel *media nocte, et* iterum *in aurora, et duae repetitiones super*

(*) *In Notando*: Servabimus tamen interea, etc. *usque ad finem*: *in autographo sic habetur*: Atque hoc ipsum optare, petere, et flagitare, spectato solum obsequio et gloria divinae ipsius Bonitatis.

tamen, et instanter petere, nosque ipsos, quamvis repugnantes, protestari promptos ad ea quae Dominus velit. Neque est exigui meriti aut parum efficax hujusmodi oratio, cujus ipse Dominus in Horto agonizans exemplum nobis dare dignatus est. - Non est ergo omittendum triplex colloquium, propterea quod talia desideria non sentiamus: sed, contra, magis etiam tunc colloquio triplici insistendum.

rarum horam. Ante coenam applicabuntur quinque sensus. Ad haec, quodlibet horum quinque Exercitiorum praecedet oratio praeparatoria, cum tribus praeludiis, ut in superioribus de Incarnatione et Nativitate traditum est. Nec non adjectis tribus colloquiis, ut circa Classes, vel juxta id, quod ibi fuit subnotatum.

eadem [*fient*] *ad horam Missae et Vesperarum, et ante coenam trahere* [*applicare*] *ad illam quinque sensus: in unoquoque ex his quinque Exercitiis praemittendo solitam orationem praeparatoriam, et tria praeambula, sicut* haec omnia declarata sunt *in contemplatione de Incarnatione et Nativitate, et finiendo cum tribus colloquiis* (59) [*meditationis*] *de tribus Binariis* [*Classibus*] *vel juxta notam quae sequitur post Binarios* [*Classes*].

Examen autem particulare a prandio et coena usitatum, fiet hìc, et in sequentibus, de erratis ac negligentiis, quae circa proprias ejus diei Meditationes, et Additiones contigerunt.

Examen particulare, post prandium, et post coenam, fiet de defectibus et negligentiis circa Exercitia *et Additiones hujus diei, et sic in iis* [*diebus*] *qui sequuntur.*

SEXTA deinceps DIE

SEXTA DIE

contemplandum se offert, quomodo Christus Jesus a flumine Jordanis petierit Desertum, ibique versatus sit: servata omnino Exercitii diei quintae forma.

contemplatio quomodo Christus Dominus noster ivit a flumine Jordane ad Desertum inclusive: servando in omnibus (60) *eamdem formam, quae in quinta* [*die servata est*].

(59) Diligenter notetur id, quod hoc loco dicitur de *colloquiis tribus* semper iterandis, et de *Nota quae sequitur post tres Classes* prae oculis habenda. *Notam* hanc intellige *notandum* illud, de quo in superiori n. 58.

(60) *In omnibus* – etiam *in tribus colloquiis*, et *juxta Notam, quae sequitur post tres classes* . . . Atque hoc intelligendum etiam de sequentibus diebus.

SEPTIMA

Quomodo beatus Andreas, et alii successive Christum secuti sunt.

SEPTIMA DIE

Quomodo S. Andreas et alii secuti sunt Christum Dominum nostrum. Infra [inter Mysteria].

OCTAVA

Quomodo sermonem fecit Dominus in monte, octo Beatitudinis modos edisserens.

OCTAVA DIE

De sermone in monte, qui est de octo Beatitudinibus. Infra [ibid].

NONA

Quomodo navigantibus Discipulis se ostendit ambulans super aquas maris.

NONA

Quomodo Christus Dominus noster apparuit suis Discipulis super undas maris. Infra [ibid].

DECIMA

Quomodo in Templo docuit.

DECIMA

Quomodo Dominus praedicabat in Templo. Infra [ibid].

UNDECIMA

De Lazari suscitatione.

UNDECIMA

De resurrectione Lazari. Infra [ibid].

DUODECIMA

De gestis in die Palmarum. Supra dicta Mysteria, vide infra inter Mysteria Vitae Christi.

DUODECIMA

De die Palmarum. Infra [ibid].

Notanda hoc loco sunt haec tria. Primo, quod in hac secunda hebdomada juxta temporis facultatem, et utilitatem personae sese exercentis, possunt aliquot Meditationes vel adjici,

Prima nota est, quod in contemplationibus hujus secundae hebdomadae, prout unusquisque vult temporis [plus vel minus] impendere, vel *prout profectum faciat*, potest ex-

ut de Mysteriis Visitationis, Pastorum, Circumcisionis, et trium Regum, vel subtrahi ex suprapositis, quippe quae introductione tantum delineantur, ad formandam melius contemplationem.

tendere, vel abbreviare [*hebdomadam*]; *si extendere* [*voluerit, fiet*] *sumendo Mysteria Visitationis Dominae nostrae ad Sanctam Elisabeth, Pastores, Circumcisionem pueri Jesu, et tres Reges*, et sic de aliis; *et si abbreviare* [*voluerit, poterit*] *etiam subtrahere* [*omittere*] *ex illis* [*Mysteriis*] *quae* [*supra*] *posita sunt: quia hoc est* (61) [*tantum*] *dare introductionem quamdam* et modum *ad* postea *melius* et magis complete *contemplandum.*

Secundo (*), quod inchoanda est Electionum discussio a contemplatione discessus Christi ex Nazareth Jordanem ver-

Secunda, materia Electionum inchoabitur a contemplatione [*discessus Christi*] *a Nazareth ad Jordanem, inclusive sumendo* [*hanc contem-*

(*) *In secundo Notando post duodecimam meditationem. Secundo*: Quod inchoanda est, etc. *usque ad finem. Omnis dubitandi ratio tollitur, si ita vertatur ex autographo*: Secundo quod inchoanda est electionum discussio a contemplatione discessus Christi ex Nazareth Jordanem versus inclusive, quae fit quinto die, ut in sequentibus declaratur.

(61) *Quia hoc est* (tantum). - Licet in autographo non habeatur *tantum*, habetur tamen, ut in vulgata, ita et in antiqua versione *ms.*; itaque et nos posuimus, cum ex contextu omnino videatur subintelligendum. Sensus est, liberum relinqui plura, sive pauciora ex indicatis Mysteriis contemplanda assumere, quia haec proposita sunt solummodo velut introductionis loco, et ut formam praebeant ac modum, quo contemplandi usus acquiratur; qui postea, tum in Exercitiis sequentibus, tum etiam post completa Exercitia in quotidiana orandi consuetudine erit utilissimus. - Sive ergo plura, sive pauciora Mysteria nunc assumat, poterit ea exercitans *postea*, etiam post Exercitia, *magis complete* contemplari: dummodo hanc *introductionem et modum* addiscat Mysteria Vitae Christi contemplandi per personas, verba, opera, et certo quodam ordine, certaque methodo, cum tribus illis colloquiis etc., prout in Libello proposita sunt.

sus usque ad eam, quae fit quinto die, simul comprehendendam.

Tertio, quod antequam Electionum materiam aggrediamur, ut ad capessendam germanam Christi doctrinam affectum nostrum disponamus, apprime juvat considerare, ac per diem totum revolvere identidem tres sequentes Modos humilitatis, necnon colloquia dicenda, crebro agitare.

Primus humilitatis Modus hic est, ad salutem necessarius, ut me penitus subdam divinae legi observandae, utque ne mundi quidem totius oblato mihi dominio, vel extremo vitae discrimine objecto, transgrediar ex deliberato mandatum ullum divinum, aut humanum, quod quidem peccati mortalis vinculo nos obliget.

plationem] *id est, quinta die:* [*tractabitur autem materia Electionum*] *prout in sequentibus declaratur.*

Tertia, antequam quis *ingrediatur in Electiones, ut* afficiatur(62) *ad veram Christi Domini nostri doctrinam, multum juvat considerare et* advertere *ad tres sequentes Modos* (63) [*s. species*] *humilitatis, et considerando eas identidem* [*aliquibus temporum spatiis*] *per totam diem, et item faciendo colloquia, prout infra dicetur.*

Primus Modus humilitatis est necessarius *ad salutem* aeternam, scilicet, *quod* ita me demittam, *et* ita me humiliem, quantum possim, ut in omnibus obediam legi Dei Domini nostri, adeo, *ut etiamsi me constituerent dominum omnium rerum creatarum in hoc mundo, vel pro* [*conservanda*] *propria vita temporali,* non veniam (64)

(62) *Ut... afficiatur.* - Intellige, ex autographo, ut ad veram Christi doctrinam magno *affectu* aestimandam et amandam perducatur; hoc enim significat verbum hispanum *affectarse.*

(63) *Modos* (*s. species*). - Antiqua versio *ms.* vertit *species.* Ita et infra: *Prima species humilitatis.*

(64) *Non veniam* (non inducar) *in deliberationem transgrediendi?* - Ita ex autographo clarius exprimitur, agi non de *actu*, sed de *habitu*, seu de animi dispositione. Illa etiam particula, *quantum possim*, quam vulgata versio omisit, sed quae habetur in autographo, redundaret, si de peccato mortali *actu* non committendo ageretur. Quis enim posset umquam vere dicere: *non possum non peccare mortaliter*? Sed cum de ea animi dispositione agatur, qua ita divinae legi me sub-

[*non inducar*] in deliberationem transgrediendi *mandatum aliquod, sive divinum, sive humanum, quod me obliget sub peccato mortali.*

Secundus majoris est perfectionis, ut fixo animo, ad divitias, paupertatem, honorem, ignominiam, brevitatem vitae, ac longitudinem, aeque sim propensus, ubi aequalis est divinae laudis, et salutis meae occasio: utque nulla, vel humanae quantaecumque felicitatis, vel propriae mortis conditione proposita, adducar umquam, ut culpam, licet venialem tantum, decernam admittere.

Secunda est perfectior humilitas quam prima, scilicet, si ego in tali me [*constitutum*] puncto inveniam (65) ut non velim, neque afficiar magis *ad habendum divitias, quam paupertatem, ad cupiendum honorem quam ignominiam, ad desiderandam vitam longam quam brevem, ubi aequale fuerit servitium Dei Domini nostri, et salus animae meae* [*aequalis*]: *itemque, ut nec pro omnibus rebus creatis, neque eo quod mihi vitam auferrent,* in deliberationem veniam *committendi aliquod veniale peccatum.*

Tertius est Modus humilitatis absolutissimae, ut priores duos jam adeptus, etiamsi nullo superaddito, laus Dei par foret, ad majorem tamen imi-

Tertia est humilitas perfectissima, *scilicet, quando, includendo primam et secundam,* ubi *aequalis fuerit laus* et gloria divinae Majestatis (66), *ad*

mittam, ut ne *deliberem* quidem de ea transgredienda, quacumque oblata tentatione, etiam gravissima: recte dicitur: *quantum possim, ita sim animo paratus.*

(65) *Si ego in tali me* (*constitutum*) *puncto inveniam* – i. e. in tali animi dispositione. Quod infra in vulgata versione dicitur: *ut nulla conditione proposita adducar umquam*, plus exprimit, ni fallor, quam S. P. expressit, aut intelligi voluit. Vide praecedentem n. 64.

(66) *Ubi aequalis fuerit etc.* – Antiqua versio *ms.* habet: *modo aequale servitium et par gloria Dei Domini nostri contingat.* In versione vulgata, illa *etiamsi* – *tamen* – in expositione hujus tertii Modi humilitatis, simplicissimae per-

tationem Christi, eligam potius cum eo paupere, spreto et illuso, pauperiem, contemptum, et insipientiae titulum amplecti, quam opes, honores et sapientiae aestimationem.

imitandum [*magis*] *Christum Dominum nostrum*, utque ei magis actu similis fiam, volo et eligo magis paupertatem cum Christo paupere, quam divitias; opprobria cum Christo pleno opprobriis, quam honores: et magis desidero aestimari vanus [*insipiens, inutilis*] et stultus pro Christo, qui prior habitus fuit pro tali, quam [*aestimari*] *sapiens ac prudens in hoc mundo.*

Porro ad gradum hunc humilitatis attingendum, magnum

Itaque pro eo, qui desiderat hanc tertiam humilitatem (67)

spicuitati officiunt. Aliquomodo etiam sensus laedi videtur. Haec enim tertia humilitas eligit actu paupertatem et opprobria, *dummodo* major Dei gloria non exigat, ut divitias et honores retineam vel admittam. Nam et hoc in particularibus casibus occurrere potest. Sic autem rectius dici videtur, quam: *etiamsi* major Dei gloria non exigat, ut paupertatem et opprobria amplectar. Porro antithesis in autographo disjuncta: *paupertatem cum Christo paupere, quam divitias etc.* addito in unaquaque singillatim exemplo Christi Domini, longe majorem habet efficaciam et unctionem.

Ceterum, ut hoc obiter moneam, primus et secundus humilitatis Modi perfectam complectuntur *indifferentiam*, et carnis, sensuum, et amoris proprii ac mundani *rebellionis* impugnationem omnimodam supponunt: tertius hic neque *indifferentia*, neque impugnatione *rebellionis* contentus est, sed omnino in omnibus *agere contra* naturae inclinationem docet, idque *pure ob majorem Christi imitationem ac similitudinem*; itaque castissimum continet amorem Christi Regis, et in hoc amore totus fundatur; ac mirifice cohaeret cum exercitio de Regno Christi, quod est veluti Fundamentum Exercitiorum post primam hebdomadam, ut suo loco notavimus. Vide ibi Notam ad tertium punctum applicationis, num. 5.

(67) *Qui desiderat etc.* - Ex autographo, non omnibus promiscue, sed iis *qui desiderant* ad tam perfectam humilitatem pertingere, qui scilicet Christi Regis sui amore succensi, et hujus tantae perfectionis pulchritudine capti, ad eam consequendam anhelant, qui, uno verbo, *insignes esse volunt* in Christi servitio, prout in contemplatione de Regno Christi dictum est; his medium hoc triplicis colloquii proponitur. Donum enim est singulare, *datum* vere *optimum*, *donum perfectum*, quod *desursum est*, nec nisi multa et humili prece obtinendum: ita tamen, ut oratio haec, petitio, postulatio per triplex colloquium, *multum* quidem *juvet*, nec tamen

afferet compendium, triplicis colloquii praecedentis de Vexillis usus, per quod suppliciter poscamus (si divinae placeat Benignitati) ad talem perduci Electionem, sive major, sive aequalis obsequii mei erga Deum, et gloriae divinae proventus subsit.

obtinere, *multum* [*ad hoc*] *prodest, facere tria colloquia* de Binariis [*Classibus*] (68) *jam dicta* [*v. dictis*], *petendo, ut Dominus noster* velit ipsum eligere ad hanc tertiam, majorem et meliorem humilitatem, quo magis eum imitetur, ac [*melius ei*] serviat, si [*v. dummodo*] *aequale aut majus fuerit servitium, et* [*aequalis aut major*] *laus divinae suae Majestatis.*

PRAELUDIUM

ad Electionem faciendam.

Ad bene quippiam eligendum, nostrae sunt partes, ut oculo puro ac simplici spectemus, quorsum fuerimus creati, nimirum ad laudem Dei, et salutem nostram. Quapropter eligenda sunt ea tantum, quae conducunt ad dictum finem:

PRAEAMBULUM

ad Electionem faciendam.

In omni bona electione (69) *quantum est ex parte nostra, oculus intentionis nostrae debet esse simplex*, unice *spectando finem, ad quem creatus sum, scilicet, ad laudem Dei Domini nostri, et salutem animae meae: quapropter quidquid ego eli-*

sola sufficiat, nisi nostra etiam exercitatio, et generosa nostri victoria accedat. Eos porro, qui ad praeclaram hanc humilitatem perduci vere *desiderant*, meminisse necesse est, tertium hunc Modum supponere primum et secundum, ut S. P. N. clare enuntiat, ne qui, absque serio studio assequendi et inviolabiliter servandi primum et secundum, ad tertium adspiret, vel potius adspirare sibi videatur, vane sibi blandiatur, seque ipse illudat.

(68) *Tria colloquia de Binariis.* – Vid. notam in hebd. tertia n. 2, ubi indicatur, cur potius ad tria colloquia de *Binariis seu Classibus*, quam ad ea de Vexillis S. P. nos remittat.

(69) *In omni bona electione etc.* – Totum hoc praeambulum, seu praeludium, ad electionem faciendam, ex autographo simplicius est, clarius, efficacius ad scopum a S. P. N. intentum, quam in vulgata versione.

cum ubique fini medium, non medio finis habeat subordinari. Unde errant, qui uxorem ducere primitus, aut Ecclesiasticum munus seu beneficium adipisci statuunt, atque ita demum Deo postea inservire, utentes praepostere fine ac medio, nec ad Deum tendentes recta, sed oblique ipsum ad perversa vota sua pertrahere conantes. Atqui e contrario plane agendum est, proposito primum divino cultu, tamquam fine nostro, et electo deinceps Conjugio, vel Sacerdotio, ceterisque rebus omnibus, quatenus expedit, ad praefixum finem ordinatis. Idcirco nihil movere nos debet, ad mediis quibusvis utendum, aut supersedendum, nisi habita in primis tam divinae laudis, quam nostrae salutis, certa ratione.

gam, debet esse ad hoc [*s. ad hoc dirigi*] ut *me juvet ad finem, ob quem creatus sum: non ordinando, neque trahendo finem ad medium, sed medium ad finem: sicut accidit, ut multi eligant* primo *uxorem ducere, id quod est medium, et* secundario *in statu conjugali Deo Domino nostro servire, quod,* [*scil.*] *servire Deo, est finis. Similiter sunt alii, qui* primo *volunt habere beneficia* [*Ecclesiastica*], *ac* postea *servire Deo in illis. Itaque hi non recta tendunt ad Deum, sed volunt ut Deus recta veniat ad ipsorum inordinatas affectiones, et consequenter ex fine faciunt medium, et ex medio finem; ita ut quod* priori loco *assumere deberent*, posteriore loco *assumant.* Primum *enim debemus pro objecto ponere, velle* [*nos*] *servire Deo, id quod est finis; et* secundario, *beneficium assumere, vel uxorem ducere, si id* magis *mihi conveniat; id quod est medium ad finem.* Nihil *ergo debet me movere ad haec vel illa media assumenda, aut ad ea relinquenda, nisi* solum *servitium et laus Dei Domini nostri, et salus aeterna animae meae.*

Introductio ad eligendarum rerum notitiam, complectens quatuor puncta, et adnotatiunculam unam.

Ad accipiendam notitiam, quibus de rebus fieri debet electio, [*proponitur sequens consideratio*], *et continet in se quatuor puncta, et notam unam.*

Primum punctum est, quod res omnes, quae sub electionem cadunt, necessario bonae esse debent ex seipsis, aut certe non malae, nec nisi consonae institutis orthodoxae Matris Ecclesiae.

Primum punctum, necessarium est, ut omnia, de quibus volumus electionem facere, *sint indifferentia, aut bona in se, quaeque militent intra sanctam Matrem Ecclesiam Hierarchicam, et non* mala, neque huic [*Ecclesiae*] repugnantia.

Secundum, quod genera duo rerum electioni quadrant. Nam quarumdam electio immutabilis est, ut Ordinis Sacerdotalis, et Matrimonii : aliarum vero mutari potest, sicut redituum Ecclesiasticorum, vel saecularium, quos recipi et relinqui ex causa fas est.

Secundum, sunt quaedam, quae cadunt sub electionem immutabilem, qualia sunt Sacerdotium, Matrimonium, etc: sunt alia quae cadunt sub electionem mutabilem, cujusmodi est, accipere beneficia [*Ecclesiastica*] *vel relinquere, accipere bona temporalia, vel* abjicere.

Tertium, quod circa ea, de quibus facta jam sit electio immutabilis, nihil superest eligendum, sed advertendum est, quod si quis improvide, nec sine obliquis affectionibus aliquid elegerit, quod non liceat retractare, reliquum est, ubi eum coeperit poenitere facti, electionis damnum probitate vitae, et operum solertia pensare:

Tertium, in electione immutabili, quae jam semel facta est [*executioni mandata*], *non est amplius quod eligatur*, quia non potest dissolvi, sicut est Matrimonium, Sacerdotium *etc. Hoc tantum advertendum est, ut si* [*quis*] *non fecit electionem* debite et ordinate, [*id est, non*] *absque affectionibus* inordinatis, [*hujus erroris*] poe-

resilire autem nullo pacto decet, quamvis electio istiusmodi non videatur vocatio divina esse, utpote obliqua atque inconsulta. Qua in re non pauci errant, electionem malam, et obliquam pro divina vocatione reputantes, cum haec semper pura et clara sit, non carnali ullo affectu, vel studio perverso mixta.

Quartum, quod, si quis debito modo et ordine, absque carnali, mundanoque affectu quippiam elegit, quod mutari possit, non est cur violet electionem talem, sed potius ut in ea magis ac magis proficiat, adniti debet.

Notandum autem est, quod si electio rerum hujusmodi mutabilium, non ita recte atque sincere processerit; eam expedit corrigere, ut fructus uberior, et Deo gratior produci possit.

nitens [*s. eum poeniteat, et*] *procuret* bonam vitam agere *in sua electione: quae electio non videtur esse* [*fuisse*] *vocatio divina, cum sit* [*fuerit*] *electio* inordinata *et obliqua: quemadmodum multi in hoc errant, facientes* [*fingentes sibi*] *ex obliqua, vel ex mala electione vocationem divinam: quia* omnis *vocatio divina est semper pura et munda, sine admixtione carnis, neque* alterius cujusquam affectionis inordinatae.

Quartum, si quis electionem fecit debite, et ordinate rerum quae sunt sub electione mutabili, et non accedendo [*non ad haerendo*] *ad carnem, neque ad mundum, non est cur* denuo faciat *electionem, sed in illa* [*statuat*] perfectum se reddere quantum possit.

Nota: advertendum est, quod si talis electio mutabilis non fuit facta sincera et bene ordinata, tunc expedit electionem debite facere [*instituere*], si quis desideret (70) *ut* ex se *proveniant fructus* insignes, et valde grati *Deo Domino nostro.*

(70) *Si quis desideret ut ex se proveniant etc.* - *ex se* i. e. ex vitae suae statu, ex omni vita sua. - Antiqua versio *ms.* sic habet, *tunc expedit facere electionem debitam ei qui expetit producere fructus notabiles et gratos Deo Domino nostro.* - *Expedit* - *ei qui desideret.* - Res est consilii, non praecepti. *Si vis perfectus esse.*

De tempore triplici ad Electiones recte faciendas magis opportuno.

Tempus primum erit, quando voluntatem divina virtus sic impellit, ut omnis dubitatio, imo etiam dubitandi facultas, animae sublata sit, quo minus sequatur impulsionem talem: sicut legimus beato Paulo, et Matthaeo, et aliis nonnullis, vocante Christo, accidisse.

Secundum est, quoties satis clarum, compertumque fit beneplacitum divinum, docente id aliquo consolationum vel diversorum spirituum praevio experimento.

Tertium est, quando per animi tranquillitatem aliquis, considerato fine, ad quem conditus est (ad Dei gloriam scilicet, et salutem suam), eligit certum vitae genus intra Ecclesiae Catholicae limites constitutum, per quod ceu medium,

Tria tempora ad faciendam sanam, et bonam *Electionem in unoquoque ex illis.*

Primum tempus est, quando Deus Dominus noster ita movet et attrahit *voluntatem, ut, quin dubitet, nec dubitare possit talis anima* devota, *sequatur id quod* [*sibi*] *ostensum est, quemadmodum S. Paulus et S. Matthaeus fecerunt in sequendo Christo Domino nostro.*

Secundum, quando sumitur [*percipitur*] multum (71) *claritatis et cognitionis* per experientiam consolationum et desolationum, *et per experientiam discretionis diversorum spirituum.*

Tertium tempus est tranquillum, [*quando*] *considerans* [*quis*] primo, *ad quid natus sit homo, scilicet ad laudandum Deum Dominum nostrum et ad salvandum animam suam*: et hoc desiderans, *eligit ut medium* [*ad hunc finem*] *vitam*

(71) *Multum.* - Ita ex autographo. Sic etiam antiqua versio *ms.* habet: *multum claritatis et cognitionis.* - Quod hoc loco habet vulgata versio: *docente id aliquo consolationum ... experimento*, τὸ *aliquo* deest in autographo: neque enim existimandum est, unum alterumve solum consolationis vel desolationis experimentum sufficere posse. Frequens requiritur hujusmodi experimentum, ut ex eo *multum* habeatur *claritatis* et *cognitionis*, ad electionem prudentem concludendam in hoc secundo tempore. S. P. etiam non dicit *experimentum*, quod vel unicum dici potest, sed *experientiam*, quae plura experimenta facta seu habita esse supponit.

commodius, securiusque ad suum finem tendat.

aliquam, seu statum intra limites Ecclesiae, ut [eo] juvetur in servitio Domini sui, et salvatione animae suae.

Porro tranquillitas ea tunc noscitur adesse, quotiescumque anima nullis agitata variis spiritibus, vires naturales suas libere exercet.

Dixi tempus tranquillum, *quando anima* non agitatur *diversis spiritibus*, et *potentiis suis naturalibus utitur libere* et tranquille.

Itaque nisi primi vel secundi temporis beneficio electio contingat, superest ad tertium recursus, duobus Modis sequentibus distinctum.

Si in primo, vel secundo tempore non fit electio, sequuntur circa hoc tertium tempus duo Modi ad illam faciendam.

Modus prior sanae bonaeque Electionis faciendae sex constans punctis.

Primus Modus ad faciendam sanam et bonam Electionem continet in se sex puncta.

Punctum primum erit, proferre in medium rem deliberandam, ut de officio, vel beneficio, acceptandumne, an potius rejiciendum sit; et ita de ceteris rebus, quae ad mutabilem electionem spectant.

Primum punctum est, proponere mihi rem, super qua volo facere electionem, verbi gratia, officium, vel beneficium quod acceptandum sit, vel relinquendum, vel aliam rem quamcumque (72), *quae cadat sub electionem mutabilem.*

(72) *Vel aliam rem quamcumque.* – Ex his verbis patet, regulas istas ad faciendam bonam electionem, non restringi ad solam Electionem statûs, sed ad alia *quaecumque*, quae in deliberationem venire possunt, pertinere. Et vero, uterque *modus*, quem hoc loco S. P. accuratissime tradit, omni homini spirituali suaeque perfectionis studioso, maxime vero Superioribus religiosis familiaris esse debet, ut *ad* MAJOREM *Dei gloriam* se suaque ac suos recte dirigant. Novimus etiam Sanctum Parentem hisce Electionis modis perpetuo usum fuisse, cum Constitutiones Societatis conscriberet, itemque cum de negotiis gravioribus deliberaret. Praeclara habemus exempla hujusmodi deliberationum in Historia Societatis, v. g. P. 1. Lib. 2. n. 59. et seqq., ubi describitur, qua ratione inter primos patres per electionis mo-

Secundum est, adducto ante oculos creationis meae fine, in hoc consistente, ut cum Dei laude salvus fiam, in neutram declinare partem amplectendae vel repudiandae rei controversae: quin potius velut in medio quodam interstitio, et aequilibrio subsistere, parato interim animo, ut in eam illico partem totus ferar, quam novero divinae gloriae, et saluti meae fore aptiorem.

Secundum, *necesse est* tenere pro objecto *finem ob quem creatus sum*, *qui est*, *ut laudem Deum Dominum nostrum*, *et* salvem *animam meam*: *et* simul (73) invenire [*sentire*] me indifferentem, sine affectione ulla inordinata, *ita ut non sim magis inclinatus*, neque affectus [*magis*] *ad acceptandam rem propositam*, *quam ad eam relinquendam*, *neque magis ad relinquendam illam*, *quam ad acceptandam*: sed ut me inveniam [*habeam*] *veluti in stilo staterae* [*in aequilibrio*], *ad sequendum id quod* sensero *esse magis in gloriam et laudem Dei Domini nostri*, *et salvationem animae meae.*

Tertium, obsecrare Dei clementiam, ut dignetur mentem instruere, et impellere voluntа-

Tertium, *petere a Deo Domino nostro*, *ut velit movere voluntatem meam*, *et* ponere in

dum disceptatum sit, essent ne obedientiae vinculo inter se conjungendi ac ligandi, nec ne; cujus quidem deliberationis documentum egregium exstat, ab omnibus illis Patribus subscriptum, quod miro plane modo post Societatis cladem repertum, ac Domui nostrae restitutum, in Sancti Patris sacello asservatur ac visitur.

(73) *Et simul.* – Ita autographum, literaliter: *cum hoc*; quod etiam intelligi posset: *hoc posito*, *proinde.* Antiqua versio *ms.* sic habet: *quin etiam oportet me esse indifferentem.* Duo distincte in hoc puncto requiruntur tamquam *praeambula*, simulque conditiones omnino necessariae, sine quibus scilicet nulla spes esse potest bonae electionis: 1. proponere finem: 2. indifferentem se habere ad media. – Notandum autem, hoc loco dici, non ut in Fundamento: *reddere* seu *facere* me *indifferentem*, sed: *habere*, seu ut proprie sonat autographum: *invenire me indifferentem.* Hic enim conatus acquirendae indifferentiae non sufficit; sed ipsa indifferentia praerequiritur ad electionem recte faciendam.

tem, quocumque potius mihi tendendum sit, adhibito nihilo secius pio, fidelique intellectus mei ratiocinio: per quod apprehensa et probata Dei voluntate, ad electionem ferar.

Quartum, perpendere quot tandem commoda vel adminicula mihi ad finem meum prosequendum accedent ex tali officio vel beneficio suscepto: quot rursum ex eodem incommoda et pericula impendent:

anima mea (74) *id quod ego facere debeo circa rem propositam*, quod magis sit in laudem et gloriam suam, *discurrendo* [*i. e. ut discurram*] *bene et fideliter intellectu meo, et eligendo* [*et ut eligam*] *conformiter ad suam sanctissimam et* beneplacentem *voluntatem.*

Quartum, considerare ratiocinando, *quot commoda* et *utilitates mihi proveniant, si habeam officium vel beneficium propositum, ad* solam laudem Dei Domini nostri, et salutem animae meae (75); *et e contra-*

(74) *Ponere in anima mea.* - Antiqua versio *ms.* habet: *suggerere animae meae.* - Tamen illud: *ponere in anima mea*, mira simplicitate sua se commendat; nec solum significat *suggerere*, seu indicare *intellectui*, sed etiam *inducere voluntatem*, scilicet, efficere ut res aliqua *sit in anima*, id est, ut tota anima, intellectu simul et voluntate, rem complectatur. - Atque explicat S. P. mentem suam in sequentibus: *discurrendo et eligendo*, seu, *ut discurram et eligam.* - Scilicet petenda est gratia duplex, ut alias passim S. P. docet, nempe, gratia *illustrationis*, ut bene ac fideliter intellectu *discurram*, seu ratiocinet; et gratia *piae motionis*, ut voluntate *eligam*, quod melius esse cognovero. - *Secundum Dei voluntatem*, nec solum secundum ejus *voluntatem*, sed et secundum ejus *beneplacitum*, quod est de majori perfectione. - Fortasse etiam notatu indignum non est, quod cum vulgata versio dicat: *mentem instruere, et impellere voluntatem*; autographum ordine inverso habeat: *movere voluntatem meam et ponere in anima mea*, vel, *suggerere animae meae.* Cur ita S. P.? Fortasse, quia pia *voluntatis motio*, non solum necessaria est *ad eligendum*, quod per *illustrationem* cognovero; sed etiam ipsum *intellectus discursum praecedere* debet. Nisi enim voluntas pie mota sit, applicatio intellectus nec serio fiet, nec recte.

(75) *Ad solam laudem etc.* - - Repetitur semper distincte et inculcatur nihil aliud nisi *solam* Dei laudem et animae salutem prae oculis habendum esse in inquirendis, considerandis, ponderandis commodis vel incommodis etc.; ita scilicet, ut nonnisi eorum commodorum vel incommodorum ratio habeatur, quae juvent vel impediant AD LAUDEM DEI ET SALUTEM ANIMAE, neque alia quaecumque spectentur commoda vel incommoda, nisi quatenus forte ad FINEM CREATIONIS nostrae referantur. Quod enim aliquid vel placeat naturae, vel displiceat, commodum sit sensui, vel incommodum, per se quidem ad hanc deliberationem nihil refert.

praeterea, quot per oppositum, omisso illo, tam commoda et adminicula, quam discrimina et damna possim expectare.

rio considerare similiter incommoda et pericula, quae sint in eo habendo: tantumdem faciendo in secunda parte, scilicet, videre commoda et utilitates in eo non tenendo, et similiter e contrario, incommoda et pericula in eo item non tenendo.

Quintum, his praemissis, ratiocinari in utramque partem, et juxta ipsius rationis dictamen, seposito carnis appetitu omni, electionem concludere.

Quintum, postquam ita discurri, et ratiocinatus sum in omnes partes super re proposita, videre quam in partem ratio magis se inclinet: *et ita secundum majorem motionem rationalem, et non [secundum] motionem ullam sensualem, debet fieri deliberatio super re proposita.*

Sextum, electione facta, ad orandum cito prosilire, et illam offerre Deo perfecte demum, si ei placeat, recipiendam et stabiliendam.

Sextum, facta tali electione, seu deliberatione, debet is qui eam fecit, ire multa cum diligentia *ad orationem* ante conspectum Dei Domini nostri, *et offerre illi talem electionem*, ut divina sua Majestas velit illam recipere et confirmare (76), si majus ejusdem servitium et laus fuerit.

(76) *Ut divina sua Majestas ... si...* Haec ultima conditio etiam nunc apponitur; quia quantumvis diligenter discussa res fuerit, potest tamen surrepsisse error aut deceptio.

Modus posterior bene eligendi, in regulas quatuor, et annotationem unam distributus.

Secundus Modus ad faciendam sanam et bonam electionem continet in se quatuor regulas, et unam notam.

Regula prima, quod, cum oporteat per affectum ex Dei amore coelitus infusum fieri electionem, eligentem convenit persentiscere in seipso, quod quidquid affectionis (sive multum sive modicum sit) erga rem electam tenet, ex solius Dei amore, et intuitu proficiscatur.

Prima [*regula*] *est, ut ille amor, qui me movet, et me eligere facit rem talem, descendat desursum ex amore Dei: ita ut ille qui eligit, sentiat* primum *in se, quod ille amor quem plus aut minus habet erga rem* quam eligit, *sit unice propter suum Creatorem ac Dominum.*

Secunda (*) est, considerare, si quis mihi vir amicissimus, cui nihil non perfectionis inesse cupiam, occurreret dubius super electione hujusmodi, quidnam ego illi decernendum maxime essem consulturus. Quo animadverso,

Secunda, spectare [*proponere mihi*] *hominem aliquem,* quem numquam viderim, neque cognoverim (77), *et desiderando ejus omnem perfectionem, considerare quid ego illi dicerem faciendum et eligendum ad majorem gloriam Dei*

(*) *In modo secundo bene eligendi. In secunda regula*: Secunda est, considerare, etc. *usque ad finem. Clarius ita verti potest ex autographo*: Secunda est considerare, si quis mihi vir antea ignotus, et numquam plane visus, cui tamen nihil non perfectionis inesse cupiam, occurreret dubius super electione hujusmodi, quidnam ego illi faciendum et eligendum ad majorem Dei gloriam, et majorem animae illius perfectionem essem consulturus: quo animadverso, id mihi agendum ducam, quod alteri suaderem.

(77) *Quem numquam viderim, neque cognoverim.* - Ita ex autographo, vel: *antea ignotus et numquam plane visus*, ut habet lectio vulgata correcta. Revera enim, quod illa habebat: *amicissimus*, deliberantem periculo *affectionis humanae* exponit, quae omnino abesse debet; in *ignoto* contra ac *numquam plane viso* facilius desiderari *omnis perfectio* puro animo potest absque admixtione ullius humanae affectionis.

agendum et mihi ducam, ut suaderem alteri.

Domini nostri, et majorem perfectionem animae suae: et faciendo similiter [*pro me ipso*], *servare regulam quam pro altero pono.*

Tertia, mecum insuper reputare, si mors ingrueret, quem me mallem observasse modum in praesenti deliberatione. Juxta hunc igitur eligendum nunc esse facile intelligam.

Tertia, considerare, ac si essem in articulo mortis, formam ac mensuram quam tunc vellem tenuisse in modo praesentis electionis: et regulando me secundum illam [*formam*], *faciam* [*ita*] omnino (78) *meam deliberationem.*

Quarta, prospicere non minus, quando pro tribunali sistar judicandus, quo me consilio hac in re usum esse vellem. Quo agnito nunc utar, ut eo tempore magis sim securus.

Quarta, attendendo et considerando qualem me inventurus sim [*quo animo sim futurus*] *in die Judicii, cogitare quomodo tunc vellem deliberasse circa rem praesentem, et regulam quam tunc vellem tenuisse, eam dem nunc assumere, ut tunc* me inveniam [*sim*] cum plena voluptate et gaudio.

Adnotandum est postremo, quod hisce regulis quatuor propter salutem meam, et animi quietem accurate servatis, debeo juxta ultimum punctum Modi praecedentis, electionem ipsam definire, et offerre Deo comprobandam.

Assumptis regulis supradictis ad meam salutem et quietem aeternam, *faciam meam electionem et oblationem Deo Domino nostro, juxta sextum punctum primi Modi faciendi electionem.*

(78) *Omnino.* - Ex autographo *in omnibus.* - *Faciam* autem in autographo non est futuri temporis, sed praesentis conjunctivi, ut sensus sit: *faciam necesse est.*

De Emendatione seu Reformatione circa vitae statum cuivis facienda.

In primis illud est advertendum, quod si quis vel Matrimonio, vel officio dignitatis Ecclesiasticae sit adstrictus (de temporalium vero bonorum quantitate, magna an parva sit, non refert), unde ipsi non vacet, aut parum libeat circa mutabilium rerum electiones versari: operae pretium est, earum loco methodum ei tradi, seu formulam aliquam, ex qua vitam suam, et statum proprium possit emendare.

Debet igitur, quisquis ejusmodi conditionem sortitus est, ut finem creationis, et vitae suae recte statuat ac sequatur, per Exercitia supradicta, et electionum Modos attendere, atque ruminando sedulo colligere, quam amplam domum et familiam aequum sit se habere: quibus eam modis tractare et administrare conveniat: quibus instruere verbis et exemplis: quantum praeterea de possessis facultatibus sumptum

Ad emendandam et *reformandam propriam* vitam et statum.

Advertendum est, quod circa eos, qui constituti sunt in Praelatura, vel in Matrimonio, (sive abundent multum bonis temporalibus, sive non) ubi non habent locum, vel valde promptam voluntatem (79) *faciendi electionem rerum, quae cadunt sub electionem mutabilem*, valde utile est *loco faciendi electionem, dare* [*illis*] *formam et modum emendandi* et reformandi *propriam vitam et statum uniuscujusque illorum*; *scilicet* ponendo [*firmiter tenendo ante oculos*] creationem suam, vitam et statum, ad gloriam et laudem Dei Domini nostri, et salvationem animae suae propriae; ut ad hunc finem veniat eumque assequatur, *debet* [*talis*] multum considerare *et ruminare per Exercitia, et Modos eligendi, prout declaratum est: quantam domum et familiam habere debeat: quomodo eam debeat* regere et gubernare: *quomodo eam de-*

(79) *Valde promptam voluntatem.* – Quia qui hanc non habeat, frustra grave ac difficile hoc electionis negotium aggredietur.

facere liceat in usus proprios, sive domesticos : quid rursum pauperibus erogare, vel impendere piis operibus deceat, nihil affectando aliud, nec quaerendo, nisi quod honorem Dei et salutem suam praestet.

Hoc enim unusquisque persuasum habeat, tantum se in studiis spiritualibus promoturum esse, quantum ab amore sui ipsius et commodi proprii affectione sese abstraxerit.

beat docere verbo et exemplo: similiter de suis facultatibus, quantam [*partem*] *debeat sumere pro sua familia et domo: et quantam ad dispensandum in pauperes et in alias res pias: non volendo, neque quaerendo quidquam aliud, nisi* in omnibus et per omnia, majorem laudem et gloriam Dei Domini nostri. *Cogitet enim unusquisque, tantum se profectum facturum esse* in omnibus rebus spiritualibus, *quantum* exiverit (80) [*exuerit se*] *a proprio suo amore*, [*a propria*] voluntate, *et utilitate* [*commoditate propria*].

(80) *Exiverit.* - Ita proprie ex autographo. Antiqua versio *ms.* habet: *quantum exspoliaverit se.* - Adverte diligenter hoc vitae vere spiritualis ac solidae virtutis acqnirendae axioma praecipuum. Observa et pondera relationem *tantum - quantum.* Denique magis magisque intellige, cur omnis horum Exercitiorum ratio, quod quidem ad praxin attinet, ad proprii amoris expugnationem, ad victoriam sui ipsius, tamquam ad finem proximum et immediatum, meditantem impellat. Quia scilicet, si fructum seu finem proximum Exercitiorum (*victoriam sui*) consequatur, ultimum etiam finem, (*gloriam Dei* suamque *salutem ac perfectionem*) attinget : et hunc quidem ultimum *tanto* copiosius et perfectius, *quanto* plenius et generosius illi primo exercendo se tradiderit.

TERTIA HEBDOMADA

PRIMA CONTEMPLATIO

fit (*) in media nocte, et continet orationem praeparatoriam, tria praeludia, sex puncta cum uno colloquio.

Oratio praeparatoria eadem, quae semper.

Praeludium primum sumitur ex historia: quomodo Christus a Bethania misit Hierosolymam Discipulos duos ad parandam Coenam, quo et ipse cum reliquis deinde profectus est: ibique post agni Paschalis esum, et peractam Coenam, pedes lavit omnibus: et sacrosanctum corpus ac sanguinem suum largitus est. Postremo

[*TERTIA HEBDOMADA*]

PRIMA CONTEMPLATIO

media nocte, est, quomodo Christus Dominus noster perrexit a Bethania versus Hierusalem ad ultimam coenam inclusive. Infra [*inter Mysteria Vitae Christi Domini nostri*]; *et continet in se orationem praeparatoriam, tria praeambula, sex puncta, et unum colloquium.*

Solita oratio praeparatoria.

Primum praeambulum est, adducere [*in mentem*] *historiam, quae hìc est, quomodo Christus Dominus noster a Bethania misit duos Discipulos in Hierusalem, ad parandam Coenam: ac dein ipse venit ad illam cum ceteris Discipulis; et quomodo postquam comedit agnum Paschalem, et coenavit, illis lavit pedes, deditque sanctissimum corpus suum, ac sanguinem* pretiosum *suis Di-*

(*) *In tertia hebdomada. In titulo primae contemplationis:* Prima contemplatio fit in media nocte, etc. *addatur ex autographo*: Prima contemplatio de Christi Domini nostri profectione a Bethania in Hierusalem, et de gestis usque ad ultimam Coenam inclusive, fit media nocte, et continet orationem praeparatoriam.

sermonem ad eos habuit, post discessum Judae, ipsum venditurі.

Secundum, ex compositione loci, considerando dictum iter asperum aut lene, breve aut longum, cum ceteris, quae inesse poterant, circumstantiis: deinceps conspicando locum Coenae amplum,vel angustum, vilem vel ornatum, et consimilia.

Tertium ex optatae rei petitione, scilicet doloris, indignationis et confusionis, eo quod ob peccata mea, summus omnium Dominus tantis se tormentis ita objiciat.

Punctum primum, erit respicere coenantes, et aliquid in usum meum adducere.

Secundum, eosdem audire, quid loquantur, et fructum inde decerpere.

Tertium, attendere quid agant, et per omnia proficere.

Quartum(*), advertere, quid jam inde Christus pati appe-

scipulis: et fecit illis sermonem, postquam ivit Judas ad vendendum Dominum suum.

Secundum, compositio, videndo locum. Hìc erit, considerare viam a Bethania in Hierusalem, an lata, an angusta, an plana etc.: similiter locum Coenae, an amplus, an exiguus, an formae hujus vel illius.

Tertium, petere id quod volo. Erit hìc, [*petere*] *dolorem,* sensum, *et confusionem, quod ob mea peccata Dominus* eat *ad Passionem.*

Primum punctum est, videre personas Coenae, et reflectendo in me ipsum procurare *fructum aliquem ex illis capere.*

Secundum, audire ea quae loquuntur, et similiter aliquem fructum ex his capere.

Tertium, spectare ea quae faciunt, et fructum capere.

Quartum, *considerare ea quae Christus Dominus noster*

(*) *In quarto puncto* : Quartum, advertere, quid jam inde, etc.: *ita vertendum ex autographo*: Quartum, advertere quid Christus Dominus noster in humanitate patiatur, aut pati appetat, juxta punctum, quod meditandum suscipitur: unde incipiam et ipse maximo conatu dolorem, moestitiam, et fletum mihi excitare; idemque curabo in sequentibus punctis.

tat, et incipiat, juxta historiam: unde incipiam et ipse dolorem, moestitiam et fletum mihi excitare, meque affligam similiter in subsequentibus.

patitur in humanitate, vel pati vult, juxta tractum [*Passionis*] *quem quis contemplatur: et hìc incipere magno nisu, et conari* [*excitare me*] *ad dolendum, tristandum et plangendum; et eodem modo* laborando [*s. conando*] *per cetera puncta quae sequuntur.*

Quintum, meditari quo se pacto abscondens Christi divinitas, adversarios suos, cum valeat, non perdat, sed poenas adeo crudeles pati sinat humanitatem.

Quintum, considerare quomodo divinitas se abscondit, scilicet, *quomodo posset destruere inimicos suos, et id non facit, et quomodo sinit pati* sacratissimam *humanitatem tam crudelissime.*

Sextum, cogitare, cum talia ferat pro peccatis meis, quid agere debeam aut pati ejus causa.

Sextum, considerare quomodo haec omnia *patitur pro peccatis meis* etc: *et quid debeo ego facere* et *pati pro illo* (1).

Colloquium ad Christum fiet, terminandum cum *Pater noster.*

Terminare colloquio ad Christum Dominum nostrum, et in fine Pater noster.

In colloquiis est notandum (ut supra ex parte jam exposuimus) quod agere convenit, et aliquid petere, juxta prae-

Advertendum est, sicut superius et ex parte declaratum est, quod in colloquiis debemus ratiocinari et petere *juxta sub-*

(1) Animadvertendum hoc loco est, ut in mysteriis secundae hebdomadae adnotavimus, punctis illis de *personis*, *verbis*, *actionibus*, non tam ordinem meditandi constitui, quam materiam, (vid. notam n. 8. de Incarn.) ita tria haec puncta, quae in hac tertia hebdomada adiiciuntur, non sic intelligi debere, ut haec omnino ad finem contemplationis cujusque reserventur, sed comitentur, ut ita dicam, *personarum*, *verborum* et *actionum* considerationem; scilicet, ut haec tria puncta in promptu habeamus in decursu totius contemplationis, et ad haec reflectamus, tamquam aptissima ad fructum illum, qui hujus hebdomadae proprius est, colligendum.

sentis rei rationem, videlicet, prout sentio in me consolationem, vel perturbationem: prout virtutem unam vel alteram expeto: prout in hanc, vel illam partem de me statuere intendo: prout etiam de re, quam contemplor, tristari volo, vel laetari. Denique postulandum erit illud, quod circa rem certam aliquam maxime desidero: et unum dumtaxat colloquium poterit confici ad Christum Dominum: vel triplex, si devotio instiget, nempe ad Matrem, Filium, et Patrem, sicut traditum est in contemplatione secundae hebdomadae, de tribus Classibus, cum sequente illic Annotatione.

jectam materiam, scilicet, prout me reperio tentatum, *vel consolatum, et prout desidero habere unam virtutem vel alteram: prout volo disponere de me in unam partem, vel in alteram: prout volo dolere, vel gaudere de re quam contemplor: tandem petendo ea quae magis efficaciter circa* res aliquas particulares *desidero. Et hoc modo potest* [*quis*] *facere unum solum colloquium ad Christum Dominum nostrum, vel si* materia, vel *devotio ipsum* [*ad hoc*] *moveat, potest facere* tria *colloquia*, unum *ad Matrem*, alterum *ad Filium*, tertium *ad Patrem, eadem forma prout dictum est in secunda hebdomada, in* meditatione *de Binariis* (2) [*s. Classibus*], *cum Nota quae sequitur post Binarios* [*Classes*].

(2) *In meditatione de Binariis* (s. Classibus). - Cur S. Pater passim remittit ad formam trium colloquiorum positam in fine meditationis de tribus Classibus? Cur non potius ad eam, quae ponitur in fine meditationis de duobus Vexillis, ubi multo fusius eadem colloquiorum forma exponitur? Idque, cum in meditatione de Classibus ad praecedentem de Vexillis ipse remittat? - Fortasse, ut hac occasione *Notam* illam, adjectam in fine Classium, quae sane momenti est maximi, frequenter in memoriam revocet, ejusque usum nobis commendet. Hoc loco certe hanc mentem esse suam insinuat, cum Notam illam expresse commemoret, et in colloquiis prae oculis habendam esse moneat.

In hac prima tertiae hebdomadae contemplatione S. Pater, ut patet, formam posuit in omnibus hujus hebdomadae contemplationibus adhibendam. Eam brevius hoc loco proponit, propterea quod quae ad personas, verba, actiones contemplandas pertinent, satis explicata fuere in primo Exercitio secundae hebdomadae. Itaque et nos ad illud Exercitium et ad annotationes ibi positas, praesertim n. 14.,

SECUNDA CONTEMPLATIO

in aurora, de rebus a Christo post Coenam, et in Horto gestis.

Oratio praeparatoria consueta semper.

Praeludium primum, est juxta historiam: quomodo Jesus Christus una cum undecim suis Apostolis, descendit ex monte Sion, ubi fuerant coenati, et transiens per vallem Josaphat, relictis ibi ex illis octo, aliis vero tribus in Horti parte, seorsum ipse digrediens, oravit ad sudorem usque sanguineum, iterata jam ter eadem ad Patrem suum oratione. Postea excitis Discipulis a somno, prostratis ad solam vocem, cum Juda per osculum prodente, adversariis: restituta deinceps, quam amputaverat Petrus, Malchi auricula: comprehensus tandem est, quasi nefarius aut latro quispiam,

SECUNDA CONTEMPLATIO

in aurora, erit [*de rebus gestis*] *a Coena ad Hortum inclusive.*

Solita oratio praeparatoria.

Primum praeambulum est historia; et erit hìc, quomodo Christus Dominus noster descendit cum suis undecim Discipulis ex monte Sion, in quo Coenam fecit [*fecerat*], *per vallem Josaphat, relinquens octo ex illis in parte una vallis, et ceteros tres in Horti parte; et* ponens se in oratione, *sudat sudorem* tamquam guttas sanguinis; *et postquam ter fecit orationem ad Patrem, et excitavit a somno tres suos Discipulos: et postquam ad vocem ejus ceciderunt inimici, et Juda eum osculante, et S. Petro abscindente auriculam Malcho, quam Christus loco suo restituit; cum comprehensus esset*

remittimus. Cetera omnia perspicua sunt in ipso Libello, dummodo considerentur, ac diligenter ponderentur. Copiosa item doctrina de Colloquiorum usu, quae hìc traditur, non cursim legenda, aut leviter praetereunda; est enim longe utilissima; et si cum iis, quae de eodem argumento habentur in fine primi Exercitii primae hebdomadae, conferantur, plena habebitur de colloquiis fructuose instituendis instructio, nobis omnibus qui eorum usum quotidianum habere debemus, saltem in matutina meditatione, peropportuna.

et per vallem illam ad Annae domum primo tractus.

Secundum est, pro construendo loco, viam intueri declivem, planam, et arduam; item Hortum certa magnitudine, figura, et habitudine, depingendum.

Tertium, pro voti consecutione, poscere moerorem, planctum, anxietatem, et ceteras id genus poenas interiores, ut Christo patienti pro me compatiar.

ut malefactor, pertrahunt *illum per vallem* deorsum, *ac dein* per declivum sursum, *ad domum Annae.*

Secundum est, videre locum. Erit hìc, considerare viam a monte Sion ad vallem Josaphat, *et similiter Hortum, an latus, an longus, an hoc vel illo modo* [*situs*].

Tertium, petere id quod volo, quod est proprium petere in Passione, [*scilicet*] dolorem cum Christo doloribus pleno, confractionem *cum Christo* fracto [*viribus, consternato*], lachrymas, poenam internam de tanta poena, quam Christus passus est pro me.

Notanda simul haec quatuor. Primum, quod post praeparatoriam orationem, cum tribus praeludiis secundi hujus Exercitii, eodem modo et ordine procedendum est per puncta, et per colloquium, ut in praecedente de Coena peractum est. Adjiciendae quoque erunt circa Missae et Vesperarum tempus duae repetitiones super una et altera dicta contemplatione. Ante coenam vero, applicabuntur quinque sensus, praemissa ubique oratione praepa-

In hac secunda contemplatione, postquam posita [*facta*] *est oratio praeparatoria, cum tribus praeambulis jam dictis, servabitur eadem forma procedendi per puncta, et colloquium, quae habita fuit in prima contemplatione de Coena; et ad horam Missae, et Vesperarum fient duae repetitiones super prima et secunda contemplatione; ac dein ante coenam trahentur* [*ducentur*] *sensus* super duas supradictas contemplationes, *semper prae-*

ratoria, cum tribus praeludiis, oblatae materiae congruentibus, quemadmodum in hebdomada secunda satis descriptum est.

Secundum, quod habita aetatis, complexionis corporalis, ac dispositionis totius ratione, vel quinque, vel paucioraExercitia, diebus singulis implebuntur.

Tertium, quod in hac tertia hebdomada, mutandae sunt ex parte Additio secunda et sexta: siquidem (quod ad secundam spectat) ubi fuero experrectus praecogitans, quo tendam, et instantem contemplationem paululum delibans, interim dum surgo et accingor, admitar simul ad tristitiam et dolorem, de tot, ac tantis Christi poenis, meipsum acriter incitare.

Quoad sextam vero, suffugiam potius, quam quaeram, aut admittam jucundas cogitationes, licet alioqui utiles et sanctas, ut sunt de Resurrectione Christi et Gloria: pro quibus in meditanda ejus Passione, angores ac poenas hau-

mittendo orationem praeparatoriam, ac tria illa praeambula, juxta subjectam materiam, eadem forma, ut dictum est, ac declaratum in secunda hebdomada.

Prout aetas, dispositio et complexio juvat personam quae exercetur, faciet singulis diebus [*haec*] *quinque dicta Exercitia, vel pauciora.*

In hac tertia hebdomada, mutabuntur ex parte secunda et sexta Additio. Secunda erit, statim ac excitatus fuero [*a somno*], *proponendo mihi quo vadam* et ad quid, *resumens paululum contemplationem quam facere volo,* prout Mysterium fuerit (3), *admitar, dum surgo, et me vestio, ad tristandum* et *dolendum de tanto dolore, et de* tanta poena *Christi Domini nostri.*

Sexta mutabitur, non procurando adducere [*non admittendo*] *cogitationes jucundas, licet bonas et sanctas, ut sunt de Resurrectione et Paradiso, sed immo inducendo me ipsum ad dolorem, et ad poenam et afflictionem, trahendo* [*ducen-*

(3) *Prout Mysterium fuerit.* - Non est otiosum hoc incisum. - In omnibus enim Mysteriis est quidem concipiendus dolor, varius tamen pro dolorum Christi varietate; in aliis enim Mysteriis dolores Christi interni, in aliis externi; in aliis tristitia, desolatio, in aliis ignominiae, in aliis cruciatus magis contemplandi veniunt.

riam, ex frequenti eorum recordatione, quae ab hora suae Nativitatis ad exitum usque vitae hujus, ipse perpessus est.

Quartum, quod Examen particulare, circa tam Exercitiorum, quam Additionum functionem, fiet ad eumdem modum, ut in hebdomada praecedente.

In SECUNDA autem DIE

contemplatio alia succedet, noctu transigenda, de gestis in domo Annae, ut narratur infra in Mysteriis Vitae Christi: sub auroram vero de secutis rebus in domo Caiphae: deinde repetitiones et usus sensuum, velut prius.

In TERTIA DIE

contemplabimur per noctem mediam, quomodo ductus est ad Pilatum Christus, et quid ibi actum, ut dicetur infra: dilucu-

do] mihi in memoriam frequenter aerumnas, labores, et dolores Christi Domini nostri, quos pertulit a puncto quo natus est, usque ad Mysterium Passionis, in quo nunc versor.

Examen particulare circa Exercitia, et Additiones praesentes, *fiet ita ut factum fuit in hebdomada praecedenti.*

SECUNDA DIE

media nocte contemplatio erit [de gestis] ab Horto usque ad domum Annae inclusive (4) *infra [Mysteria Jesu Christi Domini nostri]; et in aurora* a domo Annae ad domum Caiphae *inclusive infra [ibid.]; et postea duae solitae repetitiones, et applicatio sensuum, eo modo quo jam dictum est.*

TERTIA DIE

media nocte, a domo Caiphae ad Pilatum inclusive *infra [Mysteria]; et in aurora* a Pilato ad Herodem inclusive

(4) *Ab Horto usque ad domum Annae inclusive.* - Ita ex autographo, tum hoc loco, tum alibi passim, includuntur semper a S. P. N. in contemplatione, laboriosa Domini *itinera*, dum ab uno loco ad alium, ab uno tribunali ad alterum pertrahitur, non sine gravissima poena et ignominia, utraque merito diligenter contemplanda.

lo vero, de iis quae gesta sunt, transmisso Christo ad Herodem. Subdetur repetitionum et sensuum consuetus usus.

ibid; *ac dein solitae repetitiones et sensus*, *eadem forma*, *qua jam dictum est.*

DIE QUARTA

meditatio nocturna percurret historiam de reditu ab Herode usque ad mediam partem Mysteriorum, quae apud Pilatum secuta sunt: reliquam vero partem circa lucem primam prosequemur. De repetitionibus quoque, et sensibus, pro consuetudine sit agendum.

QUARTA DIE

media nocte, *ab Herode ad Pilatum*, *ibid.*, *faciendo* [*hoc Exercitium*] *et contemplando usque ad mediam partem Mysteriorum ejusdem domus Pilati*: *deinde in Exercitio* [*quod fiet*] *in aurora*, *reliqua Mysteria*, *quae remanserunt ejusdem domus*; *et repetitiones*, *et sensus*, *ut dictum est.*

DIE QUINTA

sub noctis medium, de progressu ipso Passionis contemplabimur, a sententia Pilati usque ad Crucifixionem: sub auroram deinceps, ab elevatione crucis ad Christi usque expirationem: repetitiones, et sensuum exercitatio, ut supra.

QUINTA DIE

media nocte, *a domo Pilati usque dum positus fuit in cruce* [*s. crucifixus*] *infra ibid*: *in aurora*, *ab elevatione ejus in cruce*, *usque dum exspiravit*, *ibidem*; *et postea solitae duae repetitiones et sensus.*

DIE SEXTA

noctu, quomodo mortuus Dominus, sublatus de cruce, et ad monumentum delatus est: primo mane, ex quo sepultus fuit, donec beata Virgo in domum aliquam se recepit.

SEXTA DIE

media nocte, *a cruce*, *cum deponitur*, *usque ad monumentum* exclusive, *ibidem*: *et in aurora*, a monumento inclusive usque ad domum, *in quam Domina nostra se recepit*, *postquam sepultus esset Filius ejus.*

DIE SEPTIMA

inter noctu et mane Passionem totam revolvemus. Postea repetitionum, et sensuum vice, per diem totum considerabimus, quam licebit frequentissime, quo pacto sanctissimum Jesu Christi corpus remanserit ab anima sejunctum: et ubinam, aut quomodo sepultum: item quae fuerit beatae Mariae matris solitudo, desolatio qualis, et quanta afflictio: quam acerbus quoque Discipulorum moeror extiterit.

Subnotandum est, quod si cui libeat, meditandae Christi Passioni diutius instare, contemplationes singulas debet absolvere cum paucioribus Mysteriis, ita ut prima solum comprehendat Coenam: secunda Lotionem pedum: tertia Eucharistiae sanctae Institutionem: quarta Sermonem ibi subsecutum: et sic in ceteris agendum.

Ad haec, trajecta tota Passione, licebit proximo post die iterare ejus dimidium, atque

SEPTIMA DIE

contemplatio totius Passionis simul in Exercitio mediae noctis, et aurorae; et repetitionum ac sensuum loco, considerare per totam illam diem, quam poterit [*exercitans*] *frequentissime, quomodo corpus sacratissimum Christi Domini nostri remansit* solutum *et separatum ab anima: et ubi et quomodo sepultum: item considerando solitudinem Dominae nostrae cum tanto dolore et fatigatione; deinde ex altera parte Discipulorum* [*etiam*] *solitudinem.*

Notandum est, quod qui magis vult tempus producere [*diutius immorari*] *in Passione, debet assumere in quavis contemplatione pauciora Mysteria, scilicet, in prima contemplatione Coenam solummodo: in secunda Lotionem pedum* [*discipulis factam*]: *in tertia Sacramentum illis datum: in quarta Sermonem quem Christus illis fecit: et sic per ceteras contemplationes et Mysteria.*

Item, post finitam Passionem, sumat uno die integro *mediam partem totius Passionis, et secundo die alteram*

reliquum postridie: perendie rursus totam simul.

E contrario vero si quis malit tempus succidere, contempletur de Coena Domini per noctem: de Horto in aurora: de Annae domo circa Missam: sub Vesperas de domo Caiphae: de praetorio Pilati ante coenam: et ita pergendo per dies singulos diversa Exercitia quinque implebuntur, utpote repetitionum ac sensuum usu praetermisso. Transcursa vero Passione, operae pretium fuerit, eamdem simul totam, die unico revolvere, sive in unum tantum Exercitium congestam, sive distributam in plura, prout sibi fore conducibilius ille censuerit.

partem: et tertio die totam Passionem.

E contrario, qui voluerit magis abbreviare [*tempus*] *in Passione* [*contemplanda*], *assumat media nocte Coenam, et in aurora Hortum: ad horam Missae domum Annae: ad horam Vesperarum domum Caiphae: loco horae ante coenam* [*i.e. applicationis sensuum*] *domum Pilati: ita ut non faciendo repetitiones, neque applicationem sensuum, faciat quotidie quinque Exercitia distincta, et in quovis Exercitio* [*contempletur*] *distinctum Mysterium Christi Domini nostri; et post finitam ita totam Passionem, potest facere* [*contemplari*] *alio die totam Passionem simul in uno Exercitio, vel in diversis, prout magis sibi videbitur fructum percipere posse.*

REGULAE ALIQUOT ad victum recte temperandum.

REGULAE ad ordinandum se *in posterum in victu* (1).

Prima est, quod a pane minus abstinendum sit, quam a

Prima regula est, quod a pane convenit minus abstinere,

(1) *Regulae etc.* - Videntur hae Regulae a S. Patre hoc loco positae, occasione primae contemplationis hujus tertiae hebdomadae, *de Christi Domini Coena.* Vid. Reg. 5. Certe enim hae Regulae non magis ad hanc tertiam hebdomadam pertinent, quam ad totum Exercitiorum tempus, immo vero etiam ad omnem vitam nostram.

reliquis alimentis: cum neque gulam adeo irritet, nec tentationi aeque obnoxios nos reddat.

Secunda, quod circa potum attendenda sit magis abstinentia, quam circa panem: caute observando, quae prosit mensura potus, ut sumatur semper: quae rursum noceat, ut tollatur.

Tertia, quod circa pulmenta et edulia potissimum abstinentiae ratio versetur, cum per illa, tum appetitui ad peccandum, tum inimico ad tentandum, major subministretur occasio. Temperanda sunt igitur, vitandi excessus causa: quod fit dupliciter, dum vel cibis *quia non est cibus, super quem appetitus soleat* tam inordinari [*tam inordinate ferri, modum excedere*], *aut ad quem tentatio insistat* [*adeo impellat*], *uti ad ceteros cibos.*

Secunda, circa potum videtur commodior [*magis opportuna, necessaria magis*] *abstinentia, quam circa* comestionem *panis: proinde multum debet considerari quid prosit,* ut admittatur (2), *et quid noceat, ut tollatur.*

Tertia, circa obsonia servari debet maxima, et maxime integra abstinentia, quia tam appetitus ad inordinationem [*excedendum modum*], *quam* tentatio *ad* investigandum [*ad excogitandas et quaerendas lautitias*] *promptiores sunt in hac parte; itaque abstinentia in cibis, ad* inordinationem *vitandam, potest adhiberi duo-*

Multae ex his Regulis doctrinam continent, quae licet hîc applicata ad *victum* sit, generatim tamen ad omnes actiones et affectiones ordinandas utilissime transferri potest, v. g. ut ad gulam, ita ad superbiam, ad iram domandam, etc. Duo notantur a S. Patre, quae ad inordinationem in victu stimulare hominem solent, quaeque proinde observare docet et expugnare, *appetitus* naturalis, et *daemonis tentatio* (Vid. Reg. 1. 3. et ult.) Eadem vero in omni alia inordinatione observari possunt ac debent; et pleraque remedia, quae hîc praescribuntur a S. Patre, aeque usui erunt in alia quacumque *appetitus* ac *tentationis* materia, praesertim ea quae habentur a Reg. 5. usque ad finem.

(2) *Ut admittatur.* - Sane differt multum haec expressio ab ea quae in vulgata versione habetur: *ut sumatur semper.* Nam, et *admittatur* minus dicit, quam *sumatur*; et *semper* abest in autographo.

grossioribus vescimur atque assuescimus, vel dum parce delicatis utimur.

Quarta est, quod quanto plus de conveniente victu sibi quis ademerit (vitato interim valetudinis adversae gravi periculo) tanto celerius mensuram cibi ac potus justam reperiet: tum quia, hoc modo melius se disponens, et obnixius tendens ad perfectionem, sentiet interdum quosdam cognitionis internae radios, et consolatorios motus sibi coelitus immissos, ex quibus facile poterit rationem victus commodiorem discernere: tum quoniam si quis ita abstinendo se deprehenderit viribus imbecilliorem esse, quam ut ipsa Exercitia spiritualia peragere commode valeat, sic facile advertet, quam mensuram victus naturae necessitas requirat.

Quinta, quod expedit inter comedendum imaginari, quasi videamus Jesum Christum Dominum nostrum vescentem cum suis Discipulis, observando quem teneat edendi, *bus modis: primo cum* [*quis*] *assuescat manducare cibos grossiores: altero, si sint delicati* [*sumat*] *in parva quantitate.*

Quarta, cavendo ne incidat in infirmitatem, *quanto plus quis subtraxerit de convenienti* [*victu*], *tanto citius perveniet ad* medium (3) *quod servare debet in manducando et bibendo;* [*idque*] *ob duas rationes: primo, quia sic* adjuvans sese *ac se disponens, saepe magis sentiet internas cognitiones, consolationes et divinas inspirationes, quibus ostendatur sibi* medium, *quod sibi conveniat: secundo,* [*quia*] *si persona videat se in tali abstinentia, nec tantis viribus corporis,* nec dispositione, [*quae sufficiant, vel aptum conservent*] *ad Exercitia spiritualia* [*peragenda*], *facile perveniet ad judicandum quid magis conveniat sustentationi corporis.*

Quinta, tempore quo quis cibum sumit, consideret ac si videat Christum Dominum nostrum cibum sumentem cum suis Apostolis, et quomodo bibat, et quomodo respiciat, et

(3) *Medium.* - Intellige ex autographo, *viam mediam*, inter excessum et defectum. - Notatu etiam dignissima est expressio illa: *adjuvans sese.*

bibendi, respiciendi, et loquendi modum, eumque ad imitandum nobis proponendo. Usuveniet enim, ut occupato magis intellectu circa meditationem talem, quam circa corporalem cibum, discamus facilius victum moderari.

Sexta, quod, gratia varietatis, aliae adhiberi possunt meditationes inter vescendum, ut sunt de Sanctorum vita, de pia quapiam doctrina, vel de aliquo spirituali negotio agendo: unde sic abstracta mente, cibus ipse et vescendi delectatio parum sentiatur.

Septima, quod cavendum sit praecipue, ne super sumendos cibos, animus quodammodo totus effundatur, et ne avide vescamur, aut festine: sed appetitui semper dominantes, tum mensuram victus, tum sumendi modum una temperemus.

quomodo loquatur; *et* curet *eum imitari*, *ita ut praecipue intellectus occupetur in consideratione Domini nostri*, *et minus in sustentatione corporis*, *ut ita capiat majorem* methodum (4) *et ordinem circa modum*, *quo* se habere et gubernare *debeat*.

Sexta, *alias*, *dum cibum sumit*, *potest aliam considerationem adhibere*, *vel de vita Sanctorum*, *vel de pia aliqua contemplatione*, *vel de aliquo negotio spirituali quod sibi agendum sit*: *quia attentione defixus in re tali*, minus *sumet delectationis* et sensus *in cibo corporali*.

Septima, *super omnia* (5) *caveat*, *ne sit totus animus suus* intentus *in id quod comedit*, *neque in comedendo sit* festinus prae appetitu, *sed sit dominus* sui, *tam in modo comedendi*, *quam in quantitate quam sumit*.

(4) *Methodus*. – Hisp. *concierto*, quasi: *systema*. Antiqua versio *ms.* vertit: *formam*. – Notandum quod sequitur: *circa modum quo se habere ac gubernare debeat*, quod latius patet, neque ad solam rationem *moderandi victus* pertinet: sed respondet propositae considerationi, quomodo Christus non modo *manducet*, ac *bibat*, sed et quomodo *respiciat* et *loquatur*. Et sane in conviviis non minori cura lingua et sensus ceteri custodiendi sunt, et ab inordinatione servandi, quam gustus.

(5) *Super omnia*. – Merito S. P. hac utitur emphasi: *Super omnia*. Id enim praecipuum, id *super omnia* cavendum, ne animus se effundat, sed sit dominus sui, numquam sui impotens. Idemque in omni affectione praecipuum est, quo eniti per assiduam vigilantiam suique victoriam quisque virtutis cultor debet.

Octava est, quod plurimum conducit ad tollendam cibi, potusque immoderantiam, si ante prandium aut coenam, et quacumque hora nulla esuries sentitur, praevia deliberatione, victum proxime sumendum, definiamus ad mensuram certam, quam deinde nulla vel propria aviditate, vel instigatione inimici, numquam excedamus: sed potius vincendae utriusque causa, de illa nonnihil etiam subducamus.

Octava (6), *ad tollendam* [*omnem*] inordinationem [*circa victum*], *multum juvat*, post *prandium*, *vel* post *coenam*, *vel alia hora qua non sentiat appetitum comedendi*, *determinare secum pro prandio vel coena proxime futura*, et ita consequenter quotidie, *quantitatem quam conveniat sumere*, *ultra quam neque ob appetitum quemcumque*, *neque ob tentationem* [*ullam*] *procedat: sed immo*, *ad magis vincendum* omnem *appetitum inordinatum*, *et tentationem inimici*, si tentatur ad plus comedendum, comedat minus.

QUARTA HEBDOMADA

CONTEMPLATIO PRIMA

quomodo Jesus Dominus post Resurrectionem apparuit sanctae Matri suae, ut habetur infra in Mysteriis Vitae Christi.

Oratio praeparatoria juxta morem.

[*QUARTA HEBDOMADA*]

PRIMA CONTEMPLATIO

quomodo Christus Dominus noster apparuit Dominae nostrae. Infra [*vid. inter Mysteria*].

Solita oratio praeparatoria.

(6) *Octava.* - Regula mirae sapientiae, et ad omnem affectionem ordinandam utilissima. 1. *Tempore tranquillo praevidere* occasionem, qua inordinatio facilius possit accidere; - 2. in antecessum *statuere*, *quid* in ea occasione *agendum sit*, ne tentationi succumbamus, scilicet proponere tentationi contraria; - 3. quod si in occasione dein constituti acrius tentemur, etiam *plus agere* contra illam, *quam quod* prius *constitueramus*. Hoc scilicet est non solum *resistere* inimico, sed illum etiam *prosternere*, ut loquitur S. P. Ann. 13. inter 20. Hoc est *agere contra* sensualitatem, quod item plus est quam *resistere*. Vide *de Regno Christi notam sub n.* 5.

Praeludium primum accipitur ab historia: quomodo postquam expiravit Dominus in cruce, sepulto (*) corpore, sed Divinitate semper sociato, ipse in anima, Divinitati quoque continue unita, descendit ad Inferos; ereptisque inde justorum animabus, rediens ad sepulchrum, corpus cum anima denuo univit, ac resurgens, demum apparuit beatae Virgini Matri suae vivus, ut pie ac verisimiliter credendum est.

Secundum, pro constructione loci, speculandum accipiet sepulchri situm, et beatae Virginis domicilium, cujus for-

Primum (1) *praeambulum est historia, quae hìc est: quomodo postquam Christus exspiravit in cruce, et corpus remansit separatum ab anima, et cum illo semper unita Divinitas*, anima beata (2) *descendit ad Infernum, pariter unita cum Divinitate; unde eripiens animas justas* (3), *et veniens ad sepulchrum, et resurgens, apparuit benedictae Matri suae in corpore et anima.*

Secundum, compositio, videndo locum, quod hìc erit, videre dispositionem sancti sepulchri, et locum seu domum

(*) *In prima contemplatione quartae hebdomadae. In primo praeludio*: Sepulto corpore; *ex autographo habetur*: Corpore ab anima separato; *vox enim illa* (sepulto) *non est, neque cohaeret cum aliis.*

(1) Hoc praeambulum diligenter consideretur; praebet enim copiosam contemplandi materiam circa personas, verba, opera, etc. quae alioqui in hac contemplatione, prout inter Mysteria proponitur, jejunior videri posset.

(2) *Anima beata.* - Notatu dignum est hoc epitheton *beata*, quod animae apponitur in autographo. Et vero Christi anima momento, quo corporis soluta vinculis fuit, eodem perfecta ac plena beatitudine sibi debita perfrui coepit. Fuit enim etiam in Christo *corpus mortale* vero sensu *animae ergastulum*, ex quo haec egressa statim in ipsa morte victrix glorificata est. Et procul dubio terrae motus ceteraque illa signa, quae Christi mortem subsecuta sunt, non minus victoriae hujus trophaea, quam luctus creaturarum ob exstinctum Salvatorem indicia fuisse censenda sunt.

(3) *Animas justas.* - Omnes ac singulas participes facit triumphi et gloriae prout laborum participes olim exstiterunt. (Ex *Regno Christi*). Quam multa hìc se offerunt, quibus venturum Christum Patriarchae et Prophetae praefigurarunt, acta praeclare ac tolerata, quae nunc a triumphatore Christo sua obtinent praemia. - Quid vero in Virgine, quae omnium maxime laborum ac dolorum fuit particeps? - Quale huic, quale illis solatium affert Christus? Ut in quinto puncto.

mam, partes, et reliquam dispositionem, ut cellulam et oratorium, sigillatim perscrutabimur.

Dominae nostrae, respiciendo partes ejus in particulari: item cubiculum, oratorium etc.

Tertium, continebit gratiam petendam, ut scilicet immensum Christi, ac Matris gaudium participemus.

Tertium, petere id quod volo, et erit hìc, petere gratiam (4) *ut laeter et gaudeam* intense *de tanta* gloria *et* gaudio *Christi Domini nostri.*

Punctum primum, secundum ac tertium eadem hìc erunt, quae supra in contemplatione Coenae fuerunt exposita, id est considerare personas, verba, opera.

Primum punctum, secundum et tertium sint eadem solita, quae habuimus in Coena Christi Domini nostri.

(4) *Petere gratiam.* - Bene advertenda est gratia, quae petenda dicitur. Est autem haec : ut *laetemur* et *gaudeamus*, idque *intense.* Qua vero de re gaudeamus? DE GLORIA ET GAUDIO CHRISTI DOMINI NOSTRI. Id quod in vulgata versione minus clare exprimitur illo verbo : *participemus.* Christum Dominum Regem ac Ducem nostrum, tam bene de nobis meritum, *gloria* et *gaudio* ineffabili fruentem contemplamur. Haec nostrae laetitiae vera ratio, *ex amore erga Christum Dominum*, qui amor purissimus atque sanctissimus hujus hebdomadae praecipuus est fructus. Ita scilicet, ut Mysteria gloriosa possint quidem et debeant etiam nostrae fragilitati vires addere, propter spem quae hìc excitatur, fore ut aliquando id fiat in membris, quod in capite jam videmus impletum ; praecipuum tamen sit, ut de Christi gloria *propter ipsum Christum* gaudeamus, nostri ipsorum nostraeque propriae felicitatis tantisper veluti obliti. Ita nostrae miseriae, ac poenae, quibus etiam, dum maxime in hac quarta Exercitiorum hebdomada versamur, exercitari non raro nos vult Deus, (quod item Dei famuli in praecipuis anni solemnitatibus experiri aliquando solent) fructum solidum harum contemplationum non impedient. Nam ut Christi gloria et gaudium extra mundi hujus vicissitudines positum est, ita nostrum de hac Christi gloria gaudium securum erit et inviolabile; ut proin cogitemus ac dicamus : « Mihi quidem tempus gaudendi de meo bono necdum ad- « venit; sed *sufficit mihi*, quod Rex ac Dux meus Christus gloria et gaudio po- « tiatur. » Qui quidem animi sensus in angelico cantico : *Gloria in excelsis*, sublimibus illis Ecclesiae verbis exprimitur : *Gratias agimus tibi* PROPTER MAGNAM GLORIAM TUAM. - Ita certe gavisa fuisse, in resurrectione Filii, Mater sanctissima censenda est, cui vel solam cogitationem de gloria et gaudio, quo Filium jam frui sciebat, plenissimum praebuisse solatium, in ferendis per multos deinceps annos exilii hujus laboribus, dubitandum non est.

Quartum vero erit, animadvertere (*), quomodo Christi Divinitas, Passionis et mortis tempore abscondita, palam se faciat in Resurrectione, ac tot miraculis deinceps elucescat.

Quartum, *considerare quomodo Divinitas, quae videbatur se abscondere in Passione, apparet et ostendit se nunc tam miraculose in* sanctissima *Resurrectione*, per veros et sanctissimos ejus effectus.

Quintum, aestimare quam prompto copiosoque functus sit Dominus consolandi suos officio, adhibita consolationis, quae ab amicissimo quopiam praestari potest, similitudine.

Quintum, speculari *officium consolandi* (5) [*suos*] *quod Christus Dominus noster exercet: et comparando, quomodo solent amici amicos consolari* (6).

Colloquio uno, vel pluribus, juxta materiam faciendis, terminetur contemplatio cum *Pater noster*.

Terminare uno vel pluribus colloquiis, juxta subjectam materiam, et Pater noster (7).

Notandum porro, quod in sequentibus contemplationibus, seu Exercitiis, recensenda erunt per ordinem Mysteria omnia

In contemplationibus sequentibus procedatur per omnia Mysteria Resurrectionis, eo modo qui infra sequitur, usque ad

(*) *In quarto puncto* : Quomodo Christi Divinitas Passionis et mortis tempore abscondita : *in autographo habetur* : Quomodo Christi Divinitas, quae Passionis tempore videbatur abscondita, etc.

(5) *Consolandi.* - Christus redivivus consolatur omnes suos : 1. *sua propria gloria*, qua illi gaudent magis, quam de quacumque sua ipsorum felicitate. 2. *felicitate*, quam illis praebet, vel *in re* ut Patribus ac Justis in limbo, vel *in spe*, ut Matri Sanctissimae, Discipulis, inque illis etiam unicuique nostrum. - Dum ergo peregrinamur a Domino, *gaudere* nos decet, Christo quidem de gloria jam impleta, nobis autem, *spe. Gaudete* IN DOMINO, et, SPE *gaudentes.*

(6) Vide notam n. 1. in tertia hebdomada.

(7) *Pater noster.* - Licet S. P. solum *Pater noster* dicendum praescribat, non tamen inopportunum erit ad Beatam Virginem, quae magna pars est hujus contemplationis, addere : *Regina Coeli.* Idque eo magis, quod vel uno vel *pluribus colloquiis* terminandum dicatur hoc Exercitium.

Resurrectionis, Ascensionisque, et quae sunt intermedia, servatis ubique iisdem formulis et modis: sicuti per totam illam hebdomadam factum est, in qua Passionis Mysteria contemplati sumus, et juxta modum ac exemplum primae hujus de Resurrectione Domini meditationis, formandae sunt sequentes omnes, atque regulandae, tam in praeludiis (nisi quod haec rebus sunt accommodanda) quam in punctis quinque, et Additionibus singulis. Pari etiam ratione circa repetitiones, et sensuum operationes, necnon in augendo, minuendove Exercitiorum secundum Mysteria numero, dirigi poterimus, sicut in praedicta meditandae Christi Passionis hebdomada fuimus edocti.

Ascensionem inclusive, prosequendo et servando de cetero in tota hebdomada Resurrectionis eamdem formam et methodum, quae servata fuit in tota hebdomada Passionis. Ita ut per [*s. secundum*] *hanc primam contemplationem de Resurrectione se regat* [*contemplans*] *quantum ad praeambula, juxta subjectam materiam, et quantum ad quinque puncta, sint eadem; et Additiones, quae habentur infra, sint eaedem: atque ita in reliquis omnibus potest se regere* [*dirigere*] *juxta modum hebdomadae Passionis, ut in repetitionibus, in sensuum applicationibus, in abbreviandis vel extendendis Mysteriis.*

Secundo notandum est, convenire magis quartae huic hebdomadae, quam praecedentibus, ut quatuor dumtaxat fiant Exercitia: primum, postquam mane surreximus: secundum, circa Missae tempus, vel paulo ante prandium prioris repetitionis loco: tertium, hora Vesperarum, pro secunda repetitione: quartum, ante coenam, admotis sensuum officiis,

Secunda nota, communiter *in hac quarta hebdomada magis convenit quam in ceteris tribus praeteritis, facere quatuor Exercitia, et non quinque: primum, statim ut quis surrexerit mane; secundum, ad horam Missae, vel ante prandium, loco primae repetitionis; tertium, ad horam Vesperarum, loco secundae repetitionis; quartum, ante coenam,*

ad imprimendas fortius animae contemplationes tres eo die factas, signatis obiter, et penitus tractatis partibus, seu locis illis, in quibus motus animi efficaciores, majoremque gustum spiritualem senserimus.

Tertio, quod quamvis ei, qui exercitatur, certus praescribatur numerus punctorum, puta ternarius, aut quinarius: liberum tamen ipsi erit in plura vel pauciora puncta redigere contemplationem, prout commodius se habere expertus fuerit. Qua in re magnopere juvabit, ante ingressum Exercitii, tractanda puncta comminisci, et numero certo praefinire.

trahendo [*applicando*] *quinque sensus* super tria Exercitia ejusdem diei, notando, et moram faciendo in partibus principalioribus, et *in quibus senserit* majores *motiones*, *et gustus spirituales* (8).

Tertia, quamvis in omnibus contemplationibus data sint tot puncta numero certo [*definita*], *puta tria, vel quinque, etc. ille* [*tamen*] qui contemplatur (9) *potest ponere plura vel pauciora puncta, prout melius se* [*habere*] *reperiet.* Ad quod *multum juvat priusquam quis intret in contemplationem*, conjecturare [*praevidere conjectura probabili*] *et definire, puncta, quae assumere debet, certo numero* (10).

(8) *Majores motiones et gustus spirituales.* – Cum alibi S. P., de repetitionibus agens, semper remittat simpliciter ad formam praescriptam in primae hebdomadae Exercitio tertio; hìc non ita, sed sistendum dicit in iis, in quibus *majorem motionem et gustum spiritualem* senserimus, nec jubet sisti etiam in illis, in quibus senserimus *desolationem.* – Cur ita? Fortasse quod minus conveniat huic hebdomadae *laboriosum* studium quaerendi id quod optamus, quasi terram fodiendo ut aquarum venam reperiamus abundantiorem, sed veluti sponte oblata consolatione, sive potius gustu spirituali, spirituali, inquam, etiamsi minus quandoque sensibili, suaviter fruendo vel utendo contenti simus. Fortasse etiam supponit S. P. desolationem vix locum habere posse, hac hebdomada, inter haec gloriosa Christi mysteria, in anima, quae ad ea contemplanda accedat, post Exercitia trium praecedentium hebdomadarum, rite disposita.

(9) *Qui contemplatur.* – Ita S. P., non: *qui exercitatur.* Fortasse, quia haec adnotatio, aeque extra tempus Exercitiorum ac in Exercitiis, contemplanti cuique opportunissima est. – Neque minus certe conveniet secundae et tertiae hebdomamadae, quam hujus quartae mysteriis contemplandis.

(10) *Certo numero.* – In hoc punctorum numero conjectura probabili praevidendo ac definiendo, itemque fructu, qui potissimum quaerendus sit, determi-

Quarto denique notandum est, quod per quartam hanc hebdomadam, variari debent secunda, sexta, septima, et decima Additiones.

In secunda quidem, ut dum evigilo, repente mihi ponam ob oculos statutam contemplationem, et de gaudio Domini cum suis studeam et ipse exhilarescere.

In sexta vero, ut memoriae meae objiciam ea, quae laetitiam spiritualem cient, ut cogitatio de Gloria.

In septima, ut lucis et coeli utar commoditate, quae sese offeret, puta per tempus vernum, herbarum virentium, et florum aspectu, aut aprici loci amoenitate: per hyemem

In hac quarta hebdomada, inter omnes decem Additiones mutari debent secunda, sexta, septima et decima.

Secunda erit, statim ut excitor a somno ponere ob oculos contemplationem, quam facturus sum, volendo affici *et exhilarescere de tanto gaudio et laetitia Christi Domini nostri.*

Sexta, memoriae objicere, et cogitare *res quae movent ad* delectationem, hilaritatem, *et* laetitiam *spiritualem, ut de Paradiso.*

Septima, uti claritate [*lucis*], *et commoditatibus tempestatis, ut* veris et aestatis *tempore* (11), refrigerio [*aurae, herbarum, florum*], *et hyemis tempore sole, vel* [*ignis*] *calore,* in quan-

nando, praecipue consistit illa, quam quotidie ante nocturnum examen ex majorum nostrorum instituto facere solemus, *praeparatio ad matutinam meditationem.* (Congreg. VII. decr. 25.)

(11) *Veris et aestatis tempore.* - Hisp. *verano* utrumque significat, scilicet anni tempus a mense Aprili ad Octobrem. - *Refrigerio* (aurae, herbarum, florum). Ita plenius exprimi existimo sensum vocis hisp. *frescura*, cui respondet ital. *fresco*. - Antiqua versio *ms.* habet: *rebus amoenis et jucundis.* - Valde notanda sunt infra - *in quantum anima existimat .... sibi posse esse adjumento*; ut meminerimus, nonnisi *media* haec esse ad finem, et eatenus solum adhibenda, quatenus ad finem profutura existimentur, non amplius. Regula enim *Fundamenti* semper et ubique in suo vigore tenenda est. - Notandum item quod dicitur de fine in hac hebdomada nobis proposito: *ad gaudendum* IN CREATORE ET REDEMPTORE SUO. Absit a nobis alius quidam laetitiae sensus, quasi de labore longi itineris tandem ad finem vergente in hac postrema Exercitiorum hebdomada ad quietem adspirantes gaudeamus! A quo sensu, nimium naturali et humano, incredibile dictu est, quantum saepe quidam minus cauti detrimentum capiant, jam illis ultimis diebus, quibus

vero solis, vel ignis opportuno calore : et ita de ceteris corporis atque animi oblectationibus congruis, per quas Creatori et Redemptori meo congaudere queam.

tum *anima existimat*, *vel* conjectura supponit sibi posse esse adjumento *ad gaudendum* in *Creatore et Redemptore suo.*

In decima, ut loco poenitentiae, temperantia et mediocritate victus contentus sim,

Decima, *loco poenitentiae*, *attendat ad* temperantiam *et* [*ad tenendum*] *medium in om-*

maxime fervere animos aequum esset, relaxantes sese ac tepescentes, et incipientes jam tum deperdere salutaria illa sensa, quae in praecedentibus Exercitiis, spiritu Dei afflante, non sine labore conceperant; maximo sane christianae ac religiosae perfectionis damno, nec facile deinceps reparando.

NOTA

Quae sequuntur, nempe *Contemplatio ad amorem excitandum*, et *tres Modi orandi*, ex autographo censenda sunt extra seriem IV. hebdomadarum. Cum enim post 20. annotationes, in capite cujusque paginae perpetuo notatum legatur in autographo : *prima hebdomada*, - *secunda hebdomada*, - *tertia hebdomada*, - *quarta hebdomada*, - id quod et nos in hac editione imitati sumus; ubi ad *Contemplationem de amore* ventum est, inscriptio illa *quartae hebdomadae* in autographo omittitur, atque ita deinceps.

Nec tamen hinc sequitur, non recte fieri solere, quod usus habet, ut haec *contemplatio* detur in fine quartae hebdomadae veluti pro conclusione et coronide Exercitiorum. Immo vero nec alio loco poni opportunius poterat a S. Patre haec contemplatio, et vix alio tempore melius ac fructuosius institui potest. *Amor Dei* qui hìc docetur, est ultimus terminus, est perfectio hujus vitae. Merito praemissa est meditatio vitae, mortis, ac Resurrectionis D. N. J. C.; per Jesum enim, nec nisi per Jesum aditus nobis ad Deum Ejusque amorem patet. *Nemo venit ad Patrem nisi per me.* - *Ego sum ostium.* - *Ego sum via.* - Cumque ad Jesum pervenire non possimus, nisi peccata inprimis expellantur, itemque inordinatae passiones frenentur, ideo hinc initium fieri debuit, in prima scilicet Exercitiorum hebdomada. Et sane frustra ad hunc amorem Dei adspiret, qui non ante omnia in abnegatione sui ipsius strenue se exercuerit. Recte itaque et ordinatissime processum est, ut demum ad hunc felicem terminum, amorem Dei, perveniretur.

Aptissime vero haec contemplatio respondet *Fundamento* : ita tamen, ut, cum Fundamentum proponi censeatur incipientibus, in illo de hac *perfectione* amoris Dei ne mentio quidem fiat. Ibi enim S. P. solummodo loquitur de laude ac reverentia Deo exhibenda, deque Illi serviendo, et parat animum ad impedimenta removenda; in hac vero *contemplatione* de *amore Dei*, quae purgatis jam et exercitatis proponitur, S. P. ad ea ducit, quae in laude ac reverentia Deo exhibenda, inque ejus servitio, absolutissima sunt ac perfectissima.

nisi quo tempore jejunium, vel abstinentiam Ecclesia indixit, cujus praeceptis semper obtemperandum est, nisi justum adsit impedimentum.

nibus, nisi [sit tempus quo] praecepta sint jejunia, vel abstinentiae, quas Ecclesia indicit: quia haec semper impleri debent, nisi adfuerit justum impedimentum.

CONTEMPLATIO

ad amorem spiritualem in nobis excitandum.

CONTEMPLATIO

ad obtinendum amorem.

In primis duo notanda sunt.

Primo, convenit duo animadvertere.

Primum, quod amor ipse ab operibus magis, quam a verbis pendet.

Primum est, quod amor debet poni *magis* in *operibus*, *quam* in *verbis* (1).

Secundum, quod consistit amor in mutua facultatum, rerum, et operum communicatione, puta scientiae, divi-

Alterum, [quod] amor consistit in communicatione (2) *[quae fit]* ab utraque parte, *scilicet*, ut det et communicet amans amato ea quae habet, vel ex iis quae habet vel potest, et sic vicissim amatus amanti: ita ut, si alter habet scientiam, det illi

(1) *In verbis* - idem censendum de affectu sterili et inefficaci. Affectus enim tales sunt *verba* interna.

(2) *In communicatione* (*quae fit*) *ab utraque parte* etc. - Totam hanc versionem ex autographo diligenter velim considerari. Ita enim mentem suam S. P. expressit, ut ad amorem Dei erga hominem, hominisque vicissim erga Deum, optime omnia applicari possint; *communicet amans amato, et vicissim amatus amanti ea quae habet, vel ex iis quae habet vel potest.* - Cum enim *amans* intelligatur Deus, homo vero *amatus*: apte dicitur *amans* Deus *amato* homini *communicare ea quae habet vel ex iis quae habet vel potest.* Neque enim potest Deus infinitus, quantumvis amans, finitae Creaturae omnia, quae habet ipse, communicare; recte vero *ex iis quae habet vel potest*, communicare dicitur, pro capacitate scilicet amati.

tiarum, honoris, et boni cujuscumque.

Oratio praemittitur ex more.

Praeludium primum est, ut coram Domino, Angelis, Sanctisque omnibus, mihi propitiis, stare me videam.

Secundum, ut gratiam Dei efflagitem, per quam beneficiorum ejus in me collatorum magnitudinem perspiciens, ad amorem, cultum et servitium ipsius totum me impendam.

Punctum primum sit, revocare in memoriam beneficia

qui eam non habet: si honores, si divitias; et sic [*porro*] alter alteri [*vicissim*].

Oratio[*praeparatoria*]*solita.*

Primum praeambulum est, compositio, quae hìc est, videre quomodo consisto coram Deo Dominonostro, Angelis, et Sanctis interpellantibus pro me.

Secundum, petere id quod volo. Erit hìc, petere cognitionem internam (3) *tot ac tantorum bonorum* [*a Deo*] *acceptorum, ut ego* integre [*haec*] recognoscens [*vel, integro grati animi sensu*] possim in omnibus *amare et servire* divinae suae Majestati.

* *Primum punctum est, adducere in memoriam beneficia*

(3) *Cognitionem internam.* - Ita ex autographo distinctius, quam in vulgata versione, *duplex* gratia exprimitur, quam ubique S. P. docet postulandam, *cognitionis* seu illuminationis, et *affectionis* seu voluntatis, et exsecutionis officii per lumen divinae gratiae cogniti.

* Quatuor puncta quae sequuntur solent quibusdam confusionem quamdam parere, quod non satis distincta ipsis videantur ista quatuor, sed et secundum punctum et tertium in ipso jam primo puncto videantur contineri. Cui incommodo ut remedium aliquod suggeramus, ita distinguenda videntur ex ipso textu S. P. N., ut in *primo puncto* contemplemur generatim Dei in nos *beneficia*, seu praestita, seu praestanda, quatenus scilicet summa bona nobis inde ex Ejus amore provenerunt ac porro proveniunt, et proventura in aeternum firma spe confidimus;

In secundo puncto contemplemur beneficia illa praestari a Deo *praesenti* in omnibus, in quibus Ille nobis bona sua communicat, et in nobis ipsis; ita ut quodammodo *personaliter* in omnibus ipse nobis benefaciat. Quae certe ratio plurimum amoris superaddit in beneficiis.

In tertio puncto contemplamur Deum non modo praesentem nobis benefacere, sed *operantem* etiam et quodammodo *laborantem* in benefaciendo nobis. Quod cum in quocumque benefactore amoris significationem plurimum adaugeat, in Deo pro-

Creationis, ac Redemptionis: dona itidem particularia, seu privata enumerare, et cum intimo affectu perpendere, quan-

accepta Creationis, Redemptionis, et dona particularia, ponderando multo *cum affectu, quantum fecerit* [*atque*

fecto, qui, licet causis secundis verum actum tribuat, ipse tamen suo concursu etiam operatur in illis in bonum nostrum, amoris est plane inexplicabilis et infiniti.

Addiderim hoc loco, non videri mihi prohiberi, quominus tum in secundo tum in tertio puncto distinctius etiam de Deo Redemptore cogitemus, ut scilicet:

In *secundo* quidem *puncto* perpendamus etiam illam Dei *praesentiam*, quam aeterni Patris Filius tum in carne mortali praestitit *cum in terris visus est et cum hominibus conversatus est*, tum eam quam praestat nobis in Sanctissimo Eucharistiae Sacramento;

In *tertio* vero *puncto* Dei Redemptoris veros et gravissimos *labores* ac *dolores*, quos pro nobis ipse, verus Dei Filius, sustinere dignatus est, cum pro nobis *non dubitavit manibus tradi nocentium et crucis subire tormentum.*

Praeterea cum in primo puncto non solum beneficia jam praestita, quaeve omni tempore nobis praestantur a Deo, sed etiam in futurum, in aeternum praestanda proposita sint; nil vetat quominus etiam haec duo puncta, secundum nempe et tertium, simili modo ad futura nobis in coelis bona ab eo, qui contemplatur, extendantur. Solet enim S. P., postquam semel aliquid satis indicavit, cetera nobis inde colligenda relinquere. Quam ampla vero contemplandi materia de Deo *praesente* atque *operante* in bonum nostrum, si haec ad Paradisi gaudia aeterna applicemus!

In *quarto* demum *puncto* nulla est difficultas, satis enim primo intuitu distinguitur a praecedentibus. Continet enim rationem amoris Dei purissimi ac perfectissimi, scilicet, *propter ipsum solum*, Ejusque perfectiones infinitas. Quae ratio Deum amandi merito ad ultimum punctum reservata fuit a S. Patre. Ad hanc tamen perfectissimi amoris rationem viam sternunt tum *secundum*, tum *tertium* punctum, dum in creaturis Deum ipsum cernere praesentem et operantem docent; sed habent illa adhuc annexam considerationem boni, quod inde *ad nos* derivatur, nam et in secundo dicitur: *dans - dans mihi*, et in tertio: *propter me*: in hoc vero quarto puncto a bono nostro fit abstractio, et pura purissima proponitur ratio perfectionis absolutae in Deo, ad quam contemplandam introducimur consideratione perfectionum, quas in creaturis deprehendimus, quaeque quantumvis insignes nobis videantur, non sunt tamen nisi radii, non nisi rivuli infinitae illius perfectionis.

Sic autem distincta quatuor puncta distinctum et cuique puncto accuratius respondentem excitabunt affectum, et colloquium primi puncti merito variabitur, id quod S. P. etiam innuit.

Ceterum brevissimis punctis materiam contemplandi copiosissimam, immo vero infinitam, S. P. N. complexus est, quam qui animo purgato riteque disposito tractare aggrediatur, finem aut terminum, dum vivit mortalem hanc vitam, non inveniet. Vere enim hic vena ostenditur, seu *fons* AQUAE SALIENTIS IN *VITAM AETERNAM.*

tum mea causa benignissimus Dominus egerit, atque pertulerit: quantum mihi elargitus sit de thesauris suis: quodque juxta divinum suum decretum et beneplacitum, seipsum mihi, quantum potest, donare velit. Quibus optime inspectis, vertar ad meipsum, et disquiram mecum, quae meae sint partes, et quid aequum justumque sit, ut divinae offeram et

pertulerit] (4) *Deus Dominus noster pro me: et quantum mihi dederit ex iis quae habet: et consequenter*, [quantum] (5) *idem Dominus desideret dare se ipsum mihi in quantum potest, juxta divinam suam* ordinationem; *ac deinde reflectere in me ipsum, considerando* multa cum ratione et justitia (6), *quae ego debeam ex mea parte offerre et* dare *suae divinae*

(4) (*Atque pertulerit*). - Licet haec verba in autographo hispanico non habeantur, merito tamen in versione vulgata adjecta sunt, et necessario sub illo: *quantum fecerit*, intelligi debent, cum in hoc puncto beneficium etiam *Redemptionis* considerandum proponatur. - Sensus ergo textus hispanici est: *quantum fecerit pro me*, scilicet, tum *agendo*, tum *patiendo*. - * Ita quidem primum existimaveram, neque nunc omnino improbo. Quia tamen neque in autographo hispanico, neque in versione antiqua *ms.* legitur istud: *atque pertulerit*, ac totum hoc primum punctum simpliciter beneficia Dei generatim contemplanda proponere videtur, *quatenus* sunt *bonum nostrum*, abstractione facta a *modo* quo Deus haec omnia nobis praestitit aut praestat aut praestiturus est; expungendam potius hanc parenthesim censerem, et considerationem eorum, quae *Dominus* pro nobis *pertulit*, ad punctum tertium reservandam. Vid. quae supra diximus de *quatuor punctis* hujus contemplationis.

(5) (*Quantum*) *idem Dominus*. - Τὸ *quantum* hoc loco eo libentius ex antecedentibus subintellectum admisi, quod in antiqua *ms.* versione latina, qua S. P. usum fuisse constat, etiam insertum reperiatur; licet in autographo hispanico absit haec particula, prout etiam abest τὸ *quod*, positum in versione vulgata.

Juxta divinam suam ordinationem. - Ita literaliter ex autographo, et placet magis quam *decretum*; ne cui fors cogitatio de praedestinationis Mysterio, sane minime opportuno hoc loco, contemplationem interturbet. - *Quantum potest, juxta divinam suam ordinationem*, intelligo de ordine providentiae suae, qua liberae creaturae cooperationem requirit Deus, ut illi seipsum, quantum potest, communicet.

(6) *Multa cum ratione et justitia*. - In hispanicis editionibus passim nunc legi solet: *con mucha razon y instancia*. - Sed certe mendum est. In exemplari *ms.*, quo S. P. usus est, quodque sua manu variis in locis correxit, legitur: *justicia*. Et sic omnino legendum esse patet etiam ex utraque versione latina; nam et vulgata hanc lectionem exprimit: *quid aequum justumque sit*: et antiqua *ms.* versio habet: *rationabiliter et juste*. - Quod infra insertum est textui (*aliquid alteri*) ex antiqua versione *ms.* desumptum est: *sicut qui offert aliquid alteri*.

exhibeam Majestati: haud sane dubium, quin mea omnia offerre debeam, ac meipsum cum summo affectu, et verbis hujuscemodi, vel similibus:

Majestati, scilicet, omnia mea, et me ipsum cum illis, ut qui [*aliquid alteri*] offert, *multo cum affectu*:

Suscipe, Domine, univer-

(7) Sume (8), *Domine*, et

(7) *Sume Domine, et suscipe* etc. - Quidquid est hic discriminis, inter hanc literalem versionem et latinam vulgatam, diligenti consideratione dignum existimo: praesertim ista: 1. *Sume, Domine, et suscipe*; 2. *Omnia sunt tua*; 3. *Dispone* (de illis) *pro omni voluntate tua.*

Sume Domine et suscipe. - Ex vulgata versione posset quis existimare, hujus oblationis eum tantummodo sensum esse, ut Dei donis, *memoria* praesertim, *intellectu*, et *voluntate*, nonnisi juxta Dei beneplacitum uti statuamus. Qui quidem sensus, licet verissimus sit atque sanctissimus, et in hac sui oblatione necessario contineatur, nequaquam tamen ea omnia complectitur quae in autographo exprimi videntur; immo vero hic non est proprius sensus neque praecipuus hujus oblationis. Est enim *oblatio* dantis seu offerentis proprie sic dicta, et ut talis respondet huic primo puncto, in quo ut *amans* Deus *amato dare* ex iis quae habet consideratur, ita *amatus amanti* vicissim *dare* seu offerre ea quae habet censendus est.

Jam vero S. P. duplici utitur verbo: *Sume* seu *tolle*, et *suscipe*, in quo certe amplius quid indicari videtur, quam simplex propositum sancte hisce Dei donis utendi.

Ac *suscipi* quidem illud dicitur, quod sponte ab altero offertur; *sumi* autem vel *tolli* dicitur, quod etiam pro lubitu auferatur, quamvis alter non offerat. « *Sume* ergo, ait S. P., *tolle*, *aufer* pro tuo lubitu: es enim Dominus omnium; « *omnia sunt tua*: si auferas quae dedisti, mea non tollis, sed ea quae *tua* sunt, « ac semper manent *tua*; tu amandus aeque atque laudandus, et cum *das* et cum « *aufers*. (*Dominus dedit, Dominus abstulit: sit nomen Domini benedictum.*) « Neque vero habere volo, nisi quod et quantum tu me habere volueris. *Tolle* « *Domine*-, *et suscipe*: nam equidem lubens etiam volensque tibi offero omnia. » Itaque cum dicit: *Sume* seu *tolle* - *et suscipe*: non modo usurum se Dei donis nonnisi juxta ejus beneplacitum statuit: sed lubens, quantum quidem in se est, his ipsis Dei donis *cedit* plane, ut Dominus ea pro suo beneplacito, vel *minuat*, vel etiam omnino *auferat.*

Propterea etiam, paulo infra, non modo ea *tradit* Domini voluntati *gubernanda*, ut habet vulgata versio; sed ait: *omnia sunt tua*, duplici titulo scilicet, et quod *tu ea mihi dedisti*, et quia ego, libera donatione mea, *tibi ea restituo*; ergo *dispone de illis juxta omnem* voluntatem tuam, quae verba certe plus sonant quam: *tibi ea trado gubernanda*; et procul dubio etiam illam includunt divinae voluntatis dispositionem, qua fortasse velit aliquando ea ipsa dona sua vel *minuere* in nobis, vel etiam plane *auferre.*

Atque hoc sensu, maxime cum non solum de quibusvis Dei donis, verum etiam de ipsis animae potentiis agatur, exprimitur certe oblatio maxime heroica. Quamvis

sam meam libertatem. Accipe memoriam, intellectum, atque voluntatem omnem. Quidquid habeo, vel possideo, mihi largitus es: id tibi totum restituo,

suscipe *omnem meam libertatem* (9), *meam memoriam*, *meum intellectum*, *et omnem voluntatem meam*, *quidquid habeo* et *possideo* (10): *tu mihi*

enim memoria, intellectus, liberumque arbitrium, ejusmodi sint Dei dona, sine quibus Deo servire non possimus; ut proinde, qui his renuntiat, renuntiare videatur ipsi facultati Deo serviendi: quia tamen accidit non raro, etiam Dei famulis, ut vel infirmitate aliqua, vel senio, ad conditionem adeo miserabilem redigantur, et multos quandoque annos harum animi facultatum usu destituti vivant; quis dubitet, quin et oblatio hujusmodi fieri possit, et heroicae resignationis et amoris ardentissimi actus futurus sit, si quis libere, ex Dei amore, ad ejusmodi humiliationis ac moralis nullitatis veluti abyssum, pro divino beneplacito, adeundam sese offerat, solo *ejus amore et gratia* contentus?

Itaque haec talis oblatio sui, plane universalis, qua majorem amplioremve excogitari posse non existimo, ex autographo exprimi videtur; et hoc demum sensu haec S. P. verba plane respondent donationi universali, ad quam divinae Bonitati offerendam *de ejus* ipsius *donis ac datis* omnis haec contemplatio legitimo ratiocinio nos introducit. – Ceterum hujusmodi oblatio sui, *serio* aliquando facta, vel sola posset fortasse Dei famulo illud damnum compensare, quod alioqui gravissimum atque irreparabile subire cogeretur, si quando, ut fert humana conditio, in tam miserabilem infirmitatem incideret.

Est denique operae pretium meminisse, totum hoc colloquium: *Sume Domine* etc. non esse *petitionem*, quasi hoc a Deo precaremur, ut sua dona a nobis auferat, sed meram esse *oblationem*, actum scilicet plenae atque perfectae resignationis. Sunt enim verba *offerentis* omnia sua seque ipsum, ut expresse monet S. P.

(8) *Sume.* – Praeter sensum hujus verbi, quem modo fusius exposuimus in explicatione hujus colloquii, non absre videtur alterum indicare, qui et valde naturalis est, et ex praemissa beneficiorum divinorum consideratione sponte fluit. Scilicet ut perpensis Dei beneficiis, ac donis, dum reflecto ad me, quid vicissim ego dare Deo possim, prorumpam in illam vocem: SUME, *Domine, omnia quae habeo – – omnia sunt tua.* Quasi dicam per exclamationem, prae admiratione tantae bonitatis: *Quid enim ego dare tibi possum, Domine, quod jam tuum non sit?* SUME – *Domine – et quoniam tanta est tua benignitas, ut mihi facultatem esse velis aliquid tibi offerendi,* SUSCIPE etc. Maxime vero hunc sensum hispanicus textus, verbo *Tomad*, habere videtur; et optime hoc convenit cum eo quod S. P. dicit, hanc oblationem faciendam tamquam ab eo, qui offert (aliquid alteri) *multo cum affectu.*

(9) *Libertatem.* – Intellige non liberum arbitrium, quod infra offertur, cum *voluntatem omnem* nostram offerimus, sed libertatem illam, qua nostri juris sumus, neque ullo externo impedimento prohibemur facere quod volumus.

(10) *Habeo et possideo.* – *Habere* dicimus ea, quae nobis sunt in nobis ipsis, ipsa scilicet bona *interna*, ac personalia, corporis et animi; *possidere* potius bona quaevis *externa* seu extra nos posita.

ac tuae prorsus voluntati trado gubernandum. Amorem tui solum cum gratia tua, mihi dones, et dives sum satis, nec aliud quidquam ultra posco.

Secundum erit, speculari Deum, in singulis existentem creaturis suis; et elementis quidem dantem, ut sint; plantis vero, ut per vegetationem quoque vivant; animalibus insuper, ut sentiant; hominibus postremo, ut simul etiam intelligant. Inter quos accepi et ipse universa haec beneficia, esse, vivere, sentire, ac intelligere; meque templum quoddam suum efficere voluit, ad imaginem suam et similitudinem creatum. Ex quorum omnium admiratione, reflexus in *haec omnia dedisti, tibi, Domine, ea restituo*: omnia sunt tua, dispone [*de illis*] *pro omni voluntate tua. Da mihi amorem tui et gratiam*, nam haec mihi sufficit.

Secundum, attendere quomodo Deus habitat *in creaturis*; *in elementis, dans esse*; *in plantis, dans vegetare*; *in animalibus, dans sentire*; *in hominibus, dans intelligere*: *et ita in me* [*habitat*] *dans mihi esse, vivere, sentire, et faciens me intelligere*: item *faciens me templum* [*sui*], *cum creatus sim ad similitudinem et imaginem suae divinae Majestatis*: *similiter reflectendo ad me ipsum, eo modo quo dictum est in primo puncto, vel alio* [*si*] quem sensero meliorem (11). *Eadem ratione*

(11) *Meliorem.* - Satis indicat S. P. alium aliquem affectum diversum ab eo quem ipse in primo puncto posuit, et *meliorem*, magisque materiae hujus secundi puncti respondentem, excitari hoc loco posse. Respondebit autem considerationi Dei *habitantis*, idest *praesentis* in creaturis et in me ipso: - si ego me vicissim illi *praesentem* semper sistam, *providens illum in conspectu meo semper* (Ps. 15.); si viva fide ac sollicito studio coner *Deum in omnibus quaerere* (ut nobis praescribit Reg. sum. 17.) *invisibilem* (Deum) *tamquam videns sustinere*, ut Apostolus loquitur ad Hebr. c. 11. v. 27. - si *ambulare coram eo*, si in *ejus conspectu stare* semper, si cogitationes meas, et verba mea, et opera, ut Eo *praesente* et inspectante, quam possim perfectissime ordinare studeam - si me *templum* Dei esse, quae quidem pulcherrima est idea et magnifica, practice meminero, ac proin *glorificem et portem Deum in corpore meo*, ut item Apostolus loquitur 1. ad Cor. 6. Haec ergo et his similia sensa concipi, et *magno cum affectu* Deo offerri in hoc secundo puncto conveniet.

Quod si quis in hoc secundo puncto contemplationem Dei *praesentis* ad Christi Dei in SS. Eucharistiae Sacramento, itemque ad Ejusdem in nobis ipsis, Commu-

meipsum, agam ut in primo puncto, vel melius si quid occurrerit: id quod in punctis etiam sequentibus erit factitandum.

fiet super quolibet puncto quod sequitur.

Tertium est, considerare eumdem Deum ac Dominum, propter me in creaturis suis operantem, et laborantem quodammodo (*), quatenus dat ipsis, conservatque id quod sunt, habent, possunt, atque agunt. Quae omnia, ut supra, in mei considerationem reflectenda erunt.

Tertium, considerare quomodo Deus operatur *et laborat propter me in* omnibus *rebus creatis* super faciem terrae, id est, habet se ad modum laborantis, *ut in coelis, elementis, plantis, fructibus, gregibus, etc: dando esse, conservando, donando vegetationem et sensum, etc. Deinde reflectere ad me* (12).

(*) *In contemplatione ad acquirendum amorem. In tertio puncto, post illa verba*: Laborantem quodammodo, *addantur haec ex autographo*: Ut in coelis, elementis, plantis, frugibus, et animantibus, quatenus dat, etc.

---

nionis tempore, praesentiam extendat, nova et copiosa affectuum copia, qui tantae Bonitati respondeant, contemplanti se offeret.

(12) *Reflectere ad me.* – Et scilicet facere, ut in secundo puncto monuit S. P. *eo modo, quo dictum est in primo puncto, vel alio si quem sensero meliorem.* – In hoc tertio puncto, ubi Deum contemplamur *operantem* et *laborantem* quodammodo in omnibus rebus creatis propter nos, affectus huic considerationi respondens erit, ut et nos vicissim *operari* et *laborare* propter ipsum statuamus, ne amor noster in solo affectu, quod fere idem foret quam in solis verbis, consistat. – Ac Deus quidem in creaturis *operatur* et *laborat* quodammodo, utique sine labore, qui in Deum cadere non potest; at si Christum Deum spectemus, *operantem* et *laborantem* pro nobis in vita sua mortali, incomparabiles Ejus *labores* ac *dolores* ad efficax desiderium *laborandi* et *patiendi* pro Deo quam plurima rapere animos nostros debent.

Respondebit item ille affectus: ut Deum in omnibus creaturis *operantem* contemplans, discam viva fide, quaecumque a creaturis mihi obveniant, sive grata illa sint, sive ingrata, omnia prorsus, tamquam de ipsius Dei manu admittere et excipere, et omnia prorsus tamquam Ejus munera et beneficia infinito amore in me collata, ut vere sunt omnino omnia. Nec enim est *malum in civitate, quod Dominus non fecerit.* (Amos c. 3.) *et diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* (Rom. c. 8.) Unde merito *semper et ubique* Deo *gratias agam* in omnibus.

Quartum, prospicere quo pacto munera et bona omnia coelitus descendunt, ut sunt potentia, justitia, bonitas, scientia et alia quaelibet humana perfectio, terminis quibusdam certis circumscripta; quae ab infinito illo totius boni thesauro, sicut lumen a sole, et ex fonte aqua, derivantur. Addenda super est reflexio praedicta in mei circumspectionem.

Quartum, speculari quomodo omnia bona et dona descendunt desursum, ut mea limitata potentia *a summa et infinita illa desursum: et eodem modo justitia, bonitas, pietas, misericordia, etc. sicut a sole descendunt radii, a fonte aquae etc. Dein terminare reflectendo in me ipsum* (13), *ut dictum est.*

Colloquium etiam in fine fiet, terminandum cum *Pater noster.*

Finire cum colloquio et Pater noster.

MODI TRES ORANDI

TRES MODI ORANDI

et primus [*quidem, primo*] super praeceptis.

Primus orandi modus deducendus est ex mandatis, ex

Primus modus orandi est circa decem praecepta, et septem

(13) *Reflectendo in me ipsum.* – Patet huic quarto puncto respondere affectum amoris purissimi erga Deum *propter ipsum solum*, Ejusque infinitas perfectiones. Scilicet, ut ex creaturarum limitatis perfectionibus ad infinitas Dei perfectiones cognoscendas et amandas, veluti per gradus quosdam, ascendamus – atque inde *exuentes nos, quantum fieri potest, amore omnium creaturarum, affectum universum in ipsarum Creatorem conferamus, Eum in omnibus creaturis amando, et omnes* nonnisi *in Eo, juxta sanctissimam ac divinam Ipsius voluntatem.* (Reg. item Sum. 17.)

Pro conclusione hujus pulcherrimi argumenti *de amore Dei* juvat repetere, quod in *Nota* huic contemplationi praemissa innuimus, veram nostri *abnegationem* esse *conditionem sine qua non* possimus eo pertingere, quo haec contemplatio nos invitat. Itaque aureum illud documentum, quod a S. P. positum est in fine secundae hebdomadae, et ad quod exercendum omnia S. P. N. Exercitia nos ducunt et impellunt, hic adscribere operae pretium visum est: *Hoc unusquisque persuasum habeat,* TANTUM *se in studiis spiritualibus* (quorum finis ac terminus est perfectus Dei amor) *promoturum esse,* QUANTUM *ab amore sui ipsius et proprii commodi affectione sese abstraxerit.*

peccatis septem mortalibus, ex tribus animae potentiis, et ex quinque sensibus consideratis; unde non tam habet orationis formam, quam Exercitii cujusdam spiritualis, per quod et anima juvatur, et oratio Deo redditur acceptior.

Prius itaque quam hoc orem modo, juxta illud, quod tertiae Additioni aequipollet, sedebo vel deambulabo paulisper (prout ad animae quietem facere videro) pensitans apud me, quo mihi accedendum sit, et quid faciendum. Hoc idem Additionis genus ad omnem orandi Modum praemitti debet.

Oratio praeparatoria gratiae contineat postulationem, ut mihi detur agnoscere quidquid deliquero adversus Decalogi praecepta, meque in posterum

peccata mortalia, tres potentias animae, et quinque sensus corporis : qui modus orandi est potius dare formam, modum et [*quaedam*] *exercitia*, quomodo [*quibus*] *anima se* praeparet, *et in illis proficiat, et ut oratio accepta sit* [*Deo*], *quam dare formam et modum* aliquem *orandi* [*proprie dictum*].

Primo fiat aequivalens secundae Additioni (1) secundae hebdomadae, *scilicet*, *antequam intrem in orationem*, quiescat paululum spiritus, *sedendo*, *vel ambulando*, *prout melius ei videbitur*, *considerando* quo vadam, et ad quid; *et haec eadem Additio fiet ad initium omnium Modorum orandi* (2).

[*Dein fiat*] *oratio quaedam praeparatoria : veluti*, *petere gratiam a Deo Domino nostro*, ut possim cognoscere *in quo defecerim circa decem praece-*

(1) *Secundae additioni secundae hebdomadae.* – Intellige illam Additionem, quae habetur in *quarto* ex Notandis positis post primae diei secundae hebdomadae contemplationem quintam.

(2) *Ad initium omnium modorum orandi.* – Id licet proprie dictum sit hoc loco de tribus orandi modis, qui hic traduntur, valet tamen idem praeceptum ad omnem quamcumque Orationem, sive mentalem, sive vocalem; et haec praeparatio si omni orationi, seu brevior seu longior futura sit, praemittatur, ut sane decet, non poterit non esse efficacissima ad bene orandum. Nec enim tumultuarie ab actionibus humanis, fortasse etiam vanis, ad agendum cum Deo vel Sanctis transeundum est.

emendare, intellectis illis exactius, et (ut par est) ad Dei gloriam et salutem meam solito cautius observatis.

pta: et item petere gratiam et auxilium *ad emendandum me in posterum*: postulando perfectam intelligentiam illorum, ad melius ea servanda, et ad majorem gloriam et laudem suae divinae Majestatis.

Primo ergo, mandatum quodlibet ordine discutiam, attendens, quo pacto servaverim illud, aut violaverim, deque succurrentibus in memoriam delictis, veniam precabor, recitando semel *Pater noster*. Porro in excutiendis singulis praeceptis, satis fuerit insumi spatium temporis, quo ter posset oratio Dominica percurri.

Pro primo Modo orandi, convènit considerare, *et* cogitare *in primo praecepto quomodo illud servaverim*, et in quo defecerim, tenendo regulam (3) [*sistendi in hac consideratione*] *per spatium quo quis recitat ter* Pater noster et ter Ave Maria: *et si in hoc tempore invenio defectus meos, petere veniam* et remissionem *illorum*, et *dicere unum* Pater noster: *et hoc eodem modo fiat in quovis ex decem praeceptis.*

Notandum tamen, quod circa praeceptum, cujus praevaricatio rarior nobis accideret, minus immorandum esset; at eo amplius, quo lapsus fuerit

Notandum est, quod quando quis venerit ad cogitationem [*sive discussionem*] *praecepti alicujus, in quo reperit non habere se ullum habitum pec-*

(3) *Tenendo regulam etc.* - Intellige *ordinariam*, ut sensus sit: *satis fore ordinarie, plerumque, insumi spatium etc.*, posse autem ac debere *aliquando* protrahi diutius vel etiam contrahi; prout in Notando dicitur. Observa etiam ex autographo: 1. Spatium indicari, quo ter recitari possit non solum *oratio Dominica*, ut habet vulgata versio, sed *et salutatio Angelica*. 2. Petitionem veniae - *et remissionis* - (venia ad *culpam*, remissio ad *poenam* refertur) non fieri debere simpliciter *recitando semel Pater noster*; sed peti veniam et remissionem primum, *deinde* recitari *Pater noster*.

ex assuetudine frequentior, idque similiter circa mortalia peccata sit praestandum.

candi, non est necesse ut immoretur tanto tempore: sed secundum quod quis reperit se plus, vel minus impingere [*offendere*] *contra illud mandatum, ita debet plus vel minus immorari in* consideratione et scrutinio *illius* [*praecepti*]: *et hoc idem servetur in peccatis mortalibus.*

Completo de praeceptis singulis discursu, post mei accusationem, et gratiae implorationem, ut ea vigilantius deinceps custodiam, colloquium dirigam ad Deum, juxta rei occasionem.

Post finitum discursum jam dictum super omnibus praeceptis, *accusando me in illis, et petendo gratiam* et auxilium *ad emendandum me in posterum, debet terminari colloquio ad Deum Dominum nostrum juxta subjectam materiam* (4).

Secundo, similem orationis modum prosequemur circa mortalia peccata, post Additionem, et praeparatoriam orationem, sicut fecimus in praeceptis. Nihil enim utrobique varium occurrit, nisi quod ad materiam attinet, cum praecepta quidem servanda sint, peccata vero devitanda. Cete-

Secundo super peccatis mortalibus.

Circa septem *peccata mortalia, post Additionem* [*supra dictam*] *fiat oratio praeparatoria, modo jam dicto, solum mutando, quod materia hìc est de peccatis, quae evitanda sunt, et prius erat de praeceptis, quae sunt servanda; et similiter ser-*

(4) *Juxta subjectam materiam.* - Intellige: pro ratione qua me reperero me habuisse in observatione praeceptorum, v. g. *gratias agendo*, ubi per Dei misericordiam ab alicujus praecepti violatione praeservatum me fuisse invenero; *dolendo* de iis in quibus deliqui; *petendo gratiam et auxilium* in futurum ad servanda praesertim ea praecepta, quae transgrediendi periculum majus imminere mihi in mea praesenti conditione intelligam; *excitando* me ad odium quam maximum hujusmodi peccatorum.

ra eadem sunt, fietque itidem colloquium.

Sciendum est, peccatorum vitiorumque notitiam juvari per contrariorum actuum ethabituum considerationem. Quapropter per gratiam divinam et piam quamlibet exercitationem laborandum est unicuique, ut virtutes sibi paret, mortalibus peccatis septem oppositas.

Tertio, circa tres animae potentias idem sequitur progressus, per Additionem, orationem, et discussionem singularum, cum colloquio ad finem, faciendus.

Quarto, circa quinque sensus corporis, nulla re mutata, praeter materiam.

Ubi subnotandum est, quod si quis optet, in sensuum suorum usu, Christum imitari, debet in oratione praeparatoria seipsum super hoc Deo commendare, factaeque sensuum singulorum examinationi, Dominicam orationem subjicere: si vero similem affectet Beatae

vetur ordo et regula jam dicta, et colloquium.

Ad melius cognoscendas culpas commissas in peccatis mortalibus, considerentur eorum contraria, atque ita ad melius vitanda ea [*peccata*], proponat et curet ille, [*qui hunc orandi modum adhibet*], sanctis exercitiis *acquirere* et possidere *septem virtutes illis* [*peccatis*] *contrarias.*

Tertio, super potentiis animae.

Circa tres potentias animae, servetur idem ordo, et regula, quae in praeceptis, faciendo suam Additionem, orationem praeparatoriam, *et colloquium.*

Quarto, super quinque sensibus corporis.

Circa quinque sensus corporis servabitur semper idem ordo, mutando materiam illorum.

Qui vult imitari in usu sensuum suorum Christum Dominum nostrum, commendet se in oratione praeparatoria suae divinae Majestati; *et post consideratum unumquemque sensum, dicat unum* Ave Maria, vel *unum* Pater noster; *et qui vellet imitari in usu sensuum*

Virginis Mariae imitationem, ei se commendet, tamquam a Filio id impetraturae, et salutationem Angelicam, dum sensus excutit, identidem recitet.

Dominam nostram, in oratione praeparatoria *se commendet illi*, ut sibi obtineat gratiam a Filio suo ac Domino ad hoc ipsum : *et* post consideratum unumquemque sensum, *dicat unum* Ave Maria.

SECUNDUS ORANDI MODUS

ex vocum orationis singularum perpensa significatione.

SECUNDUS MODUS ORANDI

est [*sive fit*] contemplando *significationem singularum vocum orationis* [*illius, circa quam hic Modus orandi exercetur*].

Additio eadem, quae superius, it praevia.

Eadem Additio, quae fuit in primo Modo orandi, erit in hoc secundo.

Oratio praeparatoria personae congruet, ad quam dirigitur.

Oratio praeparatoria fiet conformiter personae ad quam dirigitur oratio [*circa quam hic Modus orandi exercetur*].

Secundus orandi Modus est, ut flexis genibus, vel sedendo (pro habitudine corporis, et animi devotione) oculis vel clausis, vel defixis in partem unam, neque huc et illuc motis, precationem Dominicam a principio recitemus, et in

Secundus Modus orandi est, ut ille [*qui hunc Modum vult adhibere*] *genibus flexis* (5), *vel sedens, prout magis* [*ad hoc vel illud*] *dispositum se reperit, et prout magis eum devotio comitatur, tenendo oculos clausos, vel defixos in unum locum,*

(5) *Genibus flexis vel sedens.* - Quod supra notavimus (n. 2.) ubi de *praeparatione* orationi praemittenda agebatur, idem hoc loco notare juvat : scilicet ista duo, quae hic a S. P. dicuntur de *corporis situ* adhibendo, *pro animi vel corporis dispositione*, tamquam medio ad finem ; itemque de *oculis* in oratione vel *claudendis* vel *defigendis in unum locum*, *neque huc illuc movendis*, ad omnis orationis bonum successum valere plurimum. Ne quis forte ea nonnisi in hoc secundo orandi modo adhibenda sibi existimet.

prima voce, quae est, *Pater*, meditationis figamus pedem, quamdiu circa eam variae nobis significationes, similitudines, spirituales gustus, et aliae commotiones devotae incident: et ita deinceps per singula ejusdem, vel alterius orationis verba factitabimus.

neque huc illuc eos movendo, dicat, Pater, *et* consistat in consideratione *hujus vocis tamdiu, quamdiu* invenit (6) *significationes* [*varias*], *comparationes*, (7) *gustum, et consolationem* in considerationibus pertinentibus ad talem vocem: *et eodem modo faciat in quavis voce orationis Dominicae, vel alterius orationis cujusque, quam* [*assumere*] *voluerit ad orandum hoc modo.*

Regulae tres circa haec servandae. Prima, ut in tali precationis cujuslibet ruminatione, horae spatium insumamus, quo expleto, *Ave Maria*, *Credo*, *Anima Christi*, et *Salve Regina*, semel juxta communem morem, vel mente sola, vel etiam voce percurrantur.

Prima regula est, quod [*qui sic orat*] *persistet hoc modo unam horam* in tota oratione Dominica, *qua* [*oratione*] *expleta, dicet unum* Ave Maria, Credo, Anima Christi, *et* Salve Regina, *voce vel mente, modo* solito.

Secunda est, quod si orantibus hoc Modo nobis, in una

Secunda regula est, quod si ille, qui contemplatur ora-

(6) *Invenit.* - Ita autographum. Exprimitur applicatio adhibenda in quaerendo, ut inveniatur, quod quaeritur. Verbum *incident*, quod habet vulgata versio, hanc ideam quaerendi, idest conatus adhibendi et applicationis, non exprimit, quam omnino requirit S. P., et insinuat etiam voce illa *consideratione*, semel atque iterum hoc loco usurpata.

(7) *Comparationes.* - Comparationes seu similitudines, si quae in oratione quaerenti se offerant, solent esse utilissimae, non solum ad gustum spiritus, sed etiam ad efficaciam spiritualis profectus. Itaque fere videmus eas fuisse Sanctis, maxime orationi deditis, familiarissimas. Quin etiam consuetum videtur Divino Spiritui, per eas potissimum animam illustrare ac docere. Nec leviter debet in illis transcurri, sed omnis ratio similitudinis cum objecto quod consideramus, quam fieri poterit, accuratissime persequenda. - Hoc item quod de comparationibus ac similitudinibus dicimus, ad omnem orationem mentalem pertinere intelligendum est.

voce, vel duabus, meditatio affluat, et interna simul delectatio; postponenda erit transcurrendi cura, licet hora tota praetereat, qua elapsa, reliquum orationis cursim recitetur.

Tertia, ut quando ita contigerit, meditandae voci uni, aut pauculis, horam impendisse, postridie recitato breviter eo, quod excussum fuit, ad sequentis verbi considerationem pergamus.

Post excussam vero ad hunc modum Dominicam precationem totam, succedet salutatio Angelica: deinde alia oratio, ut sine interruptione haec orandi exercitatio procedat.

Ad haec, oratione qualibet sic completa, personam illam, ad quam pertinebat, paucis compellabimus, virtutem aliquam aut gratiam petentes, qua maxime indigere nos senserimus.

tionem Dominicam, inveniat *in una voce, vel in duabus* tam bonam [*copiosam*] materiam cogitandi, *et gustum et consolationem, non curet progredi ulterius, etiamsi terminetur hora* in eo quod invenit, *qua finita, dicet reliquum* orationis Dominicae *modo* solito.

Tertia est, quod si in una voce, vel duabus orationis Dominicae *immoratus fuerit una hora* integra, *alio die*, quando volet redire ad [*eamdem*] orationem, *dicat supradictam vocem, vel duas illas*, modo solito, *et in voce quae sequitur* immediate, incipiat contemplari, eo modo quo dictum est in regula secunda.

Advertendum est, quod finita oratione Dominica uno, vel multis diebus, *debet fieri idem circa salutationem Angelicam, et postea* circa reliquas orationes, *ita ut* per aliquod tempus semper *se exerceat circa unam ex illis.*

Altera nota est, quod finita oratione, paucis verbis, convertendo se ad personam ad quam directa fuit illa oratio, petat virtutes vel gratias, *quibus sentiat magis se indigere.*

TERTIUS ORANDI MODUS

per quamdam vocum et temporum commensurationem.

Additio ab utraque superiore nihil differt.

Oratio praeparatoria fiet sicut in secundo Modo.

Tertius hic orandi Modus in eo consistit, ut inter singulas respirandi vices, singula Dominicae, alteriusve orationis verba transmittamus, expensa interim, vel significatione prolatae vocis, vel personae ad quam oratio spectat, dignitate, vel mea ipsius vilitate, vel utriusque postremo differentia. Eodem procedendum modo in verbis reliquis. Addendae quo-

TERTIUS MODUS ORANDI

erit per [*sive*, *ad*] mensuram [*sive*, *in numerum*, *ad modum rhythmi*] (8).

Additio erit eadem quae fuit in primo et secundo Modo orandi.

Oratio praeparatoria erit sicut in secundo Modo orandi.

Tertius Modus orandi est, quod ad quemlibet anhelitum, seu [ad quamlibet] respirationem orandum est [*oretur*] mentaliter, *dicendo unam vocem orationis Dominicae, vel alterius orationis quae recitetur*, ita ut una sola vox dicatur inter unum anhelitum et alterum, et dum durabit tempus ab uno anhelitu ad alterum, *attendatur* praecipue *ad significationem talis vocis, vel ad personam ad quam recitat* [*oratio dirigitur*], *vel ad vilitatem sui ipsius, vel ad differentiam inter tantam altitudinem* [*illius personae*] *et tantam*

(8) *Per* [*ad*] *mensuram* [*sive*, *in numerum*, *ad modum rhythmi*]. – In autographo hispanico *por compas*, quae expressio, cum de aliis mensurae speciebus, tum praesertim de illa adhibetur, qua in musico concentu, rhythmo, metro, pulsu, temporum spatia ac soni, temporibus respondentes, rite atque *in numerum* distribuuntur. – Metaphora haec, ab arte musica deducta, cum hoc orationis modo ideam copulat harmoniae cujusdam sacrae, in qua respirationibus singulis piae cogitationes et affectus ex aequo respondent, et *cor et caro exultant in Deum vivum.*

que orationes supra memoratae, *Ave*, *Credo etc.*

vilitatem propriam; *et eadem forma et regula procedet in reliquis vocibus Orationis Dominicae*; *et ceteras orationes*, *scilicet* : Ave Maria, Anima Christi, Credo, et Salve Regina, *dicet* more consueto.

Regulae duae huc spectantes. Prior, ut, finita juxta hunc orandi Modum precatione Dominica, sumatur aliis diebus vel horis, Angelica salutatio, simili respirationum intervallo tractanda, cum aliis orationibus, usitato more recitandis.

Prima regula est, quod altero die, vel alia hora qua [*sic*] *orare velit, dicat* Ave Maria ad mensuram, *et ceteras orationes more consueto*, et ita consequenter (9) procedendo per ceteras.

Posterior, ut, qui hunc orandi Modum exercere cupit diutius, ad eum applicet precationes omnes supradictas, aut earum partes, et paria anhelituum ac vocum interstitia observet.

Secunda est, quod qui voluerit plus immorari (10) *in orando* ad mensuram, potest dicere *omnes supradictas orationes, vel partem illarum, servando eumdem ordinem anhelitus* ad mensuram, *prout declaratum est.*

(9) *Et ita consequenter etc.* - Intellige, si primum hoc tertio orandi modo se exercuerit circa *Pater noster*, secundo, circa *Ave Maria*; tertio idem faciat circa *Anima Christi*, atque ita porro circa ceteras orationes. - Supponitur vero in hac regula, singulis vicibus nonnisi singulas orationes hoc modo pertractari: cum post singulas ita pertractatas, reliquae *more consueto* recitandae dicantur. Neque hic vel integra hora, vel certum temporis spatium impendendum praescribitur.

(10) *Plus immorari.* - Id est, plus temporis impendere, quam quod requiratur ad unicam orationem hoc tertio orandi modo decurrendam.

VITAE D. N. JESU CHRISTI MYSTERIA.

Notandum est primitus, omnia sequentium Mysteriorum verba, quae includuntur parenthesi, ex ipsis Evangeliis deprompta esse, non item cetera. Ad haec, in unoquoque Mysterio, semper, aut fere, poni puncta tria, ut expeditior sit contemplatio, quo est distinctior.

DE ANNUNTIATA B. MARIAE VIRGINI CHRISTI INCARNATIONE, de qua Luc. 1.

Primo, quomodo Angelus Gabriel, beatam Virginem salutans, divini Verbi conceptionem ei nuntiavit (*Ingressus Angelus ad eam dixit: Ave gratia plena*, etc. *Ecce concipies in utero, et paries Filium* etc.)

Secundo, confirmat Angelus id quod praedixerat, adducto exemplo de sancti Joannis Baptistae conceptione admiranda (*Et ecce Elisabeth cognata tua, et ipsa concepit filium in senectute sua*, etc.

Tertio, respondit Angelo Virgo sancta (*Ecce Ancilla*

MYSTERIA VITAE CHRISTI DOMINI NOSTRI.

Notandum est in omnibus Mysteriis sequentibus, omnia verba quae sunt inclusa intra parenthesin esse ex ipso Evangelio, non item ea quae sunt extra [*parenthesin*]: *et in quovis Mysterio, pro maxima parte invenient* [*qui meditaturi sunt*] *tria puncta ad* meditandum et *contemplandum in illis* majori cum facilitate.

DE ANNUNTIATIONE DOMINAE NOSTRAE scribit S. Lucas cap. 1. litt. C. D.

Primum punctum est, quod Angelus S. Gabriel, salutans Dominam nostram, ei nuntiavit conceptionem Christi Domini nostri. (*Ingressus Angelus ad eam dixit: Ave, gratia plena, concipies in utero, et paries Filium*).

Secundum, confirmat Angelus ea quae dixerat Dominae nostrae, nuntiando conceptionem S. Joannis Baptistae dicens illi: (*Et ecce Elisabeth cognata tua et ipsa concepit filium in senectute sua...*)

Tertium, respondit Angelo Domina nostra: (*Ecce Ancilla*

Domini; *fiat mihi secundum verbum tuum*).

DE MARIA ELISABETH COGNATAM SUAM VISITANTE, ut habetur Luc. 1.

Primo, quomodo invisit Maria Elisabeth, ac S. Joannes in utero existens, sensit Mariae salutationem: et gestiit (*ut audivit salutationem Mariae Elisabeth, exultavit infans in utero ejus: et repleta est Spiritu sancto Elisabeth, et exclamavit voce magna, et dixit: Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui.*)

Secundo, beata Virgo in hoc canticum prae laetitia prorupit (*Magnificat anima mea Dominum*, etc.)

Tertio, (*Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus, et reversa est in domum suam*).

DE CHRISTI NATIVITATE Luc. 2.

Primo, beata Maria cum Joseph sponso suo e Nazareth proficiscitur Bethlehem. (*Ascendit autem et Joseph a Gali-*

Domini, fiat mihi secundum verbum tuum).

DE VISITATIONE DOMINAE NOSTRAE AD ELISABETH agit S. Lucas cap. 1. litt. D.

Primo, cum Domina nostra visitasset Elisabeth, S. Joannes Baptista existens in utero matris suae, sensit visitationem quam fecit Domina nostra, (Et ut audivit salutationem Mariae Elisabeth, exultavit infans in utero ejus, et repleta est Spiritu sancto Elisabeth, et exclamavit voce magna, et dixit: Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui).

Secundo, Domina nostra cantat canticum, dicens: (Magnificat anima mea Dominum).

Tertio, (Mansit Maria cum illa quasi mensibus tribus: et reversa est in domum suam).

DE NATIVITATE CHRISTI DOMINI NOSTRI agit S. Lucas cap. 2. litt. A. B₂

Primo, Domina nostra et Sponsus ejus Joseph eunt a Nazareth in Bethlehem (Ascendit Joseph a Galilaea in Bethle-

laea, etc. *in Bethlehem*, etc. *ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore praegnante*).

Secundo, (*Peperit Filium suum primogenitum, et pannis eum involvit, et reclinavit eum in praesepio*).

Tertio, eo tempore (*Facta est cum Angelo multitudo militiae coelestis, laudantium Deum, et dicentium, Gloria in altissimis Deo*, etc.)

DE PASTORIBUS

Luc. 1.

Primo, Pastoribus revelatur Christi Nativitas per Angelum (*Evangelizo vobis gaudium magnum*, etc. *Quia natus est vobis hodie Salvator*, etc.)

Secundo, Pastores properant in Bethlehem (*Et venerunt festinantes: et invenerunt Mariam, et Joseph, et Infantem positum in praesepio*).

Tertio, (*Et reversi sunt Pastores glorificantes et laudantes Deum*, etc.

DE CIRCUMCISIONE

Luc. 2.

Primo, circumcisus est Puer.

Secundo (*Vocatum est nomen ejus Jesus, quod vocatum*

hem, ut profiteretur subjectionem Caesari *cum Maria desponsata sibi uxore praegnante*).

Secundo, (*Peperit Filium suum primogenitum, et pannis eum involvit, et reclinavit eum in praesepio*).

Tertio, (*Facta est multitudo militiae coelestis, dicentium: Gloria in altissimis Deo*).

DE PASTORIBUS

scribit S. Lucas cap. 1. litt. B. C.

Primo, Nativitas Christi Domini nostri manifestatur Pastoribus per Angelum. (*Evangelizo vobis gaudium magnum, quia natus est vobis hodie Salvator.*)

Secundo, Pastores eunt in Bethlehem (*Venerunt festinantes, et invenerunt Mariam, et Joseph, et Infantem positum in praesepio*).

Tertio, (*Reversi sunt Pastores glorificantes et laudantes Deum*).

DE CIRCUMCISIONE

scribit S. Lucas cap. 2. litt. C.

Primo, circumciderunt Puerum Jesum.

Secundo, (*Vocatum est nomen ejus Jesus, quod vocatum*

est ab Angelo, priusquam in utero conciperetur).

Tertio, redditus est Matri Puer, quae illi compatiebatur de sanguinis visa effusione.

est ab Angelo, priusquam in utero conciperetur).

Tertio, reddunt Puerum Matri suae, quae compatiebatur de sanguine, qui de Filio suo *exibat [fundebatur].*

DE TRIBUS MAGIS REGIBUS
Matth. 2.

DE TRIBUS REGIBUS MAGIS
scribit S. Matthaeus cap. 2. litt. A.

Primo, tres Magi Reges ad puerum Jesum adorandum venerunt, stella duce, ita attestantes: (*Vidimus enim stellam ejus in Oriente, et venimus adorare eum*).

Primo, tres Reges Magi stellam sequentes ducem, venerunt ad adorandum Jesum, dicentes: (*Vidimus stellam ejus in Oriente, et venimus adorare eum*).

Secundo, (*Procidentes adoraverunt eum, et apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera aurum, thus, et myrrham*).

Secundo, adoraverunt eum, et obtulerunt ei munera. (*Procidentes adoraverunt eum, et... obtulerunt ei munera, aurum thus et myrrham*).

Tertio, (*Responso accepto in somnis, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam*).

Tertio, (*Responso accepto in somnis, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam*).

DE PURIFICATIONE B. VIRGINIS
et
PUERI JESU PRAESENTATIONE
Luc. 2.

DE PURIFICATIONE DOMINAE NOSTRAE,
ET PRAESENTATIONE PUERI JESU
scribit S. Luc. cap. 2. litt. C.

Primo, detulerunt puerum in Templum, ut praesentarent eum Deo, tamquam primogenitum, offerentes pro eo consuetum munus (*Par turturum, aut duos pullos columbarum*).

Primo, deferunt *Puerum Jesum ad Templum, ut* praesentetur *Domino, tamquam primogenitus, et* offerunt *pro eo* (*Par turturum, aut duos pullos columbarum*).

Secundo, Simeon veniens eadem hora in Templum (*Accepit eum in ulnas suas, et benedixit Deum, et dixit: Nunc dimittis servum tuum Domine*, etc).

Tertio, Anna (*Superveniens confitebatur Domino, et loquebatur de illo omnibus, qui expectabant redemptionem Israel.*)

Secundo, Simeon veniens ad Templum (Accepit eum in ulnas suas) dicens: (Nunc dimittis servum tuum, Domine, in pace).

Tertio, Anna (Superveniens confitebatur Domino, et loquebatur de illo omnibus, qui expectabant redemptionem Israel).

DE FUGA IN AEGYPTUM
Matth. 2.

DE FUGA IN AEGYPTUM
scribit S. Matth. cap. 2. litt. C.

Primo, volens Herodes puerulum Jesum interficere, occidi fecit Innocentes, praemonito Joseph per Angelum, ut in Aegyptum profugeret,) *Surge et accipe puerum, et Matrem ejus, et fuge in Aegyptum*).

Primo, Herodes volebat occidere puerum Jesum, itaque occidit Innocentes, et ante illorum caedem Angelus monuit Joseph, ut fugeret in Aegyptum. (Surge, et accipe Puerum, et Matrem ejus, et fuge in Aegyptum).

Secundo, iter corripuit Joseph Aegyptum versus (*Qui consurgens, nocte*, etc. *secessit in Aegyptum*).

Tertio, (*Et erat ibi, usque ad obitum Herodis*).

Secundo, profectus est Aegyptum versus. (Qui consurgens nocte, secessit in Aegyptum).

Tertio, (Erat ibi usque ad obitum Herodis).

DE REDITU AB AEGYPTO.
Matth. 2.

QUOMODO CHRISTUS DOMINUS NOSTER REDIIT EX AEGYPTO
scribit S. Matth. cap. 2. litt. D.

Primo, admonetur Joseph ab Angelo, ut in terram Israel revertatur (*Surge et accipe Puerum et Matrem ejus, et vade in terram Israel*).

Primo Angelus monet Joseph, ut revertatur in Israel. (Surge, et accipe Puerum, et Matrem ejus, et vade in terram Israel).

Secundo(*Qui consurgens* etc. *venit in terram Israel*).

Tertio, eo quod regnabat Archelaus filius Herodis in Judaea, recessit in Nazareth.

DE VITA DOMINI
AB ANNO AETATIS SUAE
DUODECIMO
USQUE AD TRIGESIMUM
Luc. 2.

Primo, quomodo subditus erat et obediens Parentibus.

Secundo,(*Proficiebat sapientia, et aetate, et gratia* etc.)

Tertio, videtur fabrilem artem exercuisse, cum dicit S. Marcus c. 6. (*Nonne hic est faber?*)

DE ASCENSU IN TEMPLUM
ANNO DUODECIMO
Luc. 2.

Primo, natus Jesus annos duodecim, e Nazareth profectus est Hierosolymam.

Secundo, (*Consurgens venit in terram Israel*).

Tertio, quia regnabat Archelaus, filius Herodis, in Judaea, refugit in Nazareth.

DE VITA
CHRISTI DOMINI NOSTRI
AB ANNO AETATIS DUODECIMO
AD TRIGESIMUM
scribit S. Lucas cap. 2. litt. G. (1)

Primo, erat obediens Parentibus suis. (*Proficiebat sapientia et aetate et gratia*).

Secundo, videtur exercitasse artem fabrilem, ut indicat [*insinuat*] *S. Marcus Cap. 6.* (*nonne hic est faber?*)

DE ADVENTU CHRISTI
IN TEMPLUM CUM ESSET
ANNORUM DUODECIM
scribit S. Lucas cap. 2. litt. E. G.

Primo, Christus Dominus natus annos duodecim, ascendit a Nazareth in Hierusalem.

(1) Cur S. P. hoc Mysterium praecedere voluerit, licet, ratione temporis, proxime sequens priorem locum postulet; vide *Praeambulum ad considerandos status*, hebdomadae secundae die tertio, et ibi adnotata n. 33. Porro hoc Mysterium in duo divisum puncta, eo modo, quo hic damus, habetur in autographo hispanico. In antiqua tamen versione *ms.* distinctum est in tria puncta, eo plane ordine, quo in versione vulgata: atque haec posterior divisio procul dubio fuit a S. P. approbata, unde etiam in hispanici textus editiones passim recepta est; et ipsa materia primi puncti, prout hic proponitur, duo distincta puncta continet: 1. *erat obediens* - 2. *proficiebat.*

Secundo, remansit illic nesciis Parentibus.

Tertio, post triduum invenerunt eum in Templo, sedentem inter Doctores, et ipse illis causam morae percontantibus respondit: (*Nesciebatis quia in his, quae Patris mei sunt, oportet me esse?*)

Secundo, Christus Dominus noster mansit in Hierusalem, et nesciverunt Parentes ejus.

Tertio, elapsis tribus diebus, invenerunt illum disputantem in Templo, et sedentem in medio Doctorum; et interrogantibus illum Parentibus suis, ubi fuisset, *respondit*: (*Nesciebatis, quia in his, quae Patris mei sunt, oportet me esse?*)

DE BAPTISMO EJUS

Matth. 3.

Primo, Matri valedicens, e Nazareth ad Jordanis flumen se contulit, ubi tunc Joannes baptizabat.

Secundo, baptizatus est a Joanne, excusante se primum de indignitate, sed compulso his verbis: (*Sine modo: sic enim decet nos implere omnem justitiam*).

Tertio, descendit Spiritus sanctus super eum, et vox de coelo sic attestans: (*Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui*).

QUOMODO CHRISTUS BAPTIZATUS FUIT

scribit S. Matth. cap. 3. *litt. C.*

Primo, *Christus Dominus noster vale dicto* benedictae *Matri suae, venit a Nazareth ad flumen Jordanem, ubi erat S. Joannes Baptista.*

Secundo, S. Joannes baptizavit Christum Dominum nostrum, et volenti illi excusare se, reputando se indignum qui ipsum baptizaret, dicit Christus: (*Sine modo: sic enim decet nos implere omnem justitiam*).

Tertio, descendit Spiritus sanctus super eum, et vox Patris de coelo, attestans: (*Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui*).

DE TENTATIONE CHRISTI
Luc. 4. et Matth. 4.

Primo, post baptismum secessit in desertum Christus, et ibi per dies quadraginta et totidem noctes jejunavit.

Secundo, ter ab inimico tentatus est. (*Accedens tentator dixit ei: Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Mitte te deorsum. Haec omnia dabo tibi, si cadens adoraveris me*).

Tertio (*Angeli accesserunt, et ministrabant ei*).

DE APOSTOLORUM VOCATIONE

Primo, videntur SS. Petrus et Andreas fuisse ter vocati; primum ad solam quamdam Christi notitiam, *Joan.* 1.; deinde ad sequelam solum temporaneam, cum animo revertendi ad piscationem, *Luc.* 5.; ultimo ad perpetuam sequelam, *Matth.* 4. *et Marc.* 1.

Secundo, vocavit filios Zebedaei, *Matth.* 4. et Philippum *Joan.* 1. et Matthaeum, *Matth.* 9.

QUOMODO CHRISTUS FUIT TENTATUS
scribit S. Luc. cap. 4. litt. A. et Matth. cap. 4. litt. A. B.

Primo, postquam esset baptizatus, secessit in desertum, ubi jejunavit quadraginta dies et quadraginta noctes.

Secundo, tentatus fuit ab inimico tribus vicibus. (*Accedens tentator dixit ei: Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant: Mitte te deorsum: Haec omnia dabo tibi, si cadens adoraveris me*).

Tertio, (*Angeli accesserunt, et ministrabant ei*).

DE VOCATIONE APOSTOLORUM

Primo, videntur ter vocati fuisse S. Petrus, et S. Andreas; primum ad quamdam notitiam: id constat ex S. Joanne cap. 1.; *secundo ad sequendum* aliquo modo *Christum, cum proposito revertendi* ad possidenda ea quae reliquerant, *ut dicit S. Luc. cap.* 5.; *tertio, ad sequendum in perpetuum Christum Dominum nostrum. S. Matth. cap.* 4. *et S. Marc. cap.* 1.

Secundo, vocavit Philippum, ut habetur cap. 1. *S. Joannis, et Matthaeum, ut ipse Matthaeus dici cap.* 9.

Tertio vocati sunt reliqui, licet de quorumdam vocatione et de ordine vocationum, expresse mentio non fiat in Evangelio.

Tertio, vocavit ceteros Apostolos, de quorum particulari vocatione Evangelium non facit mentionem.

Tria hic expendenda sunt.

Et etiam alia *tria* consideranda sunt:

Primum, quomodo erant Apostoli abjectae conditionis.

Primo, quomodo Apostoli erant rudis *et abjectae conditionis.*

Secundo, ad quantam fuerint dignitatem, et quam suaviter vocati.

Secundo, dignitas, ad quam fuere tam suaviter vocati.

Tertio, quibus gratiae donis, supra omnes veteris Testamenti Patres, novique Sanctos evecti sint.

Tertio, dona et *gratiae, quibus fuere elevati supra omnes Patres novi et veteris Testamenti.*

DE PRIMO CHRISTI MIRACULO FACTO IN NUPTIIS.

Joan. 2.

DE PRIMO MIRACULO FACTO IN NUPTIIS CANAE GALILAEAE

scribit S. Joan. cap. 2. *litt. B.*

Primo, invitatus fuit Christus cum Discipulis suis ad nuptias.

Primo, fuit invitatus Christus Dominus noster cum suis Discipulis ad nuptias.

Secundo, deficere vinum Mater commonuit (*Vinum non habent*). Et ministris dixit: (*Quodcumque dixerit vobis, facite*).

Secundo, Mater indicat Filio defectum vini, dicens: (*Vinum non habent*). *Et mandavit ministris:* (*Quodcumque dixerit vobis, facite*).

Tertio, aquam in vinum Dominus convertit. (*Et manifestavit gloriam suam, et crediderunt in eum Discipuli ejus.*)

Tertio, convertit aquam in vinum (*Et manifestavit gloriam suam: et crediderunt in eum Discipuli ejus*).

DE FUGATIS E TEMPLO NEGOTIATORIBUS PRIMA VICE

Joan. 2.

Primo, ejecit de Templo vendentes illic et ementes, facto ex funiculis flagello.

Secundo, (*Nummulariorum effudit aes, et mensas subvertit*).

Tertio, vendentibus columbas mansuete inquit: (*Auferte ista hinc, et nolite facere domum Patris mei domum negotiationis*).

QUOMODO CHRISTUS DOMINUS NOSTER EJECIT E TEMPLO EOS, QUI VENDEBANT,

scribit S. Joan. cap. 2. litt. C.

Primo, ejecit omnes *eos qui vendebant e Templo, flagello facto ex funibus.*

Secundo, evertit mensas et pecunias nummulariorum divitum, (2) *qui erant in Templo.*

Tertio, pauperibus *qui vendebant columbas, mansuete dixit:* (*Auferte ista hinc, et nolite facere domum Patris mei domum negotiationis*).

DE SERMONE CHRISTI HABITO IN MONTE

Matth. 5.

Primo, ad dilectos suos Discipulos, octo Christus Beatitudinis genera exposuit. Beati pauperes spiritu: Mites: Qui lugent: Qui esuriunt, et sitiunt justitiam: Misericordes: Mundo corde: Pacifici: Qui persecutionem patiuntur.

Secundo, eos exhortatur, ut acceptis donis seu talentis, utantur recte (*Sic luceat lux*

DE SERMONE QUEM FECIT CHRISTUS IN MONTE

scribit S. Matth. cap. 5. litt. A. B.

Primo, ad dilectos suos Discipulos separatim *loquitur de octo Beatitudinibus.* (*Beati pauperes spiritu, mites, misericordes, qui lugent, qui esuriunt et sitiunt justitiam, mundo corde, pacifici, et qui persecutionem patiuntur*).

Secundo, hortatur illos, ut utantur bene suis talentis. (*Sic luceat lux vestra coram homi-*

(2) Notatu dignissima sunt epitheta *divitum* et *pauperum*, a S. P. pie simul et probabiliter meditante adjecta, quibus rationem insinuat, cur Dominus diverso modo egerit; cum illis severe, cum his mitius.

vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in Coelis est).

Tertio, ostendit non solvere se legem, sed implere, explicatis praeceptis de vitando homicidio, furto, fornicatione, perjurio, et diligendis quoque inimicis (*Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos*).

DE SEDATA MARIS TEMPESTATE

Matth. 8.

Primo, dormiente Christo coorta est in mari vehemens tempestas.

Secundo, excitarunt a somno eum territi Discipuli, quos de fidei levitate arguit (*Quid timidi estis modicae fidei?*)

Tertio, ventis et mari praecepit, ut conquiescerent, et facta est statim tranquillitas: unde obstupentes homines dicebant: (*Qualis est hic, quia venti et mare obediunt ei?*)

nibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in Coelis est).

Tertio, se ostendit non transgressorem legis, sed consummatorem, explicans praeceptum de non occidendo, non moechando, non pejerando, et de diligendis inimicis. (*Ego dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos*).

QUOMODO CHRISTUS SEDAVIT MARIS TEMPESTATEM

scribit S. Matth. cap. 8. *litt. C.*

Primo, dum Christus Dominus noster dormiebat in mari, facta est magna tempestas.

Secundo, Discipuli ejus territi excitarunt eum, quos ob exiguam fidem quam habebant reprehendit, dicens illis: (*Quid timidi estis, modicae fidei?*)

Tertio, praecepit ventis, et mari, ut cessarent; et ita illis cessantibus factum est tranquillum mare, de quo mirabantur homines, dicentes: (*Qualis est hic, quia venti et mare obediunt ei?*)

DE AMBULATIONE
SUPER AQUAS
Matth. 14.

Primo, cum in monte adhuc esset Christus, Discipulis in naviculam abire jussis, et (*Dimissa turba ascendit in montem solus orare*).

Secundo, cum agitaretur noctu navicula, eo ipse venit, ambulans super aquas, unde perterrefacti Discipuli phantasma esse judicabant.

Tertio, postquam dixerat ad eos: (*Ego sum, nolite timere*): S. Petrus accedendi petiit facultatem, et gradiendo super aquas, ob subortum metum mergi coepit, quem increpans Dominus de modica fide, naviculam intravit, et cessavit ventus.

QUOMODO CHRISTUS
AMBULABAT SUPER MARE
scribit S. Matth. cap. 14. *litt. C.*

Primo, cum Christus Dominus noster esset in monte, jussit discipulos abire in naviculam, Et dimissa turba, coepit orationem facere solus.

Secundo, navicula jactabatur fluctibus, ad quam Christus venit ambulans super aquam; et discipuli putabant phantasma esse.

Tertio, dicente illis Christo: (*Ego sum nolite timere*) *S. Petrus* ejus jussu *venit ad illum, ambulans super aquam, qui dubitans coepit mergi: sed Christus Dominus noster illum* liberavit, *et reprehendit eum de modica ejus fide, ac postea* intrante illo *in naviculam, cessavit ventus.*

DE MISSIS AD PRAEDICANDUM
APOSTOLIS.
Matth. 10.

Primo, Discipulis Jesus convocatis, dedit potestatem ejiciendi daemonia ex hominibus et omne morborum genus sanandi.

Secundo, prudentiam eos docuit, et patientiam. (*Ecce*

QUOMODO APOSTOLI FUERE
MISSI AD PRAEDICANDUM
scribit S. Matth. cap. 10. *litt. A. B.*

Primo, vocat Christus dilectos *suos Discipulos, et dat illis potestatem ejiciendi daemonia ex hominum* corporibus, *et curandi omnes infirmitates.*

Secundo, instruit *illos* de *prudentia et patientia.* (*Ecce*

ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes et simplices sicut columbae).

Tertio, profectionis exponit modum (*Gratis accepistis, gratis date: nolite possidere aurum neque argentum*). Ad haec materiam praedicationis expressit: *Euntes autem praedicate, dicentes quia appropinquavit regnum Coelorum.*

DE CONVERSIONE MAGDALENAE

Lucae, 7.

Primo, Christo accumbente mensae in Pharisaei domo, ingressa est mulier, quae fuerat in civitate peccatrix (sive (*) Maria Magdalena, soror Marthae fuerit, sive alia) deferens alabastrinum vas, unguento plenum.

Secundo, stans retro coepit pedes ejus rigare lachrymis, et capillis suis abstergere, deosculari, et ungere.

Tertio, criminatam eam a Pharisaeo defendit Christus, et

egomitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbae).

Tertio, tradit illis modum eundi. (*Nolite possidere aurum, neque argentum: gratis accepistis, gratis date.*) *Deditque eis materiam praedicandi.* (*Euntes praedicate dicentes: quia appropinquavit regnum Coelorum*).

DE CONVERSIONE MAGDALENAE

scribit S. Luc. cap. 7. litt. E. F. G.

Primo, intrat *Magdalena ubi Christus Dominus noster accumbit mensae in domo Pharisaei, quae ferebat vas alabastri, plenum unguento.*

Secundo, stans pone Dominum circa pedes ejus, *lachrymis coepit eos rigare, et capillis capitis sui eos* tergebat, *et* osculabatur, *et unguento eos* ungebat.

Tertio, cum Pharisaeus accusasset Magdalenam, Chri-

(*) *De Conversione Magdalenae. In autographo non habentur verba illa:* Sive Maria Magdalena soror Marthae fuerit, sive alia.

ad ipsum ait: (*Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*). Et ad ipsam deinceps: (*Fides tua te salvam fecit, vade in pace*).

stus loquitur in ejus defensionem, dicens: (*Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Et dixit ad mulierem. Fides tua te salvam fecit; vade in pace*).

DE QUINQUE MILLIUM HOMINUM REFECTIONE

Matth. 14.

QUOMODO CHRISTUS DOMINUS NOSTER DEDIT AD MANDUCANDUM QUINQUE MILLIBUS HOMINUM,

scribit S. Matth. cap. 14. *litt. B. C.*

Primo, rogabant Jesum Discipuli, ut dimitteret astantes turbas.

Primo, Discipuli, cum jam sero fieret, rogant *Christum, ut* dimittat *multitudinem hominum, qui cum ipso erant.*

Secundo, ipse afferri jussit, quos habebant panes, eosque praemissa benedictione frangens, Discipulis porrexit, turbis hominum discumbere jussis, apponendos.

Secundo, Christus Dominus noster mandavit [*Discipulis*] *ut* sibi *afferrent panes*, *et* jussit *ut* [*turbae*] discumberent, *et* benedixit, *et* fregit, *et* dedit Discipulis suis panes illos, et Discipuli multitudini.

Tertio, comederunt, et saturati sunt, et superaverunt cophini duodecim.

Tertio, (*Manducaverunt et saturati sunt, et tulerunt reliquias duodecim cophinos*).

DE TRANSFIGURATIONE CHRISTI

Matth. 17.

DE TRANSFIGURATIONE CHRISTI.

scribit S. Matth. cap. 17. *litt. A. B.*

Primo, assumptis Jesus charissimis tribus Discipulis, Petro, Joanne, et Jacobo, (*Transfiguratus est ante eos, resplenduit facies ejus sicut sol,*

Primo, *assumens* comites *Christus Dominus noster dilectos suos discipulos Petrum, Jacobum et Joannem, transfiguratus est*, *et resplenduit*

vestimenta autem ejus facta sunt alba, sicut nix).

Secundo, loquebatur cum Moyse et Elia.

Tertio, rogante Petro, ut fierent ibi tria tabernacula, insonuit vox de Coelo: (*Hic est Filius meus dilectus*, etc., *ipsum audite*). Unde consternati Discipuli, proni collapsi sunt, quos tangendo Christus, dixit: (*Surgite et nolite timere*, etc., *Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis a mortuis resurgat*).

facies ejus sicut sol, vestimenta autem ejus sicut nix.

Secundo, loquebatur cum Moyse et Elia.

Tertio, dicente *S. Petro ut facerent tria tabernacula, sonuit vox de coelo, quae dicebat*: (*Hic est Filius meus dilectus; ipsum audite*). *Quam vocem cum audissent Discipuli ejus, prae timore ceciderunt in facies suas, et Christus Dominus noster tetigit eos, et dixit illis*: (*Surgite, et nolite timere, Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis a mortuis resurgat*).

DE LAZARI SUSCITATIONE.

Joan. 11.

Primo, audito Christus nuntio de Lazari aegrotatione, per biduum subsistit, ut evidentius foret miraculum.

Secundo, antequam suscitet mortuum, utriusque sororis fidem exstimulat (*Ego sum resurrectio et vita: qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet*).

Tertio, collacrymatus, ac precatus prius suscitavit illum: fuit autem, quo usus est, susci-

DE RESURRECTIONE LAZARI

Joan. 11. *litt. A. B. C. D.*

Primo, certiorem faciunt *Christum Dominum nostrum* Martha *et* Maria *de infirmitate Lazari, qua cognita, substitit per duos dies, ut miraculum esset evidentius.*

Secundo, antequam eum resuscitet, petit [*exigit*] ab una et ab altera ut credant, *dicens*: (*Ego sum resurrectio et vita: qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet*).

Tertio, eum resuscitat postquam lachrymatus esset, et orationem fecisset: et modus

tandi modus, per mandatum: (*Lazare veni foras*).

DE COENA APUD BETHANIAM.
Matth. 26.

Primo, coenabat Christus in domo Simonis leprosi, et pariter Lazarus.

Secundo, effudit Maria unguentum super caput ejus.

Tertio, obmurmurat Judas: (*Ut quid perditio haec?*) Denuo vero excusat Christus Magdalenam (*Quid molesti estis huic mulieri? opus enim bonum operata est in me*).

DE DIE PALMARUM.
Matth. 21.

Primo, praecepit Dominus adduci asinam, et pullum: (*Solvite et adducite mihi; et si quis vobis aliquid dixerit, dicite quia Dominus his opus habet, et confestim dimittet eos.*

Secundo, asinam conscendit, Apostolorum vestibus instratam.

Tertio, excepturus eum populus, cum veniret obviam, vestimentis suis, et ramis arborum sternebat viam et canebat: (*Hosanna, Filio David,*

eum resuscitandi fuit, jubendo: (*Lazare veni foras*).

DE COENA IN BETHANIA
Matth. cap. 26. *litt. A.*

Primo, *Dominus* coenat *in domo Simonis leprosi*, *simul cum Lazaro.*

Secundo, effundit *Maria unguentum super caput Christi.*

Tertio, murmurat Judas, dicens: (*Ut quid perditio haec unguenti?*) *Sed ille excusat denuo Magdalenam, dicens*: (*Quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum operata est in me*).

DOMINICA PALMARUM
Matth. cap. 21. *litt. A. B.*

Primo, Dominus mittit [*Discipulos*] *ut adducant asinam et pullum, dicens*: (*Solvite, et adducite mihi; et si quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia Dominus his opus habet, et confestim dimittet eos*).

Secundo, conscendit asinam, coopertam vestimentis Apostolorum.

Tertio, exeunt ad excipiendum illum sternentes in via vestimenta sua, et ramos arborum, et dicentes: (*Hosanna, Filio David: benedictus qui*

benedictus qui venit in nomine Domini: Hosanna in altissimis.)

DE PRAEDICATIONE IN TEMPLO

Luc. 19.

Primo, docebat quotidie in Templo.

Secundo, finita praedicatione in Bethaniam redibat, nemine apud Hierosolymam ipsum excipiente.

DE COENA ULTIMA

Matth. 26. et Joan. 13.

Primo, comedit cum Discipulis Paschalem agnum, eosque de imminente sua morte praemonuit (*Amen dico vobis, quia unus vestrum me traditurus est*).

Secundo, lavit eorum, Judae quoque ipsius, pedes, incipiens a Petro, qui ad majestatem Christi, et indignitatem suam respiciens, sese opponebat (*Domine, tu mihi lavas pedes?*) ignarus scilicet praeberi a Domino exemplum humilitatis, ita postea declarante: (*Exemplum enim dedi vobis, ut, quemadmodum ego feci, ita et vos faciatis*).

Tertio, sanctissimum Eucharistiae Sacramentum instituit,

venit in nomine Domini: *Hosanna in altissimis*).

DE PRAEDICATIONE IN TEMPLO

Luc. cap. 19. *litt. G.*

Primo, erat quotidie docens in Templo.

Secundo, finita praedicatione, quia non erat qui *eum exciperet Hierosolymis*, *redibat in Bethaniam.*

DE COENA [ULTIMA]

Matth. 26. *Joan.* 13. *litt. A.*

Primo, comedit agnum Paschalem cum suis duodecim Apostolis, *quibus praedixit mortem suam.* (*Amen dico vobis, quia unus vestrum me traditurus est*).

Secundo, lavit pedes Discipulorum suorum, etiam [*ipsius*] *Judae, incipiens a S. Petro, qui considerans majestatem* Domini, *et suam* propriam vilitatem, nolens consentire, *dicebat*: (*Domine, tu mihi lavas pedes?*) *Sed S. Petrus nesciebat, eum in hoc praebere exemplum humilitatis, et ideo* [*Jesus*] *dixit*: (*Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita et vos faciatis*).

Tertio, instituit sanctissimum Sacrificium *Eucharistiae*, *in*

in signum summae dilectionis, his verbis utens: (*Accipite et comedite*, etc.). Expleta autem coena, Judas ad vendendum illum egressus est.

DE MYSTERIIS POST COENAM ET IN HORTO GESTIS.

Matth. 26. et Marc. 14.

Primo, peracta coena, et hymno dicto, profectus est Christus ad Oliveti montem cum Discipulis suis undecim, metu plenis: et octo remanere jussit Gethsemani (*Sedete hìc, donec vadam illuc, et orem*).

Secundo, ductis secum tribus, Petro, Jacobo, Joanne, oravit ter dicens, (*Pater mi, si possibile est, transeat a me calix iste; verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu*). Et in agonia existens prolixius orabat.

Tertio, cum eo timoris redigi se passus fuisset, ut diceret: (*Tristis est anima mea usque ad mortem*) etiam sanguinem sudavit copiosum teste Luca, (*Factus est sudor ejus sicut guttae sanguinis decurrentis in*

maximum *signum sui amoris*, *dicens*: (*Accipite et comedite*). *Finita coena, Judas exit ad vendendum Christum* Dominum nostrum.

DE MYSTERIIS FACTIS A COENA (3) *USQUE AD HORTUM INCLUSIVE*

Matth. 26. *et Marc.* 14.

Primo, Dominus finita coena, et cantans hymnum, profectus est ad montem Oliveti cum suis Discipulis metu plenis: et relinquens octo in Gethsemani, dicens: (Sedete hìc, donec vadam illuc, et orem).

Secundo, assumptis comitibus S. Petro, S. Jacobo, et S. Joanne, oravit ter ad Dominum, dicens: (Pater mi, si possibile est transeat a me calix iste: verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu). Et existens in agonia orabat prolixius.

Tertio, in tantum timorem venit, *ut diceret: (Tristis est anima mea usque ad mortem) et sudavit sanguinem* tam *copiosum*, ut dicat *S. Lucas: (Factus est sudor ejus sicut guttae sanguinis decurrentis*

(3) *A coena usque ad hortum inclusive.* - Observa in omnibus hisce Mysteriis Dominicae Passionis peculiari modo indicari a S. P. patientis Domini *itinera*, quod item supra notavimus, in hebd. III. die 2. n. 4.

terram). Unde conjicere licet, vestimenta ejus jam tum fuisse madefacta cruore.

DE COMPREHENSIONE CHRISTI et TRADUCTIONE AD ANNAE DOMUM

Matth. 26. Luc. 22. Marc. 14. Joan. 18.

Primo, permisit se Dominus osculo a Juda tradi, et quasi latronem comprehendi (*Tamquam ad latronem existis cum gladiis ac fustibus comprehendere me? quotidie apud vos sedebam docens in Templo, et non me tenuistis*). Ipsoque interrogante, (*Quem quaeritis?*) corruerunt in terram inimici omnes.

Secundo, servum Pontificis percutienti Petro ait: (*Mitte gladium tuum in vaginam*) et sanavit servum.

Tertio, captus, et a Discipulis relictus, ad Annae domum pertrahitur, ubi a Petro paulo post secuto, semel negatus est, et alapam accepit a ministro quodam objiciente:(*Sic respondes Pontifici?*)

in terram). Id quod jam supponit *vestimenta esse* [*fuisse*] plena *sanguine*.

DE MYSTERIIS FACTIS AB HORTO USQUE AD DOMUM ANNAE INCLUSIVE

Matth. 26. *Luc.* 22. *Marc.* 15.

Primo, *Dominus* osculandum *se permittit Judae*, *et comprehendi ut latronem* [*a satellitibus*]; *quibus dixit*: (*Tamquam ad latronem existis cum gladiis et fustibus comprehendere me: quotidie apud vos sedebam docens in Templo, et non me tenuistis*). *Et dicente eo*: (*Quem quaeritis?*) *ceciderunt in terram inimici.*

Secundo, *S. Petrus vulneravit quemdam servum Pontificis*, *cui mansuetus Dominus dixit*: (*Converte gladium tuum in locum suum*) *et sanavit* vulnus *servi.*

Tertio, *derelictus a suis Discipulis*, *pertrahitur ad Annam*, *ubi S. Petrus*, *qui eum secutus erat* a longe, *eum negavit semel*; *et Christo data fuit alapa*, [*a ministro*] *dicente illi*: (*Sic respondes Pontifici?*)

DE GESTIS POSTEA IN DOMO CAIPHAE
Matth. 26.

Primo, abducitur ligatus Christus ab Anna in domum Caiphae, ubi Petrus rursum eum bis negavit, atque respiciente ipsum Domino (*Egressus foras flevit amare*).

Secundo, permansit ligatus tota illa nocte.

Tertio, circumstantes eum satellites illudebant, vexabant, et velata facie colaphis caedebant, interrogantes: (*Prophetiza nobis Christe, quis est qui te percussit?*) ac modis aliis blasphemabant.

DE MYSTERIIS FACTIS A DOMO ANNAE USQUE AD DOMUM CAIPHAE INCLUSIVE

Primo, illum pertrahunt ligatum a domo Annae ad domum Caiphae, ubi S. Petrus eum bis negavit, et respectus a Domino (*Egressus foras flevit amare*).

Secundo, mansit Jesus tota illa nocte ligatus.

Tertio, praeterea, ii qui tenebant eum captivum, *illudebant ei, et* percutiebant eum, *et* velabant ei faciem, *et* dabant ei alapas, *et* interrogabant *eum*: (*Prophetiza nobis, quis est qui te percussit?*) *et similia blasphemabant contra illum.*

DE CHRISTI APUD PILATUM ACCUSATIONE
Matth. 26. Luc. 23. Marc. 15. et Joan. 18.

Primo, traducitur deinceps ad Pilatum Christus, et coram eo a Judaeis calumniose accusatur (*Hunc invenimus subvertentem gentem nostram, et prohibentem tributa dare Caesari*).

DE MYSTERIIS FACTIS A DOMO CAIPHAE, USQUE AD [*DOMUM*] *PILATI INCLUSIVE*
Matth. 26. *Luc.* 23. *Marc.* 15.

Primo, pertrahunt eum omnis multitudo Judaeorum *ad Pilatum, et coram illo eum accusant, dicentes*: (*Hunc invenimus subvertentem gentem nostram, et prohibentem tributa dare Caesari*).

Secundo, eo semel atque iterum examinato retulit Pilatus: (*Ego nullam invenio in eo causam*).

Tertio, Barabbae latronis, quam Christi Jesu liberationem malle se Judaei proclamarunt (*Non hunc, sed Barabbam*).

DE TRANSMISSO CHRISTO
AD HERODEM
Luc. 23.

Primo, transmisit Pilatus Christum ad Herodem, aestimans quod esset Galilaeus.

Secundo, Herodi poscenti curiosa, nihil penitus respondit, licet a Judaeis valide accusaretur.

Tertio, ab Herode cum suo exercitu spretus fuit, atque veste alba indutus.

DE REVERSIONE AB HERODE
AD PILATUM
Matth. 27. Luc. 23. Marc. 15. et Joan. 19.

Primo, Christum remisit ad Pilatum Herodes, et ambo ea ipsa die, cum prius inimici essent, sibi invicem reconciliati sunt.

Secundo, postquam Pilatus eum semel et iterum examinasset, ait Pilatus: (*Ego nullam invenio in eo causam*).

Tertio, ei praelatus fuit Barabbas latro (*Clamaverunt omnes dicentes : non hunc sed Barabbam*).

DE MYSTERIIS FACTIS
A DOMO PILATI
USQUE AD [DOMUM] HERODIS

Primo, Pilatus misit Jesum [utpote] Galilaeum ad Herodem, Tetrarcham Galilaeae.

Secundo, *Herodes*, curiosus, *interrogavit eum* multum, *et ille nihil ei respondit, licet Scribae et Sacerdotes* constanter *eum accusarent.*

Tertio, Herodes eum sprevit cum exercitu suo, induens eum veste alba.

DE MYSTERIIS FACTIS
A DOMO HERODIS
USQUE AD [DOMUM] PILATI
Matth. 27. *Luc.* 23. *Marc.* 15. *et Jo.* 19.

Primo, Herodes remittit eum ad Pilatum, ob quam causam *facti sunt amici, cum prius essent inimici.*

Secundo, Jesum flagellis caedi jussit Pilatus: milites eumdem spinis coronarunt, atque purpura induerunt, deinde irridentes dicebant (*Ave Rex Judaeorum*): et colaphos simul impingebant.

Tertio, (*Exivit ergo Jesus portans coronam spineam, et purpureum vestimentum*) et Pilatus dicit illis (*Ecce homo*): Pontifices vero conclamabant (*Crucifige, crucifige eum*).

DE CONDEMNATIONE
et
CRUCIFIXIONE JESU CHRISTI
Joan. 19.

Primo, sedens pro tribunali Pilatus Christum judicavit, et tradidit crucifigendum, postea-quam negantes eum Judaei suum Regem esse, dixerunt: (*Non habemus Regem, nisi Caesarem*).

Secundo, bajulavit Christus crucem suam, donec ob virium defectum, Simon quidam Cyrenaeus illam post eum ferre compulsus est.

Tertio, inter duos latrones crucifixus fuit ascripto titulo:

Secundo, apprehendit *Jesum Pilatus*, *et* flagellavit *eum*; *et milites* fecerunt coronam de spinis, *et* posuerunt eam super caput ejus: *et* vestierunt eum purpura, *et* veniebant ad eum, *et dicebant*: (*Ave Rex Judaeorum*): *et dabant ei alapas.*

Tertio, eduxit eum foras in conspectum omnium, (*Exivit ergo Jesus portans coronam spineam, et purpureum vestimentum*), *et dixit eis Pilatus*: (*Ecce homo*), *et* cum vidissent eum, *Pontifices clamabant, dicentes*: (*Crucifige, crucifige eum*).

DE MYSTERIIS FACTIS
A DOMO PILATI
USQUE AD CRUCEM INCLUSIVE
Joan. 19. *litt. D.*

Primo, Pilatus sedens ut judex, *tradidit illis Jesum, ut eum crucifigerent*, *postquam illum Judaei negassent* [*esse suum*] *Regem*, *dicentes*: (*Non habemus Regem nisi Caesarem*).

Secundo, *portabat crucem humeris suis*, *et cum non posset eam portare*, *coactus fuit Simon Cyrenaeus ut illam portaret post Jesum.*

Tertio, *crucifixerunt eum* in medio *duorum latronum*, *po-*

(*Jesus Nazarenus Rex Judaeorum*).

DE MYSTERIIS IN CRUCE FACTIS
Matth. 27. Luc. 23. Joan. 19.

Primo, blasphemias pertulit in cruce (*Vah, qui destruis Templum Dei*, etc. *Descende de Cruce*). Et divisa sunt vestimenta ejus.

Secundo, effatus est Dominus in cruce verba septem: Orans videlicet pro crucifigentibus: Latroni parcens: Matrem et Joannem sibi mutuo commendans: Exclamans (*Sitio*): quando aceto eum potaverunt, et deinde se a Patre dicens derelictum, postea (*Consummatum est*): Ac postremo

nentes hunc titulum: (*Jesus Nazarenus Rex Judaeorum*).

DE MYSTERIIS FACTIS IN CRUCE (4)
Joan. 19. *litt. E. F. G.*

Primo, locutus est septem verba in cruce: oravit pro iis, qui eum crucifigebant; *veniam dedit latroni; commendavit S. Joannem Matri suae, et S. Joanni Matrem; dixit alta voce:* (*Sitio*) *et dederunt ei* fel et *acetum*; dixit: *se esse derelictum*; dixit: (*Consummatum est*); dixit: (*Pater, in manus tuas commendo spiritum meum*).

Secundo, sol obscuratus fuit, petrae scissae, sepulchra aperta, velum Templi divisum in duas partes a summo usque deorsum.

(4) *De Mysteriis in cruce.* - Magnum hìc notatur discrimen inter vulgatam versionem et autographum. In illa servatur fere ordo historiae: in autographo contra, historiae serie praetermissa, ordo rerum contemplandarum *accommodatus* videtur ad commendatam toties a S. P. considerationem *personarum*, *verborum*, *actionum*, et, in tertia hebdomada, *eorum quae* Dominus *patitur*. In primo puncto videmus *personam*, Jesum ejusque *verba*, et *ea quae patitur*. In secundo *inanimata*, quae, veluti *personificata*, suo modo *dolent*, et dolorem suum *loquuntur*. In tertio *inimicos* Christi eorumque *verba*, et *actiones*. Porro in aperto Christi latere merito haec desinit contemplatio, et in transfixo Jesu corde conquiescit.

(*Pater, in manus tuas commendo spiritum meum*).

Tertio, sol obscuratus est ipso expirante, et petrae scissae sunt, aperta quoque monumenta, et velum Templi a summo ad infimam usque partem scissum, et latus lancea confossum aquam et sanguinem effudit.

Tertio, blasphemant illum, dicentes: (*Vah, qui destruis Templum Dei, descende de cruce*), *fuerunt divisa vestimenta ejus, percussum lancea latus ejus*, manavit *aqua et sanguine.*

DE MYSTERIO SEPULTURAE

Ibidem.

DE MYSTERIIS FACTIS A CRUCE USQUE AD SEPULCHRUM INCLUSIVE

Ibidem.

Primo, de cruce sublatus est mortuus Dominus per Joseph atque Nicodemum, in conspectu ipso Matris afflictissimae.

Primo, fuit depositus *de cruce per Joseph et Nicodemum, in conspectu Matris suae dolorosae.*

Secundo, delatum est ad sepulchrum corpus unctum et inclusum.

Secundo, fuit delatum corpus ad sepulchrum, et unctum, et sepultum.

Tertio, adhibiti sunt inibi custodes.

Tertio, positi *fuere custodes.*

DE CHRISTI RESURRECTIONE ET APPARITIONE PRIMA.

DE RESURRECTIONE CHRISTI DOMINI NOSTRI DE PRIMA EJUS APPARITIONE

Primum, apparuit Dominus Matri suae, postquam resurrexit, cum dicat Scriptura, quod apparuit multis. Licet enim nominatim illam non exprimat, id nobis tamen relinquit pro certo; tamquam in-

Primo, apparuit Virgini Mariae; quod licet non dicatur in Scriptura, habetur pro dicto, cum dicat eum apparuisse tam multis aliis, *quia Scriptura supponit nos habere*

tellectum habentibus: ne alioqui jure audiamus illud: *Adhuc et vos sine intellectu estis?*

intellèctum, sicut scriptum est: (Adhuc et vos sine intellectu estis?)

DE SECUNDA APPARITIONE
Marc. 16.

DE SECUNDA APPARITIONE
Marc. 16. litt. E.

Primo, summo mane ad monumentum profectae sunt Maria Magdalena, Jacobi, et Salome inter se dicentes (*Quis revolvet nobis lapidem ab ostio monumenti?*)

Primo, eunt *valde mane Maria Magdalene, Jacobi, et Salome ad monumentum, dicentes: (Quis revolvet nobis lapidem ab ostio monumenti?)*

Secundo, viderunt lapidem revolutum, et Angeli dictum audierunt (*Jesum quaeritis Nazarenum crucifixum. Surrexit, non est hìc*).

Secundo, vident *lapidem revolutum, et* Angelum, qui dicit: (*Jesum quaeritis Nazarenum. Surrexit, non est hìc*).

Tertio, apparuit Mariae Magdalenae, quae, aliis digressis, juxta sepulchrum restiterat.

Tertio, apparuit Mariae, quae remansit juxta sepulchrum, postquam abivissent ceterae.

DE APPARITIONE TERTIA
Matth. ult.

DE TERTIA APPARITIONE
S. Matth. ult. cap.

Primo, redibant a monumento mulieres cum timore simul et gaudio ingenti, ut narrarent Discipulis, quidquid de Domini Resurrectione intellexerant.

Primo, exeunt *istae* Mariae *e monumento cum timore et gaudio magno*, volentes *annuntiarè discipulis* Resurrectionem *Domini.*

Secundo, apparens eis in via Christus, ait *Avete*): et illae accedentes, ac prostratae ad pedes ejus, ipsum adorarunt.

Secundo, Christus Dominus noster illis apparuit in via, dicens illis: (Avete): et illae accesserunt, et prostraverunt se ad ejus pedes, et adorarunt eum.

Tertio, affatus est illas Dominus: (*Nolite timere. Ite, nuntiate fratribus meis, ut eant in Galilaeam: ibi me videbunt*).

Tertio, Jesus dicit illis: (*Nolite timere. Ite, nuntiate fratribus meis, ut eant in Galilaeam: ibi me videbunt*).

DE APPARITIONE QUARTA

Luc. ult.

DE QUARTA APPARITIONE

S. Luc. cap. ult. litt. B.

Primo, audita Petrus ex mulieribus Christi Resurrectione, cucurrit ad monumentum.

Primo, cum audisset ex mulieribus, Christum resurrexisse, ivit cito *S. Petrus ad monumentum.*

Secundo, introgressus, sola vidit linteamina, quibus fuerat involutum corpus.

Secundo, intrans in monumentum, vidit sola linteamina, quibus coopertum fuit corpus Christi Domini nostri et nihil aliud.

Tertio, cogitanti super his Petro Christus se ostendit, unde dicebant Apostoli (*Surrexit Dominus vere, et apparuit Simoni*).

Tertio, cogitanti S. Petro de his rebus apparuit Christus: et propterea dicebant Apostoli: (*Surrexit Dominus vere, et apparuit Simoni*).

DE APPARITIONE QUINTA

Ibidem.

DE QUINTA APPARITIONE

ult. cap. S. Lucae.

Primo, duobus Discipulis deinceps apparuit, cum irent in Emmaus, et de ipso colloquerentur.

Primo, apparet *Discipulis, qui ibant in Emmaus, loquentes de Christo.*

Secundo, redarguit eorum incredulitatem, et Mysteria Passionis atque Resurrectionis ipsis exposuit (*O stulti et tardi corde ad credendum in omnibus, quae locuti sunt Prophetae. Nonne haec oportuit pati Chri-*

Secundo, reprehendit illos, ostendens per Scripturas, quod Christus debebat mori et resurgere. (*O stulti et tardi corde ad credendum in omnibus, quae loquuti sunt Prophetae. Nonne haec oportuit pati Chri-*

stum, et ita intrare in gloriam suam?)

Tertio, rogatus cum eis mansit, fractoque ipsis pane disparuit: qui subito in Hierusalem reversi nuntiaverunt Apostolis, quomodo vidissent eum, et in fractione panis agnovissent.

DE APPARITIONE SEXTA

Joan. 20.

Primo, Discipuli omnes, praeter Thomam, domi congregati erant propter Judaeorum metum.

Secundo, ingressus januis clausis Christus (*Stetit in medio et dixit eis: Pax vobis*).

Tertio, Spiritum sanctum eis dedit, et ait: (*Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, etc.*)

DE APPARITIONE SEPTIMA

Ibidem.

Primo, S. Thomas, cum apparitioni praedictae non interfuisset, protestatus erat (*Nisi videro*, etc. *non credam*).

Secundo, post dies octo, iterum clausis januis obtulit se videndum Christus, et Thomae

stum, et ita intrare in gloriam suam?)

Tertio, *ad preces illorum* remanet ibi, et fuit cum illis, donec in actu quo ipsis communionem dabat *disparuit: et ipsi revertentes dixerunt* Discipulis, *quomodo cognovissent eum* in communione.

DE SEXTA APPARITIONE

Jo. cap. 20. *litt. E. F.*

Primo, Discipuli erant congregati, (Propter metum Judaeorum), excepto S. Thoma.

Secundo, apparuit *illis Jesus, cum essent januae clausae: et* stans in medio illorum, *dicit: (Pax vobis).*

Tertio, *dat illis Spiritum sanctum, dicens illis:)Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis).*

DE SEPTIMA APPARITIONE

Jo. 20. *litt. G.*

Primo, sanctus Thomas incredulus, *quia aberat ab apparitione praecedente, dicit: (Nisi videro ... non credam).*

Secundo, apparet illis *Jesus inde post dies octo, cum essent januae clausae, et dicit S. Tho-*

dixit: (*Infer digitum tuum huc, et vide*, etc. *et noli esse incredulus, sed fidelis*).

Tertio, exclamavit Thomas (*Dominus meus et Deus meus*), cui subintulit Christus: (*Beati qui non viderunt, et crediderunt*).

DE APPARITIONE OCTAVA

Joan. ult.

Primo, palam se denuo fecit Christus piscantibus septem Discipulis, qui cum tota nocte nil cepissent, jactum ad mandatum ejus rete (*Jam non valebant illud trahere prae multitudine piscium*).

Secundo, per id miraculum, agnoscens eum Joannes, ait Petro (*Dominus est*): qui confestim desiliens in mare, ad Christum accessit.

Tertio, dedit eis, ut comederent panem et piscem: Postea Petro, an se diligeret, ter interrogato, suum ovile commendavit (*Pasce oves meas*).

mae: (*Infer digitum tuum huc, et vide ... et noli esse incredulus, sed fidelis*).

Tertio, *S. Thomas* credidit, *dicens*: (*Dominus meus, et Deus meus*): *cui ait Christus*: (*Beati qui non viderunt, et crediderunt*).

DE OCTAVA APPARITIONE

Jo. cap. ult. litt. A. B.

Primo, *Jesus* apparet *septem ex suis Discipulis piscantibus, qui tota nocte nihil prendiderant*: *et jacientes rete ad ejus mandatum* (*Non valebant illud trahere prae multitudine piscium*).

Secundo, per hoc miraculum S. Joannes illum cognovit, et dixit S. Petro: (*Dominus est*): *qui projecit se in mare, et venit ad Christum.*

Tertio, dedit illis ad comedendum (5) *partem piscis assi et favum mellis, et commendavit oves* [*suas*] *S. Petro, examinato primum tribus vicibus de caritate, et dicit illi*: (*Pasce oves meas*).

(5) *Partem piscis assi et favum mellis.* - Ita in autographo. Quae verba, cum in Evangelio ad aliam apparitionem pertineant, dicendum est, Sancto Patri memoriter puncta haec scribenti, illud evenisse, quod non raro etiam SS. Patribus verba Scripturae ex memoria referentibus accidisse nemo ignorat.

DE APPARITIONE NONA

Marc. ult.

Primo, ex Domini mandato abeunt Discipuli ad montem Thabor.

Secundo, iis apparens ille inquit: (*Data est mihi omnis potestas in Coelo, et in terra*).

Tertio, mittens eos ad praedicandum per universum orbem, sic mandavit: (*Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti*).

DE APPARITIONE DECIMA

1. Cor. 15.

(Deinde visus est plusquam quingentis fratribus simul).

DE APPARITIONE UNDECIMA

Ibidem.

Apparuit deinde Jacobo.

DE APPARITIONE DUODECIMA

Apparuisse Christum etiam Josepho ab Arimathia, legitur in hagiographis quibusdam: et verisimile est, atque meditatu pium.

DE NONA APPARITIONE

Matth. cap. ult. litt. D.

Primo, Discipuli ex mandato Domini eunt ad montem Thabor.

Secundo, Christus illis apparet, et dicit: (Data est mihi omnis potestas in Coelo, et in terra).

Tertio, misit eos per totum mundum, ad praedicandum, dicens: (Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti).

DE DECIMA APPARITIONE

In Epist. 1. ad Corinth. cap. 15. litt. B.

(Deinde visus est plus quam quingentis fratribus simul).

DE UNDECIMA APPARITIONE

In Epist. 1. ad Corinth. cap. 15. litt. B.

(Deinde visus est Jacobo).

DE DUODECIMA APPARITIONE

Apparuit Josepho ab Arimathea, ut pie cogitatur meditando, et legitur in vita Sanctorum.

DE APPARITIONE DECIMATERTIA

1. Cor. 15.

Apparuit et beato Paulo post Ascensionem. (*Novissime autem omnium tamquam abortivo visus est et mihi*) inquit ipse. Apparuit etiam Patribus in Limbo, quoad animam, et postquam inde educti sunt.

Denique resumpto corpore, apparebat passim Discipulis, et cum eis crebro versabatur.

DE ASCENSIONE CHRISTI

Act. 1.

Postquam jam per dies quadraginta multoties se Christus Discipulis suis vivum exhibuisset (*In multis argumentis*, etc. *loquens eis de Regno Dei*) misit eos Hierosolymam, ut promissum sibi Spiritum sanctum illic expectarent.

Secundo, eduxit eos ad Oliveti montem. (*Et videntibus illis elevatus est, et nubes suscepit eum ab oculis eorum*).

Tertio, iisdem in coelum suspicientibus dictum est per duos illos viros in vestibus albis assistentes, quos Angelos fuisse credimus: *Viri Galilaei,*

DE DECIMATERTIA APPARITIONE

Epist. 1. *ad Corinth. cap.* 15. *litt. B.*

Apparuit S. Paulo post Ascensionem. (Novissime tamquam abortivo visus est mihi). Apparuit etiam in anima Patribus sanctis Limbi, et postquam [*eos inde*] eduxisset, et corpus iterum assumpsisset, *multis vicibus apparuit Discipulis, et* conversabatur *cum illis.*

DE ASCENSIONE CHRISTI DOMINI NOSTRI

Act. 1. *litt. A. C.*

Primo, postquam per spatium quadraginta dierum apparuisset Apostolis, faciens [*praebens*] multa argumenta et signa, *et loquens de Regno Dei*, mandavit *illis, ut in Jerusalem promissum Spiritum sanctum expectarent.*

Secundo, eduxit illos ad montem Oliveti, et in praesentia eorum elevatus est, et nubes sustulit eum ab oculis eorum.

Tertio, aspicientibus illis in coelum, dicunt illis Angeli: (*Viri Galilaei, quid statis aspi-*

quid statis aspicientes in coelum? Hic Jesus, qui assumptus est a vobis in coelum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in coelum).

cientes in coelum? Hic Jesus, qui assumptus est a vobis in coelum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in coelum).

REGULAE ALIQUOT

ad motus animae, quos diversi excitant spiritus, discernendos, ut boni solum admittantur, et pellantur mali. Advertendum est, quod potissimum conveniunt Exercitiis primae hebdomadae.

REGULAE

ad sentiendum et *cognoscendum* aliquo modo (1) varias motiones quae in anima *excitantur* : *bonas*, *ut suscipiantur*, *malas*, *ut rejiciantur. Suntque magis propriae* [*sive convenientes istae regulae*] *pro prima hebdomada.*

Prima regula est, quod illis qui facile peccant lethaliter, et peccatum peccato addunt, fere solet inimicus noster illecebras carnis et sensuum delectationes

Prima regula : *in illis qui eunt* [*ruunt*] *a peccato mortali in peccatum mortale*; *solet communiter inimicus proponere eis delicias* apparentes (2), effi-

(1) *Ad sentiendum et cognoscendum aliquo modo.* - Notatu dignum est ex autographo : 1. Regulas istas non tantum ad *discernendos* animi motus inservire, sed etiam ad illos *sentiendos*, sive observandos. Quam multi enim sunt, qui motus animae suae ne *sentiunt* quidem, id est, non attendunt, non observant. Ut ergo ad illos reddamur attenti, regulae istae mirifice juvant. 2. Dicitur : *ad sentiendum et cognoscendum aliquo modo. Aliquo modo*, *aliqua ratione*, per sequentes regulas, motus animi dignosci possunt, ne scilicet solas hasce regulas sufficere existimemus : cum non modo alterae deinde subtiliores ab ipso S. P. nostro tradantur, verum etiam singulari lumine divino et gratia opus sit, quod donum *discretio spirituum* vocatur.

Ceterum in hisce regulis omnes variationes ex autographo diligenter velim observari, quamvis nullam adnotationem subjiciamus. Magis enim hìc, quam usquam alias, textus S. P. ex autographo clarior redditur; id quod etiam in hoc argumento de discernendis spiritibus momenti est majoris fortasse, quam usquam alias.

(2) *Apparentes.* - Nonnisi *apparentes* delicias proponere potest, ipse miserrimus; et *inimicus* cum sit, odio flagrans in humanam naturam, non vult nec potest velle, nisi quo noceat vel animae, vel corpori, vel utrique; quod si quid de-

objicere, ut eos teneat peccatis plenos, ac semper cumulum adaugeat. Spiritus vero bonus e contrario, conscientiam illorum pungit assidue, et per synderesis, rationisque officium a peccando deterret.

Secunda, quod aliis hominibus, qui se a vitiis et peccatis purgandos curant sollicite, et in obsequii divini studio magis ac magis in dies promovent, immittit spiritus malignus molestias, scrupulos, tristitias, rationes falsas, et alias id genus perturbationes, quibus profectum illum impediat. Spiritui autem bono ex opposito, proprium consuetumque est recte agentibus animum ac vires addere, consolari, devotionis lachrymas ciere, illustrare mentem, et tranquillitatem dare, sublatis obstaculis omnibus ut expeditius alacriusque per opera bona semper ultra tendant.

Tertia, quod spiritualis proprie consolatio, tunc esse nociendo ut imaginentur *delectationes et voluptates sensuales, quo magis illos conservet et* adaugeat [*promoveat*] *in suis* vitiis et *peccatis*: *in quibus* [*personis*] *bonus spiritus* utitur modo contrario, *pungendo illos, et remordendo illis conscientias per synderesin rationis.*

Secunda: *in illis qui* intense procedunt *in purgandis suis peccatis, et in servitio* Dei Domini nostri de bono in melius ascendunt, obtinet modus contrarius ei qui in prima regula [*notatus est*]: *tunc enim proprium est mali spiritus*, mordere, tristitia afficere, *et ponere impedimenta*, inquietam reddendo [*animam*] *per falsas rationes, ne pergat ulterius. Et proprium boni* [*spiritus est*], *dare animum et vires, consolationes, lachrymas, inspirationes, et quietem* [*animi*], facilia reddendo [*omnia*], *et removendo omnia impedimenta, ut* in bene operando *procedat ulterius.*

Tertia: de *consolatione spirituali.* Voco [*dico, nomino*]

lectabile obiiciat, bonum illud apparens est, vanum, fucatum, fallax, et certo certius, ad malum animae inferendum, donum illud qualecumque dirigitur. Vide dicta ad Annot. 7. ex 20. n. 15. Exponuntur in his duabus primis regulis media, quibus utitur tum malus Angelus, tum bonus, contraria pro fine quem uterque intendit contrarium, et pro dispositione cujusque hominis pariter contraria.

scitur, quando per internam quamdam motionem exardescit anima in amorem Creatoris sui, nec jam creaturam ullam, nisi propter ipsum potest diligere. Quando etiam lachrymae funduntur, amorem illum provocantes, sive ex dolore de peccatis profluant, sive ex meditatione Passionis Christi, sive alia ex causa qualibet, in Dei cultum et honorem recte ordinata. Postremo, consolatio quoque dici potest, fidei, spei, et charitatis quodlibet augmentum: item laetitia omnis, quae animam ad coelestium rerum meditationem, ad studium salutis, ad quietem et pacem cum Domino habendam, solet incitare.

Quarta, quod spiritualis e contra desolatio vocari debet, quaevis animae obtenebratio, conturbatio, instigatio ad res infimas seu terrenas: omnis

consolationem, quando in anima excitatur (3) *motio* aliqua *interior, qua* inflammari incipit *anima* in amore *sui Creatoris ac Domini: et* consequenter, *quando* [*anima*] *nullam rem creatam super faciem terrae amare potest* in se ipsa, sed [*solummodo*] *in Creatore omnium illarum. Item quando fundit* (4) *lachrymas, moventes ad amorem Domini sui, sive sit ob dolorem de suis peccatis, sive de Passione Christi Domini nostri, sive de aliis* rebus *directe ordinatis in ejus servitium et laudem. Denique, voco consolationem omne augmentum* spei, fidei, *et charitatis, et omnem laetitiam internam, quae* vocat et attrahit [*hominem*] ad res coelestes, *et ad propriam salutem animae suae*; reddendo illam quietam, *et pacificando illam* in *suo Creatore* ac Domino.

Quarta: de desolatione spirituali. *Voco desolationem* omne [*quod est*] *contrarium* tertiae regulae [*dictis in tertia regula*], *ut, obtenebrationem animae,*

(3) *Excitatur - inflammari incipit.* - In autographo quaedam videtur exprimi gradatio, quam utcumque conservare studuimus. *Excitatur*, hispanice: *se causa*, (*causatur*) *motio aliqua, cum qua* seu *per quam*, hisp. *viene la anima a inflammarse* (*venit anima ad inflammandum se*).

(4) *Fundit.*-Hisp. *lança*, i.e. *ejicit* - exprimitur *vis lachrymarum erumpentium.*

denique inquietudo et agitatio, sive tentatio trahens in diffidentiam de salute, et spem, charitatemque expellens; unde se anima tristari, tepescere, ac torpere sentit, et de ipsius Dei Creatoris sui clementia prope desperare. Sicut enim consolationi opponitur desolatio, ita etiam quae ab utraque oriuntur cogitationes, sunt inter se prorsus oppositae.

Quinta, quod tempore desolationis nihil deliberandum, aut innovandum est circa propositum animi, aut vitae statum, sed in eis perseverandum quae fuerant prius constituta, puta, praecedente die, vel hora consolationis (*). Quemadmodum enim dum fruitur quis consolatione illa, quam diximus, non proprio suo, sed boni spiritus instinctu regitur: *turbationem in illa, motionem ad res infimas ac terrenas, inquietudinem variarum agitationum et tentationum, moventem ad diffidentiam, sine spe, sine amore, cum se reperiat* [*anima*] *totam pigram, tepidam, tristem, et* veluti separatam a Creatore ac Domino suo: *quia sicut consolatio contraria est desolationi, eodem modo cogitationes, quae oriuntur ex consolatione, contrariae sunt cogitationibus, quae oriuntur ex desolatione.*

Quinta: tempore desolationis numquam mutatio facienda *est, sed standum* firmiter et constanter *in propositis ac determinatione in qua erat* [*homo*] *die* praecedente ejusmodi desolationem (5), *vel in determinatione in qua erat in praecedenti consolatione; quia sicut in consolatione nos magis ducit, et* consilio suo *dirigit bonus spiritus, ita in desolatione ma-*

(*) *In quinta regula de discretione spirituum. Verba illa*: Quemadmodum enim dum fruitur quis, *usque ad finem*: *ita commodius verti possunt ex autographo*: Quemadmodum enim in consolatione bonus spiritus nos magis regit ac dirigit, ita in desolatione malus, cujus instigatione et consiliis nihil rectum decernere possumus.

(5) *Die praecedente illam desolationem.* – Ita ex autographo clarius exprimitur, numquam in desolatione mutari debere concepta *prius* proposita; *prius*, inquam; idest, non modo ea quae *in consolatione* sensibili, sed quae *prius*, ante desolationem, *in animi quiete* statuta fuerant.

ita, observante sibi desolatione, agitur a malo spiritu, cujus instigatione nihil umquam recti conficitur.

Sexta, quod tametsi desolatione affectus homo, priora sua consilia minime debet immutare; expediet tamen provideri, et augeri ea, quae contra desolationis impulsum tendunt; qualia sunt, insistere orationi, cum discussione sui, ac poenitentiae aliquid assumere.

Septima, quod quamdiu premimur desolatione, cogitandum est, nos interim relinqui a Domino nobis ipsis, probationis causa, ut per naturales quoque vires insultibus inimici nostri obsistamus. Id quod possumus haud dubie (*), assi-

lus; *cujus consiliis* non possumus *ingredi viam ad recte quid agendum.*

Sexta: *licet in desolatione non debeamus mutare priora proposita*, valde [*tamen*] *juvat* intense mutare (6) se [*sive*, *modum agendi*, *ut pugnemus*] *contra ipsam desolationem*: *v. g. insistendo* magis *orationi*, meditationi, multum [*nos*] *examinando*, *et* extendendo nos *magis* [*amplius quid agendo*]in aliquo convenienti modo faciendi poenitentiam.

Septima: ille qui est *in desolatione*, *consideret*, *quomodo Dominus ipsum reliquit*, *probationis gratia*, *in suis potentiis naturalibus*, *ut resistat* variis agitationibus et tentationibus *inimici*: *potest enim* [*resistere*] *cum auxilio divino*, *quod sem-*

(*) *In septima regula de discretione spirituum circa medium* : Assistente nobis jugiter praesidio divino, licet tunc nequaquam sentiatur. *In autographo sic habetur* : Assistente nobis praesidio divino, quod semper manet : licet tunc nequaquam sentiatur.

(6) *Valde juvat intense mutare se etc.* - Ergo, consilia quidem prius concepta mutanda non sunt, sed mutanda ratio se ipsum tractandi, et haec mutatio *intense* facienda est *contra ipsam desolationem*, et talis mutatio *valde* juvat ad desolationem vincendam. Porro, in quo consistere ista mutatio debeat, distincte docemur S. P.: scilicet, ut, v. g. 1. *magis insistamus orationi et meditationi*, 2. *multum* [illegible]ientiam nostram, actus nostros nostraque omnia *examinemus*, 3. *am-* et abundantius suscipiamus in exercendis poenitentiae operibus, modo [illegible]s nostroque statui, nostrae complexioni accomodato seu convenienti. In

stente nobis jugiter praesidio divino, licet tunc nequaquam sentiatur, eo quod fervorem pristinum charitatis Dominus subtraxerit, relicta nihilominus gratia, quae ad bene operandum et ad consequendam salutem satis esse queat.

Octava, quod hominem tentatione pulsatum, mire juvat patientiae servandae studium, ut quae vexationibus hujusmodi proprie opponitur, et e diametro resistit. Accersenda etiam spes est, et cogitatio adfuturae brevi consolationis: si praesertim per sanctos conatus in sexta regula signatos, desolationis impetus frangatur.

Nona, quod causae desolationis tres sunt praecipuae. Prima, quia propter nostram in spiritualibus studiis seu exercitiis tepiditatem atque acediam, consolatione divina me-

per ipsi manet, licet aperte *illud non sentiat* [*sibi adesse*], *quia Dominus subtraxit ipsi* multum suum fervorem, magnum amorem [*sensibilem*], *et* gratiam intensam, *manente tamen ipsi gratia quae* sufficiat (7) *ad salutem aeternam.*

Octava: ille qui est in desolatione, [*in eo*] laboret *ut persistat in patientia, quae est contraria vexationibus quae sibi ingruunt; et* cogitet *se cito esse consolandum:* adhibendo diligentias (8) [*sive conatus*] *contra ejusmodi desolationem, prout dictum est in sexta regula.*

Nona: tres causae sunt praecipuae, ob quas desolatos nos, reperimus. Prima est, quia sumus tepidi et pigri seu negligentes in exercitiis nostris spiritualibus: atque ita ob culpas

triplici hoc exercitio *orationis*, *examinis*, et *poenitentiae* torpere nos facit desolatio. Ergo, *contraria contrariis curanda.* - Utinam, quae hic B. P. *valde* proficua esse dicit in desolatione, diligenter a nobis in usum deducerentur, dum desolatione premimur! Notanda illa: *intense . . . magis . . . multum . . . extendendo nos magis . . .* quae, in vulgata versione omissa, ex autographo restituimus.

(7) *Quae sufficiat.* - Ita ex autographo. Non modo: *quae satis esse queat* - sed *quae* vere *satis sit*, vere *sufficiat*, ad tentationes vincendas.

(8) *Adhibendo diligentias*, [seu conatus]. - To *praesertim* quod legitur in vulgata versione, abest in autographo. Et vero sancti illi conatus, de quibus in regula sexta, *omnino* adhibendi in desolatione, si *spem* fundatam quaerimus *adfuturae brevi consolationis.*

rito privamur. Secunda, ut probemur quinam sumus, et quomodo in Dei servitium et honorem, absque praesente quodam consolationum, donorumque spiritualium stipendio nosmet impendimus. Tertia, ut certi plane simus nostrarum virium non esse, vel acquirere, vel retinere fervorem devotionis, vehementiam amoris, abundantiam lachrymarum, aut aliam quamlibet internam consolationem; sed omnia haec gratuita esse Dei dona, quae si vendicemus nobis ut propria, superbiae et vanae gloriae crimen, non sine salutis gravi periculo, incursuri sumus.

nostras elongatur *spiritualis consolatio a nobis. Secunda, ut probet nos* [*Dominus*] quantum valeamus, *et quousque* procedamus *in ejus servitio et laude, absque* tanto *stipendio consolationum, et* magnarum [*specialium*] *gratiarum. Tertia, ut det nobis* veram notitiam et cognitionem, qua intime sentiamus, *non esse ex nobis acquirere vel retinere magnam devotionem, amorem intensum, lachrymas, neque ullam aliam consolationem spiritualem; sed totum esse donum et gratiam Dei Domini nostri; et* ne in alieno nidum ponamus (9), *efferendo intellectum nostrum in* aliquam *superbiam, vel vanam gloriam, attribuendo nobis ipsis devotionem vel ceteras partes spiritualis consolationis.*

(9) *Ne in alieno nidum ponamus.* - Locutio proverbialis, quam antiqua versio *ms.* sic expressit: *ut in nulla re aliena quiescamus.* - Sensus est, ne, quod alienum est, nobis ut proprium usurpemus, atque ita securitatem capiamus ibi, ubi capienda non est; ut qui *in aliena domo* sibi habitationem figeret, exturbandus scilicet inde, cum domino domus visum fuerit. - Notatu dignum est, in autographo non *superbiae crimen* dici, nec simpliciter *superbiam*, sed lenissime *aliquam superbiam*: quo intelligamus, vel levem *aliquam* superbiam, vel exiguam *aliquam* complacentiam Deo vehementer displicere, et ob ejusmodi levem etiam complacentiam non raro nos coelesti consolatione merito privari. Et vero illud maxime omnium in consolatione timendum atque cavendum, ne evanescamus, neve securitatem capiamus, vanam semper et inanem, nisi in *sola* Domini *misericordia* confidamus, eique *soli* omnia bona nostra accepta referamus.

Decima, quod fruenti homini consolatione, prospiciendum est, quo se pacto gerere poterit, desolatione deinceps occurrente: ut jam inde acrimoniam et robur animi mature comparet, ad impetum ejus reprimendum.

Decima: ille qui est in consolatione, cogitet *quomodo se habebit in desolatione, quae postea* [*ei*] *superveniet, sumendo* novas vires pro illo tempore.

Undecima, ut ille idem, affluente consolatione, seipsum deprimat, ac vilifaciat quantum potest, reputando secum, quam imbellis, quamque ignavus esse apparebit, desolatione impugnante, nisi per gratiae et consolationis divinae opem cito sublevetur. Contra vero ille, quem desolatio molestat, aestimare debet cum Dei gratia, se posse plurimum, facileque adversarios suos omnes devicturum esse, dummodo in Dei virtute collocet spem suam, et animum suum corroboret.

Undecima: ille qui est *in consolatione*, procuret *humiliare sese atque deprimere quantum potest, cogitando quam parum valeat tempore desolationis, sine* illa tali *gratia seu consolatione. E contrario cogitet ille qui* est *in desolatione, se posse multum cum gratia* quae sufficit ad resistendum *omnibus suis inimicis*, sumendo vires in Creatore ac Domino suo.

Duodecima, quod hostis noster naturam et morem muliebrem refert, quoad imbecillitatem virium, et animi pervicaciam. Nam sicut femina cum viro rixans, si hunc conspexerit, erecto et constanti vultu sibi obsistere, abjicit illico ani-

Duodecima: inimicus [*noster*] *facit se* [*exhibet se, gerit se*] *ut femina, in quantum est* [*ipse*] debilis quoad vires, *et* fortis quoad voluntatem [*malitiam, et rabiem*] (10). *Nam sicut proprium est feminae, dum rixatur cum aliquo*

(10) *Debilis etc.* - Notatu valde digna sunt ista duo epitheta contraria inter se, et tamen verissima imago, quae daemonis naturam egregie depingit. Viribus *debilis*, et voluntate prava ac nocendi cupiditate *fortis*. Plane ut improba femina. Vid. not. mox sequentem n. 11.

mum, ac terga vertit; sin vero timidum fugacemque esse animadverterit, in extremam surgit audaciam, et in illum ferociter invadit: itidem consuevit daemon animo et robore plane destitui, quoties spiritualem athletam, corde imperterrito, ac fronte ardua tentationibus videt reluctari: sin autem trepidet, ad primos impetus sustinendos, et quasi animum despondeat, nulla est bestia super terram inimico illo tunc efferatior, acrior et pertinacior in hominem, ut cum pernicie nostra, malignae obstinataeque mentis suae desiderium adimpleat.

Decima tertia, quod idem inimicus noster morem inse-

viro, perdere animum, capiendo fugam, quando homo ei audenter resistit; et e contrario, si vir incipit fugere perdendo animum, ira, vindicta *et* ferocia *feminae est valde magna, et adeo* sine mensura [*extrema*]. *Eodem modo proprium est inimici* [*nostri*], *viribus destitui et animum perdere*, (in fugam vertentibus se tentationibus ejus), *quando ille* qui se exercet in rebus spiritualibus, *audacter se exponit tentationibus inimici*, faciendo oppositum e diametro [*idest contrarium omnino ei, quod ipse per suas tentationes praetendit*] (11). *Et e contrario, si qui se exercet* incipit *timere, et perdere animum in patiendis tentationibus, non est bestia adeo efferata super faciem terrae, ut* [*est*] *inimicus humanae naturae* in prosecutione perversae suae intentionis, *cum* adeo magna [*maxima*] malitia.

Decima tertia: sic etiam se gerit, ut vanus [*falsus*] *amator,*

(11) Hoc loco in versione antiqua *ms.* inseritur: *ideo ait Paulus: Resistite diabolo, et fugiet a vobis.* Itemque in fine hujus duodecimae regulae: *ideo recte dicit Job de daemone: Non est potestas super terram, quae comparetur illi.* - Quae quidem in autographo hispanico non habentur, admissa tamen fuere a S. P. in illa versione, qua ipse uti consueverat. Et sane hi textus doctrinam hac regula contentam egregie confirmant.

quitur nequissimi cujuspiam amatoris, qui puellam honestorum parentum filiam, vel uxorem viri alicujus probi volens seducere, summopere procurat, ut verba et consilia sua occulta sint, nilque reformidat magis ac aegre fert, quam si puella patri suo, vel uxor marito, illa patefaciat, cum sciat hoc pacto de votis et conatibus suis actum esse. Ad eumdem modum obnixe satagit diabolus, ut anima, quam circumvenire cupit ac perdere, fraudulentas suas suggestiones teneat secretas. Indignatur vero maxime, et gravissime cruciatur, si cui vel confessionem audienti, vel spirituali homini molimina sua detegantur, a quibus ita excidere se funditus intelligit.

in quantum vult esse secretus et non detegi. *Nam sicut* [*talis*] *homo vanus* [*falsus*], *qui loquens ad malum finem allicit* [*sollicitat*] *filiam aliquam alicujus boni patris, vel uxorem boni mariti, vult ut verba sua et suasiones sint secretae; et contra displicet ei summopere, quando filia patri, vel uxor marito detegit vana* [*fallacia*] *ejus verba, et intentionem pravam; quia facile colligit, fore ut non possit rem inceptam ad finem perducere. Eodem modo, quando inimicus naturae humanae ingerit animae* justae *suas fraudes et suasiones*, vult ac desiderat, ut recipiantur et teneantur in secreto; *sed quando* [*illa*] *eas detegit bono suo Confessario, vel alteri personae spirituali, quae cognoscat suas* fraudes *ac* malitias, *valde ei displicet: quia* [*hinc*] *infert fore ut non possit malitiam suam, quam inchoarat, perficere, cum detectae sint fraudes suae manifestae.*

Decima quarta, quod solet etiam adversarius imitari aliquem belli ducem, qui obses-

Decima quarta: sic etiam [*gerit se*] *ut* belli dux, (12) *ad vincendum ac depraedandum*

(12) *Belli dux* - et infra, *caput exercitus.* Duobus hisce locis habetur in autographo vox *caudillo*, quae etiam de *duce latronum* usurpari solet: ut notavimus in contempl. de duobus Vexillis n. 43.

sam arcem expugnare, atque depraedari cupiens, explorata prius natura et munitione loci, debiliorem partem aggreditur. Sic nimirum et ille circuit animam, et callide inquirit, quarumnam virtutum praesidiis, moralium scilicet, aut theologicarum, ipsa vel munita, vel destituta sit: eaque potissimum parte machinis omnibus admotis irruit, ac subvertere nos sperat, quam in nobis minus ceteris firmatam, custoditamque esse praeviderit.

id quod desiderat. Nam sicut belli dux et caput exercitus, *castra ponendo et explorando vires ac dispositionem arcis alicujus, eam impugnat ex parte debiliori, eodem modo, inimicus humanae naturae,* circumiens *explorat* omni ex parte *virtutes* omnes *nostras Theologicas*, cardinales, *et morales*; *et qua parte nos reperit debiliores, et* egentiores pro nostra aeterna salute, *ea parte nos impugnat, et procurat nos expugnare.*

REGULAE ALIAE

utiles ad pleniorem spirituum discretionem, et secundae hebdomadae potissimum convenientes.

REGULAE

ad eumdem effectum *cum majori discretione spirituum, et conducunt* [*conveniunt*] magis (1) *pro secunda hebdomada.*

Prima est, quod proprium est Dei, et Angeli cujusque boni, veram infundere spiritualem laetitiam animae, quam movent, sublata tristitia et perturbatione omni, quam ingessit daemon: cum hic e contrario, sophisticis argumentis

Prima: proprium est Dei et Angelorum ejus, in suis motionibus dare veram laetitiam, et gaudium spirituale, removendo omnem tristitiam et turbationem, quam inimicus inducit; cujus proprium est militare [*pugnare*] *contra ejusmodi lae-*

(1) *Magis.* - *Magis* conveniunt, vel conveni e solent; non ita ut omnino semper et exclusive secundae hebdomadae conveniant. Pendet enim hoc non tam ex hebdomada Exercitiorum, in qua quis versatur, quam ex animae dispositione et habitu. Vide dicta ad Annot. decimam inter 20. n. 17.

quibusdam, veri speciem prae se ferentibus, laetitiam illam in anima repertam oppugnare soleat.

Secunda, solius est Dei, consolari animam, nulla praecedente consolationis causa, cum sit hoc proprium Creatoris, suam ingredi creaturam, et illam in amorem sui totam convertere, trahere, et mutare. Causam vero praecedere nullam tunc dicimus, quando nec sensibus, nec intellectui, neque voluntati nostrae quidquam objectum est, quod ejusmodi consolationem causare ex se possit.

titiam (2), et consolationem spiritualem, *adducendo* rationes apparentes, subtilitates, *et* perpetuas fallacias.

Secunda: solius est Dei Domini nostri *dare consolationem animae sine causa praecedente: quia proprium est Creatoris* [*animam*] intrare, egredi (3), facere motionem in illa, *trahendo illam totam in amorem* suae divinae Majestatis. *Dico: sine causa*, [*idest*] *sine ullo praevio sensu, vel cognitione alicujus objecti, ex quo illa talis* [*ejusmodi*] *consolatio adveniat* [*animae*] per ejus [*proprios*] actus intellectus et voluntatis (4).

(2) *Contra ejusmodi laetitiam.* - Laetitia spiritualis cum sit ad animae profectum utilissima, nil mirum si daemon hanc laetitiam impugnare, animamque Deo deditam turbare quibuscumque possit artibus conetur. Inimicus enim cum sit, animam, quam *ad malum pertrahere* se tam facile posse non sperat, saltem *impedire a profectu*, vel saltem *vexare* et affligere tentat; proque odio isto suo etiam *vexare* inprimis contentus est, non sine spe *impediendi* hac ratione majus bonum, ac tandem etiam *pertrahendi* animam ad *malum*. - Patet agi de anima qualis discribitur in secunda ex prioribus Regulis *ad spiritus dignoscendos.*

(3) *Intrare, egredi.* - Ita ex autographo. Intellige, *uti* Creatorem *anima* sibi dedita *ut propria domo.* Quae similitudo adhibetur etiam infra in Reg. 7.

(4) *Per ejus* [proprios] *actus et intellectus et voluntatis.* - Haec ultima verba hujus regulae, ex autographo, tollere videntur ambiguitatem illam, vel potius inexplicabilem obscuritatem, quam versio vulgata prae se fert, ac si *nec sensibus, nec intellectui, nec voluntati* quidquam *objectum esset*: hoc enim posito, quid erit, de quo anima consolationem concipiat? Et quidem τὸ *voluntati* plane deest in autographo, neque admitti posse hoc loco videtur. - Omnino igitur, et intellectui, et maxime voluntati objectum aliquod adsit necesse est; sed non ita aut cognitum, aut ratiocinatione comprehensum, ut *talis* inde consolatio, *per ejus* [proprios] *actus intellectus et voluntatis*, oriri in anima potuerit. - Innuitur id quidem in vulgata versione illis verbis: *causare ex se*: multo tamen clarius ex autographo exprimitur. - In versione vero antiqua *ms.* hoc loco habetur sequens citatio: *B. Thomas* 1. 2. *q.* 9. *art.* 6. *et q.* 10. *art.* 4. quibus locis Doctor Angelicus agit de motione voluntatis, movente Deo.

Tertia, quoties praecessit consolationis causa, auctor ejus potest existere tam malus Angelus, quam bonus, sed ad fines tendunt contrarios: bonus quidem, ut anima in boni cognitione et operatione magis proficiat; malus autem, ut male agat illa et pereat.

Tertia: cum [*s. praecedente*] *causa potest consolari animam aeque Angelus bonus ac malus, ad fines* [*tamen*] *contrarios: bonus Angelus* ad profectum animae, ut crescat et ascendat de bono ad melius (5); *et malus Angelus*, ad contrarium et ultra, *ut trahat illam ad perversam suam intentionem et malitiam.*

Quarta, id moris est spiritui maligno, ut in lucis Angelum transfigurans sese, cognitis piis animae votis, primum obsecundet, mox inde ad perversa sua desideria illam alliciat. Simulat etenim ab initio bonas sanctasque hominis cogitationes sequi et fovere; at deinde in occultas fallaciarum suarum pedicas paulatim tractum illaqueat.

Quarta: proprium est Angeli mali, qui in Angelum lucis se transfigurat, intrare cum anima devota, [*i. e. incipere, suggerendo cogitationes animae devotae conformes*] *et* exire secum ipso [*i. e. finire, suggerendo suas*]; *scilicet*, [*solet*] *inducere cogitatus bonos et sanctos*, conformiter [*ad dispositionem*] *talis animae justae*; *ac dein paulatim procurat* pervenire ad finem suum, *trahendo* [*inducendo*] *animam in suas fraudes occultas, ac* perversas intentiones (6).

(5) *Ut crescat et ascendat de bono ad melius etc.* - Supponit S. P. hoc loco hominem, qui consolationem accipit, esse actu in bono statu: cui proin bonus Angelus consolationem ingerit, ut ad *meliora* proficiat, malus contra, ut ad *minus bonum*, vel etiam *ad malum* declinet.

(6) Haec quarta regula summi est momenti, uti et quae proxime sequitur quinta, ne decipiamur specie boni, et a vero bono divellamur. Nulla enim est virtus, ad quam ferri majori studio animam aliquam contingat, quin daemon, id animadvertens, continuo tentet specie ipsius illius virtutis, sive per excessum, sive alio artificio, animam vexare, impedire, perdere. Cogita v. g. quam multos

Quinta, sedulo et accurate excutiendae sunt cogitationes nostrae, circa principium, medium, et finem suum, quae tria si recte se habeant, Angeli boni argumentum est, cogitationes illas suggerentis; sin autem per discursum mentis aliquid offertur, vel sequitur, quod ex se malum sit, vel avocet a bono, vel ad minus bonum impellat, quam anima prius quaerendo sequi decrevisset, vel animam ipsam defatiget, angat, ac perturbet, sublata, quae prius aderat, quiete, pace, et tranquillitate: evidens tunc erit indicium, auctorem esse cogitationis ejusmodi spiritum malignum, utpote utilitati nostrae semper adversantem.

Quinta: debemus valde attendere ad discursum [*s. seriem*] *cogitationum; et si principium, medium et finis*, [*si, inquam, tria haec*] *sint* omnia bona, tendentia ad omne bonum [*s. ad id quod omnino bonum sit*], (7) *signum est boni Angeli; sed si in discursu* [*in serie*] *cogitationum, quas suggerit, desinat in rem aliquam malam, vel distractivam, vel minus bonam, quam ea quae anima prius sibi proposuerat facienda, vel ipsam* debilitet, vel *inquietam reddat*, vel *conturbet animam, auferendo illi suam pacem, tranquillitatem et quietem quam prius habebat, clarum signum est procedere* [*cogitationes illas*] *a malo spiritu, inimico nostri profectus* ac salutis aeternae (8).

Sexta, quoties contingit in aliqua suggestione deprehendi hostem ex cauda sua serpen-

Sexta: quando inimicus humanae naturae fuerit deprehensus et cognitus *ex cauda*

zelus indiscretus, quam multos *devotio* inordinata perdidit, vel certe impedivit, et perdit vel impedit quotidie, fallente scilicet daemone; cujus tamen fallacias anima vere *humilis* et praesertim *obediens* facile vitabit. Parum enim proficit inimicus extrinsecus agens, nisi domesticus *amor proprius* in eamdem ruinam conspiret.

(7) *Sint omnia bona, tendentia ad id quod omnino bonum sit.* - *Omnia*, quae in principio, medio, et fine, diligenter discussis, deprehendantur, et *bona sint*, necesse est, et *nonnisi ad bonum inclinent.* Duo haec distincta sunt, et per oppositum ex consequentibus clarius intelliguntur.

(8) *Ac salutis aeternae.* - Ex autographo, periculum indicatur, non modo amittendae majoris perfectionis, verum etiam *salutis aeternae*, ubi ab illusionibus daemonis homo non caveat.

tina, id est, fine malo, quem semper nobis insinuare studet, tunc plurimum juvat, revolvere discursum totum, et notare, quid ab initio praetexuerit bonae cogitationis : et quomodo praecedentem spiritualis gustus suavitatem, animi serenitatem sensim amovere, ac venenum suum infundere tentarit, ut per hujusmodi experimentum cognitae illius fraudes, facilius deinceps caveantur.

Septima, eorum, qui promovent in bono salutis, animis se insinuat uterque spiritus diverso modo: bonus quidem leniter, placide, ac suaviter, sicut aquae stilla in spongiam illabens; malus vero duriter, implacide, et violenter, cum strepitu quodam, sicut imber decidens in petram: illis autem, qui in dies tendunt in deterius, oppositum prorsus usuvenit. Cujus sane diversitatis ratio est, quatenus Angelo utrilibet similis est vel dissimilis animae ipsius dispositio. Si enim contrariam sibi eam alteruter spi-

sua serpentina, et *fine malo ad quem inducit, utile est ei; qui fuit ab eo tentatus, considerare postea discursum* [*sive seriem*] *bonarum cogitationum, quas sibi suggessit, et principium illarum, et quomodo paulatim procuraverit ut ipsum* descendere [*excidere*] faceret *a suavitate illa et laetitia spirituali, in qua erat*, donec illum deduceret ad depravatam suam intentionem, *ut istiusmodi experientia cognita* et notata, *caveat sibi in posterum ab ejus consuetis fraudibus.*

Septima: in iis qui procedunt de bono in melius, bonus Angelus tangit talem animam, dulciter, leviter et suaviter, ut gutta aquae, quae intrat in spongiam; et malus [*Angelus*] *tangit* [*eam*] *acute, et cum sonitu, et inquietudine, ut quum aquae gutta decidit super petram : eos autem qui procedunt de malo in pejus, tangunt supradicti spiritus modo contrario. Cujus rei causa est, quod dispositio animae sit dictis Angelis contraria, vel similis : quando enim est contraria,* intrant [*spiritus*] (9) *cum strepitu et cum*

(9) *Intrant* [spiritus]. Quod hoc loco habet vulgata versio : *ei se conjungit*, plus dicere videtur, quam quod significandum est. Cum enim agatur solum de spi-

ritus invenerit, cum strepitu et pulsu, qui facile adverti queat, ei se conjungit: si conformem vero, tamquam in propriam et apertam domum subit cum quiete.

Octava, quoties sine praevia ulla causa consolatio nobis adest, quamvis ei, tamquam divinitus immissae, ut supra dictum est, nihil fallaciae subesse possit, debemus tamen attente ac sollicite distinguere praesens consolationis tempus a proximo sequente, in quo anima fervet adhuc, et favoris divini nuper accepti sentit reliquias. Nam posteriore hoc tempore, frequenter accidit, ut vel ex habitu, discursu et judicio proprio, vel ex boni aut mali spiritus instinctu, aliqua sentiamus, vel deliberemus, quae cum ab ipso Deo citra medium non emanent, solerti indigent discussione, prius-

sensationibus, ita ut percipi facile possit [*eorum accessus*]; *quando autem est similis, intrat* [*spiritus*] *cum silentio, tamquam in propriam domum, et aperta porta.*

Octava : *quando consolatio est sine causa, licet ei non* insit *fraus, cum a solo Deo Domino nostro* [*tunc*] *procedat, ut dictum est* [*reg.* 2.]: *tamen* persona spiritualis, cui dat Deus talem consolationem, debet multa cum vigilantia *et attentione* considerare *ac discernere* proprium *tempus* actualis *ejusmodi consolationis a sequenti* [*tempore*], *in quo anima remanet fervens, et favorem* [*divinum*] *ac reliquias consolationis praeteritae etiamnum sentit* : *quia saepe in hoc secundo tempore per suum proprium discursum* ex habitibus [*suis*] *et* ex consequentiis [*habitorum*] conceptuum, *et* judiciorum [*vel ex judiciis propriis*], *sive per bonum spiritum sive per malum, format* varia proposita, *et* consilia *quae non dantur immediate a Deo Domino nostro, ac proinde* valde bene discutiantur *necesse est, antequam iis*

ritus cujusvis *motione*, si spiritus dicatur animae *se conjungere*, indicari videretur non *motio* tantum, sed etiam animae *consensus*, de quo quidem hìc sermo non est.

quam recipiant assensum, vel in opus veniant.

REGULAE NONNULLAE

in distribuendis eleemosynis servandae.

Prima, si quid erogare libeat in homines genere vel amicitia conjunctos, erga quos sentitur proclivior affectus, attendendae erunt regulae quatuor, quas ex parte, circa electiones commemoravimus. Earum itaque prima haec est, ut affectus erga tales meus, recta proveniat ex amore Dei, quem certe amorem debeo sentire in me, ut radicem esse et causam cujuscumque meae affectionis erga cognatos et amicos omnes, ac operam dare, ut in hoc praesenti negotio praecipua ea ratio elucescat.

Secunda, ut (*) considerem, si quis alter, cui parem mecum

integer *assensus tribuatur, et deducantur ad effectum.*

In Ministerio *distribuendi* (1) *eleemosynas debent servari sequentes regulae.*

Prima: si facio distributionem parentibus, vel amicis, vel personis, quas amo, quatuor [*ista*] *consideranda mihi erunt, de quibus dictum est ex parte in materia electionis. Primum est, ut* amor ille qui me movet, meque facit dare eleemosynam, descendat desursum *ex amore Dei Domini nostri, ita ut sentiam primum in me, amorem, quem* plus minusve *habeo erga tales personas, esse propter Deum: et ut* in causa, ob quam eas magis amo, reluceat Deus.

Secunda: volo proponere mihi hominem aliquem, quem

(*) *In secunda regula pro distribuendis eleemosynis. Secunda*: Ut considerem, *etc. usque ad finem. Haec regula in autographo sic habetur.* Secunda, ut considerem, si quis alter esset mihi plane ignotus, cui tamen pro hoc ministerio, et ipsius statu omnem perfectionis gradum exoptem, quam ego illum in hac distributione rationem sequi vellem ad majorem Dei gloriam, et animae suae perfectionem, hac ipsa eadem mihi utendum esse.

(1) *In ministerio distribuendi.* – Notatu valde dignus est hic loquendi modus S. P. N., quo eleemosynarum distributio *ministerium* appellatur; ut proin, qui eas distribuunt, *ministros* se esse intelligant; quod cum generatim verissimum est, tum maxime, ubi de redditibus Ecclesiasticorum beneficiorum distribuendis agitur.

statum, seu perfectionis gradum optem, me consulat super negotio istiusmodi, quam ego illi erogationis faciendae dictaturus sim rationem. Hac igitur et me uti par est.

numquam viderim, neque cognoverim, et cum [*s. posito quod*] *ego desiderem omnem ejus perfectionem* in *ministerio et statu quem habet, eo modo quo vellem eum tenere* medium *in suo modo distribuendi* [*eleemosynas*], *ad majorem gloriam Dei Domini nostri, et majorem perfectionem animae suae, eo ipso modo ego faciens* nec plus, nec minus, *servabo* regulam et mensuram, *quam alteri vellem, et* [*quam*] judico esse talem [*qualis convenit majori Dei gloriae et animae perfectioni*].

Tertia, ut cogitem, si mihi vitae nunc exitus instaret, quid in hac re egisse vellem potissimum. Ita ergo agendum in praesentia decernam.

Tertia: volo considerare, ac si essem in articulo mortis, formam et mensuram, *quam tunc vellem tenuisse in officio meae administrationis; et juxta illam* [*formam et mensuram*] *me dirigendo, eam servare in actibus meae distributionis.*

Quarta, ut prospiciam similiter, quid mallem in die judicii a me fuisse super his transactum: id quod et nunc citra dubium praeeligam.

Quarta: considerando qualem me inventurus sim [*quo animo sim futurus*] *in die Judicii, cogitare* bene *quomodo tunc optaturus sim me usum esse* hoc officio et munere ministerii hujus; *et regulam, quam tunc optarem tenuisse, eamdem nunc tenere.*

Quinta, ut quoties ad personas, mihi humano aliquo

Quinta: quando quis sentit se inclinatum et affectum erga

vinculo conjunctas, affectum meum sentio magis inclinare, regulas quatuor praedictas sedulo expendam, et juxta eas examinem affectum; nihil de eleemosyna, seu distributione facienda cogitans, donec ab animo, si quid non rectum inest, removero.

Sexta, quamvis facultates divino cultui, et usui Ecclesiastico dicatae, citra culpam assumi possint distribuendae ab eo, qui ad hoc ministerium sit vocatus; cum tamen plurimis, in determinanda propriis suis sumptibus justa portione, soleat de excessu scrupulus incidere, operae pretium est, juxta regulas superiores, vitae suae statum recte disponere.

Septima, propter rationes dictas, et alias plerasque in administrandis iis, quae ad propriam personam, conditionem, domum aut familiam pertinent; optimum ac securissimum est unicuique, distributionis curam subeunti, ut suae subtrahat commoditat quantum potest, ac se ipsum

aliquas personas, quibus vult distribuere, se detineat [*s. exspectet*] *ac ruminet bene quatuor regulas supradictas, examinando et* probando *suam affectionem ope illarum* [*regularum*]: neque det *eleemosynam, donec* conformiter ad illas [*regulas*] *suam inordinatam affectionem* omnino *removeri et* abjecerit.

Sexta: quamvis nulla sit culpa in assumendis bonis Dei Domini nostri *ad ea distribuenda, quando quis vocatus est* a Deo et Domino nostro *ad tale ministerium; tamen* in [*determinanda*] *quantitate, quam debet sumere et applicare sibi ipsi, ex iis* quae habet, ut det aliis, dubium [*timor*] *est de* culpa *et excessu: proinde* [*qui in ejusmodi est ministerio*] reformare se *potest in vita sua et statu, per regulas supradictas.*

Septima: propter rationes jam dictas, et alias multas, semper [*tanto*] *melius est et securius in eo quod ad propriam personam et statum domus* [*v. familiae*] *pertinet, quanto magis se* [*quis*] *restrinxerit et* [*sibi*] *diminuerit, et quanto propius accesserit ad summum* nostrum *Pontificem, exemplar*

proxime conformet ad exemplar Domini nostri Jesu Christi summi Pontificis: quandoquidem in tertio etiam Carthaginensi Concilio, in quo interfuit S. Augustinus, decretum fuit, supellectilem Episcopi vilem ac pauperem debere esse. Hoc idem in quolibet statu seu vitae genere provideri convenit, habita interim ratione personarum, et statuum ipsorum; sicut in matrimonio exemplum praebent S. Joachimus et S. Anna, qui divisis per annos singulos facultatibus suis in tres partes, pauperibus unam erogabant, alteram dicabant in Templi et divini cultus ministerium, tertiam postremo necessitati suae reservabant.

et regulam nostram, qui est *Christus Dominus noster; juxta quam doctrinam tertium Concilium Carthaginense* (*cui interfuit S. Augustinus*) *decernit et* mandat, *ut suppellex Episcopi* sit *vilis et pauper. Idem debet considerari in omnibus vivendi modis* [*s. statibus*], *habita ratione conditionis et status personarum*, servataque proportione: *quemadmodum in matrimonio habemus exemplum Sancti Joachim et Sanctae Annae, qui dividentes facultates suas* [*s. reditus*] *in tres partes: primam dabant pauperibus; secundam ministerio et servitio Templi; tertiam sumebant ad* sustentationem *suam et* suae familiae.

Quaedam notatu digna de scrupulis, quos animae daemon injicit, dignoscendis.

Ad sentiendos *et dignoscendos scrupulos et* suasiones *inimici nostri, juvant notae sequentes.*

Primum, vulgo scrupulum appellant, quando ex proprio liberi arbitrii motu et judicio, aliquid concludimus peccatum esse, cum peccatum non sit: veluti si quis animadvertens se crucem, ex paleis humi figuratam, in transitu calcasse, crimini sibi vertat. Hoc autem

Prima: appellant vulgo scrupulum, illud quod procedit ex nostro proprio judicio, et libertate: scilicet, quando ego libere judico [*mihi formo judicium*] *esse peccatum, quod peccatum non est: sicut accidit, ut aliquis, postquam calcavit incidenter crucem ex paleis* [*for-*

non scrupulus proprie, sed judicium potius erroneum vocari debet.

Secundum, scrupulus proprie dicendus, est, quoties post calcatam crucem ejusmodi, vel post cogitationem, loquelam, aut operationem aliquam, oboritur nobis extrinsecus peccati admissi suspicio. Et quamvis altera ex parte veniat in mentem, nos minime peccasse, ambiguitatem tamen quamdam, atque animi perturbationem sentimus, a daemone videlicet obtrusam.

Tertium, prior scrupuli species, improprie sic dicti, prorsus abhorrenda est ut erroris plena. Posterior vero, per tempus aliquod (dum praesertim recens est vitae melioris institutio) animam rebus spiritualibus vacantem, non parum juvat, cum eam mirum in modum purget, atque ab omni peccati specimine abducat, juxta illud Divi Gregorii: *Bonarum mentium est, ibi culpam agnoscere ubi culpa non est.*

Quartum, callide observare solet inimicus, qualisnam sit animae cujusvis conscientia, crassiorne, an delicatior: et si *matam*], judicet suo proprio judicio *se peccasse. Atque hoc est proprie judicium erroneum, non proprie* [*dictus*] *scrupulus.*

Secunda: postquam calcavi illam crucem, vel postquam cogitavi, vel dixi, vel feci aliquid aliud, venit mihi extrinsecus cogitatio, me peccasse, et ex altera parte mihi videtur quod non peccaverim; tamen *sentio in hoc turbationem, scilicet*, in quantum dubito [*s. timeo de peccato*], et in quantum non dubito: *istud est proprie scrupulus, et* tentatio *quam inimicus ingerit.*

Tertia: primus ille scrupulus primae notae est valde abhorrendus, quia totus *est error*; *sed secundus notae secundae, per aliquod spatium temporis, non parum prodest animae*, quae se dat *spiritualibus exercitiis*: imo *magnopere purgat* et mundat *talem animam*, separando illam valde *ab omni specie* [*apparentia*] *peccati, juxta illud Gregorii*: Bonarum mentium est, ibi culpam cognoscere, ubi culpa nulla est.

Quarta: inimicus valde observat sitne anima crassa, *an* delicata: *et si est delicata, procurat illam reddere magis de-*

quam invenit delicatam, multo quoque delicatiorem efficere nititur, et in extremum quemdam redigere anxietatis gradum, ut sic misere turbatam, a profectu spirituali tandem dejiciat. Puta, si animam noverit, quae peccato nulli consentiat, mortali, sive veniali, imo ne umbram quidem (ut sic dicamus) voluntarii peccati sustinere queat; tunc, quoniam non potest veram peccati rationem illi objicere, eo satagit adducere, ut peccatum sibi esse credat, quod revera non est; cujusmodi est, de verbo aliquo, vel cogitatiuncula repentina. Crassam e diverso animam, seu conscientiam, reddere crassiorem studet, ut quae negligebat prius venialia peccata, mortalia quoque nunc parum curet, ac in dies minus respiciat.

Quintum, ut anima progredi valeat in via spirituali, ad illius partis oppositum tendat necesse est, in quam inimicus tentat pertrahere: ut si laxiorem iste conscientiam facere adnititur, faciat illa strictiorem: aut relaxet contra, si daemon *licatam* ad extremum usque, *quo facilius eam turbet ac* profliget (1) [*confundat*]: *v. g. si videt animam aliquam non admittere in se peccatum* [*nec*] *mortale, nec veniale, nec speciem* [*apparentiam*] *ullam peccati deliberati, tunc inimicus, cum non possit efficere ut illa cadat in aliquid quod speciem habeat peccati, procurat efficere ut ipsa* judicet [*esse*] *peccatum, ubi peccatum non est, ut in aliquo verbo, vel cogitatione* minima. *Si anima est crassa, inimicus procurat illam reddere magis crassam, v.g. si prius nihili faciebat peccata venialia, procurabit ut* [*jam*] *mortalia parvi pendat, et* si prius [*peccata*] curabat aliquantum, [*procurabit*] *ut* [*ea*] *nunc* multo minus *vel* omnino non *curet.*

Quinta: anima quae desiderat *proficere in vita spirituali*, semper *debet procedere modo contrario* [*ei*], *quo procedit inimicus*; *scilicet, si inimicus tentat crassiorem reddere animam*, [*ipsa*] *procuret reddere se delicatiorem: similiter, si*

(1) *Profliget* [confundat]. Verbum hispanicum *desbaratar*, bellicum est, et confusionem illam ac perturbationem exprimit, quae solet accidere, cum exercitus ab hoste victore *funditur*.

nimium velit restringere. Sic enim continget, vitatis extremae utriusque partis periculis, animam ipsam in medio quodam quieto et securo statu jugiter manere.

Sexta, quotiescumque homini, dicere aut agere aliquid volenti, quod ab Ecclesiae usu, vel Majorum nostrorum sensu non dissonat, quodque tendit in Dei gloriam, obviat extrinsecus suggestio dissuadens, ne dicat aut agat illud propositum, adducta vel vanae gloriae, vel mali alterius cujusvis fucata quadam ratione, tunc ad Deum elevanda mens est: sique appareat, ad ejus gloriam spectare dictum aut factum ejusmodi, vel certe contrarium non esse, tendendum recta erit adversus talem cogitationem, atque obstrepenti nobis inimico respondendum cum divo Bernardo: *Nec propter te coepi, nec propter te finiam.*

inimicus procurat ipsam attenuare [*delicatiorem reddere*] *ut* in extremum *deducat, anima procuret* solide se firmare in medio (2) *ut omnino quietam se reddat.*

Sexta: *quando talis anima* bona *vult dicere, vel operari aliquid intra Ecclesiam, intra intelligentiam Majorum nostrorum, quod sit in gloriam Dei Domini nostri, et venit* [*ingruit*] *ipsi* cogitatio aliqua, vel tentatio extrinsecus, *ut ne dicat, neve operetur illud, adducendo ei* rationes apparentes *vanae gloriae, vel alterius* [*mali*] etc., *tunc* debet *elevare mentem ad* suum Creatorem *et* Dominum; *et si videat* [*illud*] *esse ejus debiti servitii, vel saltem non* [*esse*] *contra* [*ejus obsequium*], *debet* facere [*procedere*] per diametrum [*recta*] *contra illam tentationem, juxta Bernardum eidem respondentem*; nec propter te incepi, nec propter te finiam.

(2) *Solide se firmare in medio.* - Ita ex autographo : ubi notatu dignum est, non poni a S. Patre, quod in vulgata versione legitur: *relaxet contra.* Licet enim hoc videatur sequi ex generali propositione S. P. in initio hujus regulae, tamen id hoc loco in applicatione ejusdem regulae non dicit: sed potius vult animam, quam daemon in anxietates conjicere tentat, *in medio* firmiter ac *solide* consistere. - Et vero, qui *relaxat* conscientiam, cum eam *daemon* quaerit *nimium restringere*, si ultra *medium* in ea relaxanda se dissolvat, gravissimum incurrit periculum, ne in illud ipsum malum impingat, quo inimicus eam per illas ipsas angustias conatur tandem pertrahere: id quod etiam tristis plurimorum scrupulosorum comprobat experientia.

REGULAE ALIQUOT SERVANDAE, ut cum orthodoxa Ecclesia sentiamus.

Prima, sublato proprio omni judicio, tenendus est semper paratus promptusque animus, ad obediendum verae Christi Sponsae, ac sanctae Matri nostrae, quae est orthodoxa, catholica, et hierarchica Ecclesia.

Secunda, laudare convenit solitam fieri Sacerdoti confessionem peccatorum, et Eucharistiae sacrae sumptionem annuam ut minimum, cum sit laudabilius octavo quoque die, aut semel saltem in mense quolibet, servatis interim conditionibus debitis, Sacramentum ipsum suscipere.

Tertia, commendare Christi fidelibus, ut frequenter ac devote Missae sacrum seu sacrificium audiant: item cantus Ecclesiasticos, psalmos, et prolixas preces in Templis, vel extra Templa recitandas; tempora etiam probare determinata officiis divinis et precationibus quibuscumque, ut sunt quas vocamus horas canonicas.

Ad sentiendum vere, sicut debemus, *in Ecclesia militante, serventur regulae sequentes.*

Prima: deposito omni judicio [*proprio*], *debemus tenere animum paratum et promptum ad obediendum in omnibus verae Sponsae Christi* Domini nostri, *quae est nostra sancta Mater Ecclesia Hierarchica* (1).

Secunda: laudare [*commendare*] *confessionem* [*quae fit*] *Sacerdoti, et susceptionem sanctissimi Sacramenti semel in anno, et* multo magis *quovis mense, et* multo melius *octavo quoque die, cum conditionibus requisitis ac debitis.*

Tertia : laudare [*commendare*] *Missae auditionem* frequentem: *item cantus, psalmos, et longas orationes in Templo et extra illud: item* [*laudare*] *horas ordinatas tempore destinato ad omne officium divinum, et ad omnem orationem, et omnes horas canonicas.*

(1) *Quae est nostra sancta Mater Ecclesia Hierarchica.* – Antiqua versio ms., qua, ut saepe memoravimus, S. P. N. usus est, ita habet: *Haec autem est sancta Mater Ecclesia Hierarchica quae Romana est.*

Quarta, laudare plurimum Religionum status, atque coelibatum, seu virginitatem matrimonio praeferre.

Quarta: laudare multum Religiones, virginitatem et continentiam, et non adeo [*non tantum laudare*] *matrimonium*, quantum ullum ex istis [*praedictis statibus*].

Quinta, comprobare vota Religiosorum de servanda castitate, paupertate, obedientiaque perpetua, cum aliis perfectionis et supererogationis operibus. Ubi obiter notandum est, quod cum voti ratio ad ea pertineat, quae ad perfectionem ducunt vitae christianae; de aliis, quae ab ipsa perfectione potius avertunt, ut de negotiatione, vel matrimonio, votum numquam emittendum sit.

Quinta: laudare vota Religionis, obedientiae, paupertatis, castitatis, et aliarum perfectionum supererogationis. Et advertendum est, quod cum votum sit circa res quae propius accedunt [*attingunt*] *ad perfectionem Evangelicam, in iis quae ab illa elongantur* [*recedunt*], *non debet fieri votum: v. g. de negotiatione exercenda, vel de matrimonio ineundo* etc.

Sexta, laudare praeterea reliquias, venerationem et invocationem Sanctorum: item stationes, peregrinationesque pias, indulgentias, jubilaea, candelas in Templis accendi solitas, et reliqua hujusmodi pietatis ac devotionis nostrae adminicula.

Sexta: laudare reliquias Sanctorum, *praestando illis* [*reliquiis*] *venerationem, et faciendo orationem ad illos* [*Sanctos*]: *laudando stationes, peregrinationes, indulgentias, jubilaea,* cruciatas, *et candelas accendi solitas in Ecclesiis.*

Septima, extollere abstinentiae ac jejuniorum usum, ut quadragesimae, quatuor temporum, vigiliarum, sextae feriae, sabbati, aliorumque pro devotione susceptorum: item spontaneas afflictiones sui, quas

Septima: laudare statuta [*Ecclesiae*] *circa jejunia et abstinentias, ut quadragesimae, quatuor temporum, vigiliarum, feriae sextae et sabbati:*

poenitentias dicimus, non internas solum, sed etiam externas.

Octava, laudare insuper Templorum extructiones, atque ornamenta, nec non imagines, tamquam propter id quod repraesentant, jure optimo venerandas.

Nona, confirmare maxime omnia Ecclesiae praecepta, nec impugnare ullo modo : sed contra impugnantes quaesitis undique rationibus prompte defendere.

Decima, Patrum etiam, seu Superiorum decreta, mandata, traditiones, ritus, et mores studiose probare. Licet autem non reperiatur ubique ea, quae deberet esse, morum integritas, si quis tamen, vel in publica concione, vel in populari commercio, ipsis obloquitur, generat potius damna et scandala, quam aliquid afferat remedii aut utilitatis, cum nihil aliud sequatur, nisi exasperatio et obtrectatio populi adversus Principes et Pastores suos. Temperandum est igitur ab isto invectivarum genere. Verumtamen, sicut damnosum est, Primates ipsos absentes apud populum allatrare, atque proscindere ;

item poenitentias, non solum internas, sed etiam externas.

Octava: laudare ornamenta, et aedificia Ecclesiarum, item imagines, easque venerari secundum *id quod repraesentant.*

Nona: laudare denique *omnia praecepta Ecclesiae*, animum gerendo promptum *ad quaerendas rationes in ejus* [*v. eorum*] *defensionem, et nullo modo in ejus* [*v. eorum*] *impugnationem.*

Decima: debemus esse magis prompti *ad probandum* et laudandum *tam statuta, commendationes, quam mores nostrorum Majorum* [*i.e. Superiorum, quam ad reprehendendum*] : *quia etiamsi aliquando ea non sint*, vel non essent *talia* [*i. e. quae laude digna sint, tamen*] *loqui contra illa, sive praedicando in publico, sive* sermonem habendo *coram personis vulgaribus* [*ex vulgo*], *generaret potius murmurationes et scandalum, quam utilitatem; atque ita indignaretur populus contra Majores suos, sive temporales, sive spirituales. Itaque* [*v. verumtamen*] *sicut damnosum est, male loqui ad plebem*

ita rursus privatim admonere eos, qui si velint, mederi huic malo possunt, operae pretium videtur fore.

Undecima, doctrinam sacram plurimi facere, tum eam, quae Positiva dici solet, tum quae Scholastica. Sicut enim sanctis Doctoribus antiquis Hieronymo, Augustino, Gregorio, et consimilibus, scopus fuit, ad amorem et cultum Dei amplectendum, animos movere: ita peculiare est B. Thomae, Bonaventurae, Magistro Sententiarum, et aliis recentioribus Theologis, dogmata ad salutem necessaria ecactius tradere, atque definire, prout convenit suis temporibus, et posteris, ad errores haeresum confutandos. Siquidem Doctores hujusmodi, ut sunt tempore posteriores, non solum Scripturae sacrae intelligentia praediti sunt, et veterum auctorum juvantur scriptis: sed etiam cum influxu divini luminis, Conciliorum sanctionibus, decretis, et variis Ecclesiae sanctae Constitutionibus, ad salutis nostrae subsidium feliciter utuntur.

de Majoribus absentibus, ita potest utile esse *loqui de malis* [*eorum*] *moribus ad illas ipsas personas, quae possunt iis remedium adferre.*

Undecima: laudare *doctrinam Positivam et Scholasticam: quia sicut* magis proprium *est Doctorum* Positivorum, *ut Sancti Hieronymi, S. Augustini, et S. Gregorii etc. movere affectus ad amandum* in omnibus [*omnino*] *Deum Dominum nostrum eique serviendum; ita est* magis proprium *Scholasticorum, ut S. Thomae, S. Bonaventurae, et Magistri Sententiarum, etc. res ad salutem aeternam necessarias definire* vel declarare *pro nostris temporibus, et ad magis impugnandum*, et declarandum *omnes errores, et omnes* fallacias: *quia Doctores Scholastici, cum sint recentiores, non solum proficiunt* [*fructuose utuntur*] *vera intelligentia sacrae Scripturae, et Positivorum ac sanctorum Doctorum* [*scriptis*], *sed etiam ipsi illuminati cum sint, et illustrati virtute divina, juvantur* [*auxilium sumunt*] *a Conciliis, Canonibus et Constitutionibus sanctae nostrae Matris Ecclesiae.*

Duodecima, culpabilis est ac vitanda hominum, qui adhuc in terra vivunt, (quantumvis laudabilium) comparatio cum Sanctis et Beatis, dicendo: iste est doctior S. Augustino: ille est alter S. Franciscus: aequalis est Paulo sanctitate, aut aliqua virtute, non est inferior, etc.

Duodecima: debemus attendere [*notare*] *in faciendis comparationibus eorum qui adhuc vivimus* [nobiscum *vivunt*], *cum Beatis vita functis, quod* non parum in hoc erratur: *v.g. cum dicitur: iste plus scit quam S. Augustinus; est alter vel major quam S. Franciscus; est alter S. Paulus virtute, sanctitate, etc.*

Decima tertia, denique ut ipsi Ecclesiae Catholicae omnino unanimes, conformesque simus, si quid, quod oculis nostris apparet album, nigrum illa esse definierit, debemus itidem, quod nigrum sit pronuntiare. Indubitate namque credendum est, eumdem esse Domini nostri Jesu Christi, et Ecclesiae orthodoxae, Sponsae ejus, spiritum, per quem gubernamur, ac dirigimur ad salutem; neque alium esse Deum, qui olim tradidit Decalogi praecepta, et qui nunc temporis Ecclesiam Hierarchicam instruit atque regit.

Decima tertia: ut in omnibus veritatem assequamur [*ne in ulla re erremus*], *debemus* semper [*fixum*] *tenere, ut album* quod ego video, credam *esse nigrum, si Ecclesia Hierarchica ita illud* [*esse*] *definiat, credendo inter Christum Dominum nostrum, Sponsum et Ecclesiam ejus Sponsam, eumdem esse spiritum, qui nos gubernat et regit ad salutem animarum nostrarum; quia per eumdem spiritum, et Dominum nostrum, qui dedit decem mandata, regitur et gubernatur* sancta nostra Mater *Ecclesia.*

Decima quarta, advertendum quoque est, quamquam verissimum sit, nemini contingere salutem, nisi praedestinato; circumspecte tamen super hoc loquendum esse, ne

Decima quarta: licet verissimum sit, neminem posse salvari, quin *sit praedestinatus,* et quin habeat fidem et gratiam, [*tamen*] *valde attendendum est*

forte gratiam seu praedestinationem Dei nimis extendentes, liberi arbitrii vires, et operum bonorum merita excludere velle videamur: vel e converso, ne plus aequo hisce tribuentes, illis interim derogemus.

in modo loquendi et disserendi dè his omnibus (2).

Decima quinta, similem ob causam frequens de praedestinatione sermo habendus non est: sique incidat nonnumquam, ita temperari decet, ut nulla plebi audienti detur occasio erroris, ac dicendi: si de salute mea, vel damnatione jam definitum est, sive male, sive bene agam, aliter evenire non potest: unde solent multi opera bona negligere, et alia subsidia salutis.

Decima quinta: non debemus loqui multum de praedestinatione per modum consuetudinis (3); *sed si* aliquo modo *et* interdum *sermo de illa habebitur, ita habeatur, ut plebs non veniat in errorem aliquem, ut quandoque solet, dicendo: si debeo salvari vel damnari, jam determinatum est, et propter mea bona vel mala opera, jam non potest aliud evenire: et inde torpescentes negligunt opera, quae conducunt ad salutem*, et profectum spiritualem animarum suarum.

Decima sexta, accidit etiam non raro, ut ex immodica fidei praedicatione et laude, adjecta distinctione aut explicatione nulla, ansam arripiat populus, torpescendi circa bona quaeli-

Decima sexta: eadem ratione advertendum est, ne multum loquendo de fide, et cum multa intensione, *sine ulla distinctione, et declaratione*, occasio detur *plebi torpescendi et*

(2) *De his omnibus.* - Nil aliud habetur in autographo hispanico. In antiqua tamen versione *ms.* leguntur addita verba, quae sequuntur: *ne dum plurimum praedestinationi et gratiae tribuamus, vires et conatus liberi arbitrii infringamus, vel dum nimium extollimus liberi arbitrii vires, gratiae Jesu Christi derogemus.*

(3) *Per modum consuetudinis.* - Posset fortasse verti: *Ordinarie.* Ceterum antiqua versio *ms.* ita habet: *ex usu et consuetudine.*

bet opera, quae fidem praeeunt aut sequuntur charitatis nexu efformatam.

Decima septima, neque itidem praedicandae et inculcandae gratiae Dei usque adeo insistendum fuerit, ut serpere inde possit auditorum animis lethalis error, negata liberi arbitrii nostri facultate. De gratia ergo ipsa diffuse quidem loqui fas est, Deo aspirante, sed quatenus in gloriam ejus uberiorem redundat, idque juxta modum convenientem, nostris praesertim temporibus, tam periculosis: ne et liberi arbitrii usus, et operum bonorum efficacia tollatur.

Decima octava, quamvis summe laudabile sit atque utile, ex dilectione pura inservire Deo, nihilominus tamen valde commendandus est Majestatis divinae timor. Neque porro is timor solum, quem filialem appellamus, qui pius est ac sanctus maxime: verum etiam alter, servilis dictus. Quippe qui homini utilis est admodum, et saepenumero necessarius, ut a mortali peccato, quando incidere contingit, resurgere prompte studeamus: a quo dum erimus immunes atque alieni, pigritandi *in operando, sive ante fidem charitate formatam, sive post* [*illam jam acceptam*].

Decima septima: *item non debemus loqui tam copiose insistendo tantopere gratiae, ut* generetur venenum [*falsum dictamen*] quo tollatur libertas. *Itaque* de fide et *gratia potest sermo haberi* quantum fieri potest, *cum auxilio divino, ad majorem laudem* divinae suae Majestatis: *sed non ita*, neque iis modis, *maxime in nostris temporibus tam periculosis, ut opera et liberum arbitrium* capiant detrimentum aliquod vel pro nihilo habeantur.

Decima octava: *licet* super omnia aestimandum *sit servire* multum *Deo Domino nostro ex puro amore*: [*tamen*] *debemus multum laudare timorem suae divinae Majestatis*: *quia non solum timor filialis est res pia et* sanctissima, *sed etiam timor servilis, ubi* [*si*] quid aliud melius et utilius homo non assequatur: [*quia*] *juvat multum ad* emergendum *e peccato mortali, et postquam ex hoc emersit* [*quis*], *facile pervenit ad*

facilius patebit ascensus ad timorem illum filialem Deo penitus acceptum, qui nobis cum ipso Deo unionem amoris praestat et conservat.

timorem filialem, qui totus [*s. omnino*] *acceptus et gratus est Deo Domino nostro, quia est* simul [*inseparabiliter conjunctus*] cum amore divino.

FINIS.

NOTA

In antiqua versione *ms.* sic legitur hoc loco: *Laus Deo. Scripta fuerunt ista Exercitia Anno Domini* 1541. *Die nono Julii, Romae.* Ex quo patet, cum versio ista *ms.* hispanico autographo, quale nunc habemus, omnino respondeat, jam illo anno, probabiliter vero etiam multo ante, Exercitia Sancti Patris eadem omnino fuisse, eademque mansisse semper, nullo verbo addito, nullo mutato.

INDEX.

Prologus *in hanc novam Libri S. P. N. editionem.* Pag. III
Literae *Apostolicae Pauli III. Pont. Max. quibus Exercitia S. Patris approbantur, et commendantur.* VIII
Testimonia *eorum, quibus Libri censura a Paulo III. commissa fuerat.* XI
Monitum *primae Libri S. Patris editioni praemissum.*
Alterum *monitum de emendationibus in nova editione anno 1596. textui vulgato subjectis.* XIII

EXERCITIA SPIRITUALIA

SANCTI PATRIS IGNATII DE LOYOLA.

Oratio *Anima Christi.*
Annotationes XX. Pag. 1
Annotatio I. *Quid nomine Exercitiorum spiritualium intelligatur.* ib.
II. *Quomodo proponenda sint puncta ab eo, qui Exercitia tradit.* 4
III. *De majori reverentia in affectibus, et colloquiis adhibenda.* 6
IV. *De hebdomadis contrahendis, vel protrahendis juxta circumstantias.* 7
V. *Quo animo debeat intrare in Exercitia, qui ea vult facere.* 8
VI. *Quid faciendum ab eo, qui Exercitia tradit, cum is qui exercetur, nullas animi motiones experitur.* 9
VII. *Quid, si qui exercetur sit desolatus, vel tentatus.* 10
VIII. *De tradendis Regulis ad varios spiritus sentiendos, et dignoscendos.* 11
IX. *Quando ex dictis Regulis tradendae sint eae, quae sunt pro 1. hebdomada.* ib.
X. *Quando tradendae sint, quae sunt pro 2. hebdomada.* 12
XI. *Quomodo qui exercetur attendere debeat ad praesentia Exercitia, quin sciat quae alia postea sit facturus.* 13
XII. *De una hora integra fideliter insumenda in quolibet Exercitio* ib.

Annotatio XIII. *De hora producenda cuilibet Exercitio assignata tempore desolationis, et tentationis.* Pag. ib.
XIV. *Tempore consolationis, et fervoris nullum votum, vel promissum emittendum.* 14
XV. *Is, qui Exercitia tradit, nullum impellat aut moveat ad paupertatem, nec ad ullum vivendi statum.* 15
XVI. *Quid faciendum sit ei, qui ad aliquid minus recte afficitur.* 16
XVII. *Quomodo et quare qui Exercitia tradit, certior fieri debeat de variis agitationibus, et motionibus ejus, qui exercetur.* 17
XVIII. *Quomodo Exercitia accommodanda sint, et attemperanda ei, qui ea suscipit: 1. pro rudioribus. 2. pro iis qui sunt parum capacis, aut debilis naturae.*
XIX. *Quomodo tradenda sint homini publicis negotiis occupato, sive literis, sive ingenio polleat.* 21
XX. *Quomodo tradenda ei, qui liber a negotiis desiderat, quantum potest, proficere:* 22
et Solitudinis utilitates. 23
Exercitiorum Titulus. 24
Admonitio. *Quomodo accipienda alterius cujusvis sententia.* 25

PRIMA HEBDOMADA.

Principium et Fundamentum. 26
* Fundamenti Explanatio. 29
Examen Particulare, *et quotidianum tria tempora continens.* 36
I. *Tempus matutinum ad proponendam emendationem.* ib.
II. *Tempus pomeridianum ad inquirendos notandosque lapsus cum dolore et proposito.* 37
III. *Tempus vespertinum ad idem faciendum.* 38
Additiones *quatuor Examinis particularis.* ib.
I. *Dolere statim de lapsu manu pectori admota.* ib.
II. *Inspicere an sit emendatio a primo examine ad secundum.* 39
III. *Inspicere an sit emendatio ab uno die ad alterum eos conferendo.* ib.
IV. *Inspicere item an sit emendatio ab una hebdomada ad alteram.* ib.
Notandum *circa figuram linearum pro adnotatione lapsuum.* ib.
Figura dictarum linearum. 40
Examen Conscientiae Generale. ib.
Duplex utilitas hujus Examinis. ib.
De Cogitatione. Modi merendi, vel peccandi in mala cogitatione. 41

De Verbo. Praecipua linguae peccata. Pag. 42
De Opere. Operis peccata. 46
Modus *faciendi Examen generale, quinque punctis distinctus.* 47
I. *Punctum. Gratias agere pro beneficiis.* ib.
II. *Punctum. Gratiam petere ad cognoscenda, et expellenda peccata.* ib.
III. *Punctum. Rationem exigere ab anima de singulis.* ib.
IV. *Punctum. Veniam petere.* ib.
V. *Punctum. Emendationem proponere.* 48
Confessio Generalis cum Communione. ib.
Confessionis generalis utilitates tres. ib.
Communionis tria emolumenta. 49
Quando sit facienda generalis confessio. ib.
Primum Exercitium *circa primum, secundum, et tertium peccatum.* ib.
I. *Oratio praeparatoria quomodo fiat.* ib.
II. *Quomodo fiat primum praeambulum.* 50
III. *Quomodo secundum.* 51
IV. *Oratio praeparatoria, et praeambula omni Exercitio praemittenda, et quomodo.* 52
V. *Quomodo fiat colloquium.* 55
Secundum Exercitium. *De peccatis propriis.* 56
Tertium Exercitium. *Repetitio primi, et secundi.* 60
Quomodo fiat repetitio. ib.
Triplex colloquium pro triplici gratia. ib.
Quartum Exercitium. *Fit resumendo ipsum tertium.* 62
De utilitate hujusmodi Exercitii. ib.
Quintum Exercitium. *De Inferno per sensus imaginationis.* ib.
Monitum *De aliis Exercitiis adjiciendis, praeter quinque praedicta.* 64
Monitum *De horarum distributione, et de quinque vel pauciores Exercitiis faciendis juxta circumstantias.* 65
Additiones *decem ad melius facienda Exercitia optato cum fructu.* 66
I. *Additio prima. De Exercitio post cubitum resumendo.* ib.
II. *Additio. Quid sit cogitandum cum quis expergiscitur.* ib.
III. *Additio. Ante meditationem paululum standum.* 67
IV. *Additio. Quo corporis situ Exercitium faciendum et quomodo punctis immorandum.* ib.
V. *Additio. De Examine post finitum Exercitium.* 68
VI. *Additio. De rebus jucundis ac laetis non cogitandum.* ib.
VII. *Additio. De cubiculi obscuritate adhibenda.* ib.
VIII. *Additio. A risu temperandum et a verbis jocosis.* ib.
IX. *Additio. De oculorum custodia.* ib.
X. *Additio. De Poenitentia.* ib.

Quotuplex poenitentia sit. Pag. 69
Quae interior. ib.
Quae exterior. ib.
Quot modis haec fiat. ib.
I. *Circa victum.* ib.
II. *Circa modum somni.* 70
III. *Circa carnis afflictionem.* ib.
Notanda *quatuor.* 71
I. *De triplici fine poenitentiae externae.* ib.
II. *De praxi* 1. 2. *et* 4. *Additionis.* 72
III. *De mutandis poenitentiis ad inveniendum optatum fructum et justum poenitentiae modum.* ib.
IV. *De Examinis particularis materia.* 73

SECUNDA HEBDOMADA.

Contemplatio de Regno Christi. ib.
Hoc Exercitium in die bis faciendum. 79
Lectio *in hac, et sequentibus hebdomadis facienda, et qui libri legendi.* 80

PRIMA DIES.

Prima Contemplatio *De Incarnatione.* ib.
Notandum *circa orationem praeparatoriam, et praeambula tria pro hac, et aliis hebdomadis.* 82
Hic incipit altera meditandi ratio, per personas, verba et opera. ib.
Secunda Contemplatio *De Nativitate.* 87
Tertia Contemplatio *Repetitio primae, et secundae.* 90
Quomodo haec repetitio fiat. ib.
Notandum *De ordine in repetitionibus deinceps servando.* ib.
Quarta Contemplatio *Repetitio altera primae, et secundae.* ib.
Quinta Contemplatio *Applicatio sensuum ad primam, et secundam Contemplationem.* 91
Notanda *quinque.* 92
I. *Nullum Mysterium legendum nisi assignatum.* ib.
II. *De horarum ditributione in hac, et aliis hebdomadis pro quinque Exercitiis.* 93
III. *De mutanda horarum distributione pro senibus, vel debilibus, vel aliquo modo defatigatis.* ib.
IV. *De mutatione facienda in Additionibus* 2. 6. 7. *et* 10. *ex parte.* 94
V. *Quid assumendum pro* 2. *Additione in aliis Exercitiis praeter ea, quae media nocte, et in aurora fiunt.* 95

SECUNDA DIES.

Prima Contemplatio *De Christi Praesentatione in Templo.* Pag. 96
Secunda Contemplatio *De Fuga in Aegyptum.* ib.
Repetitio duplex super praedictas. ib.
Applicatio sensuum super easdem. ib.
Notandum *De numero Exercitiorum minuendo ab hac secunda die usque ad quartam inclusive.* ib.

TERTIA DIES.

Prima Contemplatio *De vita Christi in Nazareth ab anno XII. ad XXX.* 97
Secunda Contemplatio *De Ascensu Christi in Templum.* ib.
Repetitio duplex ut supra. ib.
Applicatio sensuum ut supra. ib.
Praeambulum *Ad considerandos status.* ib.
Exemplum duplicis status in Christo. 98
Admonitio circa sequens Exercitium. 99

QUARTA DIES.

Meditatio de duobus Vexillis. 100
Qui sint tentationum gradus praecipui. 104
Qui sint praecipui perfectionis gradus. 106
Triplex colloquium magni momenti. 107
Hoc Exercitium bis faciendum. 108
Idem bis repetendum. ib.
Meditatio De tribus Binariis seu Classibus. ib.
Triplex colloquium ut supra. 111
Notandum *Quomodo extinguendus affectus inordinatus, et ad meliora inclinandus.* ib.

QUINTA DIES.

Contemplatio *De Christi transitu a Nazareth ad Jordanem, et ejus Baptismo.* 112
Repetitio duplex, et applicatio sensuum: et sic per hanc totam hebdomadam. ib.
Unum tantum Mysterium in die contemplandum. 113
Triplex colloquium in unoquoque ex quinque diurnis Exercitiis usurpandum, et ad quid. ib.
Materia Examinis particularis pro hac, et sequentibus hebdomadis. ib.

SEXTA DIES.

Contemplatio *De Christo in Deserto.* Pag. 113

SEPTIMA DIES.

Contemplatio *De Apostolorum vocatione.* 114

OCTAVA DIES.

Contemplatio *De Christi sermone in monte.* ib.

NONA DIES.

Contemplatio *De Christi ambulatione super aquas.* ib.

DECIMA DIES.

Contemplatio *De Christo docente in Templo.* ib.

UNDECIMA DIES.

Contemplatio *De Lazari suscitatione.* ib.

DUODECIMA DIES.

Contemplatio *De die Palmarum.* ib.
Notanda *tria.* ib.
I. *De Mysteriis Vitae Christi D. N. pluribus, vel paucioribus contemplandis prout quis voluerit hanc hebdomadam extendere vel contrahere.* 115
II. *Quando inchoanda sit Electionum discussio.* ib.
III. *De tribus Humilitatis Modis, ut quis afficiatur ad veram Christi doctrinam.* 116
Quomodo hi modi sint considerandi. ib.
Ad id colloquia facienda. ib.
Modus *primus Humilitatis.* ib.
Modus *secundus Humilitatis.* 117
Modus *tertius Humilitatis.* ib.
De tribus colloquiis de Binariis seu Classibus faciendis ad tertium humilitatis Modum assequendum. 118
Praeambulum *ad Electionem continens requisita in subjecto ad eam recte faciendam, ordinando media ad finem.* 119
Introductio *ad eligendarum rerum notitiam continens in se puncta quatuor, et notam unam.* 121
I. *Punctum. Quae res cadant sub electionem.* ib.

II. *Punctum. Quot sint genera electionis.* Pag. 121
III. *Punctum Quid de electione mutabili jam facta.* ib.
IV. *Punctum. Quid de electione immutabili recte facta.* 122
Nota circa electionem mutabilem non recte factam. ib.
De tribus temporibus *ad faciendam bonam electionem.* 123
Tempus *primum. Quando per Dei motionem nullum est dubium, nec esse potest de re eligenda.* ib.
Tempus *secundum. Quando constat per experientiam diversorum spirituum.* ib.
Tempus *tertium. Quando constat per tranquillam ratiocinationem.* ib.
Quae sit haec tranquillitas. 124
Modi *duo circa tertium tempus pro ratiocinatione ad faciendam electionem.* ib.
Modus I. *continens sex puncta.* ib.
I. *Punctum. Proponere sibi rem, de qua est deliberandum.* ib.
II. *Punctum. Praesentem habere creationis finem, et omnino indifferentem esse.* 125
III. *Punctum. Petere a Deo gratiam ad bene ratiocinandum, et eligendum.* ib.
IV. *Punctum. Commoda, et incommoda in utramque partem considerare.* 126
V. *Punctum. Deliberare juxta majorem rationis motionem, non juxta sensualem.* 127
VI. *Punctum. Electionem factam Deo offerre, ut ipsam confirmet, si ei placeat.* ib.
Modus II. *Continens quatuor regulas, et notam unam.* 128
I. *Regula. Puritatem affectus sentire provenientis unice ex amore Dei.* ib.
II. *Regula. Facere quod alteri ignoto faciendum suaderem ad Dei gloriam etc.* ib.
III. *Regula. Considerare, et tenere formam, et mensuram, quam in morte tenuisse me vellem in modo praesentis electionis.* 129
IV. *Regula. Considerare, et assumere regulam, quam in die Judicii tenuisse me vellem.* ib.
Nota. Facere ita electionem, et Deo offerre probandam, si ei placeat. ib.
De Emendatione et Reformatione vitae et status. 130
Quomodo et quibus in rebus emendatio ac reformatio facienda ib.
Monitum *summi momenti ad spiritualem profectum in omnibus.* 131

TERTIA HEBDOMADA.

PRIMA DIES.

Prima Contemplatio *De Coena ultima.* Pag. 132
In hujus hebdomadae contemplationibus tria puncta adduntur magni momenti ad compatiendum Christo; considerando: 133
I. *Quid Christus in humanitate patiatur, vel pati velit.* ib.
II. *Quomodo ejus divinitas se abscondat, et humanitatem talia, et tanta pati sinat.* 134
III. *Quomodo haec omnia pro me ipse patiatur, et quid ego debeam pro illo facere, et pati.* ib.
Notandum *circa colloquia pro hac hebdomada, de eorum materia, et numero.* ib.
Secunda Contemplatio *De Mysteriis post Coenam, et in Horto gestis.* 136
Notanda *quatuor.* 137
I. *De modo procedendi circa puncta post tria praeambula: et de horarum distributione pro quinque Exercitiis.* ib.
II. *De quinque Exercitiis vel paucioribus faciendis juxta circumstantias.* 138
III. *De mutatione facienda in Additione 2. ex parte, et 6.* ib.
IV. *De materia Examinis particularis.* 139

SECUNDA DIES.

Prima Contemplatio *De comprehensione Christi, et traductione apud Annam.* ib.
Secunda Contemplatio *De traductione et gestis apud Caipham.* ib.

TERTIA DIES.

Prima Contemplatio *De traductione et gestis apud Pilatum.* ib.
Secunda Contemplatio *De traductione et gestis apud Herodem.* 140

QUARTA DIES.

Prima Contemplatio *De reversione ab Herode, et parte gestorum apud Pilatum.* ib.
Secunda Contemplatio *De altera parte gestorum apud Pilatum.* ib.

QUINTA DIES.

Prima Contemplatio *De traductione in Calvarium, et crucifixione.* Pag. 140
Secunda Contemplatio *De gestis in cruce, et de morte.* ib.

SEXTA DIES.

Prima Contemplatio *De depositione usque ad sepulturam.* ib.
Secunda Contemplatio *De sepultura, et de Matris desolatione.* ib.

SEPTIMA DIES.

Prima Contemplatio *De tota Passione simul.* 141
Secunda Contemplatio *De eadem.* ib.
Aliae Contemplationes. *Loco Repetitionum, et Applicationis sensuum per totam diem considerandum frequentissime Corpus Domini nostri in sepulchro, et solitudo Matris et Discipulorum.* ib.
Notandum *De Mysteriis Passionis extendendis, vel contrahendis, prout quis plus aut minus temporis in contemplanda Passione impendere voluerit.* ib.
Regulae *octo ad se ordinandum in victu.* 142
I. *Regula. A pane minus abstinendum, et hoc duplici ex causa.* ib.
II. *Regula. Circa potum magis exercenda abstinentia, quam circa panem: et quid considerandum, ut admittatur vel tollatur juxta convenientiam.* 143
III. *Regula. Circa obsonia maxime exercenda abstinentia duas ob causas, et hoc duplici modo faciendum.* ib.
IV. *Regula. Quomodo per subtractionem perveniatur ad justam cibi et potus mensuram ob duas rationes.* 144
V. *Regula. Inter comedendum proponere sibi Christum accumbentem, ad illum imitandum.* ib.
VI. *Regula. Aliae etiam spirituales considerationes possunt adhiberi, et ad quem finem obtinendum juvent.* 145
VII. *Regula. Cavenda aviditas, et festinatio.* ib.
VIII. *Regula. De modo tollendi omnem inordinationem in victu.* 146

QUARTA HEBDOMADA.

DIES PRIMA.

Prima Contemplatio *De Resurrectione, et Apparitione prima.* ib.
In contemplationibus hujus hebdomadae tribus consuetis adduntur duo tantum puncta, considerando: 149

I. *Quomodo in Christo divinitas se ostendat.* Pag. 149
II. *Quomodo Christus suos consoletur.* ib.
Unum vel plura colloquia facienda. ib.

DE ALIIS DIEBUS, ET CONTEMPLATIONIBUS.

NOTANDA *quatuor.* 149
I. *De Mysteriis in hac hebdomada contemplandis, et quomodo: nec non de iis contrahendis vel extendendis.* ib.
II. *De convenienti numero Exercitiorum in hac hebdomada; de horarum distributione: et quid praecipue servandum in applicatione sensuum.* 150
III. *De numero punctorum, et eorum praevisione, et definitione.* 151
IV. *De mutatione facienda in* 2. 6. 7. *et* 10. *Additione.* 152

CONTEMPLATIO AD AMOREM SPIRITUALEM.

NOTANDA *duo de amore.* 154
I. *In operibus magis ponendus amor, quam in verbis.* ib.
II. *Quomodo consistat in mutua bonorum communicatione.* ib.
Omnimoda sui oblatio, suarumque rerum Deo facienda in singulis punctis. 158

MODI TRES ORANDI.

PRIMUS MODUS. 162
Quid sit. ib.
Quae sit ejus materia. ib.
Qua ratione Additio 2. *Hebdomadae* 2. *sit accommodanda huic orandi Modo.* 163
Quomodo fiat hìc oratio praeparatoria ib.
Quomodo hic Modus adhibendus circa praecepta. 164
Quando plus vel minus immorandum in singulis praeceptis. ib.
Quomodo faciendum colloquium. 165
Quomodo hic modus adhibendus circa peccata mortalia. ib.
Quomodo circa animae potentias. 166
Quomodo circa corporis sensus. ib.
NOTANDUM *Quid faciendum sit ei, qui in usu sensuum velit imitari Christum D. N. vel ejus Matrem.* ib.
SECUNDUS MODUS. 167
Quid sit. ib.
Quae sit ejus materia. ib.

Additio, et oratio praeparatoria quae sint. Pag. 167
Qua ratione adhibendus sit hic Modus. ib.
Regulae *tres.*
I. *Regula. De tempore insumendo, et quid in fine dicendum.* 168
II. *Regula. De mora in singulis vocibus facienda.* ib.
III. *Regula. Quomodo interrumpenda et continuanda eadem materia.* 169
Quomodo fiat colloquium in fine. ib.
Tertius Modus. 170
Quid sit. ib.
Quae sit ejus materia. ib.
Additio, et oratio praeparatoria quae sint. ib.
Qua ratione adhibendus hic Modus. ib.
Quid in fine dicendum. ib.
Regulae *duae.*
I. *Regula. Quid faciendum ei, qui saepius hoc Modo orare velit.* 171
II. *Regula. Quid ei, qui diutius immorari velit in hoc Modo.* ib.

MYSTERIA VITAE D. N. JESU CHRISTI

EORUMQUE PUNCTA.

Notandum. *Unde verba Mysteriorum sumantur, et quare in puncta distribuantur.* 172

PRO II. HEBDOMADA.

De Annuntiatione. ib.
De Visitatione. 173
De Nativitate Christi. ib.
De Pastoribus. 174
De Circumcisione. ib.
De Tribus Magis. 175
De Purificatione, et Praesentatione, ib.
De Fuga in Aegyptum. 176
De Reditu ab Aegypto. ib.
De Vita Christi in Nazareth. 177
De Ascensu in Templum anno XII. ib.
De Baptismo. 178
De Tentatione. 179
De Vocatione Apostolorum. ib.
De Miraculo in nuptiis. 180
De Negotiatoribus ejectis e Templo prima vice. 181
De Sermone in monte. ib.

De Sedata tempestate. Pag. 182
De Ambulatione super aquas. 183
De Missione Apostolorum. ib.
De Conversione Magdalenae. 184
De Refectione quinque millium hominum 185
De Transfiguratione. ib.
De Lazari suscitatione. 186
De Coena apud Bethaniam. 187
De Die Palmarum. ib.
De Praedicatione in Templo. 188

PRO III. HEBDOMADA.

De Coena ultima. ib.
De Mysteriis in Horto. 189
De Comprehensione, et traductione ad Annam. 190
De Gestis in domo Caiphae. 191
De Accusatione apud Pilatum. ib.
De Transmissione ad Herodem. 192
De Reversione ad Pilatum. ib.
De Condemnatione, et Crucifixione. 193
De Mysteriis in cruce. 194
De Sepultura. 195

PRO IV. HEBDOMADA.

De Resurrectione et Apparitione prima, ib.
De Apparitione secunda. 196
De Apparitione tertia. ib.
De Apparitione quarta. 197
De Apparitione quinta. ib.
De Apparitione sexta. 198
De Apparitione septima. ib.
De Apparitione octava. 199
De Apparitione nona. 200
De Apparitione decima. ib.
De Apparitione undecima. ib.
De Apparitione duodecima. ib.
De Apparitione decimatertia. 201
De Ascensione. ib.

REGULAE

ad sentiendos et dignoscendos Spiritus magis propriae pro 1. hebdomada.

Regula I. *Quomodo diversi Spiritus agere soleant in iis, qui facile peccant mortaliter.* Pag. 202

II. *Quomodo in illis, qui in purgandis peccatis, et in Dei servitio procedunt.* 203

III. *Consolatio spiritualis quid sit, et quomodo dignoscatur.* ib.

IV. *Quid sit et quomodo dignoscatur desolatio spiritualis.* 204

V. *Desolationis tempore nihil immutandum, aut deliberandum: et qua de causa.* 205

VI. *Quomodo pugnandum contra desolationem.* 206

VII. *Quomodo Deus hominem sibi ipsi relinquat in desolatione, et quomodo possit homo inimico resistere.* ib.

VIII. *Patientia in desolatione servanda, et cogitandum de consolatione ventura.* 207

IX. *Causae desolationis tres.* ib.

X. *Consolationis tempore cogitandum, et providendum pro desolatione ventura.* 209

XI. *In consolatione humilitas, in desolatione confidentia in Deum adhibenda.* ib.

XII. *Audacter obsistendum tentationibus inimici, contrarium omnino faciendo.* ib.

XIII. *Inimici tentationes viro spirituali detegendae.* 210

XIV. *Munienda pars debilior in nobis.* 211

REGULAE

ad eumdem effectum cum majore Spirituum discretione magis convenientes 2. hebdomadae.

Regula I. *Vera laetitia a Deo, et quomodo a daemone impugnetur.* 212

II. *Quomodo a Deo solo sit consolatio sine causa praecedente.* 213

III. *Consolatio cum causa praecedente a bono Angelo et a malo esse potest, sed ad fines contrarios.* 214

IV. *Quomodo daemon se transfigurat in Angelum lucis.* ib.

V. *Discutiendae cogitationes in principio, medio, et fine, ut cognoscatur a quo sint.* 215

VI. *Cognita fraude, examinandum quomodo paulatim a bonis ad malas cogitationes daemon animam deduxerit, ad cavendum in posterum.* ib.

Regula VII. *Quomodo contrarii Spiritus contrarie agant pro animae dispositione.* Pag. 216
VIII. *In consolatione, quae est sine causa, probe discernendum tempus ejus actuale a tempore sequenti, ad recte de propositis judicandum.* 217

REGULAE

servandae in distribuendis Eleemosynis.

Regula I. *In erogando eleemosynas personis, quas amo, debeo sentire amorem meum erga illas esse a Deo.* 218
II. *Facere quod alteri ignoto faciendum suaderem ad majorem Dei gloriam etc.* ib.
III. *Considerare et tenere formam et mensuram quam in Morte tenuisse me vellem in hac distributione.* 219
IV. *Considerare et assumere regulam quam in die Judicii tenuisse me vellem.* ib.
V. *Antequam faciam eleemosynam personis quas amo, corrigere affectum debeo juxta regulas praecedentes.* ib.
VI. *Quomodo determinandi proprii sumptus ei qui facultates habet Ecclesiasticas.* 220
VII. *Optima et secura ratio distribuendi eleemosynas pro omni statu: sibi quam plurimum subtrahere, et quam proxime Christum imitari, habita ratione personarum.* ib.

REGULAE

ad Scrupulos sentiendos et dignoscendos.

Regula I. *Scrupulus improprie dictus.* 221
II. *Scrupulus proprie qualis.* 222
III. *Primus abhorrendus, secundus per aliquod tempus utilis ad animae purgationem.* ib.
IV. *Quomodo Diabolus conscientiam observat ut delicatam ad extremum stringat, et crassam ad extremum relaxet.* ib.
V. *Omnino faciendum oppositum ei modo quo inimicus procedit.* 223
VI. *Quomodo contemnendae rationes apparentes diaboli contrarias bonis operibus exercendis.* 224

REGULAE

ad sentiendum vere cum Ecclesia.

Regula I. *Animi promptitudo ad obediendum in omnibus.* Pag. 225
II. *Laudare frequentiam Sacramentorum.* ib.
III. *Laudare frequentem Missae auditionem, ceterasque functiones Ecclesiasticas.* ib.
IV. *Laudare statum Religiosum, coelibatum, et virginitatem plus quam matrimonium.* 226
V. *Laudare vota Religiosa, ceterasque perfectiones supererogatorias.* ib.
VI. *Laudare Reliquias, et venerationem Sanctorum, Indulgentias et alias devotiones.* ib.
VII. *Laudare jejunia, abstinentias Ecclesiasticas ceterasque poenitentias.* ib.
VIII. *Laudare templorum cultum, et imagines Sanctorum.* 227
IX. *Laudare omnia Ecclesiae praecepta.* ib.
X. *Quomodo reverentiam Superioribus prompte exhibenda, et de iis loquendum.* ib.
XI. *Plurimi facienda doctrina tam Positiva quam Scholastica, et quibus de causis.* 228
XII. *Vitanda vivorum comparatio cum Beatis.* 229
XIII. *Ecclesiae definitioni coeca submissio, et quare.* ib.
XIV. *Quomodo caute disserendum de praedestinatione.* ib.
XV. *Non multum, et qua ratione loquendum ad plebem de praedestinatione.* 230
XVI. *Non sine declaratione loquendum de fide, ne tepescat studium bonorum operum.* ib.
XVII. *Quo temperamento loquendum de gratia et libertate.* 231
XVIII. *De timore servili commendando, et quare.* ib.

ERRATA CORRIGE.

Pag. 19. in not. lin. 9. destinetur — distineatur
58. in not. lin. 2. Augeat — Augeant
151. in vers. vulg. lin. 34. penitus — penitius

REIMPRIMATUR.

FR. DOMINICUS BUTTAONI ORD. PRAED. SAC. PAL. APOST.
MAGISTER.

REIMPRIMATUR.

ANTONIUS PIATTI PATRIARCH. ANTIOCHEN.
VICESGERENS.

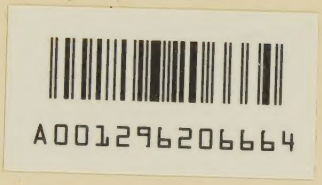
A001296206664

Museum 215255
BX Loyola, Ignacio
2179
.L7 Exercitia spiritualia S.P.
A2
1838